

TIBETI
HALOTTASKÖNYV

TIBETI HALOTTASKÖNYV

Bar-do thos-sgrol

PHYI-GLIÑ-GI-GRWA-PA-LA-NA-MO

TISZTELET ADASSÉK AZ IDEGEN
TANÍTVÁNYNAK!

A címlapon:
VISHVAVAJRA: kettőzött vagy keresztezett
„Gyémántjogar”, a mindenek alapját képező
Végső Valóság jelképe

TIBETI HALOTTASKÖNYV

Bar-do thos-sgrol

NEGYEDIK KIADÁS

A halál utáni átmeneti állapotból
hallás útján való megszabadulás yogája

KAZI DAWA-SAMDUP Lāma fordítása és
W. Y. EVANS-WENTZ összeállítás alapján
fordította:
DR. HETÉNYI ERNŐ

HÁTTÉR KIADÓ
BUDAPEST

A könyv Buddhista Misszió
Kőrösi Csoma Sándor születése 200. évfordulója tiszteletére
megjelentetett kötete részleteinek
szöveghű felhasználásával készült.

A mű eredeti címe:
BAR-DO THOS-SGROL

Fordította:
DR. HETÉNYI ERNŐ

Szerkesztette:
GÁLVÖLGYI JUDIT

A könyvet tervezte:
LANTOS KÁLMÁN

© dr. Hetényi Ernő (Hungarian translation, 1991)

ISBN 963 8128 16 X

Felelős kiadó: Balogh Ferencné
Irodalmi vezető: Hutai Katalin
Műszaki vezető: Lantos Kálmán
Kiadványszám: 3520

Benedek István

*Elmélkedés
a Tibeti Halottaskönyvről*

Általában a túlvilágról

Eligazításra nem azért van szükség, mintha a *Tibeti Halot-taskönyv* nem volna érthető. Nincsen benne egyetlen olyan szó sem, amely magyarázatra szorul. Az egész gondolatmenet, amelyben a meghalás nem a végleges megsemmisülés állapota, hanem csupán átmenet két létforma közt, nem olyan idegen az európai – és bármely más – gondolkodástól, amilyenek a szokatlan tibeti szertartás mutatja. A tudomány szerint – elsőrendűen a filozófia, a pszichológia és a biológia szerint, de a fizika vagy a teológia szerint is – a meghalás az életnek épp olyan részjelensége, akár a születés. Hozzá tartozik az élethez.

A túlvilág fogalma egyidős az emberi eszméléssel. Hívő ateisták szenvedélyesen kutattak olyan néptörzs, ősemberi szinten megrekedt primitív kultúra után, amelynek semmiféle elképzelése nincs a teremtésről, Istenről, a halál utáni állapotról – vagyis a túlvilágról. Azt képzelték, ha sikerül ilyen Isten nélküli őslényeket találni, ez bizonyítaná azt, hogy az ember eredetileg vallástalan volt, és csak a kizsákmányoló életmód vagy az osztályharc hozta létre a vallás hamis képzetét. Szorgos kutatásuk oly csekély eredménnyel járt, hogy le kellett mondaniuk az „eredendő hitetlenség” tanáról. Megfordították tehát a tételt: az „eredendő babonáság” legyőzése vezet a magasabb rendű hitetlenség állapotához, amely csak kivételes, felszabadult elméknek adatik meg. Ezek a kivételes elmék azonban soha nem tudtak választ adni azokra a metafizikai kérdésekre (honnan jöttünk, hová leszünk, a lélek és a test egysége vagy kettőssége, a lélek halhatatlansága, az élet értelme, a teremtés, Isten mivolta stb.), amelyeket száz éve a biológus *Ou Bois-Reymond ignoramus et ignorabimus* (nem tudjuk és nem is fogjuk tudni) tétele kiiktatott a tudományos kutatás

köréből, s az éppoly kiváló biológus, *Ernst Haeckel* hasztalan igyekezett kollégája tételét tudományosan cáfolni. De bármely vidéki plébános vagy akár egy vallásos szellemben nevelt kiskolász minden nehézség nélkül választ ad a lét e súlyos kérdéseire – anélkül persze, hogy a válasznak a legcsekélyebb tudományos értéke volna.

Erre a fejtegetésre azért van szükségünk a *Halottaskönyv* kapcsán, hogy tévelygés nélkül lépjünk a metafizika, a miszticizmus, az irracionalitás területére, aminek létjogosultságában pillanatra sincs okunk kételkedni, de látszólagos lélektani vagy mélylélektani párhuzamok fölismerése mellett sincs jogunk itt tudományosságról beszélni. Mások a hit s mások a tudás kritériumai; tudomásul kell vennünk, hogy a *Tibeti Halottaskönyv* ugyanúgy a hitvilág terméke, mint például a magyar *Halotti beszéd*. (És sokkal inkább, mint a zsidó-keresztény *Biblia*, amelynek háttérében történelmi események állanak.)

A magyar „túlvilág” szó – akárcsak a francia *l'autre-monde* vagy az angol *other world*, bár ezek pontos megfelelője a „másvilág” – térbeli határt von az élő és a holt közé: aki meghalt, már nincs ezen a világon, hanem létezik valahol, Isten tudja, hol – talán a mennyben vagy a pokolban, de ezekről sem tudni, hol vannak –, egy másik világban, ahová a halott ember vagy csupán a lelke elköltözik. Boldog vadászmezők, Elizium, alvilág, Hádész, Paradicsom vagy bármi legyen ennek a másvilágnak a neve, „honnan nem tért meg utazó” (mint Hamlet mondja), a hit és a fantázia megtölti ember alakú képzetekkel: teljesen emberi módon élnek ott a „lelkek”, csak vagy boldogabbak, vagy szerencsétlenebbek, aszerint, hogy földi életük során milyen túlvilági sorsot érdemeltek ki. A német *Jenseits* szó az előbbieknél találóbban fejezi ki a tértől és az időtől független túl-létet, amelyet a halak hiedelemvilágáról szóló költeményében oly megkapóan ír le *Rupert Brooke*:

*Valahol túl időn s teren
Vizebb víz, sarabb sár terem...*

Nem nehéz rájönni, hogy a másvilág képzete két lélektani tényezőből tevődik össze: a vágyból és a félelemből. A vágy a

földön teljesületlen reményeket vetíti a túlvilágba: Isten majd *ott* megjutalmaz azokért a szenvedésekért és nélkülözésekért, amelyeket itt kirótt rám. A félelem a rossz lelkiismeret szava: a Mindentudó majd számonkéri *ott* az itt elkövetett vétkeimet...

A tibeti eszkatológia

Sarkalatosan eltér minden mástól a tibeti eszkatológia – ahogyan egyéni és világviszonylatban a lét utáni lét lehetőségeinek „tudományát” nevezik. Azért teszem a tudomány szót idézőjelbe (semmiképpen nem gúnyjelbe), mert amiről eleve csak elképzelésünk lehet, azt bármilyen tudálékos szavakkal fejezzük is ki, nem a tudás, hanem az elhívés kategóriájába tartozik. Szeretném hangsúlyozni, hogy ez nem értékrendi különbséget jelent. A hit nem magasabb rendű a tudásnál, sem a tudás nem magasabb rendű a hitnél, a kettő alapvetően *más*. Amikor *Tertullianus* bölcsen kimondta, hogy hiszem, mert lehetetlen (*credo quis absurdum*), akkor nem tréfált, hanem a lényegre tapintott: ami lehetséges, azt vagy tudom, vagy nem tudom, de értelmetlenség hit alapján dönteni felőle, ellenben ami a tudásunk elől elzárt, tehát amit tudományosan megközelíteni lehetetlen, abban vagy hiszek, vagy nem. De mint az eszkatológia kifejezés mutatja, a lehetetlenségnek is lehet tudománya: elképzelt alapra a tudományos rendszerezésnek akár a katedrálisát is föl lehet építeni.

Ilyen értelemben a lehetetlenség tudománya a tibeti üdvtan.

Nem indokolt, hogy a tibeti vallás részleteibe itt belebojolódjam, de a *Halottaskönyv* vonzatában néhány szempontra és különös tényre mégis célszerű felhívni a figyelmet.

A tibetiek vallása a *lámaizmus*, amely a buddhizmusnak egy sajátos változata. Eredete visszanyúlik arra a „pogány” *bon* vallásra, amikor még sem a buddhizmust, sem a brahmanizmust nem ismerték, illetve az utóbbiból ismerték és átvették azt az ősi tanítást, hogy *egyetlen valóság a lélek, minden egyéb csak káprázat*. Ennek a káprázatnak a neve *mája*.

A *bon* vallás ősi természetvallás, tömérdek istennel, az elhaltak szellemének tiszteletével, sok varázslattal, áldozatbemutatással és azzal a természetvallások közt nem ritka felfo-

gással, hogy az ember és a természetfölötti lények (istenek) között rituális kapcsolat létesíthető. Papjaik – korábban sámánok, később lámák – abban különböznek a közönséges emberektől, hogy hosszas gyakorlattal, meditálással, imával, aszketikus életmóddal, koncentrációval stb. magukba fogadják a természeti erőket, és a fizika törvényeit áthágó tevékenységre képesek. Például ki tudják kapcsolni a fájdalomérzést, a legnagyobb hidegben hőt tudnak a testükben gerjeszteni, és nem fagynak meg, járatosak a szellemidézésben és a jövődőlésben, olykor repülni is tudnak, testükből kilépnek, haláluk után időnként elevenen megjelennek, betegeket kézzel való gyógyítással, tanítványaikba éltető erőt sugároznak át stb. Mindez nálunk csodának minősül, ha ugyan nem szemfényvesztésnek, bűvészmutatványnak, de a fakírok rendkívüli teljesítményei a kételkedőket is meggyőzték arról, hogy a fiziológia törvényei engedékenyebbek Ázsiában, mint nálunk.

Amikor Tibetben uralkodóvá vált a buddhista tan, az ősi bon vallásnak sok mágikus vonását és még több istenét megtartották. Tibet férfi lakosainak egyharmada kolostorban élt, szerzetes volt, életét főként szent iratok olvasásával, szövegek szavalásával töltötte. Csodatevő képességük mellett az aszketizmus hajlamát odáig fejlesztették, hogy néha éveket, sőt évtizedeket töltöttek önkéntes rabságban, föld alatti cellákban vagy sötét barlangokban zártan.

Az aszketizmus és minden egyéb mágikus tevékenységük nem öncél volt, hanem módszeres fölkészülés a nagy célra: a *szerepcsés újraszületés* elérésére.

A folyamatos újraszületés (reinkarnáció) a tibeti vallás Indiából származó ősi sajátossága. Tudjuk, hogy valami hasonló az ógörög pitagoreusok is elmélkedtek, talán éppen indiai hatásra, de míg náluk a lélekvándorlás csupán filozófiájuk mellékterméke volt, addig Indiában és különösen Tibetben nemcsak a bölcséletüket és hitvilágukat, hanem a mindennapi életüket is döntően meghatározó meggyőződés.

Ahogy a hívő katolikus a siralmas földi létet csupán előkészületnek tekinti a túlvilági – remélhetőleg boldog – öröklétre, úgy készül a hívő tibeti arra, hogy nem egy távoli és ismeretlen másvilágon, hanem itt a földön újra megszületik, de – és ez a megféle – ez nem öröm számára, hanem folytató-

lagos szenvedés. Vágyva vágyott reménysége az, hogy egyszer megszabadul az újraszületés kényszerétől, és eljut a megvilágosultság vágy nélküli állapotába.

Az örök vándorlás

Itt van a lényegi különbség egyfelől a keresztyén – és sok más –, másfelől a tibeti élet- és halál-felfogás között. Nevezetesen, amíg az előbbieket túlvilágban, feltámadásban és örök életben (mármint az egyszer megszületett lélek örökkévalóságában) hisznek, addig az utóbbi folytonos megújulást hirdet, itt helyben. Általánosan használt szanszkrit neve: *samsára*, ami szó szerint vándorlást jelent. Ez a vándorlás az újraszületések sorozata, tehát az élet folytonos megújódása, egészen addig, amíg az egyén el nem jut a megvilágosodás (buddhaság) állapotába. Ekkor végre megszabadul az élet kínszenvedéseitől és a megújulás kényszerétől, fölismeri azonosságát Brahmannel vagy a világegyetemmel, nem érez többé sem vágyat, sem félelmet. A kegyelemnek ezt a legmagasabb rendű adományát *nirvánának* nevezik, ami nem egy hely, ahová el lehet jutni, nem is a semmi, miként az európaiak sokszor gondolják, hanem *a vágyak kialvásának állapota*.

A *samsára* vagy *szamszára* (tibetül *khör-ba*) magyar fordítása körforgás vagy forogtag, bár találóbbnak érzem az élet rendszeres megújulását, minthogy körforgalomról valójában nincsen szó. Igaz ugyan, hogy a forogtagnak hat egymást követő „létformája” van: a pokolbeli, a purgatóriumi, az állati, az emberi, a félisteni és az isteni, csakhogy ezt a lét-útvonalat nem járja körbe-körbe a mindig újraszülető lélek, hanem egyrészt előző életeinek minőségeiből összegeződő *Karma*-állapota (nevezzük genetikailag meghatározott sorsnak), másrészt a kihunyó életében elkövetett jó és rossz cselekedetei, végre harmadszor: a köztes létben tanúsított viselkedése határozza meg, hogy mivé fog újjászületni. A *köztes lét* az, amelyet mifelénk meghalásnak vagy halálnak neveznek, a tibetiek szemében ez csupán a tudatnak az elhomályosulása abban az átmeneti időszakban, amely a lélek új alakban való megjelenéséig tart. Erről az időszokról szól a *Halottaskönyv*.

Mint már az eddig elmondottakból kitetszik, szó sincs valami kezdetleges, primitív, ősi, babonás hitelv-tákolmányról. Ellenkezőleg: nagyvonalú és alaposan kidolgozott teológiai építmény ez, amelynek csak a támasztópilléreit láttuk eddig. Nem véletlenül használtam korábban a katedrális hasonlatot: ennek a középkori épületsodának ezer ablaka, oszlopa, szentje, ördöge, Istene, papja van, és olyan bonyolult szertartása, hogy a képzett papok is nehezen ismerik ki magukat benne. Realitást és racionalitást nem szabad számon kérni rajta, hiszen nem valóságról van szó, hanem misztériumról, akárcsak a középkori filozófiák, a patrisztika és a skolasztika évezredek kiálló alkotásaiban. Ami nekünk hihetetlennek tetszik, a tibetinek természetes, ő *Clairvaux-i Szent Bernát* vagy *Aquinói Szent Tamás* teológiai fejtegetésein csóválná a fejét. A misztikum befogadóképessége végtelen, és ha valaki elindul ezen az úton, a csodák természetességéig meg sem áll.

Körforgás és káprázat

Ha a szamszárát körforgásnak tekintjük, könnyen megtaláljuk a megfelelőjét európai gondolkodásunkban, nem más ugyanis ez a körforgás, mint az anyag megmaradásának elve. Népszerűbben szólva: a lét anyagcseréje. Az ember meghal, eltemetik, a földben elporlad, elrothad, szétbomlik, a kukacok felfalják, a kukacot felfalja a madár, a madarat a ragadozó, az elhullott ragadozó korhadt teste trágyázza a földet, amelyből fű és virág sarjad, a tehén lelegeli, a tejet megisszuk, a húsát megesszük – testünket át-meg átjárnak azok az atomok, amelyek valaha egy másik ember porcikái voltak. Nem egyfajta reinkarnálódás ez? Biológiai körforgás, amely nélkül az élet el sem képzelhető.

No de a lélek? A szellem?

A hittudomány kettős tétele, amely élesen elválasztja a lelket a testtől, így szól: Lelkét visszaadta az Úrnak, testét pedig a földnek, ahonnan vétetett. Ellenben a minden létezőt egyetlen alapelvre visszavezető, kezdetleges materialista tudomány, amely a lelket az agy működésének, a szellemet az idegrendszer tevékenységének tekinti, így szól: ha sejteire bomlott az agyvelő, ezek a sejtek őrzik a lélek és a szellem

kromoszómáit, amelyek a kozmikus vándorlás során ki tudja, hová kerülnek.

Aki azt várja, hogy állást foglalok a hit és a tudomány e vitájában, csalódik. Nem hiszek eléggé a tudásban, és nem tudok eléggé hinni ahhoz, hogy választani tudjak. A titok maradjon titok, adjon alkalmat a tudósoknak a kutatásra és a misztikusoknak a ködvárépítésre.

Felhívom ellenben a figyelmet arra, hogy – ismereteim szerint – a reinkarnációt tanító vallás az egyetlen, amely logikusan végiggondolta a lélek halhatatlanságának tételét. A kereszténység hisz az utolsó ítéletben és a feltámadásban, még hozzá testnek és léleknek feltámadásában. Eléggé sok gondot okozott a teológusoknak a test feltámadása: hogyan támad fel poraiból vagy füstjéből a test? Milyen állapotban? Fiatalon? Öregén? Betegen? És mihez kezd a test a másvilágon? Folytatja az életét, ahol itt abbahagyta? Ha csak dicsérnie kell az Urat, ahhoz a lélek is elegendő, bár nem kevés problémát okoz a túlvilágon a lélek is: mit fog csinálni?

A lélekvándorlás, az újraszületés tana nem ismeri ezeket a gondokat. A lélek új testbe költözik, új feladatokkal, nincs probléma. Sőt megoldódik az a kérdés is, amelyet a kereszténység elmulasztott föltenni: *hogyan hol volt a lélek a születés előtt?* Mert aki hisz az örökkévalóságban, a másvilágban és a feltámadásban, annak abban is hinnie kellene, hogy örökkévalóság ezelőtt is volt, és a léleknek valahol lennie kellett, mielőtt megszületett. A keresztyén misztika megoldhatja, pontosabban megkerülheti ezt a kérdést azzal, hogy Isten belélehelte mindenkibe születésekor a lelkét, ám ez a magyarázat nem feltétlenül kielégítő. A buddhista tan ellenben egyértelműen kimondja: a lélek mindig volt, és pedig olyan testben, amilyent a karmája révén megérdemelt.

Az anyagi világot, tehát a testet is, a buddhizmus nem tekinti halhatatlannak, annál kevésbé, mert valóságosan létezőnek sem: egyedül a lélek *van*, minden egyéb csak káprázat.

A káprázat (szanszkrit mája, tibeti *sgyu-phrul*) fogalma teszi a buddhista-lámaista filozófiát – vagy ami ezzel azonos: misztikusan vallásos világnézetet – alig érthetővé. Nem kevesebbet jelent ugyanis, mint azt, hogy az általunk tapasztalt világ nem létezik másutt, csak a képzeletünkben.

Ez a szubjektív idealista felfogás *George Berkeley* ír filozófus föllépése óta (1709) az európai bölcseletben sem ismeretlen. Berkeley szállt síkra a leghatározottabban azért az eszméért, hogy a dolgok csak érzékelés által léteznek (*esse est percipi*): ahhoz, hogy valami legyen, szükség van valakire, aki tudomást szerez róla. De még Berkeley sem állítja, hogy amit magunk nem észlelünk, az nincs, hanem föltételez egy Nagy Észlelőt (Isten, világszellem), akinek folyamatosan tudomása van mindenről, ami *ezáltal* létezik, noha éppen senki nem érzékeli.

Az utólag szolipszizmusnak nevezett elgondolás nyomot hagyott az európai bölcseletben, de *Hume*, s főként *Kant* nyomán objektív idealizmussá módosult: a dolgok tőlünk függetlenül léteznek ugyan, de eredeti valóságukban megismerhetetlenek, minthogy csak érzékszerveink és idegrendszerünk révén vehetünk róluk egyedileg (szubjektíven) tudomást. Hogy az érzékszervek minemúsége mennyire megváltoztatja az objektív világ szubjektív képét, azt legújabbban az etológia igazolta.

A tibeti okoskodás azonban nem lépett túl a lét ismeretelméleti tagadásán („Hamis az a tudás, amely valóságnak veszi a láthatót”), sőt a láthatatlant: a szellemeket, az isteneket, a boszorkányokat, a rémalakokat is bevonja a káprázat körébe, ezzel el is mosva a létező és a csupán elképzelt közötti határt. Az európai elme az első pillanatra ostobaságnak ítéli az egész mája-okoskodást, kellő utánagondolással azonban arra a belátásra juthat, hogy bármilyen képtelenség a létező tagadása, ismeretelméleti síkon van benne megfontolásra méltó. Mindenesetre érthetőbbé válik az ázsiaiak viszonya a természetesnek tartott természetfelettihez. Valószínűleg a mindennapi életben a tibeti láma sem gondolja, hogy az alma, amelyet a kezében tart, majd elfogyaszt, csupán káprázat, a *Halottaskönyv* egész szövege azonban érthetetlen volna, ha a guru nem figyelmeztetné lépten-nyomon az életemúltat arra, hogy ne rémüljön meg azoktól a vérivó szörnyektől, amelyek reá rontanak, hiszen ezek csak a képzeletének termékei, sőt ha esetleg miszlikbe szabdalnák őt, föl se vegye, minthogy a teste is csupán káprázat.

Egy szót még a nirvánáról, a vágy- és szenvedélymentes állapotról, amely a *Halottaskönyv*nek, illetve az életemúlt személynék az elérendő célja. Vágy a vágytalanság után... Ez sem

egészen idegen az európai gondolkodástól, amely a halálban a földi kínoktól való megszabadulást reméli. Mi okozza a földi kínokat? Sok minden okozhatja, bárholnan induljunk azonban ki, eszmetársításunk oda vezet, hogy valami elérésének vagy a valamitől való szabadulásnak a vágya marad teljesületlen. Ezért, ha az örökkévalóságban a bosszúságtól vagy az unalomtól nem akarunk megőrnülni, a legcélszerűbb olyan szenvedély és sóvárgás nélküli közömbösségben ülni ítéletnapig, ahogyan *Thornton Wilder A mi kis városunkjának* elhunyt szereplői ülnek a temetőben.

Miért Halottaskönyv?

Bőven lehetne még beszélni a lámaizmus üdvtanáról, misztikájáról, szimbolikájáról, pszichológiájáról, nemkülönben az isteneiről, félisteneiről, boszorkáiról, szörnyetegeiről, valamint a vallásos szertartásokról, rítusokról és sok egyébéről. Mégis azt hiszem, a legfontosabb szempontokat már érintettem, ideje magáról a könyvről szólni.

A könyv a *Tibeti Halottaskönyv* címet viseli, noha az eredeti *Bardo Thödol Csenmo* (bar-do thos-sgrol chen-mo) jelentése: *A köztes létből hallás útján való szabadulás*. (Vagy valami efféle. Ahány fordító, annyiféle fogalmazás.) Azért lényeges a „köztes lét”, vagyis az átmeneti állapot hangsúlyozása, mert mint a korábbi fejtegetésekből is kitetszik: a lámaizmus a meghalást nem tekinti halálnak, hanem átmenetnek a befejezett életből az új életbe. A köztes lét a meghalással kezdődik, és az újjászületéssel ér véget. Közben a test elrothad vagy elég, a lélek azonban valahol kóborol, és igyekszik minél előnyösebben újjászületni. Ebben segíti őt egy tanult láma vagy egy tapasztalt mester, aki már a haldoklás végóráiban megkezdi a könyv rituális szövegének fülbesúgását, majd ezt folytatja a halott mellett negyedfél napig, aztán a már bomlásnak indult hullát elviszik, eltemetik, elégetik, de a pap ezzel mit sem törődve folytatja a szöveg biztató kántálását összesen negyvenkilenc napig, abban a meggyőződésben, hogy a tetemtől megszabadult lélek hallja a szavait, és talán megfogadja a tanácsát, föltételezve, hogy a tanítást már élete során megismerte.

Hogy *Halottaskönyv* lett a *Bardo Thödol* nemzetközileg használatos címe, az W. Y. Evans-Wentz angol orientalistának köszönhető, aki 1910-ben kapta a kéziratot egy dardzsilingi kolostor lámájától. A láma családja nemzedékeken át őrizte a legalább 150 éves, eléggé megviselt állapotban lévő példányt. Kazi *Dawa-Samdup* személyében tudós lámát talált Evans-Wentz, akivel közösen angolra fordították a szöveget. 1927-ben Oxfordban jelent meg először, az *Egyiptomi Halottaskönyv* mintájára *Tibeti Halottaskönyv* címmel, noha az egyiptomi eszkatológia semmiben sem hasonlít a tibetihez. A cím kétségtelenül nagyobb olvasótábort vonz, mint ha „A köztes lét könyve” címmel jelent volna meg. Ez azóta bebizonyosodott, 1986-ban ugyanis Kara György tibetológus professzor az utóbbi címmel adta ki saját hiteles fordítását, amely kétségtelenül szakszerűbb és pontosabb a *Halottaskönyv*nél, népszerűségben azonban nem versenyezhet vele. A két könyv egyébként nem azonos szövegnek a fordítása; a *Bardo Thödol* több változatban maradt fenn, helyenként lényeges eltérésekkel. A különbözős magyarázata nem egyszerűen az évezrednél hosszabb idő okozta torzulás (az összöveg a Kr. u. VIII. századból való!), fontosabb ennél, hogy a buddhizmus különböző iskolái és szektái a maguk ízlése vagy igénye szerint módosították a szöveget.

Az Evans-Wentz-féle *Halottaskönyv* hamarosan újabb kiadásokban jelent meg angolul, franciául, németül és bizonyára más nyelveken is. A német fordítás Göpfert-March munkája, ebből készítette az első magyar fordítást Hetényi Ernő 1984-ben. Addigra számos értékelő és magyarázó előszó is készült a könyvhöz, nevezetessé vált C. G. Jung pszichológiai tanulmánya, Sir John Woodroffe eszkatológiai kommentárja, magának Evans-Wentznek *Bevezetője* és *Anagarika Govinda* láma eszmetuttatása. Mindezek megtalálhatók az 1984-es magyar kiadásban (akárcsak Luise Göpfert-March és Alexandra David-Nael rövidebb írásai), úgyhogy ezekre a továbbiakban csak érintőleg térek ki.

A köztes lét kifejezés nem szorítkozik a meghalás és az újraszületés közt eltelő időre. Bardo-állapotba kerül az ember az élete során nemegyszer, például álomban, ájulásban és sikeresen elmélyült meditációban. Ez utóbbiról tudni kell, hogy nem hasonlíthatók hozzá az európai joggyakorlatok vagy más,

keletről importált öntisztító lazítások, elmélyülések és koncentrációk negyedórás révülései. Anélkül, hogy ezeknek a kedvező hatását vitatnám, tisztázzuk, hogy a köztes lét egészen más jellegű elmélyülést kíván. Ha egy tanítvány vagy egy mester meditál, olyanná válik, mint akinek a szelleme elhagyta a testét, érzékszervei szüneteltetik a szolgálatot, mozgásszervei nem működnek, anyagcseréje a minimálisra csökken, látása befelé fordul, vagy egy pontra koncentrálódik, ahol három napon keresztül például az A betű bal szarát látja, egyre világosabb fényben csillogva. Hogy ennek mi értelme van? Ilyen kérdést keleten nem tesz föl senki. A misztikumnak semmi köze az értelemhez, a meditálás tehát se nem értelmes, se nem értelmetlen. Ha ellenben egy nyugati ember kezdene azon erőlködni, hogy meglásson a semmiben egy nemlétező A betűt, erre joggal mondanánk, hogy semmi értelme. És ha azt mondja, hogy látja, valószínűleg képzelődik.

Szemközt a Tiszta Fénnnyel

A köztes lét szertartása nem kevesebb, mint negyvenkilenc napig tart, hacsak a lélek ezenközben nem jut el a megvilágosodás állapotához, és nem szabadul ki a körforgásból. Erre azonban minimális lehetőség is alig van. Ha netán mégis megtörténne, nem világos, hogy a fülbesúgó ceremóniamester honnan szerez róla tudomást.

Hogy miért éppen negyvenkilenc nap a szertartás előírt ideje, arra nem találtam megfelelő magyarázatot. A hetes szám „mágikus szám” (nem tudni, miért, egyébként majdnem minden szám valamilyen oknál fogva mágikus lehet), így a hétszer hét kétszeresen mágikus – de ez önmagában nem meggyőző indokolás. Közlöm Evans-Wentz magyarázatát, amely egyébként szintén nem kielégítő:

A Bardo Thödol szövegét vizsgálva észrevesszük, hogy felépítésében a szent hetes szám négyzetén, a szimbolikus negyvenkilences számon nyugszik. A Mahájána-buddhizmus és a magasabb rendű hinduizmus megegyező okkult tanai szerint a Samsara világain belül a Mája hét foka vagy hét világa létezik. E világokat egy planétalánc hét bolygója alkotja. Minden bolygón hét fejlődési kör van, ezek alkotják a negyvenkilenc (hétszer hét) aktív lét állomásait.

C. G. Jung úgy fogja föl a *Halottaskönyvet*, mint egy fordított beavatási szertartás kátéját, amelynek során a meghaló ember tudattalanja negyvenkilenc rituális lépéssel végigjárja a fordított fejlődést, végül mint megszülető ember az anyaölből érkezik célba – elvétve a valódi célt: az újraszületéstől való megszabadulást.

Nem vánszorgunk végig keserves „létállomásokon” – elég ezt megtennie annak, aki meghal, vagy aki végigolvassa a *Halottaskönyvet* –, csupán az elejéhez, a közepéhez meg a végéhez fűzök pár kiegészítő szót.

Előrebocsátom, hogy a halál beálltának „pillanata” többnyire nem pillanat, vagy ha mégis az, akkor sem könnyen rögzíthető. A lélek elszáll, a szív megáll, a légzés kimarad, a tudat kikapcsol – ezek a közkeletű kifejezések a hétköznapi gyakorlatban elégségesek, de a tudományos bírálatot nem állják ki. A lélek visszaszállhat, a szív működés meg a légzés újra megindulhat, az öntudat visszatérhet, miként tetszhalottak esetében gyakorta megesett. Amióta az orvosok törekednek a „reszuscitálásra” (fölélesztésre), és a technikai fölszerelésük is megvan hozzá, sok páciens sikerült visszahozni a „klinikai halálból”. A neuronok nagyon kényes jószágok, egy biológiai alaptétel szerint nyolc percnél hosszabb időt nem bírnak ki oxigénellátás nélkül, ha tehát a légzés nyolc percnél tovább kimarad, az idegrendszeri károsodás irreverzibilis (visszafordíthatatlan), feltámasztásra nincs többé lehetőség. Az ilyen alaptételeket azonban nem kell százszázalékos igazságnak tekinteni; magam is láttam kivételt ez alól a szabály alól.

A *Bardo Thödol* azonban nem biológiai tankönyv, hanem spiritualista útikalauz, amely nem sokba veszi a test vergődését, csak a halhatatlan lélek szerencsés újraszületésével, vagy – ami még jobb – a még-mindig-újra-élettől-megszabadulásával foglalkozik. Ezért a „lélek elszállása” itt nem a halál beálltát, hanem a köztes lét kezdetét jelenti, ami már az agóniában megindulhat, noha a szív még ver, s a tüdő hörög. Ilyenkor kell kezdeni a Tiszta Fénnyel szemközt ültetést és a fülbesúgást a mesternek (vagy más, arra alkalmas személynek), hogy amikor az Ősfény vagy Tiszta Fény földereng, a halódó azonnal fölismerje, érezze egyben saját tudatának ürességét is, mélyedjen el az Ősfény szemlélésében, és olvadjon eggyé vele – és

máris eléri a Teljes Buddháság állapotát, és kiszabadul az élet örök körforgásából.

Ez természetesen nem következik be, hiszen a haldokló még látja a körülötte tevékenykedő atyafiságát, a túlvilági fényektől, hangoktól és sugaraktól pedig megretten, a föltűnedező istenekkel és félistenekkel nem tud mit kezdeni, s noha egyelőre csupa jóindulat iránta mindenki, ragaszkodik a földi léthez, vagy eszméletvesztésbe menekül.

A köztes létnek ezt a kezdő szakaszát jól ismerjük azoknak az elbeszéléséből, akik valamilyen szerencsés körülmény vagy orvosi beavatkozás folytán visszatértek a klinikai halálból. 1975-ben nagy feltűnést keltett *Raymond A. Moody* amerikai orvos-filozófus könyve, amelyben 150 olyan ember számol be élményeiről, aki orvosi értelemben meghalt, és mégis feléledt. 1983-ban magyarul is megjelent az *Élet az élet után*, a folytatásával együtt, úgyhogy részletes ismertetésre nem szorul, minthogy jóval többen olvasták itthon, mint a *Halottaskönyvet*. Moody külön fejezetet szentel a *Tibeti Halottaskönyvnek*, amelynek leírásai a halál korai szakaszairól szinte egészen fantasztikusan megegyeznek azok vallomásaival, akiket a klinikai halál állapotából felélesztettek. Ebből – és a továbbiakból – annyi igaz, hogy a klinikai halálból visszatérők többsége különböző fény- és hangjelenségekről számol be. Egyéb hasonlóság nincs a két könyv közt, és nem is lehet, minthogy a *Halottaskönyv* nem a köztes létben bolyongó lelkek észleléseit rögzíti, hanem a fülbesúgó mesternek ad előírásos utasításokat. Így a „találkozás a Fénylényel” mámoros öröme, amelyet Moody erősen hangsúlyoz, a *Halottaskönyvben* csak biztatás formájában szerepel, és természetesen minden örömlélmény nélkül, mert ha az életeműltnak sikerülne találkoznia a Fénylényel, és beléolvadnia, akkor csillogó mennyország helyett a nirvána állapotába kerülne, ahol se vágy, se öröm nincsen.

Ez egyébként, szerintem, a magyarázata annak, hogy a mester 49 napon át hiába biztatja a kóbor lelket arra, hogy egyesüljön az Ósfénnyel. Miért is tenné? Semmi öröme nem származnék belőle, örökre le kellene mondania viszont a földi létről, amelyhez minden nyomorúsága ellenére ösztönösen ragaszkodik.

A későbbiek során egyre iszonyatosabb víziók gyötrik a szerencsétlen kóbor lelket. Fúriák, démonok, vérivó szörnyek,

vérrel telt koponyacsésze, sarló alakú kés, fenyegető hangok, sok karú, csattogó fogú, éles karmú szörnyetegek, amelyekhez fogható a valóságban csupán korunk haláltáborai és koncepció-s pereit valósították meg. C. G. Jung természetesen a tudattalan projekcióját (kivetítését) látja mindebben, valószínűleg joggal, csak hogy nem a kóborló lélek büntudatának, hanem a kínszörnyeket kieszelők szadizmusának a projekciójáról lehet szó. Érthetően Jung az archetípusokat (ősképeket) is föltalálni véli, a látomásokat, az általa fölfedezett (föltételezett) ősemberi ösztönmaradványokat, és egy helyütt a köztes lét állapotát a szándékosan kiváltott elmebaj megfelelőjének tartja, másutt egy örült agyrémeinek.

A félelmetes látomások közepette a mester nem győzi hangoztatni, hogy a lélek semmitől ne rettenjen meg, semmit ne higgyen el, hiszen amit az életeműlt lát, és átél, a valóságban nincs, káprázat csupán, saját bensejének a kivetítődése. És ne próbáljon hazudni, a „karma tükre” úgyis leleplezi, a Halál-isten kegyetlenül megbünteti: „Kötelet vet nyakad köré, és tovavonszol. Levágja fejed, kitépi szíved, kiszakítja beleidet, kiszívja velőd, kiüssza véred, húsdod megeszi, és megrágja csontjaidat. Te azonban képtelen vagy meghalni. Még ha tested darabokra tépetett is, újból fölépülsz. Az ismételt szét-szabdaltatás szörnyű kint és gyötrelmet okoz.”

Csoda-e, ha ez a kilátás akkor se vonzó a lélek számára, ha a mester utólag megnyugtatja: sose féljen, a teste szellemtest, nem halhat meg, a Halál-isten pedig csak hallucináció.

Kedvét még jobban elveheti az a lehetőség, hogy esetleg nem is mint ember, hanem mint kutya, malac, kecske, bárány, sőt ezeknél is sokkal alacsonyabb rendű állat születik újra. Minden a karmától függ. A szabadulás az utolsó pillanatban is lehetséges, ha a lélek végre fölismeri, hogy minden anyag és szellem egyaránt káprázat, a saját elképzelése, egyedül az Ősfény felismerése és befogadása valóság.

Mínt hogy erre kevés az esély, a köztes lét utolsó stációjában a rémes víziókat kellemesebb látvány váltja fel: a lélek közösülő emberpárok társaságába kerül. Ennek hatása nyilvánvalóvá teszi, hogy nem mondott le az érzéki vágyakról, sőt most már határozottan irányt vesz az anyaöl felé, amelyben újra fog születni. A hús-vér anyaöl magyarázza a reinkarnálódás kifeje-

zést: a lélek visszaköltözik a húsba. A mester még mindig igyekszik eltéríteni ettől, az anyaöl küszöbe bezárásának ötféle módját tárja elé, de a lélek hajthatatlan, s már csak arra törekszik, hogy minél magasabb rendű anyaölbe költözhessenek. A döntés joga ebben is a karmaé. Ha a karma úgy dönt, hogy férfiúként szülessen újra, a szeretkező párnál gyűlöletet és féltékenységet érez a férfi (apa) iránt, vonzalmat és rokonszenvet a nő (anya) iránt – mintha csak Freud elméletét akarná igazolni.

Ezzel véget is ér a köztes lét, a lélek bebúvik a neki rendelt anyaölbe, egy idő múltán megszületik, tovább folytatja életét a szamszarában, a létforgásban, újra meg újra meghalva és életre kelve, amíg csak el nem éri a vágyott vágytalanság, a nirvána állapotát.

BÚCSÚZTATÓ

A fáradt, a szegény törődött test megszűnt akarni. A lélek elvált tőle, és belémerült a kék végtelenségbe. A lélek száll, és végül eloszlik, mint a nyári felhő. Eloszlik, mint patak vize a tenger határtalanságában. Elveszíti nevét és alakját...

Csöndet és békét keresett – most ő maga a csönd és a béke...

Ő maga az, bár nem tud róla...

A nemléte kereste – most ő maga a nemlét.

Ő maga az, bár nem tud róla...

Az egység, a végtelenséggel való egyesülés után vágyakozott – most elérte. Ő maga az, bár még nem tud róla...

Egy személyiség, egy tudat merült le, egy öntudat igyekszik vissza eredetéhez.

Szívesen távozik, örömmel tűnik el, és szeretne többé vissza nem térni!

Mert jó e világban nem lenni!

Mert jó a szenvedés, a lét bilincseiből kiszabadulni!

Minden mulandó, ami keletkezett, az Örök Törvény ellen ne zúgolódjunk...

Így hallottam...

Hű tanítvány, pihenj a fehér csöndben,
pihend ki léted fáradalmait –
s ha visszatérsz újra e kerek földre,
hozd el az egek ajándékait.

Hozz szeretetet, irgalmat magaddal,
résztvevő szívet mindenek felé;
északnak, délnek, keletnek, nyugatnak –
jószándékot fel- és lefelé.

Legyél visszhangja majd a tanításnak,
légy szerény, szelíd majd és egyszerű;
a gyengék védelmére áldozd léted,
mert testvéred az állat és a fű...

A Mérhetetlen fény ragyogjon néked,
kísérjen el Végtelen Irgalom!
pihenj az Égi Lótusz Ligetében,
ahol nincs szenvedés, nincs fájdalom...

Üdvözlégy, Lótuszvirág Ékessége!
Üdvözlégy, Halhatatlan Örökség!
Üdvözlégy, Hat Világnak Fényessége!
Üdvözlégy, Buddha, Tan és Közösség!

KOMMENTÁROK

Luise Göpfert-March:

*A Bar-do thos-sgrol eredetéről
és a fordításról*

A Bar-do thos-sgrol módszere

I.

A Bar-do thos-sgrol szövegét – csekély eltéréssel – Tibet minden szektája fölolvastatja a haldoklónak vagy a halott mellett. Írásba legelőször Padmasambhava, a nagy buddhista tudós, a lámaizmus tulajdonképpeni megalapítója fektette volna le. Hogy a szöveg ebből az időből, tehát a VII. századból származik-e, vagy Tibet megelőző vallásában, a bonban is rítusként szerepelt, ez idő szerint még eldöntetlen kérdés. Az Egyiptomi Halottaskönyvvel való összehasonlítás során közös forrás lehetőségére is gondoltak, és ez esetben a kettő származása oly időre esnék, amelynek a tudományát és a vallását a múlt sötét homálya borítja. Biztos annyi, hogy a Bar-do thos-sgrol főképpen szájhagyomány útján maradt fenn Tibetben, és adatott tovább nemzedékről nemzedékre.

A kevés írásos emlék közül egy az évekig Tibetben tartózkodó angol vallásbölcésznek, Evans-Wentz professzornak kezébe került, aki azután a tibeti és az angol nyelv egyik legjobb ismerőjét, Kazi Dawa-Samdup lámát a szöveg lefordítására bírta, mialatt annak oldalán mintegy eleven szótár szerepét töltötte be. E fordító láma elsősorban arra törekedett, hogy az eredeti szöveg értelmét a lehetőség szerint angolul visszaadja. Munkája során a szavak megválasztásában, valamint a kifejtés fordulataiban iskolájának nézetei, mint filológust az idegen nyelv iránti megértése befolyásolták. Evans-Wentz professzor úgy véli, hogy fordítása az idők folyamán, a bibliafordításokhoz hasonlóan, esetleg átdolgozást kíván majd meg. Az angol Bar-do szöveg német fordítója azon

fáradozott, hogy pontosan, minden „szabadságot” kerülve dolgozzon, amely, ha jogosult, egyedül a tibeti fordító részéről lehet megengedett. Az angol és a német kiadásban különböző a szöveg körüli keret terjedelme. Az angol kiadásban a tulajdonképpeni szöveg hozzávetőlegesen a könyv felét teszi ki. Evans-Wentz professzor terjedelmes bevezetést írt, amelyben a Mahāyāna-buddhizmust és különösen a Bar-do lényegét magyarázza, a láma pedig lábjegyzetekkel látta el a művet. A német kiadás az egyszerűség kedvéért a legfontosabb magyarázatokat figyelembe véve, betűrendes szómagyarázatot ad a könyv végén. Közli ezenkívül C. G. Jung professzor pszichológiai kommentárját, hogy ezzel sokakba, kik e „keleti” szöveg formájához, képzeletvilágához közeledni nem merészelnek, bátorságot öntsön, hogy e szöveg nyomán igazságot és megerősítést ott kereshessenek, ahol az Kelet és Nyugat számára egyaránt lehetséges:

Önmagukban!

II.

Szövegünk és mondhatni minden „titkos” szöveg jellemzője, hogy tudománya, vagy mondjuk teóriája csak gyakorlat útján fogható fel, és érthető meg, hasonlóképpen az orvossághoz, amelynek hatékonysága csak a használat során igazolódik be. Így a mű szellemében történik, ha a bevezetés csak „használati utasítás” kérdésére szorítkozik.

A Bar-do thos-sgrol tisztán és érthetően a haldokló fülébe mondható, hogy lényébe a „fül ösvényén” át hatoljon be; azért egyre ismétlődően nevén szólítja a kérdéses személyt, ösztökéli, hogy erősen figyeljen arra, amit neki legalább három ízben, de még inkább hétszer egymás után behatóan és hangsúlyozottan ismételnék.

A szöveg azon a ponton szólal meg, ahol az anyagi és a szellemi test egymástól való elválása megkezdődik, azon a ponton, ahol mindenki, még olyasvalaki is, kinek szemléletében a súlypont mindenkor a mulandó testben nyugodott, megtegye a lépést, amelyet a Bar-do thos-grol a „tudatprincípium áthelyezésének” nevez.

Ha a test első ízben válik „csöndessé”, ha a mindennapos megszokott elképzeléseivel és vágyaival nem hat zavaróan, az öntudatnak, a gyakran „tudónak” nevezettnek villanásnyi időre alkalma nyílik arra, hogy megragadja a nagy lehetőséget, hogy önmagát felülről vagy kívülről szemlélje, magát való értéke szerint mérlegelje. Ez a nagy „sokk” az első és legjobb alkalom arra, hogy önvalóját megragadja, és elérje azt, amit a szöveg „megszabadulásnak” nevez.

Mivel azonban az „öntudat” legtöbbször gyenge, mégpedig annyira gyenge, hogy a halál arculatába nézni nem képes, „ájulásba” esik, amelyből csak három és fél nap elmúltával „ébred” fel, hasonlóan, mintha álomból ébredne fel.

Istenségek derengenek fel benne, egyesével és csoportosan, békések és haragvóak, befolyásolják és megzavarják eszméletét, sugárzó fényeikkel elvakítják, űzik és megfélemlítik változatos megjelenéseikkel. A szövegkísérő lépten-nyomon elkíséri, neveiken nevezi az üldözö alakzatokat, leírja formáikat, a hajszejukat magyarázataival lefékezi, imákkal igézi őket, egyszóval a gát szerepét tölti be, miközben az üldözött fülébe olvassa, hogy eme alakzatok tulajdonképpen micsodák: saját képzeletvilágának kaleidoszkópszerű vetületei, impulzusok, tehát nem rajta kívül létezőek, amelyekről félni kellene, hanem csupán gondolat- és érzelmi világának reflexei. A halállal lezárt élet a tévelygő tudatfoszlányok álmvilágában folytatódik. Az „elhalt” látja barátait és rokonait, megszólítja őket anélkül, hogy azok tudomást szerezhetnének róla, és borzalmasan szenved emiatt; látja, hogy tulajdonát és

kincseit mások használják és tékozzolják, ami szintén nagy kínokat okoz neki; újra és újra visszatér elveszített testéhez, míg végül feltámad benne a vágy, hogy újat birtokoljon; ide-oda tévelyeg, és nem képes állapotán változtatni. Mindenre reagál, akárcsak életében, de csupán a reakciók érintik, amelyekre akciókkal nem válaszolhat.

A szöveg tanácsa ismételten figyelmezteti, hogy tegye meg a lépést; azt a lépést ugyanis, amely önmagától elvezeti, el a rokon- és az ellenszenvék hatásköréből, el a szokások és hajlamok kötöttségeiből.

Ez a lépés, az első lépés, a „hallani tanulás”, a hallani akarás, a bensőjében működő összevisszaság elhagyása, hasonlóan ahhoz a lépéshez, amellyel halálakor a fizikai testet elhagyta. Ez a lépés azt jelenti, hogy nem kíván többé semmiben részt venni, nem akar semmin változtatni (még önmagán sem), nem akar küzdeni, véleményt alkotni, amit tudomásul vesz, azt a mindennapi élet nyelvével kifejezni (ami egyértelmű azzal, hogy az egyik fülén hallottakat másik fülén szélnek ereszti), e lépés jelentése az, hogy a millió irányból özönlő gondolati, érzelmi, fizikai asszociációkkal szemben nyugodt közömbösséggel viseltetik.

Hallani, érteni, tudni nehéz dolog, még hogyha a legtöbb európai azt nem is akarja elismerni. Az öreg Lü Bu We meg is jegyezte: „A szellem bizonyos gyakorlására van szükségük az embereknek, mielőtt helyesen hallani képesek volnának. Aki szelleme ily beiskolázását nem végezte el, annak ezt meg kell tanulni, hogy célhoz érhesen. Hogy bárki is tanulás nélkül képes volna helyesen hallani, az a régi és új időkben még nem történt meg.”

A különböző yoga-szisztémák mind ezt tanítják, mind egyik a maga módján, a különböző embertípusoknak megfelelően. Tanításaik a matematika törvényeihez hasonlóan pontos szabályok szerint vezetik le a végkövetkeztetést: hallani, érteni, tudni: a saját „véleményt”, amelyet a szimpátia és antipátia irányítanak, mellőzni, ön-

magunkból a szubjektív világ tartalmait kiüríteni, hogy ily módon az üresség egy másik világot befogadni képes legyen. Mint ismeretes, a yogát senki nem gyakorolhatja avatott mester útmutatása nélkül, és a Bar-do thos-sgrol is állandóan rámutat a guru szükségességére, figyelmeztetve az elköltözöttet, hogy „emlékezzék” mestere tanításaira.

Ezen túlmenően azonban – amiért különösen értéket jelent az európai számára – átveszi a guru szerepét, és ezzel segít mindazokon, akiknek nem volt mesterük. Hivatott vezető, mert az őt nagy yoga-módszer közös alapját képező tanítást (a meredek ösvényt) ismerteti, az egyetlen utat, amely a célhoz elvezet. Ez az oka annak, hogy a Bar-do thos-sgrol önmagát mint a „minden tanítások lényegét” aposztrofálja, és szerencsésnek mondja mindazokat, akik vele kapcsolatba kerültek.

A Bar-do thos-sgrol igen türelmes és megértő mester; az egek, poklok és földi világ labirintusában tévelygő tanítványt mindenáron a szabaduláshoz igyekszik vezetni „átmeneti állapotából”. A megszabadulás lényegében akkor történik meg, ha a tudat azonosítása a látszat-énnel és a látszatvilággal megszűnik; vagy, pontosabban meghatározva, akkor, ha a „figyelő” bennünk felébred, és közömbösen tekint gondolati, érzelmi és tapasztalati világunk automatizmusára.

A szabadulás minden síkon lehetséges, de véghezvitele az egyes individuumok adottságain múlik; és ezt veszi figyelembe a szöveg, amikor figyelmeztetéseit a megfelelő helyen és időben intézi éppen ahhoz a személyhez, akinél a tanítása jó talajra talál. A tanítványt az igazsággal „szemtől szembe ülteti”, hogy azt, illetőleg önmagát felismerje, a halál ellen halállal harcoljon, és így megváltandóból váljék megváltóvá!

Fölszabadulás, való üdvösség ott érhető el, ahol önszemlélet által éretett el az önfelismerés, mégpedig a részrehajlást nem ismerő középúton.

A Bar-do thos-sgrol szó szerinti jelentése: az átmeneti állapotból hallás segítségével való megszabadulás. Az átmeneti állapot alatt ama hosszú és bizonytalan táv értendő, amely a halál és a születés között létezik. Önmegvesztegetés, tévelygés, félelem, fel nem ismert tudattartalmak, az önnön természetéből fakadó elvakultság, a különböző vallásrendszerek által önzésnek, féltékenységeknek, gyűlöletnek, irigységnek, törtetésnek stb. nevezett adottságok, amelyek sorába a buddhizmus soha nem mulasztja el a butaságot és az eltompultságot sorolni (Krisztus vakokról, bénákról és süketekről beszél), alkotják azt a láncot, amely az embert a léthez bilincseli. Azokat, akiknek süketek fülei, az átmeneti állapotban a „Karma vihara sodorja”, szükségszerűen hosszú időt kénytelenek ott eltölteni, nem ismerik fel való helyzetüket, akkor sem, ha a halál fizikai létüknek véget vet. Azok azonban, akik „képesek halottak lenni”, azok ugyanis, akiknek „halló” füleik vannak, megszüntethetik az átmeneti állapotot; egyesíthetik a két végpontot: a halált és a születést; az távponttá zsugorodik, az idő örökkévalósággá válik.

De nem tudjuk meg előre, hogy hová jut el az, aki „hallani” megtanult. Ami a „fül-ösvényen” a rejtett kamrába, ahonnan semmi ki nem hullhat, behatol, ott uralkodóvá kristályosodik, és ezentúl az irányítja a gondolkodást, a szavakat és a cselekedeteket.

Hogy a kezdet nehézségeit sikeresen legyőzhessük, közeledjünk a szöveghez úgy, mint ahogyan a chela (tanítvány) közeledik gurujához: egy kérdéssel, amely nem a hétköznapi problémáira vár választ, önnön személyiségünk lényegtelenségének sejtésével („azt hiszed, taszítasz, pedig téged taszítanak”), amely változtatni nem akar, egy kíváncsiságot nélkülöző kérdéssel, amely az igazi tudás megismerését áhítja.

Jegyezzük még meg, hogy a helyes halláshoz (éppen úgy, mint a helyes kérdéshez – gondoljunk a Grál-mondára) a várakozás és a türelem is szervesen hozzátartozik.

Azok részére, akik az alkalommal élni kívánnak, sok lehetőséget rejt magában ez a könyv. Kíséreljük meg például az idegen, ismeretlen, részben szanszkrit, részben tibeti kifejezéseket ismeretlen matematikai képletekhez hasonlóan, anélkül, hogy azoknak a szótárban adott (külső) értelmét vizsgálnánk, egyszerűen elfogadni. E könyv olvasása közben általában sok múlik az el-, illetve befogadáson, akár látszólagos kitérőkről vagy felszínesen ható filozófiai kifejezésekről legyen is szó, amelyek az idő folyamán, esetleg a fordítás során veszítettek erejükből, és a szöveg vérkeringését talán néhol gátolni látszanak, vagy amelyek esetleg készakarva kívánnak fékezően hatni, hogy a rákövetkező fordulat annál hatásosabb legyen. Óvakodjunk attól, hogy a könyvet bíráljuk, inkább fogadjuk el segítőkészségét.

Ez esetben talán megértjük, miről beszél az „arany virág”, az „Elixír Könyve”, amikor ezeket mondja:

„Képes tojásait kikölni a tyúk, mert mindenkor hall az Ó szíve!”

C. G. Jung:

*A Bar-do thos-sgrol
pszichológiai magyarázata*

A Bar-do thos-sgrol, amelyet kiadója, W. Y. Evans-Wentz joggal nevez „Tibeti Halottaskönyvnek”, megjelenési évében, 1927-ben, az angol nyelvű országokban nem csekély feltűnést keltett. Ama írások közé tartozik, amelyek nem csupán a Mahāyāna-buddhizmus specialistáit érdeklik, hanem méltán mind ama laikusokat is, akik a mélyen emberi, a lelki rejtélyek kutatásával életismeretüket kibővíteni törekszenek.

Megjelenésének éve óta a Bar-do thos-sgrol úgyszólván állandó kísérőm volt, aminek nem csupán ösztönzést és tudást, de lényeges megismeréseket is köszönhetek. Ellentétben az Egyiptomi Halottaskönyvvel, amelyről igen kevés vagy igen sok mondható, a Bar-do thos-sgrol emberileg fölfogható filozófiát tartalmaz, és nem istenekhez és primitívekhez, de az emberhez szól. Filozófiája a buddhista és pszichológiai kritika kvintesszenciája, és mint ilyen, mondhatjuk, hallatlanul magasrendű. Nem csupán a „haragvó”, de a békés istenségek is az emberi lélek „sansārai” vetületei; egy gondolat, amely a felvilágosodott európai szemében nagyon is magától értendőnek tűnik, mert saját banális szimplifikációira emlékezteti. Ugyanez az európai azonban nem volna képes arra, hogy ezeket a projekciókat, azaz e projekció okából nem-létezőnek mondott istenségeket ugyanakkor mégis reálisnak tartsa. Erre képes azonban éppen a Bar-do thos-sgrol, amely egyes lényeges metafizikai premissiumok tekintetében mind a felvilágosodott, mind a nem felvilágosodott európaival szemben előrehaladottabb. Eme metafizikai té-

tel antinomiai karaktere a Bar-do thos-sgrol hallgatólagos, mindenkor jelenlévő feltételezése, éppen úgy, mint a tudati síkok és az azok által befolyásolt metafizikai realitások minőségi különbözőségének ideája.

Egy nagyszerű „éppen-úgy-mint” a háttere e különleges könyvnek. A nyugati filozófus szemében ez talán nem kedvelt szempont, mert a nyugati a világosat és az egyszerűt szereti, amiért is az egyik az „Isten van” pozíciót foglalja el, míg a másik éppen oly határozottan az „Isten nincs” tagadást képviseli. Mit kezdenek ezek az ellenséges beállítottságú testvérek egy ilyen mondattal: – „Miközben tulajdon lényed ürességét mint Buddha-állapotot felismered, és miközben ezt önnön tudatodnak tekinted, a Buddha isteni szemléletének állapotában időzöl.” Félek, hogy az ilyen mondatok nyugati filozófusaink és teológusaink számára egyaránt idegenek. A Bar-do thos-sgrol a legnagyobb mértékben pszichológiai, nevezettek azonban még a középkor pszichológia-előtti stádiumában léteznek, ahol a tételeket hallják, magyarázzák, védik, bírálják és vitatják, de a tétel alapját képező lényegyet közös megegyezéssel mint a programhoz nem tartozót, napirendre sem tűzik.

A metafizikai megállapítások a lélek közlései, és ezért a pszichológia körébe tartoznak. A nyugati szellemnek azonban ez a magától értetődő igazsága vagy nagyon is magától értetődőnek tűnik, mivel az ismeretből magyaráz, vagy olyannak, amely a metafizikai „igazság” elégtelen tagadása. E nyugati szellem a „pszichológiát” mindenkor úgy hallja, mintha „csak pszichológiát” mondtak volna. A „lélek” mint valami kicsi, alacsonyrendű, személyes, szubjektív vagy más hasonló jelenik meg előtte.

Ez okból szívesen alkalmazzák a „szellem” szót, miközben azt a látszatot keltik, hogy ezzel talán valóban egy igen szubjektív kijelentés hangzott el a „szellemről”, természetesen mindenkor az „általános” sőt – ha csak lehetséges – az „abszolút szellemről”.

Ez a kissé nevetséges engedékenységek valószínűleg a lélek „sajnálatosan csekély” voltának kiegyensúlyozását célozza. Csaknem úgy történik, mint amikor Anatole France „Ile des Pinguins” című művében Catherine D’Alexandrie Istennek tanácsot ad: „Donnez leur une ame, mais une petite!” – egy, az egész nyugat számára kötelező igazságot jelentett volna ki.

A lélek az, amely veleszületett teremtő erejénél fogva a metafizikai kijelentéseket teszi; Ő „teszi” a metafizikai lényegiség disztinkcióit. Nem csupán feltétele a metafizikai valóságnak, de ő maga ez a valóság.

E nagy pszichológiai igazsággal kezdődik a Bar-do thos-sgrol, amely nem halotti szertartás, hanem a halott kioktatása; vezető a bardo-lét jelenségei közepette, azaz ama 49 napos létformában, amely a halál és az új testet öltés között telik el. Ha a lélek időtlenségének a kelet számára oly magától értetődőnek elfogadott feltételezésétől eltekintünk, úgy a Bar-do thos-sgrol olvasása közben minden nehézség nélkül a halott helyzetébe képzelhetjük magunkat, és áhítattal szemlélhetjük az első tétel tanítását, melyet fentebb körvonalaztam. E helyen nem reánk kényszerítve, de udvarias formában ezek mondatnak: – „Ó, Nemes Család Gyermeke, (ez és ez), figyelj! Most az igaz valóság tiszta fényének sugárzását észleled. Ismerd fel. Ó, Nemes Család Gyermeke, mostani intellektusod, amely valóságos természete szerint üres, formákhoz és színekhez már nem kötött, természetszerűen üres, az igaz valóság, az igaz jó. Intellektusod, amely most üresség, de amely nem tekintendő a semmi ürességének, de sokkal inkább a valóságos intellektusnak, gátolatlanak, világítónak, ösztönzőnek és üdvözlőnek, a valódi öntudat, a legjobb Buddha.”

Ez a felismerés a tökéletes Dharma-kāya állapota. A mi szavainkkal kifejezve: minden metafizikai kijelentés teremtő ősalapja az öntudat mint a lélek látható jelensége. Az „üresség” a kijelentéseket, a „kifejeződést” meg-

előző állapot. Az elkülönült jelenségek tömege még lá-
tens állapotban a lélekben időzik.

„Öntudatod” – folytatja a szöveg – „világító, üres és
a nagy sugárzó testről le-nem-választott, nem ismer szü-
letést, sem halált, és maga a változatlan fényesség –
Amitábha Buddha.”

Valóban, a lélek nem kicsi, hanem maga a sugárzó
istenség. Ezt a megállapítást a nyugalat vagy vitathatónak,
ha éppen nem elvetendőnek ítéli; vagy pedig éppen eny-
nyire meggondolatlanul elfogadja, miközben teozófiai
módszerekkel leértékeli. Valahogyan ferde a beállítottsá-
gunk az ilyen dolgokkal szemben. Ha azonban magun-
kon olyan mértékben uralkodni képesek vagyunk, hogy
fő tévedésünktől – a dolgokkal mindig valamit kezdeni
akarni – tartózkodni tudjunk, akkor talán sikerülni fog
egy fontos tanulság levonása, vagy legalább a Bar-do
thos-sgrol nagyságának felismerése, amely a halottal az
utolsó és legfelső igazságot közli, azt, hogy az istenek
sem mások, mint a tulajdon lélek képzetei és sugárzásai.

Ez a keleti ember számára a keresztényekkel ellentét-
ben nem jelenti az „istenek alkonyát”; a kereszténynek
ez az Istene elrablását jelentené, a keleti számára a lélek
maga az Isten világossága, és az Istenség a lélek. A keleti
jobban képes elviselni ezt a paradoxont, amelynek elvise-
lésére a szegény Angelus Silesius képtelen volt. (Nevezett
különbön pszichológiai szempontból még ma is idősze-
rűtlen volna.)

Értelemszerű a halottat legelőször is a lélek mibenléte
felől tájékoztatni, felvilágosítani, mert az élet inkább min-
den egyébről világosít fel.

Az életben számtalan egymásnak ellentmondó, nyom-
masztó dolog korlátai közé vagyunk szorítva, ahol nem
nyílik alkalom – éppen az adott alkalmak okából – arra
gondolni, hogy tulajdonképpen ki is az, aki „adott”.
Ezekből az adottságokból szabadul ki a halott, és a tanítás
azt szolgálja, hogy szabadulását támogassa.

Helyezkedjünk mi magunk a halott helyzetébe, akkor nem kevesebb nyereségünk lesz a tanításokból, ugyanis már az első tételből megtudjuk, hogy minden „adottságok” adója saját magunkban lakozik, amely igazság minden evidencia ellenére mind a legnagyobb, mind a legkisebb dolgokban soha nem tudott, bár igen sokszor oly szükséges, sőt elengedhetetlen volna, hogy tudottá váljék. Mindenesetre az effajta tudomány csak elmélyedni tudó emberek részére való, kik annak megértésére, hogy mit élnek meg, vállalkoztak, akik temperamentum tekintetében bizonyosfajta gnosztikusok, akik egy üdvözítőben, amilyen a Mendäusoké, az „Élet megismerésében” (manda d’hajie) hisznek. Talán nem túlságosan sokaknak adatott meg, hogy a valóságot, a világot „adottságnak” lássa. Valószínűleg nagy és áldozatkész megfordulás szükséges ahhoz, hogy megláthassuk, hogy a világ miképpen „adódik” a lélek lényegéből. Hiszen mennyivel közvetlenebb, feltűnőbb, benyomást keltőbb és ezért meggyőzőbb azt látni, hogyan hat rám, mint azt megfigyelni, milyenné teszem én azt. Igen, az ember animális lényege idegenkedik attól, hogy önmagát lássa az adottságok előidézőjének. Ez okból voltak az ilyenfajta próbálkozások mindenkor titkos beavatások tárgyai, amelyekhez, hogy a fordulat totális karaktere szimbolizáltassék, a képletes halál mindenkor hozzátartozott.

A Bar-do thos-sgrol tanítása is lényegében azt célozza, hogy a beavatási élményeket, vagy a guru tanításait a halottaknak ismét emlékezetébe idézze, mert a tanítás alapján nem egyéb, mint a halottnak a bardo-létbe való beavatása, amint az élő beavatása sem más, mint a túlvilágra való előkészítése, legalábbis ez áll fenn minden kultúrmisztérium esetében az egyiptomi és eleuziszi misztériumoktól kezdődően. A „túlvilág” azonban, az élő beavatása esetén, semmi esetre sem egy halál utáni túlvilág, hanem az eszmélés megfordulása, egy pszichikai túlvilág tehát; keresztény módon kifejezve: a világ és a

bűnök kötelékéből való megváltás. A megváltás fölszabadulás és felváltása egy korábbi állapotnak, amely a sötétség és a tudatlanság állapota volt, a megvilágosodás a fölöldódás, az „adottságok” felett való győzelem állapotára.

A Bar-do thos-sgrol ennyiben, mint Evans-Wentz is érzi, beavatási folyamat, amelynek célja az, hogy a lélekben a születés által elveszített isteniségét ismét megteremtse. A keletre általában jellemző, hogy a tanítás mindenkor a főmotívum, azaz a végső és legfelső princípiummal kezdődik, mindazzal, ami nálunk a végén következne, olyformán, mint Apuleiusnál, ahol Luciust csak a végén tisztelik mint Heliost. A beavatás a Bar-do thos-sgrolban ennek megfelelően mint climax a maiori ad minus folyik le, és az incarnatio in uteróval végződik. A napnyugati kultúrszférában még élő és praktikus alkalmazott „beavatási eljárás” az orvosok által alkalmazott „tudattalan analízise”. Ez a gyógyászati belátás alapján való beavatkozás a háttérbelibe és a tudat gyökereire, egy szokrateszi értelemben vett Maieutika, a még csíráállapotban lévőknek, küszöb alattinak, még meg-nem-született lelki tartalomnak tudatossá tétele. E terápianak kezdeti formája, mint ismeretes, a Freud-féle pszichoanalízis, amely főleg szexuális fantáziákkal foglalkozik. Ez a terület a Sidpa-bardo utolsó szakaszának felel meg, ahol az elköltözött, mivel nem képes a Chikhai- és Chönyid-bardo tanításait fölfogni, szexuális fantáziák rabja lesz, miáltal közösülő párok hatókörébe kerülve végül egy anyaölbe hull, aminek eredménye egy földi újraszületés. Eközben természetesen az Oedipus-komplexum is funkcióba lép. Ha a karma a halott férfivá való újraszületését determinálja, úgy az anya iránt vonzalmat, míg az apa iránt ellenszenvet fog érezni; fordított esetben a születendő leánynak az apa iránti vonzalma, az anya iránti ellenszenvé lépnek előtérbe. Ezt a specifikus freudi területet járja be az európai fordított értelemben a tudatalatti tartalom tudatossá tételének processzusa folyamán. Bizonyos

mértékben az infantilis-szexuális fantáziavilágban usque ad uterum tér vissza. Pszichoanalitikai oldalról még az a fölfogás is kialakult, hogy a trauma par excellence maga a születés, sőt intrauteri eredetű emlékezés mélységéig is hatolt volna már a kutatás. Ezzel azonban a nyugati értelem mindenesetre elérte a határvonalat – sajnos. Kívánatos lett volna ugyanis, hogy a freudi pszichoanalízis, az úgynevezett intrauteri élménynyomokat még behatóbban kövesse; e bátor vállalkozás során a Sidpa-bardón túlra, a Chönyid-bardo birodalmáig hatolhatott volna el. Biológiai elképzeléseink felszereléseivel egy ilyen vállalkozás nem kecsegtetne eredménnyel, mert ehhez egészen más előkészületek szükségesek, olyanok, amelyek merőben különböznek a természettudományos feltevésektől. A konzekvens visszafelé követés posztulátuma egy prae-natalis előélet lenne; egy valóságos bardo-létbe vezetne, ha lehetséges volna egy átélt szubjektumnak legalábbis nyomait felfedezni. Feltehetően intrauteri élménynyomoknál mélyebbre nem sikerült eljutni és még az úgynevezett „születési trauma” is csak olyan féligazság maradt, amely mitsem képes megmagyarázni, éppen úgy, mint az a hipotézis, amely szerint az élet oly betegség, amely biztos prognózis szerint mindenkor halállal végződik.

Tényként kell elfogadnunk, hogy a nyugati racionális szellem a pszichoanalízissel csupán a Sidpa-állapotot, mondhatni neurotikus szférában ismerte meg, és ezen a ponton kritika nélkül megállt azon feltételezéssel, hogy a pszichológia merőben szubjektív és személyes ügy. Mindenesetre annyit nyertünk ezzel az előnyomulással, hogy tudati létünk mögé egy lépéssel behatoltunk. Ez a felismerés egyben figyelmeztetés is olyan irányban, hogyan kell a Bar-do thos-sgrolt olvasnunk – nevezetesen hátulról, visszafelé.

Ha nyugati tudományunkkal elértük, hogy a Sidpa-bardo pszichológiai karakterét némileg megértsük, tulajdonképpen az a feladat vár ránk, hogy az azt érdemben megelőző Chönyid-bardo felé irányítsuk a figyelmünket.

A Chönyid-állapot a karmikus illúziók állapota, azaz ama illúzióké, amelyek az előző élet pszichikai maradványain (érdemein) alapulnak. A karma a keleti felfogás értelmében a reinkarnáció hipotézisén alapuló pszichikai öröklés-törvény, azaz végeredményben a lélek időtlenségének tana. Sem tudásunk, sem értelmünk nem képes e nézettel lépést tartani. Részünkre e területen túlságosan sok „ha” és „de” létezik. Egyrészt kétségbeejtően keveset tudunk az individuális psziché halálon túli továbbéléséről, oly keveset, hogy e tekintetben nem is tudjuk, hogyan lehetne valamit is bizonyítani. Ugyanis tisztában vagyunk azzal, hogy tapasztalaton alapuló bizonyítás e tekintetben éppoly lehetetlen volna, mint Isten létének bizonyítása. A Karma-fogalmat óvatosan csak annyiban lehet elfogadni, amennyire ezt mint pszichikai átöröklést a szó tágabb értelmében értik. Pszichikai átöröklés létezik, azaz létezik pszichikai tulajdonságoknak, mint betegségi hajlamok, karaktervonások, tehetségek stb. átöröklése. Esszenciális életjelenségek ezek, amelyek főképpen pszichikai hatásokat váltanak ki, mint ahogyan léteznek olyan öröklési sajátosságok is, amelyek főleg fiziológiai síkon fejtik ki hatásaikat.

A pszichikai átöröklődésnek van egy bizonyos osztálya, amelyet sem családi, sem faji hovatarozás nem befolyásol. Ezek az általános szellemi adottságok, amely alatt bizonyos formák, amelyek szerint a szellem tartalmait rendezi, értendők. E formákat nevezhetnénk kategóriáknak is, amelyek az értelem mindenkor és mindenhol jelen lévő nélkülözhetetlen előfeltételei. A mi „formáink” esetében azonban nem az ész, hanem a képzelőerő kategóriáról van szó. Mivel a fantázia képei a legtágabb értelembe láthatóak, így formáik *a priori* a képek karakterével bírnak, mégpedig tipikus képek karakterével, amelyeket éppen ezért a Corpus Hermeticumra vonatkoztatva archetípusoknak neveznek. Valóságos kincsesbányák ezek az összehasonlító vallástudomány és mitológia, valamint az álmok és pszichózisok területén.

E képek és az általuk kifejezett ideák csodálatos parallelizmusa gyakran merész népvándorlási hipotézisek felállítására szolgáltatott alkalmat, pedig kézenfekvőbb lett volna az emberi lélek minden időben és minden helyen mutatkozó figyelemre méltó hasonlóságára gondolni. Az archetípus fantáziaformái valóban mindenkor és mindenütt spontán reprodukáltak, anélkül, hogy ezzel kapcsolatban jogosult volna közvetlen hagyomány föltételezése. A psziché őseredeti struktúrákörülményei éppen annyira meglepően uniformizáltak, mint a látható testéi. Az archetípusok szerves részei a praeracionális pszichének. Állandóan öröklődő azonos formák és ideák, amelyek nélkülözik a specifikus tartalmat. A specifikus tartalom csak az individuális életben mutatkozik, amikor a személyes tapasztalat éppen ezekben a formákban jelenik meg. Ha ezek az archetípusok identikus formákban nem volnának praeegzisztenciálisan jelen, hogyan volna például magyarázható a Bar-do thos-sgrol azon állítása, amely szerint a halottak nem tudják, hogy meghaltak. Ez igen gyakran kifejezésre jut Európa és Amerika legbanálisabb, legműveletlenebb spiritiszta irodalmában. Habár ezzel a megállapítással már Swedenborgnál találkoztunk, mégis írásainak elterjedtsége nem volt olyan általános, hogy minden közönséges médium éppen ebbe a tételbe botlott volna bele. Teljesen kizárt viszont Swedenborg és a Bar-do thos-sgrol között összefüggést keresni. A legősibb, legáltalánosabban elterjedt ideák egyike, hogy a halottak egyszerűen folytatják földi életüket, és implicite ezért gyakran nem tudják, hogy elköltözött a szellemük – oly archetipikus idea ez, amely azonnal fölfogható formát ölt, mihelyt valaki egy megfelelő szellemjelenséget tapasztal.

Figyelemre méltó az a körülmény is, hogy az ilyen jelenségek az egész földön hasonló vonásokat mutatnak föl. Természetesen ismerem a bizonytalan spiritiszta hipotézist, amelyet magamévá nem teszek. Megelégszem a

pszichikai struktúra általánosan jelen lévő, differenciált és ilyen formában átöröklött voltának hipotézisével, amely minden élményt bizonyos formában és bizonyos irányban determinál – sőt kényszerít. Mert amint a testi szervek nem indifferenciált és nem passzív adottságok, hanem sokkal inkább dinamikus hatókomplexumok, amelyek létükről tagadhatatlanul adnak hírt, úgy az archetípusok is bizonyos pszichikai szervek dinamikus ösztönkomplexumai, amelyek a lelki életet a legnagyobb mértékben determinálják. Ez okból nevezem az archetípusokat a tudattalan dominánsainak is. A tudattalan lélek síkját, amely ezekből az általánosan elterjedt formákból áll, a kollektív tudattalannak nevezem.

Amennyire én tudom, individuális prae-natalis emlékezés-öröklések nincsenek, ezzel szemben viszont vannak öröklött archetípusok, amelyek azonban tartalmatlanok, mivel minden szubjektív élményt nélkülöznek. Tudatosakká, mint mondtuk, akkor válnak, ha személyes tapasztalások által előtérbe kerülnek. Mint fentebb láttuk, a Sidpa-pszichológiát az élet- és születniakarás teszi. (Sidpa-bardo = az újrászületés keresésének átmeneti állapota.) Ez az állapot mint olyan azért nem tesz lehetővé transzszubjektív pszichikai realitásélményeket, mert az individuum kategorikus ellenállást tanúsít, oly irányban, hogy ismét a tudatvilágba szülessék bele. A thos-sgrol tana szerint minden bardo-állapotban fennáll a lehetősége annak, hogy a „négyarcú Meru-hegyen át a Dharma-kāya homályos fényeit kövessük”. A mi nyelvünkre lefordítva ez annyit jelent, hogy a racionális előítéletekkel szemben kétségbeesett ellenállást tanúsítunk, és ezzel az ész megszentelte Én-ségünk fensőbbiségéről lemondunk. Ez praktikusán a lélek objektív erői előtt való, súlyos következményekkel járó kapituláció, egy bizonyos képletes halál, amely a Sidpa-bardóbeli „ítélet” fejezetnek felel meg. A tudatosan, racionálisan és erkölcsi felelősséggel folytatott élet végét jelenti és önkéntes alávetést az alá, amit a

thos-sgrol karmikus illúzióknak nevez. A „karmikus illúzió” merőben irracionális természetű világkép, illetőleg meggyőződés, amely soha sehol nem felel meg az ész ítéleteinek, és nem következik abból, hanem kizárólag a gátlás nélküli képzelőerőnek köszönheti létét. Álom vagy „fantázia” ez, amelyről a legjobb akarattal sem állapíthatjuk meg, hogy lényegében tulajdonképpen miben különbözik egy őrült agyrémeitől. Gyakran mindenesetre elégséges egy kis „abaissement du niveau mental”, hogy ilyen illúzió elszabaduljon.

E pillanat félelme és sötétsége megfelel a Sidpa-bardo első szakaszának. E bardo tartalmi azonban leleplezik az archetípusokat, a karmikus képeket, mégpedig legfélelmetkelőbb formáikban. A Chönyid-állapot pedig egy szándékosan kiváltott pszichózis megfelelője.

Sokat beszéltek és írtak a yogában, különösen a Kundalinī-yogában rejlő veszélyekről. Készakarva előidézett pszichotikus állapot, amely bizonyos terhelt idnividuumok esetében minden további nélkül valóságos pszichózist eredményez, ez a nagyon is komolyan veendő veszedelem. Valóban veszedelmes dolgokról van itt szó, amelyekkel nem volna szabad semmit sem „csinálni”, habár erre indítatva érezzük magunkat; a sorsba való beleavatkozás ez, amely az emberi lét legmélyét érinti, és a szenvedések oly áradatát indítja el, amelyekről egészséges értelemmel még álmodni sem merésznénk. Ennek felelnek meg a Chönyid-állapot pokolkínjai, amelyeket a szöveg így tolmácsol:

„A Halálistenség kötelet vet nyakad köré, és tovonszol; fejedet levágja, szívedet kitépi, beleidet kiszaggatja, agyadat kiszívja, véredet megissza, húsdát megeszi, és megrágja csontjaidat; de te nem vagy képes meghalni. Ha testedet darabokra tépik is, az újból föltámad. Az ismételt szétdarabolás borzalmas fájdalmakkal és kínokkal jár.”

A veszély karakterét ez a tortúra a legszemléltetőbb módon ecseteli: a bardo-test egészének dezintegrációjáról van itt szó, amely test, az úgynevezett „subtle body”, a lélek túlvilági állapotának látható megnyilvánulása. Eme feldarabolásnak pszichológiai ekvivalense a pszichikai disszociáció, a skizofrénia. Ez a leggyakoribb lelki bánatolom lényegében kimondott „abaissement du niveau mental”, (a szellemi szint csökkenése), amely a tudat normális gátlásait szünteti meg, és ezzel a tudattalan dominánsainak gátlástalan játékait válthatja ki.

A Spida-állapotból a Chönyid-állapotba való átmenet tehát a tudatos állapot szándékainak és törekvéseinek veszélyes átváltása, a tudatos személyiség biztonságának föladása, fölázdozása; énünk kiszolgáltatása a szélsőséges bizonytalanságnak, amelyet fantasztikus figurák kaotikus játéka jellemez. Freud kijentése, hogy az én a „rettegés birodalma”, intiutív megérzésének mélységéről tesz tanúbizonyságot. A személyiség fölázdozásától való félelem ott lapul minden én mögött, mert ez a félelem a sokszor csak nehezen féken tartott tudattalan hatalmak igénye, hogy teljesen kibontakozhassanak. Egyéb individualizálódás sem kerülheti el a veszélyes átmenetet, mert a személyiség teljességéhez ez a rettegés is hozzátartozik; ez a lelki dominánsok al- és túlvilága, amelyektől az én egykoron keservesen és csak bizonyos fokig függetlenítette magát, több-kevesebb illuzorikus szabadsághoz jutva. Ez a fölszabadulás egy mindenestre szükséges, heroikus válalkozás, de nem teljes, hiszen egyelőre egy szubjektum megteremtése, amelynek teljességéhez az objektum szembeállítása is hozzátartozik. Ez, úgy látszik, a világ, amelyet e célból projekciókkal dagasztottunk föl. Keresünk, és megtaláljuk a nehézségeket, keressük, és megtaláljuk ellenségünket, keressük, és megtaláljuk a szeretetet és az értéket, és jóleső tudat, hogy minden rossz és jó túlnan, a látható objektumban székel, ahol legyőzhető, büntethető, elpusztítható, vagy boldogítható. A termé-

szet azonban a szubjektum e paradicsomi ártatlansági állapotát nem mindig hajlandó állandósítani. Vannak, és mindig voltak emberek, akik azt a felismerést elnyomni nem képesek, hogy a világ és annak átélése egyneműek, és tulajdonképpen olyasmit ábrázolnak, ami magában a szubjektumban mélyen elrejtve, a tulajdon transzszubjektív valóságában nyugszik. Ez a legmélyebb sejtés a lámaista tanítás szerint a Chönyid-állapot, amiért is ez a „Valóság-átélésének bardója” nevet is viseli.

A valóság, amely a Chönyid-állapotban tapasztalható, mint ahogy a Chönyid-bardo utolsó szakasza tanítja, a gondolatok valósága. A „gondolatformák” mint valóságok jelennek meg, a fantázia reális alakot ölt, és a karma, a tudattalan dominánsai által játszott ijesztő álom kezdetét veszi. Mint minden borzalmak teljessége, először a pusztító Halálistenség jelenik meg, és őt követik (a szöveget fordított sorrendben olvasva) a 28 hatalmas és retentetes istennő, valamint az 58 „vérivó-istenség”. Démoni kinézésük ellenére, amely ijesztő attributumok és monstrozitások vad káosza, már itt is bizonyos rendszeresség tapasztalható. Istenség-csoportozatok ezek, amelyek a négy világtájnak megfelelően és tipikus, misztikus színek értelmében rendezettek. Mindinkább világosan kitűnik, hogy az istenségek Mandala-szerűen (körben) helyezkednek el a négy szín alapján osztályozva. A színek négy, úgynevezett „bölcességformára” vonatkoznak:

- 1.) fehér = tükörhöz-hasonlatos-bölcesség fényösvénye,
- 2.) sárga = az azonosság-bölcességének fényösvénye,
- 3.) vörös = a megkülönböztetés-bölcességének fényösvénye,
- 4.) zöld = a mindeneket-átható-bölcesség fényösvénye.

A felismerés magasabb fokán az elköltözött tisztában van azzal, hogy a reális gondolatformák tőle magától erednek, és hogy a bölcesség négy fényösvénye, amely előtte megjelenik, tulajdon pszichikai „képességének” kisugárzása.

Ezzel a lámaista Mandala pszichológiájának kellős közepén állunk, amelyet Richard Wilhelmmel közösen kiadott munkámban, „Das Geheimniss der Goldenen Blüte”, magyaráztam.

A Chönyid-bardón át visszajáról követett kibontakozás a „Négy Hatalmas” víziójával teljesedik ki:

- 1.) a zöld Amoghasiddhi,
- 2.) a vörös Amitābha,
- 3.) a sárga Ratnasambhava,

4.) a fehér Vajrasattva jelennek meg: és befejezésül a Dharma-dhātu, a Buddha-test világító kék fénye következik, amely a Mandala centrumából, Vairocana szívéből lép elő.

Ezzel a végső vízióval oldódik fel a Karma és víziója; a tudat a formák és objektumok bilincseiből kiszabadul, és visszatér a Dharma-kāya kezdeti, időtlen állapotába. Ezzel, visszafelé olvasva, elértük a halál pillanatában beálló Chikhai-állapotot.

Úgy hiszem, hogy ezek az utalások elegendőek ahhoz, hogy a figyelmes olvasó a Bar-do thos-sgrol pszichológiáját többé-kevésbé megérthesse. A könyv egy beavatási út fordítottját illusztrálja, amely bizonyos értelemben a keresztény eszkatologikus várakozásokkal ellentétben a fizikai létbe való alászállást készíti elő. Az európai ember merőben intellektuális és racionális világszemlélete teszi indokolttá a thos-sgrol megfordítását és keleti beavatási élmények leírásának tekintését, miközben a Chönyid-bardo istenségei helyébe tetszés szerint keresztény szimbólumokat állíthatunk. Az események sorrendje mindenestre közeli párhuzamban áll az európai tudattalan fenomenológiájával, nevezetesen az úgynevezett beavatási folyamat feltételei szerint, azaz ha a tudattalan analizáltatik. A tudattalannak az analízis során beálló változása a vallásos beavatásokban mesterségesen elvégzett folyamat analógiája, amely a természetes folyamattól mindenestre különbözik abban, hogy a természetes kifejlést sietteti, és

a természetes szimbólumprodukciók helyébe kiválasztott, tradicionális szimbólumokat állít, amint azt például Loyolai Szt. Ignác Exercitiumai, vagy a buddhista és tantrikus yogameditációk esetében megfigyelhetjük.

A Bar-do thos-sgrol fejezetrendjének megfordítása, amelyet az érthetőség megkönnyítése végett ajánlottam, természetesen nem fedi a Bar-do thos-sgrol elgondolását. Azt viszont, hogy azt pszichológiailag felhasználjuk, legfeljebb mint mellékkörülményt engedi meg a lámaista fölfogás. A különleges könyv tulajdonképpeni célja a XX. század európai embere számára bizonyosan nagyon idegenszerű; a bardóban tartózkodó felvilágosítását célozza. A nyugati ember világában a katolikus egyház az egyetlen, amelyben az elköltözött lélekről való gondoskodás még maradványaiban föllelhető. A halál tényét fel-nem-ismerő elköltözöttek tudatának fölkeresésével az életvidám protestantizmus követői csak egyes spiritiszta „rescue circles”-ekben foglalkoznak.

Egyes titkos iratok kivételével azonban, amelyek a nagyközönség és a tudomány szempontjából számításba jöhetnek, nem rendelkezünk nyugaton semmivel, ami a Bar-do thos-sgrollal összehasonlítható volna. A tradíció a thos-sgrolt is a titkos könyvek közé sorolja. Mint ilyen a mágikus lélekábrázolás különleges fejezetét alkotja, amely a halálon túlra terjed. E halottkultusz racionálisan természetesen a lélek továbbélésének hitén nyugszik, iracionálisan azonban az élők azon pszichológiai igényén, hogy valamit tegyenek az elköltözött érdekében.

Teljesen elementáris kíváncsiságról van szó, amely még a legfelvilágosodottabbakat is cselekvésre készíti hozzátartozóik és barátaik elhalálása esetében. Ez az oka annak, hogy felvilágosodásunk ellenére a halottkultusz különféle válfajait gyakoroljuk. Még Lenin is kénytelen volt bebalzsamoztatását és testének pompás mauzóleumba való helyezését elviselni, bár utódai nem hittek a lélek föltámadásában. A katolikus egyház halotti miséitől

eltekintve azonban az elköltözöttek érdekében történő gondoskodásunk a legalacsonyabb fokon áll, de ennek oka nem az, hogy a lélek halhatatlanságáról meggyőződést nem szerezhettünk, hanem az, hogy a lelki igényt „elracionizáltuk”. Úgy viselkedünk, mintha ez az igény nem léteznék; mivel pedig a halál után való létben hinni nem lehet, egyáltalában nem teszünk semmit. A naiv érzelem azonban önmagától lép működésbe, és mint például Itáliában, borzongatóan pompás síremlékeket emel.

Jelentősen magasabb fokon áll a halotti mise, amely kimondottan a halott lelki üdve érdekében végeztetik el, és nem csupán a szentimentális igények kielégítését célozza. Az elköltözött érdekében azonban legtökéletesebb lelki támasz a Bar-do thos-sgrol tanítása. Annyira beható, és a halott állapotváltozásaihoz annyira idomul, hogy minden figyelmes olvasóban felmerül a kérdés, hogy a lámaista bölcsek végül talán mégis bepillantottak a negyedik dimenzió világába, és ezzel a nagy életrejtélyek fátylát talán fellebbentették!

Ha az igazság mindenkor csalódás volna is, mégis kísértésbe jutunk, hogy a bardo-lét vízióinak realitását elismerjük. Mindenesetre várakozáson felül originális a halál utáni állapotot, amelyről a vallási fantáziák a legképzelenebb elképzeléseket teremtették, fenyegető álm- és degenerációs állapotnak fölfogni.

A legmagasabb rendű vízió nem a bardo végén, hanem annak legelején jelentkezik, a halál pillanatában, és ami azután történik, az illúziókba és homályba való lassú alászállás, míg a mélypontra az új fizikai létbe való lemerülés áll. A szellemi csúcspontot az élet végeztével érjük el. Az emberi élet a tökéletesedés legnagyobb lehetősége; az élet folyamán teremődik a karma, amely a halottnak lehetővé teszi, hogy a Tökéletes Fényben tárgyi kötöttségektől mentesen időzzön, és ezzel az újraszületések kerekének a tengelyén helyezkedjék el, hogy a lét és elmúlás minden illúziójától megválthassa magát. A bardo-lét nem

rejt örök jutalmat vagy örök bűnhődést, hanem csupán egy új életbe való alászállást, amely az embert végső céljához van hivatalva közelebb vinni. Az eszkatologikus cél azonban az, amelyet fáradozásai és erőfeszítései révén az élő ember léte folyamán érett gyümölcsé érlelt. Ez a szemlélet magasztos, sőt ennél több: emberi és hősie!

A bardo-lét degeneratív karakterét pompásan tükrözi a nyugat spiritiszta irodalma, amely a szellemközlések esztelen banalitásait az unalomig ismételgeti. Tudatos szemléletünk mindenestre habozás nélkül a médiumok és a résztvevők tudatalattija megnyilvánulásainak tekinti az ilyen szellemnyilatkozatokat, és mint magyarázatot Halottaskönyvünk túlvilág-leírásai tekintetében is alkalmazza. Világosan felismerhető, hogy a könyv a tudattalan archetipikai karakteréből merítette mondanivalóit. Emögött, és ebben a nyugati rációnak igaza van, fizikai és metafizikai realitások nem léteznek, hanem „csupán” lelki adottságok realitásai! De hogy valami szubjektív vagy objektív módon van „adva” – mindenestre van! És ennél többet a Bar-do thos-sgrol sem állít, hiszen Dhyāni-Buddhái maguk is lelki adottságok, és éppen ez az, amit a halottak fel kell ismerni, ha már léte folyamán nem jött tisztába azzal, hogy lelke és minden adottságok adója egy és ugyanaz! Az isten- és a szellemvilág „semmi más”, mint a bennem lévő kollektív tudattalan. Ez a mondat azonban megfordítva így hangzik: a tudattalan a rajtam kívülálló isten- és szellemvilág; és az egész emberi lét tapasztalataira van szükség. Sőt talán emberi létek sorára, melyek egyre nőnek teljességükben. Szándékosan használom a „teljesség” szót, mert a „tökéletek” merőben más felismerésekre juthatnak.

A Bar-do thos-sgrol titkos könyv volt, és ma is az, bármilyen kommentár is íródik hozzá. Megértése szellemi fejlettséget követel, amelyet senki nem birtokol, hanem csak különleges életforma és tapasztalat segítségével szerezhethet meg. Jó, hogy in puncto tartalom és cél ilyen „haszontalan” könyvek léteznek. Emberekhez szólnak, akik odajutottak, hogy korunk „kultúrvilágának” hasznáról és céljáról túlságosan sokat nem hajlandók tartani.

Sir John Woodroffe:

A halál tudománya

ཨ་མོ་རྣམ་པར་སྐྱེས་པའི་མཁའ་འགྲུབ་མཆོག་གི་འཕྲིན་ལྗོངས་ལ་
 ལྷོ་མོ་མཁའ་འགྲུབ་མཆོག་གི་འཕྲིན་ལྗོངས་ལ་
 ལྷོ་མོ་མཁའ་འགྲུབ་མཆོག་གི་འཕྲིན་ལྗོངས་ལ་
 ལྷོ་མོ་མཁའ་འགྲུབ་མཆོག་གི་འཕྲིན་ལྗོངས་ལ་

A halál gondolatával kapcsolatban két kérdés vetődik fel. Az első: hogyan kerülhetjük el a halált? – feltéve, hogy a halál egyáltalán szükségszerű, nevezetesen mint elfogadott halál. A végcél a halál elkerülése, ha a Hatha-yoga alkalmazásáról van szó, azaz arról, hogy jelen életünket a mostani testünkben meghosszabítsuk. A Nyugat szellemében ez nem jelent élet-igenlést, hanem egy különleges életforma szempontjából jelenti azt.

Dr. Evans-Wentz szerint a tibeti néphit egyáltalán nem ismer természetes halált. Ez különben a legtöbb, ha nem is mindegyik természeti nép felfogása. Ezenkívül a pszichológia is felveti a kérdést, van-e természetes halál olyan értelemben, hogy az egyszerű elöregedés folytán következne be sérülés vagy betegség nélkül. Szövegünk ezzel szemben arra oktatja a Nemes Család Fiát azoknak a nyelvén, akik a világ hús-vér életéről lemondanak, hogy a halál mindenkit elér, hogy ne ragaszkodjunk a földi élethez, mely végeláthatatlan vándorlás a világokban a születés és halál között (Sangsāra). Sokkal inkább könyörögjön az Isteni Anya segítségéért, hogy elkerülhesse azt a gyötrelmes állapotot, amely a test feloszlását követi, hogy ezen állapoton biztonságosan átjuthasson, és végül a tökéletes buddhaságot elérhesse.

A második kérdés: hogyan fogadjuk a halált, a meghalást? Ez az, amivel éppen foglalkoznunk kell. A meghaltnudás művészete a halált olyan kapunak tekinti, amely egy eljövendő életállomáshoz vezet, először test nélküli állapotban, azután ismét testben, amíg végül a

szabadulás (Nirvāna) a vándorlás (Sangsāra) végeztével bekövetkezik.

Ez a könyv, amely az érdeklődésre valóban számot tarthat, mind a szöveg, mind a bevezetés tekintetében, azzal a (rövidebb vagy hosszabb) periódussal foglalkozik, amely a halál pillanatától az újraszületésig tart.

Buddhista felfogás szerint az élet sorban egymást követő tudatállapotokból áll. Az első a születés tudatállapota, az utolsó a halál pillanatának, a meghalásnak a tudatállapota. A két tudatállapot közötti szakasz, amely a régi lénynek az új lényé válásáig telik el, az, amit bardónak nevezünk, azaz átmeneti (közbenső) állapotnak (Antarabhava), amely három fokozatból áll: Chikhai-, Chönyid- és Sidpa-bardo.

Ez a kézikönyv, amely különböző változatokban egész Tibetben ismert, azok közé tartozik, amelyeket dr. Evans-Wentz a meghalás művészetével foglalkozó tudományok közé sorol, mint például az Egyiptomi Halottaskönyvet és a „De Arte Moriendi”-t.

Ezek mellé még megemlíthetnénk az Orphikus kézikönyvet, amely a Hadesbe való leszállást tárgyalja, valamint más hasonló szövegeket, amelyek mind az elhalt használatára íródtak. Ilyen a pretakhanda (hindu Garuda-Purāna), Swedenborg: De Coelo et de Inferno, Rusca: De inferno, valamint a régi és az újabb idők más eszkatologikus művei. A Garuda-Purāna halotti szertartásokkal, a halál pillanatával, a temetési szertartásokkal és az új test kialakításával foglalkozik (Pretashrāddha-rítus), amely az elhamvasztott helyébe lép: az ítélettel és a különböző állapotokkal (V. fejezet), amelyeken a halott átmegy, míg újraszületik.

Az eredeti szöveg és dr. Evans-Wentz bevezetése nagyszerűen megvilágítják a halál tudományát, mégpedig a Mahāyāna-buddhizmus iskolájának szemszögéből. A könyv nemcsak különleges témája miatt érdekes, de igen hasznos azért is, mert mint a különböző szertartásokat

tárgyaló művek, ismerteti a rendszereket, a filozófiát és pszichológiát, amelyhez tartozik. A szövegnek három jellemzője van: elsősorban a meghalás művészetével foglalkozik, mert a meghalás éppen olyan művészet, mint az élet, habár gyakran mind a kettő igen felületes és elsietett módon gyakorolt. Egy bengáli közmondás szerint: mit sem használ Japa és Tapas (két istentiszteleti mód), ha nem tudjuk, hogyan kell meghalni. Másodszor vallásos terapeutika, az utolsó pillanat alkalmával is psychurgia, amely a haldoklót haldoklás közben befolyásolja, vigasztalja, és erősíti, miközben egy másik létbe távozik. Harmadszor leírja az elhalt tapasztalatait, azokat, amelyeket az átmeneti állapot idején tesz, kioktatja azokkal kapcsolatban. Ilyenformán a szöveg túlvilági útikalauz.

A négy nagy világvallás, a bráhmaizmus (hinduizmus), buddhizmus, a kereszténység és az iszlám között a fő különbség egyrészt a reinkarnáció tana, másrészt a feltámadás tana. A kereszténység ortodox formájában elveti a legrégebb és legelterjedtebb hitet, a kyklos (Ciklus) genezon vagy Sangsāra és reinkarnáció hitét, és csak egyetlen univerzumot ismer: ezt az elsőt és utolsót, ezzel szemben azonban két életet, egyet itt a hús-vér testben és egyet azután, a feltámadást, az új testi életet. Röviden összefoglalva így szól a megállapítás: a metempsychosis (vagy lélekvándorlás) tana szerint ugyanez a lélek él több életet, a feltámadás tana szerint ugyanaz a test él egy másik életet.

Ez utóbbi azonban összesen két életről beszél, mikor az első, a jelenlegi szabja meg a második, jövőbeli karakterét.

A bráhmaizmus és a buddhizmus az „ahogy esik, úgy puffan” tételét elismerik, de mindenképpen kétségbe vonják, hogy ez örökérvényű igazság. E két rokonvallás követőinek szemszögéből nézve a jelenlegi világ nem az első és nem az utolsó. Csupán egy a végeláthatatlan sorozatban, amelynek abszolút kezdete vagy vége nincsen; e sorozat minden univerzuma ahogy megjelenik, úgy tűnik el ismét.

Tanítják továbbá a különböző egymást követő létformákat is, míg az erkölcs, az istenfélelem és a felismerés következtében a kötöttségek oly mértékben szűnnek meg, hogy az üdvözülés, illetve a szabadulás a születés és a halál körforgásából lehetségessé válik. A szabadság a legmagasabb rendű állapot, amelyet „üresség” (Sūnyata), Nirvāna vagy más néven jelölnek. E két iskola tagadja azt, hogy csak egyetlen univerzum van, amelyben az emberi lények csak egyetlen életet élnek le: amely után az ember egy örökkévalóságot él át a mennyben, vagy elkárhozik a poklok világaiban. Ha el is ismerik, hogy a lény mennyei örömeiket vagy pokolbeli kínoikat tapasztalhat, tagadják, hogy egy feltámadott test éli át azokat, mert meggyőződésük szerint a halálban a hús-vér test tökéletesen és végérvényesen feloszlik.

A test egzisztenciája mindenkor szükségképpen feltételezett, kivéve a nem-dualisták szempontjából, akik a testetlen (videha) felszabadulásában (mukti) hisznek; és mind a négy vallás vallja, hogy van egy szubtilis, a halált túlélő elem, amely vitálisan és pszichikusan létezik a hús-vér testben, amely különálló lényegiség, az Ego! A bráhmanizmus szerint Ātmā, a muzulmánok szerint Ruh, a keresztények szerint a Lélek, a pszichikai és fizikai komplexuma az aktivitásoknak (skandha), amelynek funkciója az élet. E komplexum állandó változás, azaz sorozata a fizikai és pszichikai pillanat-állapotoknak; egyik váltja a másikat, ahogy a buddhisták vallják. Egyetlen vallás szerint sem jelent a halál abszolút véget, hanem mindegyik szerint nem más, mint a psziché elválása a durva testtől. A psziché azután új életet kezd; a test, miután a feladatát elvégezte, feloszlik.

Helyesen állapítja meg dr. Evans-Wentz: a halál viszszavonja a lélek-komplexum inkarnációját, a születés újratерemti azt. Más szavakkal: a halál bevezetés csupán egy másik létformába.

A fizikai halálra vonatkozóan az olvasó támaszkodjék

arra az egyszerű analízisre, amelyet a Bar-do thos-sgrol a halált megelőző szimptomákról ad. A szöveg azért ismereti ezeket, mert hasznosak a haldokló számára, mivel előkészítik arra az utolsó és lényeges pillanatra, mely reá vár. Igen figyelemreméltóak a hangok ismertetései, amelyek a haldokló akkor hall, amikor a feloszlási folyamat, a halál bekövetkezik. A haldokló zümmögő, recsegő és dörgő zörejeket hall, amelyek a halált megelőzően kezdődnek, és az ezt követő 15 óráig tartanak. E hang-tapasztalatokról Greunwaldi tesz először említést 1618-ban, és dr. Collingues ír róluk 1862-ben tanulmányt.

A tudatállapotok láncolata nem mindig szakad meg a halál következtében, ugyanis a Phowa segítségével a tudat kivethető, illetve áthelyezhető egy idegen testbe. Az indiai okkultizmus szerint lehetséges a saját test elhagyása, (Svechhotkrānti), ami a Tantrarāja (27. fejezet, 45–47. és 72–80. versek) útmutatása szerint gyakorlandó. Az életaktivitás (Vāyu) a test 38 pontján (Marma) léphet ki (Vāyudhāra).

Kérdezhetnénk, hogyan egyeztethető össze mindez a reinkarnáció tanával? Örülnénk, ha dr. Evans-Wentz erről nyilatkozott volna. Mondhatnánk, hogy egy meg nem született testbe való belépés esetén egy ilyen lépés hasonló módon a Matrixba is történhetne, minthogy a tudat a halállal törést nem szenvedett volna. Ezzel szemben a már megszületett lénybe való belépés a Siddhi erejénél fogva történik, szóval egy bizonyos tulajdonba vételről (Āvesha) van itt szó. Egy tudat és egy test birtokba vételéről, mely esetben a birtokba vevő tudat eredeti testébe nem tér vissza – ex hipotesi (föltevés szerint) –, meg kell haljon, ha a tudat elhagyta.

Valódi tudatáthelyezés esetében természetesen a bardo nem létezhet, amely csak akkor állhat fenn, ha a halálban a tudat törést szenved. Minden más esetben felolvasandó a bardo-szöveg.

A lélegzés megszűnésének pillanatában, mondja az

utasítás, megszorítandók a nyaki ütőerek. Ez azért történik, hogy a haldokló helyesen vezetett tudata következtében ébren tartassék. A haláltudat természete szabja meg ugyanis a jövő „lélekkomplexum” állapotát, minthogy a lét nem más, mint egyik tudatállapotnak a másikba való átváltozása. A katolikus és hindu szertartások egyaránt imák és szent szövegek, szent nevek ismételtetését tartják szükségesnek a haldokló üdve érdekében.

Az ütőerek elszorítása azt az utat szabályozza, amely a kilépő életáram (Prāna) vezetője. A helyes út a Brahmanyláson (Brāhmarandhra) át vezet, azaz a Monro-nyíláson. (Kis, félhold alakú nyílás, mely a harmadik agyüregget a kétoldalt eső ventriculussal összeköti.)

Ez a felfogás igen elterjedt, még a Salamon-szigetek egyikén: San Christovalon sem ismeretlen. (C. E. Fox: Threshold of the Pacific.) Egy Dolmenben talált kifúrt kő jelképe e folyamatnak, hogy a halál után a lélek e nyíláson át távozik.

A hinduk hite szerint (Garuda: Pretakhanda) a testnek kilenc oly nyílása van, amelyek a tapasztalásokat közvetítik, ezek közül jó „kilépőhelynek” tartják azt a „nyílást”, amely a köldök fölött fekszik. (I. A. Avalon: Tantric Texts, VIII. p. 2.) A legjobb kilépőhely viszont a Brāhmarandhrának nevezett, amely a koponyatető varratainak találkozásában van. Pontos helye a fizikai előagy fölötti yoga-centrum, melyet „ezerlevelű lótosz”-nak (Sanasrāra Padma) nevezünk. E ponton lép ki a szellem legelőnyösebben, ez a pont a tudat helye. E pontot jelölendő visel a hindu egy hajfonatot (Shikhā) e helyen, és nem azért – amit oly nevetséges módon fognak rá –, hogy e hajfonatánál fogva ragadják a mennybe vagy pokolba. A Shikhā mintegy zászló, amely a legmagasabb, a tiszta tudat helyét jelzi. (XI. A. Avalon: Serpent Power, p. 93.)

De bármi is a primitív népek hitének alapja, a yogan szerint a fej a tudat otthona, és a tudat az, amely a

gerincoszlop mentén sorakozó többi pszichikai idegközpontot irányítja. Az életáram kivonásával, amely a központi pszichikai idegvezetéken (Sushumnā nādin) fut keresztül, a lejjebb fekvő testrészek életfunkciói legyengülnek, és az agyi centrum élénk, koncentrált működése válik lehetővé.

Az exoterikus magyarázat az „ítélet könyvéről” beszél. Nem más ez, mint az emlékezet könyvének látható jelképe. Az ebben a könyvben való olvasás abban áll, hogy a haldokló elmúlt életének eseményeit idézi fel, illetve azokra emlékszik, mielőtt meghal. Végül az életáram elhagyja utolsó cselekvésének helyét is. Mivel a yogában a gondolat és lélegzetvétel egymástól függenek, a Brāhmarandhra-nyíláson való kilépés a legmagasabb centrumnak megelőző aktivitására enged következtetni. Egy ilyen kilépés előtt, azaz amíg a tudat jelen van, a szellem gondolati tartalmát bizonyos szertartás befolyásolja, melynek az a célja, hogy „jó meghalást” és később „előnyös születéstudatot” biztosítson.

A halál pillanatában az empirikus tudat, azaz az objektumokhoz kötött tudat megszűnik. Ezt az állapotot „ájulásnak” nevezik. De valójában ez egy emelkedettebb tudat kísérő jelensége; az üresség Tiszta Fénye. Ne feledjük, hogy az „ájulás” csak a tárgyak felfogására vonatkozik, (Vijnāna Skandha). Az empirikus tudat tehát eltűnik, de kibontakozik a Tiszta (Fény) Tudat, amely mindenkor felfedezhető azok számára, akiknek elég erős akaratuk van ahhoz, hogy keressék mindaddig, amíg megtalálják.

Ez a tiszta, színtelen fény-tudat-szimbólum, az alakatlan üresség jelképe, amely „más mint a Nap, Hold és a tűz fénye”, mint azt az indiai Gītā mondja. Tiszta és színtelen, míg a māyik (formák) különböző színűek. A szín formát tételez fel, és arra jellemző, míg a formát nélkülöző mindig színtelen.

A pszichofizikai szinten alkalmazása a hindu és buddhista tantrákban állandóan szerepel, sőt az iszlám egyes misztikus módszereiben is megtalálható.

És mi az Üresség? Egyáltalán nem az abszolút semmi! Az Üresség a logikus valami, amelyre semmiféle kategória nem alkalmazható, amely a nevek és a formák világától merőben különböző. Mindazonáltal bármi is a Mādhyamika Banddha véleménye, a Vedānta követője azt mondaná, hogy a létforgás az üresség esetében is megáll, ha ugyanis „lévőnek” (asti) tapasztalható. Ebből a szempontból az Üresség minden determináció negációja, viszont nem magának a létnek a tagadása, mint azt a buddhista „nihilizmus” állítja. Igaz viszont, hogy nem tudjuk, hogyan lehetséges tapasztalást formával határolni, és így azok számára, akik mást, mint formát nem tapasztaltak, a nem-lévő valóban nem más, mint a semmi.

A buddhista Mahāyāna-tan egyik szövege, amely a tudomásom szerint a legjobban megszerkesztett, a legvilágosabb, egy tibeti műben (Samantabhadra Jókívánságainak Ösvénye) szerepel, amelyet én a tantrikus szövegek 7. kötetében közöltem, és e helyen kivonatossan ismertettek, és magyarázok (Avalon: Tantric Texts. VII. XXI. f.).

Minden vagy Sangsāra vagy Nirvāna. Az első a Sangsāra-megismerés a Hat Lokában, azaz „ami tapasztalható” (Lokyante). A második Nirvāna, negatívan kifejezve a szabadulást jelenti a fenti tapasztalásokból, azaz szabadulást a születés és a halál, a szenvedések világából. Az „Üresség” szigorúan véve nem nevezhető Nirvānának, mivel ez a megjelölés a világra vonatkozik, míg az Üresség minden vonatkozáson túl fekszik. Pozitív értelemben, illetve összekötve a szabadulással, ez a Tökéletes szabadulás, azaz Buddhaság, és ez az utóbbi a felismerés szempontjából olyan tudatállapot, melyet a tudatlanság, a nem-tudás nem homályosít el; jobban mondva oly tudatállapot, amely semmiképpen nem határolt. Érzelmi szempontból nézve az üdvösség állapota, melyet bánat és szenvedés be nem árnyékolnak; az akarat szempontjából szabadulás minden tevékenységből, és egyúttal mindenható erő (Amoghasiddhi). A Tökéletes fölébredés

örök vagy pontosabban meghatározva: időtlen állapot. A tökéletlen tapasztalás szintén örök, oly értelemben, hogy ama világok vagy birodalmak, amelyben megnyilvánul, végtelenek. A valóságos, azaz praktikus probléma ezek szerint az, hogy az alacsonyabb rendű tapasztalásból hogyan történik az átmenet a tökéletesbe, amelyet az Upanishadok „teljesnek” (Pūrṇa) neveznek. Ez pedig az elhomályosító nem-tudás megszüntetésével történik. Alapjában véve az Üresség tehát nem-teremtett, független, nem-összetett és értelem-feletti. Szóbeli magyarázattal tehát körül nem írható. Ha ez nem így volna, a megváltás nem volna lehetséges. Az ember tulajdonképpen szabad, csak nem tud róla. Ha tudóvá válik, azaz felismerővé, úgy egyben megváltott is. A Nagy buddhista mű, a Prajñāpāramitā így ír: „Az alak (rūpa) üresség, és az üresség alak.” (Tantric Texts. VII. p. 33.) Aki az ürességet megvalósítani képes, az tudó, azaz Buddha. Aki erre nem képes, az a Sangsārāban bolyongó tudatlan lény. E két véglet tehát a tudás és nem-tudás. Az első úton, tehát a tudás útján haladva a Nirvāna elérését jelenti, mivel a tudás megvalósítása maga a Nirvāna. A második út, azaz a nem-tudás útja egymás után következő hús-vér létek sorozata, amelyet a lény mint ember vagy állat vagy a többi Hat Loka lakójaként kénytelen elszenvedni. Az individuumban lévő tudatlanság kozmikus aspektusában tehát Māyā (tib. s Gyuma).

Eredendő formájában tehát az első (tudás) az, amely a pragmatikust teremti, de transzcendentális értelemben az én (személyiség) és a Te nem-valóságos voltának felismerését jelenti. A tévedés legmélységesebben a tudomásulvételben, érzésben és cselekedetben, a „hat méregben” hat, melyet a hinduk a „Hat Ellenségnek” neveznek.

A „mérgek”: a féltékenység, a gőg, a közönyösség, a kapzsiság és a kéjvágy, a Sangsāra Hat Lokájában működnek. A szöveg állandóan figyelmezteti a halottat (vagy haldoklót) arra, hogy a jelenségeket, amelyeket

láttni fog, vagy már észlel, ne tekintse másnak, mint a Māyā által befolyásolt szellem teremtményeinek, amelyek az Üresség Tiszta Fényét előle eltakarják. Ha a halott vagy haldokló képes a felismerésre jutni, bármily fokon állna is (a bardo bármely állapotában lenne is), elérheti a szabadulást.

E filozófiai rendszer annyira hasonlít az indiai Māyāvada Vedāntához, hogy a Vaishnava Padma Purānája e rendszert „elkendőzött” buddhizmusnak (Māyāvadam assachchāstram prachohhannam baudhdham) nevezi.

A nagy hindu skolasztikus, Shangkarāchārya támadja ezt a buddhista álláspontot, amely szerint a marandó Én (lélek, Ātmā) nem létezik, valamint támadja a buddhista szubjektívizmust is, és kijelenti, hogy a személyes Én és az objektumok világa pragmatikus tények, melyeken túl a felszabadulás állapota van, tehát pozitív valami, és így ez nem azonos a buddhista ürességgel. A két rendszer között mindenestre fennálló különbség azonban sokkal csekélyebb, mint általában hiszik.

De akárhogy is állna a dolog, a halál után beálló jelenségek mindenestre elég gondot okoznak az elhaltaknak, hiszen a jelenségek fellépésekor nem képesek azok nem valóságosságát felismerni, és így képtelenek az utat az Ürességig bejárni. A Bar-do thos-sgrol a Tiszta Fényről úgy beszél, mint a felhőtlen és a végtelen, fénylő tavaszi égről. Ez a kép természetesen nem fedti azt, ami a Tiszta Fény a valóságban, mert „az” nem objektum, hanem leírhatatlan, üdvözítő tapasztalat, tapasztalás. Ezzel összefüggésben felhívták figyelmemet egy kínai tudós, Hsu az Avatamsaka Sūtrával foglalkozó dolgozatának egyik részletére, amely a következőképpen szól: „A buddhizmus bocsátja ki azt a fényt, melyet a »Buddhát látni« jelzővel illetnek, hogy ezzel lehetővé tegye a haldoklónak azt, hogy a gondolatait a Tathāgatára irányítsa, és így képessé váljék arra, hogy a halála után a Tathāgata Tiszta Birodalmába beléphessen.”

A szöveg arra szólítja fel a haldoklót vagy az elhunytat, hogy a Tiszta Fényt ismerje fel, és ezáltal nyerje el a szabadulást. Ha ezt képes megtenni, ez azt jelenti, hogy érett a felszabadult állapotra, amelyre figyelmét felhívták. Ha viszont (mint leggyakrabban történni szokott) erre képtelen, ennek oka az, hogy a világi tendenciák (Sangskāra) ettől eltérítik. Ez esetben a Másodlagos Tiszta Fényre hívja fel a figyelmét a szöveg, mely lényegében azonos ugyan az elsővel, de melyet a Māyā már megzavar. Ha az elhalt szelleme megnyugvást itt sem talál, akkor az első, az úgynevezett Chikhai-bardo, amely több napig vagy csak annyi ideig tart, míg ujjainkkal csettintünk (mindenkor a halott szellemi állapota szerint), véget ér.

A következő fokozatban (Chönyid-bardo) az elhalt tudatában újra felébred az elhagyott objektumok iránti vágyakozás. Csupán az ájulással összehasonlítva nevezhetjük ezt az állapotot felébredésnek. Tulajdonképpen nem olyan értelemben vett ébrenlét, mint amilyen a halál előtti állapot volt. A lélek-komplexum az üresség tapasztalásából egy olyan állapotra ébred, amely az álomállapothoz hasonlítható. Ez az állapot azután mindaddig tart, míg az elhalt ismét hús-vér testhez jut, és így már valóságosan földi létre ébred.

Amikor először olvastam leírást arról a bizonyos 15 napról, amely az ájultságból való magához térés után következik, azt hittem, hogy itt a határolt tudat fokozatos fejlődéséről van szó, hasonló értelemben, mint a 36 Tattva esetében, amelyekről az északi Shaivāganában, illetve ennek Tantráiban olvashatunk. Tehát egy olyan processzusról, amely rituális formájában a Tantrikus Bhūta-Shuddhi-rítusban és a Laya- vagy Kundalinī-yogában van ismertetve. Viszont közelebbi vizsgálat után más eredményre jutottam. Az első bardo befejeztével ugyanis a halálállapot tudatának olyan folyamata kezdődik, amely a tudat magához térését eredményezi, mégpedig minden közbenső fokozat nélkül. A pszichikai élet ebből az álla-

potból, amely az ájultságot megelőzi, újból felébred, és folytatódik. E nézetben hasonló a spiritiszták elképzelése, mely szerint az élet, amely közvetlenül a halál után következik, hasonló ahhoz, amilyen a földi síkon volt.

Mint Swedenborg és egy nemrégiben megjelent dráma, az *Outward Bound* mondja, a halott sokszor nem is tudja, hogy már nem él. Swedenborg hasonlóképpen átmeneti állapotról beszél: hogy azokon kívül, akik azonnal egy mennyei vagy pokolbeli világba jutnak, az ember halál utáni első állapota a halál előtti állapothoz hasonlít, úgy, hogy az elhalt halála ellenére azt hiszi, hogy még mindig a fizikai világban tartózkodik.

A közvetlen a halál után beálló tapasztalások hasonlóságának magyarázatára két példát kell említenünk. Először: Indiában sok tudósítás ismeretes a szenvedő lelkek, azaz Preták kísértéséről, akikről azt mondják, hogy megnyugthatók a Preta-srāddha-rítus alkalmazásával, ha azt érdekében Gáyában, a szent városban bemutatják. Másrészt Angliában hallottam egy esetről, amikor bizonyos kísértetjelenségek a halotti mise bemutatása után abbamaradtak volna. Ebben az esetben azt állították, hogy egy, a tisztító-tűzben szenvedő katolikus lélek kívánta volna a misét, miután földi életében hitt abban, hogy ez a szertartás a halotton segít, illetve annak békét biztosít. Egy hindu szellem természetesen hindu szertartást kíván, hogy így a máglyán elégetett teste helyett újat nyerjen. Indiai felfogás szerint a lelkek haláluk után is hinduk vagy katolikusok maradnak, azaz a haláluk után sem vesztik el eredeti hitüket. Sőt nem vesztik el a szokásaikhoz való ragaszkodásukat sem, mint például az ivás, vagy a dohányzás vágya. Viszont a halál utáni állapotban az ital és a dohány nem materiális valami: mint ahogy az álom éber élményeket produkál, aki életében dohányzott és italos volt, halála utáni állapotban, úgy véli, mintha azt tenné. Itt tehát álom-itallal és álom-dohánnyal van dolgunk, amelyek irreális dolgok, mégis az álomban annyira reálisak, mint amilyenek az ébrenlétben voltak.

Később a halott tudatára ébred annak, hogy már nincs az élők sorában. Mivel azonban elmúlt életének emlékezéseit átvitte magával, egy ideig azt véli érezni, hogy ugyanolyan fizikai testtel rendelkezik, mint annak előtte. A valóságban azonban teste nem más, mint álomtest, amely pontosan azonos a fizikai életünkben tapasztalható álomtestünkkel.

Ez a test tehát, mint a szöveg mondja, olyan test, amit be-, illetve elképzelünk magunknak, tehát olyan, amit tükör meg nem mutat, amely nem képes árnyékot vetni.

Ez a test viszont képes arra, hogy csodálatos dolgokat produkáljon, hegyeken keljen át, és mivel csak képzelet teremtménye, a legnagyobb mágus.

Nem vitás, hogy földi életében is beképzelt magának az ember, hogy bizonyos szerve van, amely tulajdonképpen nem létezik. Például ha valakinek levágták a fél lábát térdből, sokáig hajlamos lehet arra, hogy lábujjakat érezzen ott, ahol ilyenek már régen nem léteznek. A halál utáni állapotban tehát beképzeli magának a halott, hogy a fizikaihoz hasonló teste van, bár a halál nagy műtete azt tökéletesen megsemmisítette. Ebben az elképzelt testben tapasztal az elhalt olyasmiket, amiket szövegünk részletez.

Az első bardóban az elhalt észleli (felfogja) a Tiszta Fényt, a Dharma-kāyát, amelyet prof. Sylvain Lévy Lényegi Testnek (Essential Body) nevez, amely formán túli (Arüpa), azonos a Dharma-dhātuval, illetve a Dharma Substancia Matrixa, amelyből az üdvözültek, vagy Tathāgaták kiléptek. Ez egy Buddha Nirvānabeli teste. A második test a Sambhogakāya, annyira szubtilis (Rūpavān), hogy csupán a Bodhisattvák számára látható, a Dharma-dhātu középfokú manifesztációja. A harmadik testben, a Nirmānakāyában, az üresség, illetve a Buddhaság állapota számos individuális jelenségben nyilvánul meg, és anyagi volta következtében emberi érzékek által felfog-

ható, olyan forma, amelyben a manifesztálódott Buddhák (akikből sok van, nemcsak Gautama, mint általában vélik) a földön megjelennek. Ha az elhunyt az első bardo Tiszta Fényét felismeri, szabadulást nyer a Dharma-kāyában.

A második bardóban a szabadulás a Sambhogkāyában történik, míg a harmadik bardóban a szabadulás a Nirmānakāyában érhető el.

A második és a harmadik bardo alatt az elhalt a Māyā-világban (formák világában) tartózkodik, és ha itt következik be a szabadulás, úgy ez alakban (Rūpavān) történik. Mivel az elhalt a kettősség világában létezik, úgy vélik, hogy tudata részére e pontról kettős, parallel elképzelés keletkezik. Szerepel elsősorban: Nirvāna-vonal, amely a Sambhogakāya öt Dhyānī-Buddháját öleli fel, amelyeket különböző, vakító fényben megjelenő istenségek szimbolizálnak, békések és haragvóak, másodsor: szerepel a Sangsāra-vonal, amely a Hat Lokából áll. Ez utóbbiakat egy kivétellel azonos színek jellemzik, mint megfelelőiket a Nirvānában, azonban azok sárga „mérge” is, azaz lakóinak bűnös karaktere. A „lélek-komplexum” tehát egyrészt olyan irányban nyer biztositást, hogy a Buddhák és a Devaták Nirvāna-vonalának könyörületes kegyelme segítségével keressen szabadulást, másrészt pedig óvatosságra intik olyan irányban, hogy bizonyos Lokákat, melyeket szellemi látásban észlel, kerüljön. A Buddhák, Devaták és Lokák bizonyos Nidānákkal (okozati kapcsolatok) összekötöttek, Skandhakkal (formáló elemek), materiális elemekkel és ezek színeivel kapcsolatosak.

A Nidānák és Skandhák a szövegben nem teljes számúak. Logikai sorrendben Vijnāna Skandha, Vairochanával az első helyen kellene állnia, kapcsolatban Nāmarūpa Vajrasattvával. Az öt elem körül csak négy van említve. Az éter, amely kimarad, Vairochánához és Vijnānához tartozna. Az elemek színei azonosak a Hindu Tantrákban megadottakkal, a levegőelem kivételével,

amelyet a szövegben a zöld szín jellemez, és amely az Asura-világ féltékenységét szimbolizálja; a hindu megfelelő hely itt szürke színt említ. A Hat Loka sorrendje nem az általában ismert, ugyanis előbb a Devák, Asurák és emberek jobb Lokái és azután a Preták és a poklok világi következnek.

Minden Lokát a megfelelő „méreg” karakterizál, azaz a reá jellemző bűn; ezekből viszont csak öt van megemlítve. A kiadó ez esetek közül egyes helyeken rámutat a hiányosságokra, míg más esetekben a szöveg áttanulmányozása közben én mutattam rá ilyen hibákra.

A Békés Devatāk a hatodik és hetedik napon, a Haragvó Devatāk a nyolcadik napon és az utána következő napokon jelentkeznek. Utóbbiak külseje elrémítő, megjelenésükben követik a buddhista és hindu Shākta-Tantrák leírását: Bhairavák, Bhairavīk, Dākinīk, Yoginīk stb. formáit. A hinduizmus ez istenségeknek a leírásában hasonlóképpen jár el, és a Haragvó megjelenéseket a Legmagasabb Lény „pusztító” megjelenéseinek tartja, jóllehet a valóságban „Isten sohasem pusztít” (na devo nāshakah kvachit), hanem az univerzumot vonja vissza magába.

Azonban az olyan erő, amely a világot ily módon felosztja, mindenkor borzalmas azok számára, akik a világnak foglyai. Minden gonosztett (Adharma) önmagában is felosztató, és a szöveg szerint az elhunyt Karmája következményeképpen a Nirvāna-vonal istenségei az alacsonyabb bardóban ezért mutatkoznak az elhaltnak olyan elrémítő formában. Rémületében menekülni szeretne, aminek következtében még inkább elmerül egy olyan állapotban, amelyből végül is a Hat Loka egyikébe beleszületik.

A Békés Devatāk, úgy mondják, a szívcentrumból lépnek elő. Véleményem szerint azonban nem biztos, hogy ez a felfogás okvetlenül összefüggésbe hozható a Kundalinī-yogával, illetve annak hat pszichikai centrumával. E yoga-módszert a kiadó a függelék második részé-

ben röviden ismerteti, mégpedig azért (és erről nincs személyes tudomásom), mivel a tibetiek ezt a yoga-módszert gyakorolják, és eredeti indiai formájában tanítják. Én magam azon a véleményen vagyok, hogy a szív és a fej (agy) nem a megfelelő yogacentrumokra utalnak, hanem talán arra a tényre, hogy a bardo Békés istenségei, mint az a szövegben le van írva, a halott szeretetét, amely a szívcentrumból származik, tükrözik vissza.

Körülbelül a tizenötödik napon következik be a harmadik bardóba való belépés, amelyben az elhunyt, ha addig nem nyert szabadulást, újraszületést keres. Előző élete immár homályba borult. Az eljövendő életet bizonyos jelek jelzik, amelyek a beteljesülés iránti első megnyilvánulásai. A lélekkomplexum ama Loka színét veszi fel, amelyben születnie kell. Ha az elhaltat a Karmája a pokolra kárhóztatja, úgy oda ama ítélet következtében kerül, amelyet a szöveg ismertet, mégpedig finom anyagi testben, amely sebezhetetlen és elpusztíthatatlan, de amelyben mégis szörnyű kínokat élhet át. Beléphet a mennyekbe vagy más Lokákba is, míg végül – mert bűnhődés és jutalom nem örökké tartóak –, a földi világba kell visszatérnie. Egyedül csak itt teremthető új Karma. Ilyen visszatérés a bűnöknek a pokolba való levezeklése után, vagy a mennyei örömök elmúltával – amelyet a Karma szerint szenved el, vagy élvez végig – történik. Ha azonban az elhalt sorsa közvetlen újraszületés, akkor kohabitált férfiak és nők vízióit látja. Ez utolsó fokozaton, mely földi létbe megy át, tudja meg, hogy teste nem hús-vérből való, ellenállhatatlan kényszert érez, hogy illet ismét birtokoljon, hogy abban a fizikai lét örömeit élvezhesse.

A freudi pszichológia Oedipus-komplexuma bontakozik itt ki, a fiú ellenszenve az apa iránt és viszont; a szöveg szerint ebben az esetben, ha az elhaltra férfitestben való újraszületés vár, erős ellenszenvet érez az apa és rokonszenvet az anya iránt, ha pedig női testben kell, hogy újraszülessék, a dolog fordítottja érvényes.

Végül is az elhalt a bardo álmvilágából átlép a hús-vér anyaölbe, hogy abból földi létre ébredjen. Ezt nevezik reinkarnációnak vagy húsban való újraszületésnek.

A szanszkrit Sangsāra szó jelentése „felkelni és újra felkelni” (punarutpatti) a születés és halál világaiban. Semmi más nem állandó, hanem mulandó, az élettartam alatt a lélekkomplexum egy pillanatra sem ugyanaz, hanem a testhez hasonlóan állandóan változik. Egy sorozat (Santāna) egymást felváltó és bizonyos értelemben különböző állapotairól van szó, amelyek egyenként csak pillanatnyi tartamúak. Egy összekötő fonal annyiban létezik, amennyiben minden pillanatnyi állapot a jelen állapot változását jelenti, amely minden előbbit képvisel, és minden eljövendő változásoknak generátora (hajtóereje), mivel azok belőle következnek.

Ezt a folyamatot a halál sem szakítja meg. A változás a Skandhákban (az organizmus alkotóelemeiben) folytatódik, ellentétben a durva anyagi, levetett testtel, amely függetlenül változik át. Viszont fennáll a következő különbség: a halál utáni átváltozás csupán elmúlt és felhalmozódott Karmák következménye, és nem teremt semmit, míg a földi életben a fizikai test szükségképpen új Karmát alakít. (Buddhizmus, hinduizmus és kereszténység egyetértenek abban, hogy az ember sorsa a földön dől el, bár a kereszténység, mint már fentebb említettük, a másik kettőtől függetlenül csak egyetlen földi létet ismer.) A tudatban törés (Uchchedda) nincs, de van a változásoknak további folyamata. A halál tudata kiindulópont, amelyet a többi, már leírt tudatállapot követ. A Karma végül tartós, jól fejlett szellemi cselekvésre irányuló vágyakat teremt. Ezt követi a tudat, amikor megfelelő anyaölet választ, ahonnan azután a születés tudatállapotába reinkarnálódik. Ami így születik, az nem sokban különbözik attól, ami volt, hiszen tulajdonképpen nem más, mint a jelenlegi átváltozott állapot manifesztációja, és nem rendelkezik más, az előbbitől független egzisztenciával.

Prof. de la Vallée Poussin kifejezésével élve, egy „fogékony lélekkomplexum” egymást követő születéseiről van tehát szó, mivel a pszichikai állapotok sora lép bizonyos időközökben fizikai élőlények méhébe. Az említett szerző mondja a „Way to Nirvāna” (p. 85) című könyvében, hogy egy új, mennyei vagy pokolbeli születés tudata önmaga által és önmaga részére építi fel a szükséges, a rendeltetésre szolgáló anyagokból testét, amelyet azután birtokolni fog. Pokolba vagy mennybe kerülő személy újraszületése ezért következik be közvetlenül a halál beállta után. A dolog azonban rendszerint másképp áll, ha hús-vér testben való reinkarnációról, újraszületésről van szó. A fogamzásnak és a születésnek bizonyos fizikai előfeltételei vannak, amelyeket megvalósítani nem lehet közvetlenül a kérdéses lény halálának pillanatában. Ilyen és hasonló esetekben a haláltudat nem vezethető közvetlenül újraszülető születéstudatba. A professzor szerint a problémát megoldja az a felfogás, amely egy átmeneti egzisztenciát (Antarābhāva) tételez fel. E teória szerint a haláltudat egy rövid életű lénybe (Gandharva) kerül, akiben hét vagy hétszer hét napig (vesd össze a bardo 49 napjával) tartózkodik. A Gandharva a „magzati elemek” segítségével, amint arra mód kínálkozik, megteremti az embriót. E tan, mondhatni, kezdetleges változata a bardo-tanoknak. A Karma-tan filozófiai szempontjából nem tartóztatható fel a folyamatos életprocesszus. A folyamat nem egymástól független, elkülönült szakaszokból áll. Ilyenformán a „lélekkomplexum” nem reinkarnálódhat mindaddig, amíg a körülmények nem megfelelőek. A törvény, mely új lény újraszületését meghatározza, határozza meg a módokat, amelyek segítségével és által a reinkarnáció végbemegy.

A pokolbeli vagy mennyei lény teste nem anyagi test – erre a szöveg világosan utal.

Dr. Evans-Wentz érinti az emberi „lelkek” ember alatti testbe jutásának kérdését; a szöveg exoterikusan

értve ezt a lehetőséget alátámasztja. E nézet különben megfelel a hindu és buddhista felfogásnak. De bármennyire is elterjedt ez a hiedelem, ésszerűtlennek tűnik, hogy az emberi „lélek” ember alatti testbe költözhessen. A test és éltetője között nem állhat fenn ilyen nagyméretű különbözőség. A helyes felfogás valószínűleg az, hogy amilyen hosszú időre van szükség ahhoz, hogy az alacsonyabb rendű lény emberré fejlődjön (a hinduizmus nyolcmillió-négyszázezer létfokról beszél, növények, víziállatok, hüllők, madarak, négylábúak, majomfajták és az ember), hasonlóképpen hosszú időnek kell eltelnie, hogy az ember az utat visszafelé megjárhassa. És ez is csak abban az esetben lehetséges, ha a kérdéses lény sorozatosan tendál a nem-emberi létformák felé, magában állati mentalitást kifejlesztve.

A „Durlabham” szanszkrit szó jelentése „nehezen elérhető”, céloz pedig az ember születésére, az emberi lét elnyerésére.

Amennyiben a tudatállapotok sorát (Santāna) a múltbeli Karma határozza meg, mégis, hogyan lehetséges – kérdezhetnénk – a szabad választás, amelyről a szöveg beszél, miközben tanácsokkal látja el az elhaltat, hogy mit tegyen és mit kerüljön.

Minden bizonnyal igaz, hogy az egyes individuum különböző hajlamokkal rendelkezik (Sangskāra). A kérdés azonban mégis fennáll. Ha a megérett Karma határozza meg a cselekvést, mit érhet el a tanácsadás? Ha viszont szabad a választás, hol van akkor a Karma befolyása?

A hinduizmus (a Karma befolyása ellenére) azt vallja, hogy az Ātmā lényegében szabad. A válasz kettős lehet. Eltekintve a további megállapításoktól, tegyük fel, hogy a szubjektív utasítások a látens hajlamokat a kívánt irányban befolyásolják. Felteszi továbbá az említett tan azt is, hogy az egyik lélek a másikon segíteni képes. Ilyenformán a halottért elmondott imák és a lelki üdvéért végzett szertartások hasznosak lesznek. Egy szellem tehát egy

másik szellemet a kívánt irányban befolyásolhat, mind a halál beállta előtt, mind utána.

Itt van ezenkívül a kollektív Karma kérdése is. A személyiséget nem csupán saját, de környezetének (társadalmának) Karmája is befolyásolja. A reinkarnáció tana mint olyan, szintén vita tárgyát képezhetné, de e helyen ennek tárgyalásába nem bocsátkozhatunk.

Ez a figyelemre méltó mű még sok problémát vet fel, de végül is abba kell hagynom a fejtegetést, és az olvasóra bízom ezeknek a boncolgatását. Mégis néhány szót szeretnék szólni még a mű keletkezéséről. A szöveg kiadója, szerencsés módon, dr. Evans-Wentz, akinek tárgyi tudása és az anyaggal szemben táplált szimpátiája igen sokban járult hozzá ahhoz, hogy jól érthető formában látott napvilágot e munka. Neki a szerencse folytán oly tanítója volt, mint a fordító, az elhunyt Lāma Kazi Dewa-Samdup (Zla-va-bsam-hgrub), aki, amikor vele először találkoztam, az indiai kormány tibeti megbízottjának tolmácsa volt. Midőn Őszentsége, a Dalai Lāma, Indiában járt, ennek politikai kíséretéhez tartozott. Korai és igen fájlalt elhalálása idején a Kalkuttai Egyetem tibeti rektora volt. Nagy tudása és az angol nyelvben való jártasága minden tekintetben alkalmassá tették arra, hogy a szövegünk fordítását a legkifogástalanabb módon végezze el. Megemlítem még, hogy a szanszkritban is komoly ismeretei voltak, aminek magam is hasznát láttam akkor, amikor a tibeti buddhista szertartási kifejezések helyes értelmezéseiről megbeszélést folytattam. Magas képzettségéről akkor is meggyőződhettem, amikor hosszasan időztem társaságában, vele együtt munkálkodva. A tibeti Srīchakrasambhāra Tantra fordítását készítette számomra elő, amelyet a tantrikus szövegek sorozatában (Luzac and Co.), a hetedik kötetben tettem közzé. Mindenesetre megerősíthettem mindazt, amit e kiváló emberől dr. Evans-Wentz mondott.

Kívánom, hogy közös munkájuk megérdemelt sikert arasson, már csak azért is, hogy dr. Evans-Wentz indítatva érezze magát arra, hogy az íróasztalában őrzött egyéb szövegeket is kiadja!

Oxford, 1925. október 3.

Alexandra David-Neel:

A Bar-do thos-sgrol

Útmutatás a haldokló részére

A buddhizmus alapvető tanítása, hogy sem az ember, sem más lény nem rendelkezik maradandó (halhatatlan), személyes Énnel (lélekkel!). E tan merev értelmezéséhez azonban a buddhistáknak csak egy kis, intellektuális beállítottságú töredéke ragaszkodik. A túlnyomó többség a filozófiai megállapítást nem teszi magáévá, és hisz egy maradandó lényegiségben, amely a halál beálltakor az emberi testben elfoglalt helyét elhagyja, és önálló létet folytat az újraszületésig.

E tudatos lényegiségben való hit, melyet a múltbeli cselekvések kihatása új, személyes megtestesülések felé hajt, Tibetben nagy tömegű irodalmat teremtett. Ez az irodalom igen nagyszámú tudományt ölel fel, amelyek általában a Bar-do thos-sgrol néven ismeretesek. A tanulmányok között sok fontos és terjedelmes mű szerepel, míg számos közülük csak néhány oldal terjedelmű.

A Bar-do thos-sgrol irodalmának egy része nem azt a célt szolgálja, hogy a szöveget a haldoklónak vagy a temetési szertartások alkalmával felolvassák, hanem a papok részére tankönyv, akik e tanulmányok utasításai szerint járnak el, hogy biztonságosan kalauzolhassák a halottat a másik világba, amely a halál után nyílik fel előtte.

A Bar-do thos-sgrol értelme és szó szerinti jelentése, illetve címe: „Hallása annak, ami a bardóból kiszabadít”.

A testtől elvált lényegiség, amikor léte a bardóban folytatódik, e magyarázatok és e felolvasott szövegek alapján tanulja meg, miképp viselkedjék a halál utáni síkon, hogy onnan megszabaduljon.

A Bar-do thos-sgrol kifejezésének van még egy másik értelmezése is, amely a kérdéses tanulmány lényegét inkább fedi. A „bardóból megszabadulni” ugyanis nem elég világos meghatározás, mert nem ad választ arra a kérdésre, hogy tulajdonképpen miért van szükség erre a megszabadulásra, mi a sorsa a megszabadult lényegiségnek.

A Bar-do thos-sgrol ciklusba tartozó valamennyi mű azon a teórián alapszik, hogy az ember állandóan újraszületik, ama egyetlen esettől eltekintve, amelyre alább utalunk.

Kivételes eset lehetőségére céloz ugyanis a Bar-do thos-sgrol cím másik értelmezése: „Magyarázat, amelynek meghallgatása a bardóban szabadulást tesz lehetővé”.

Tudjuk, hogy a legmagasabb rendű cél, amelyet a buddhizmus ismer, a Sangsárától, a létforgatagtól, a halál és az újraszületések állandóan ismétlődő sorozatától való szabadulás.

Csak kisszámú elhalálozott képes a cselekvések által mozgásban tartott „újraszületés kerekét” megállítani. A „kerék megállításának módját” tanulhatják meg az elhaltak a Bar-do thos-sgrol útmutatásai szerint, azaz ezt megtanulhatják mindazok, akik földi életük során erre képesek nem voltak.

E „megszabadulás” és a „személyes Én levetésének” fogalmi meghaladják a tömegek értelmét, és ezekre új születések várnak a különböző létsíkokon, a fizikai földi világban, az istenek mennyei világában, amilyenek a Nub Devachan, a Nagy Boldogság Nyugati Paradicsoma, vagy a Galden yul, az öröm Birodalma, valamint a szomorúság otthonai, a Preták (szenvedő lelkek) és a poklok világi stb.

A Bar-do thos-sgrol, a „végső cél”, a szabadulás elérésére képtelen tömegeknek mutat utat, hogy részükre újraszületést biztosítson, ha már múltbeli tetteik következményeképpen a való felismerését, a szabadulást el nem érhatték.

Vegyük figyelembe, hogy a tibetiek ösztönösen idegenkednek a fatalizmus gondolatától. Elképzelésük szerint semmi sem elkerülhetetlen. Hitük szerint mindig lehetséges az ok és az okozat folyását megváltoztatni. Minden azon múlik, hogy a módokat ismerjük, és képesek legyünk azokat alkalmazni.

A Bar-do thos-sgrol különböző szövegei ezeket a módszereket ismertetik. De ezen túlmenően, a legtöbb tibeti intellektuális képességét meghaladja az a teória, amely szerint a halott erőfeszítéseket tehet oly irányban, hogy a tanítást alkalmazza. Sokan azért maguk és szeretkeik érdekében bizonyos okkult erők alkalmazását kívánják, amelyek speciális szertartások keretében lehetővé teszi, hogy a „szellem saját erőfeszítése nélkül is a paradicsomba kerülhessen”. Ez esetben válik a Bar-do thos-sgrol Pho-wává, azaz „járművé”.

Bár igen sok Pho-wa-szöveg nem tartalmaz mást, mint néhány mantrikus felkiáltást, mégis valamennyi kivonatos rövidítése a Bar-do thos-sgrolnak, amelyek fő irányvonalait mindenkor követik.

Fontos, hogy a szövegek felolvasója tisztában legyen a Bar-do thos-sgrolban vándorló lényegiség (szellem) természetével. A bardóbeli lényegiség neve Tibetben Nam-shes, amely kifejezést bátran fordíthatjuk a „lélek” vagy „szellem” szavakkal, annál is inkább, mert nyugati nyelveken pontos értelemben vett megfelelője nincs.

A Nam-shes azonban szigorúan véve sem szellem, se nem lélek, hanem a „tudat-képességek összessége”, ez pedig igen távol áll attól, hogy egységesnek tekinthessük.

A Nam-shes különböző „tudatfajták” összjátéka, amely tudatfajták viszont a különböző érzékelések származékai.

Részletezve:

a szem tudata, amely a formákat és a színeket foglalja magába,

a fül tudata, amely a hangokat foglalja magába,

az orr tudata, amely a szagokat foglalja magába,
a nyelv tudata, amely az ízeket foglalja magába,
a test tudata, amely a tapintás által előállított élményeket foglalja magába,
az értelem tudata, amely a gondolatokat foglalja magába.

A legutóbb említett értelemtudat, amelyet a tibetiek Yid Kyi nem-par-she-pának neveznek, az, amely az érzéki benyomásoktól félrevezetve az egység gondolatát megteremti, és a személyes Én tévhitét fenntartja. A felsorolt tudatfajták mindegyike erőteret képez egy energia-áramlatban. Az energia-áramlat viszont állandóan új manifesztációkat teremt akkor is, ha a személyiséget alkotó energiacsoport fizikai hüvelye, a test, feloldódott. Az új manifesztációk tehát az újraszülető személyiségek. Igen fontos tudnunk, hogy a Bar-do thos-sgrol leglényegesebb alapgondolata az, hogy a bardo nem hely, hanem álomállapot, amelyben a testetlen Nam-shes időzik.

A bardo a „tudatképességek” hallucinációinak sorozatos egymásutánja. Az álmok, illetve a hallucinációk tartalmait az elmúlt mentális-pszichikai emlékek képezik. A tibeti Lámák figyelmeztetnek, hogy a Bar-do thos-sgrolban leírt bardóbeli víziók csak a tibeti buddhizmus hívőire érvényesek, és a halál utáni álomállapot élménytartalma is merőben más lehet. A nyugati keresztény vagy mohamedán halála utáni víziók, természetszerűen, egész mások lesznek.

Az egészen vallástalan egyén bardóbeli álomélményei pedig szükségszerűen vallástalan karakterűek lesznek. Az ember fizikai élete során tudati és tudatalatti tapasztalatokat szerez, és ezeket a „kérődzéshez hasonló módon” látja viszont a halála után. Semmi „új” nem juthat szerephez, mivel az érzékek, melyek a tapasztalatokat közvetítenék, már nincsenek. A víziók tehát teljesen szubjektív természetűek. Ezt megérteni – szabadulást jelent! Ez a leglényegesebb tanítás, melyet a Bar-do thos-sgrol állandóan ismétel.

A Bar-do thos-sgrol tanulmányok a legkülönbözőbb forrásokból származó elemeket tartalmazznak. A kínai taoizmus, Nepál tantrizmusa, a Mahāyāna-filozófia idealista teóriáin kívül erősen befolyásolta a bardo-szövegeket a tibeti ősvallás, a Bön, amely maga is egy sámánizmusból és taoizmusból összetett hit.

A nyugati kutatók párhuzamot igyekeznek vonni a Bar-do thos-sgrol és az Egyiptomi Halottaskönyv között. A kettő közt fennálló hasonlóság azonban igen felületes. Az Egyiptomi Halottaskönyv az elhalt étertestének (Ka) vezetője a túlvilágon. Utat mutat, és figyelmezteti arra, hogy a különböző istenségeket hogyan szólítsa meg, leírja az „ítélet” módját, és módozatokat említ, amelyeknek segítségével a Ka régi életéhez, ami a földön volt, hasonló életet folytasson. A Bar-do thos-sgrol alapvető tanítása azonban az Egyiptomi Halottaskönyvben nem szerepel.

A Bar-do thos-sgrol szintén említi ugyan az ortodox buddhizmustól idegen Hdjah-lus, „szivárványtest” létezését, amely a tudattal a halál után összeköttetésben áll (illetve a tudat által „elképzelt” test), de a „képzelt” test és a „Ka” között csak igen távoli összefüggés van.

A Bar-do thos-sgrol fő témája az idealista Mahāyāna ama filozófiai felfogása, hogy a szabadulás gondolati aktus, amely abban áll, hogy tisztán lássuk azt, hogy nincs más bilincs rajtunk, mint az, amit önmagunk rakunk fel magunkra. Ég, pokol, istenek, démonok – csak képzeletünk szülöttei.

A szöveg az „ítélet” pillanatában így figyelmezteti a tudatot: „Halljad még egyszer, a Halál Ura, a Bíró, a Démonok nem léteznek a valóságban. Valamennyien a tudat szülöttei. Még Manjushri sem valóságos!”

„Értsél, és légy szabad!”

W. Y. Evans-Wentz:

Bevezetés

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

I.

A Bar-do thos-sgrol

A halál, a halál utáni lét és az újraszületés tudományát tárgyaló művek közül a „Tibeti Halottaskönyv” (tib. Bar-do thos-sgrol), a halál utáni átmeneti állapotból hallás útján való megszabadulás, magasan kiemelkedő tanulmány, és egyedülálló a világ szakrális irodalmában. Mint olyan mű, mely a Mahāyāna-buddhizmus legfontosabb tanításait adja sűrített formában, vallási és filozófiai szempontból is rendkívüli jelentőségű. Mint lényegében az okkult yoga-filozófián alapuló tanulmány, melyet a híres buddhista egyetemen, az ősi India Oxfordjában tanítottak, talán a legjelentősebb a munkák között, amelyekkel a Kelet megajándékozta a Nyugatot.

Mint misztikus kézikönyv, mely az illúziók világában – amelynek határait a halál és a születés alkotják – vezeti az olvasót, oly nagy hasonlóságot mutat fel az Egyiptomi Halottaskönyvvel, hogy ősi kulturális összefüggésekre következtethetünk; bár bizonyossággal csak annyit állíthatunk, hogy tanainak magva, melyet a nyugati olvasóval megismertetünk, szentek és látnokok hosszú sorának öröke, akik Tibetben Isten által óvott, hó borította hegyek között éltek.

II.

A szimbolizmus

A Bar-do thos-sgrol egyedülálló annyiban, amennyiben a halál és a születés közti Sangsárák (jelenségek) teljes körét, a Karma vagy ok és okozat tanát, valamint az újraszületés tanát, amelyek mint a leglényegesebb természeti törvények az emberi életet befolyásolják, racionálisan tárgyalja. Ha e mű tanítása mégis sokszor irracionálisan hat, annak az az oka, hogy mondanivalóit nagyrészt jelképekkel fejezi ki.

Dr. L. A. Vaddell beható kutatások útján kijelentette, hogy a Lāmák birtokolják azt a kulcsot, amelynek segítségével az európaiak részére eddig hozzáférhetetlen Buddha-tanok titka megfejthető. Sok tanult Lāmának, köztük Kazi Dawa-Samdub Lāmának is az a véleménye, hogy ősidők óta létezik egy internacionális szimbólumkód, amelyet a beavatottak használnak. Ennek a kulcsát, mely az okkult tanok maradéktalan megfejtését lehetővé teszi, még ma is India, Kína, Mongólia, Tibet és Japán vallásos testvériségei őrzik.

Hasonlóképpen állítják nyugati okkultisták, hogy az ősi Egyiptom és Mexikó hieroglif írásai egy leegyszerűsített és popularizált titkos nyelv exoterikus változatai. Azt is állítják, hogy Plato és más görög filozófusok is használtak szimbólumkódot, mégpedig a pitagoreus és orphikus hagyományokkal kapcsolatban. Elterjedt az a felfogás, hogy az egész kelta világ, a druidák ezoterikus tanaikat szimbólumokban közölték. Sőt állítják, hogy a Buddha és Jézus példázatokban való tanítása is szimbolisztikus nyelv, valamint sokan úgy vélik, Esopus meséi és a középkori Európa misztériumjátékai is hasonló tendenciájúak.

De bárhogyan áll a dolog, biztos, hogy az ősi szellemi értékek egyik rendszere sem találja kielégítőnek a min-

dennapi nyelv szavait ahhoz, hogy transzcendentális igazságait azokon világítsa meg teljes jelentőségükben.

A bárány, a sárkány (vagy kígyó), az oltár fölött ábrázolt galamb, a mindent látó szemet magában foglaló háromszög (ezt a szimbólumot a szabadkőművesek is használják), a szent hal-jelkép, az örökké égő láng, a római katolikus mise során használt szentelt ostya tartóján alkalmazott felkelő Nap-kép, a katedrálisok és a templomok architektonikus szimbólumai és elrendezése, maga a kereszt, a papi, püspöki és pápai viselet, mind csendes tanúi annak, hogy a pogány szimbólumok tovább élnek a keresztény egyházban.

Viszont e szimbólumok kulcsai veszendőbe mentek, miután kereszténnyé váltak, eldobták őket a be nem avatott klerikusok, akik konzíliumaikon eretnokségek után kutattak; az őseredeti kereszténységet, a szimbólumokba burkolt gnoszticizmust „pogány keleti tévtannak” tartották, és mint eretneket elvetették, pedig ez a maga szemzőgéből nézve nem eretnek, hanem ezoterikus volt.

Hasonlóan kezeli az északi (Mahāyāna) buddhizmust, amelyben a szimbólumok igen lényegesek, a Déli (Hīnayāna) vagy Theravāda irány. Pedig a Mahāyāna képviselői nem állítanak mást, mint azt, hogy ezoterikus tanok őrzői, melyek beavatottak szájhagyományaként maradtak fent. A Buddha kora óta adták tovább a tanításokat, melyek a Theravāda követői részéről csak azért elvetendőek, mert a tanítások a Déli iskola tanaival nem azonosak (például a Saddharma Pundarīka Sūtra tanításai).

A Theravāda követői azt állítják, hogy Buddha tanításainak csak egyetlen hiteles forrása van, a Páli-iratokban lefektetett beszédek és példázatok gyűjteménye. A Lā-mák ezzel szemben rámutatnak arra, hogy a Páli-kánon könyveiben sok kifejezés szimbolikus értelmű, és ezoterikusan magyarázandó. Állítják továbbá – bizonyára nem ok nélkül –, hogy e szimbólumnyelv kulcsa a birtokukban

van. Készségesen elismerik a Lāmák, hogy a Tripitaka Buddha eredeti tanításait tartalmazza, amelyet az ősi buddhisták, a Theravādinok foglaltak írásba. Viszont kétségbe vonják azt, hogy a Páli-kánon minden buddhista tanítást magában foglal.

A Lāmák szerint a Tripitaka nem tartalmazza Buddha yoga-tanait, azokat, amelyeket ezoterikus voltak miatt szájhagyományként adtak tovább. Az ezoterikus buddhizmus – ahogy helyesen nevezik – a „fülbesúgott tanok hirdetője”, amelyeket ősidők óta sérthetetlen szabályok értelmében csak szájról szájra adva közvetíthet a Guru a Shishya felé.

A Páli-kánon szerint Buddha nem tartott vissza semmi tanítást „összezárt tenyerében”. Ez azt jelenti, hogy Buddha semmi lényeges tanítást nem hallgatott el a Sangha tagjai elől, éppúgy, ahogy napjainkban sem hallgatná el a Guru kiválasztott tanítványai elől, ami szellemi megvilágosodásukat előmozdítja. Ez azonban nem jelenti azt, hogy valamennyi tanítását írásba foglalják, hogy a világi és a be nem avatott tömegeknek kiszolgáltassák.

Buddha maga soha nem foglalt írásba tanaiból semmit; tanítványai pedig, akik tanait halála után összegyűjtötték és leírták, éppen a fenti oknál fogva nem vettek fel mindent a gyűjteménybe. E fel nem vett, írásba nem foglalt rész képezi tehát a kánonon kívüli, ezoterikus buddhizmus anyagát. A kánoni és a kánonon kívüli ezoterikus buddhizmus azonban nem áll egymással ellentétben, hanem viszonyuk hasonló az alacsonyabb és a magasabb matematika egymáshoz való viszonyához. Az ezoterikus buddhizmus a piramis alapja, míg a csúcsa az ezoterikus tanítás. A Lāmák álláspontja az, hogy a kánonon kívüli tanok mindenben kiegészítik a kánoni iratokat.

III.

A Bardo negyvenkilenc napjának ezoterikus jelentése

A Bar-do thos-sgrol szövegét vizsgálva észrevevessük, hogy felépítésében a szent hetes szám négyzetén, a szimbolikus negyvenkilences számon nyugszik. A Mahāyāna-buddhizmus és a magasabb rendű hinduizmus meggyező okkult tanai szerint a Sangsāra világain belül a Māyā hét foka vagy hét világa létezik. E világokat egy planétalánc hét bolygója alkotja. Minden bolygón hét fejlődési kör van, ezek alkotják a negyvenkilenc (hétszer hét) aktív lét állomásait.

Ahogy az emberi lény embrionális állapotában áthalad a fejlődés minden fokán, az amőbától az emberig, ehhez hasonlóan halad át a Tudó vagy tudat-princípium a halál utáni állapotban, a pszichikai világ embrionális állapotában, különböző pszichikus fokokon. Más szóval e két egymástól függő fizikai és pszichikai embrionális processzus során halad át a tudat-princípium a negyvenkilenc napnak megfelelően az evolúciós és involúciós lét-állomásokon.

A bardo negyvenkilenc napja jelképezi még a hét hang negyvenkilenc misztikus erejét. A hindu mitológiában, ahonnan a bardo sok szimbóluma származik, e hét hang összefügg a hét tűz és a negyvenkilenc tűz misztériumával vagy misztikus aspektusával. A Mahāyāna ábrázolásokban a fentiek jelképe az „Örökkévalóság hétfejű kígyó”-ja, koronája a svastika, amely jelkép szintén ősi indiai eredetű. (Erre vonatkozóan lásd még H. P. Blavatsky: *The Secret Doctrine*, London 1888. pp. 238. 411. 617.627–28.)

A hetes szám mind az árjánál, mind más népeknél szentnek számított. (Lásd János Jelenések könyve, vagy

hogy a hat közönséges nap után a szent hetedik nap következik.) De a természet világában is állandóan feltűnik a „hét” periodicitása (kémiai elemek, hang, szín, fizika).

IV.

Az öt elem ezoterikus jelentése

Az öt elemre vonatkozó tanításoknak, amint azok a Bar-do thos-sgrol szimbólumaiban szerepelnek, csodálatos módon feltűnő megfelelőik vannak a nyugati tudomány bizonyos tanaiban, amint azt az alábbi, magától a fordítótól származó előadás bizonyítja:

Planétánk első fejlődési korszakában csak egy elem létezett, illetve fejlődött ki, a tűz-elem. A tűz-ködben a Sangsárát, azaz a kozmoszt kormányzó (kozmosz erők) karmikus törvényeknek megfelelően keringő mozgás keletkezett, amely az el nem különült őserőkből golyóforma testet alkotott, amelyben a többi elem (látensen) csírájában létezett. Az élet először tűz-testű formában manifesztálódott; és az ember, ha feltesszük, hogy akkor is létezett, ugyancsak tűz-testű inkarnáció volt, hasonlóan a középkori okkultizmus Szalamander-lényéhez.

A második fejlődési korszakban, amikor a tűz-elem végső formáját nyerte, megtörtént a levegő-elem elválása, amely beburkolta az embrionális planétát olyanképpen, ahogyan a tojást a héja burkolja. Ennek következtében az ember és más organikus lények teste a tűz és a levegő vegyülete volt.

A harmadik fejlődési korszakban a levegő-elemben fürdő planéta tüzes természete megenyhült, és a gőzölgő légtérben megjelent a víz-elem.

A negyedik fejlődési korszakban, amelyben planétánk jelenleg is van, a levegő a vízzel egyetemben közömbösítette az elsődleges tűz-elemet, közös hatásuk következtében keletkezett a föld-elem, amely a tüzes magvat beborította.

Az őshindu mítosz, „a tejtenger köpülése” erről beszél, ahol a köpülés következtében előállott vaj a földet szimbolizálja. Az így kialakult földön „táplálkoztak az istenek”, más szóval vágyaik arra indították őket, hogy durva anyagi testben a földre inkarnálódjanak, és így az emberi nem isteni elődeivé váljanak.

A Bar-do thos-sgrol szövegében az első négy napon manifesztálódik a leírt négy elem, azaz a halott látásában (eszmeletében) felmerülnek őseredeti formájukban, ha nem is valódi okkult sorrendjükben.

Az ötödik elem, az éter, amely őseredeti formáiban „a tökéletes cselekvés zöld fényösvénye”-ként van jelképezve, nem dereng fel, mert mint a szöveg magyarázza, a Tudó (Bodhikus) bölcsesség ereje a halott tudatában még nincs kifejlődve.

Az éter-elemet mint az anyag agregátumát (tűz-köd szimbólumát) Vairochana testesíti meg, „Ó”, aki minden dolgokat formákban tesz láthatóvá. Az éter-elem attribútuma (hogy lāmaista felfogást a nyugati pszichológia nyelvén fejezzük ki) az altudat; és az altudatról, amely mint transzcendentális tudat, magasabb rendű, mint a közönséges tudat, ami rendszerint maga fejletlen, azt valljuk, hogy mint bölcsesség-erő (Bodhikus erő), arra hivatott, hogy az ötödik fejlődési korszak folyamán az emberiség aktív tudatává váljék. Mivel az elmúlt tapasztalások, a sangsārai létek minden elmúlt állapotai látenszen megvannak az altudatban – mint azt Buddha tanította –, az ötödik fejlődési korszak emberei, akikben ez aktívvá válik, általánosan képesek lesznek arra, hogy korábbi egzisztenciájukra visszaemlékezzenek. Hit vagy pusztá vélekedés helyett az ember akkor a tudás birtokosává

válik, és képes lesz önmagát a régi görög misztériumok értelmében megismerni. A jövő embere a sangsārai egzisztencia nem-valóságos voltát fel fogja ismerni, aminek következtében megvilágosul, és kiszabadul a Sangsāra kötöttségeiből; elszabadul az elemektől. Mindez pedig az emberi fejlődésfolyamatnak természetes lefolyása.

Minden indiai és tibeti yoga-módszernek – így a Bar-do thos-sgrolnak is – célja az, hogy ezt a lassú folyamatot, a természetes menetet meggyorsítsa, és a szabadulást már most lehetővé tegye.

Az ember testében – amilyen most, a negyedik fejlődési korszakban – az élőlények négy birodalma létezik: a tűz-elem, a víz-elem, a levegő-elem és a föld-elem birodalmi. E miriádnyi kollektív élet királya az ember. Ha viszont „nagy” királlyá válik, akiben él a diadalmas yogi (vagy szent) transzcendentális tudata, úgy elementáris alattvalóinak tömege való természetében nyilvánul meg előtte, és elébe helyezik a királyi jogart, amely az anyag fölötti univerzális uralom jelképe. Akkor valóban urává válik a természetnek, isteni jogokkal felruházott uralkodó lesz, Chakravartin, azaz világcsászár, isten és teremtő.

V.

A Bölcsesség Tanai

A szimbólumok nyelvébe öltözötten léteznek a Bar-do thos-sgrol okkult tanaiban a „Bölcsesség Tanai”, mint ahogy azokat a fordító nevezte; e tanok, amelyek a Mahāyāna legfontosabb tanai, röviden a következők:

Az üresség tana:

Minden tibeti yoga-módszer végcélja az üresség (tib. Stong-pa-nid) megvalósítása. Az üresség megvalósítása

annyi, mint az „Isteni Tiszta Testben”, a Dharmakāyában (tib. Chosku) elmerülni. A Dharmakāya a bodhikus (a makrokozmosz) tudat állapota, azaz maga a Buddháság. A Theravādinok végcélja is eme üresség (páli: Sunñatā) megvalósítása.

A három test tana:

A Dharmakāya, a három test (tib. Sku-gsum, szanszk. Trikāya) a legmagasabb rendű, amellyel a Buddhák és az olyan lények rendelkeznek, akik a tökéletes megvilágosodás birtokosai. A másik két test a Sambhogakāya, vagy a „Tökéletességekkel felruházott Isteni Test” és a Nirmānakāya, vagy az „Isteni inkarnációk Teste”. A Dharmakāyát – az emberi kifejezőmód hiányossága miatt – végtelen óceánnal jelképezik. Az óceánból kilépő ködfelhők és a szivárvány a Sambhogakāya szimbóluma. A felhőből aláhulló esőcseppek a Nirmānakāya jelképei.

A Dharmakāya az őseredeti, formát nélkülöző Bodhi, a valóságos tapasztalás, amely mentes minden tévedéstől és homálytól. Benne nyugszik az univerzum lényege, amely mind a Sangsārát, mind a Nirvānát magába foglalja, melyek a tudatosság két pólusának az állapotai vagy kondíciói, és a végső analízisben a tiszta intellektussal azonosíthatók.

Tehát akár látható, akár láthatatlan, akár Sangsāra vagy Nirvāna, az alapja ugyanaz (vagyis Shunyatā), amihez két ösvény (Avidyā és Vidyā, tudás) tartozik, és két végpontja van (Sangsāra és Nirvāna).

„Mindenek alapja az, ami nem teremtett, független, nem összetett, és túl van értelmén és kimondhatóságon.” Más szóval, a Dharmakāya (szó szerint Törvényttest) határok közé nem szorított lényegi bölcsesség (Bodhi). A Sambhogakāya (Élvező test) a tükrözött, vagy alakított bölcsesség, amelyet az öt Dhyānī-Buddha jelenít meg; a Nirmānakāya (Változó test) az inkarnált bölcsesség, melyet az emberi világban megjelenő Buddhák jelenítenek meg.

A nem teremtett, a nem formált, változásnak ki nem tett: ez a Dharmakāya. Ennek vetülete, korlátok közt való megjelenése a Sambhoghākāya. Az Egy Test megsokszorozódása a Nirmānakāya, azaz az isteni inkarnációk megjelenése az élőlények világában, olyan élőlények között, akik Sangsāra illúzióvilágának rabjai. Minden megvilágosodott lény, aki a tökéletes tudás, a makrokozmikus tudás birtokában ezen vagy egy másik világon inkarnálódik azért, hogy a Sangsāra lényein segítsen, Nirmānakāya-inkarnáció.

A tantrikus buddhizmusban a Dharmakāya megjelenítője: Samantabhadra (tib. Kun-tu-bzang-po), az Ādi-Buddha. Ő a kezdet és vég nélküli, az igazság forrása, a Lāmaizmus Mindenható Atyja. E legmagasabb Buddhagtartományba sorolja a lāmaizmus a Vajradharát, a „Vilámjogar viselőjét”, továbbá a misztikus tanok közvetítőjét, a Vajra-Yānát, (tib. rDorje-theg-pa) vagy más néven Mantra-Yānát (Amitābha Dhyāni-Buddhát) (tib. Hod-pag-meg), a Mérhetetlen Fény és az Örök Élet (Amitaus) megszemélyesítőjét.

A Sambhoghākāyába tartozik az öt, illetve a többi négy Dhyāni-Buddha (a meditáció útján született Buddhák), a Lótusz-Herukák, a Békés és Haragvó Istenségek, akik a bardo vízióiban derengenek fel.

A Nirmānakāya Padmasambhavával van kapcsolatba hozva (tib. Pad-ma hbyung-gnas), aki Tibettel a Bar-dothos-sgrol tanait megismertette, és aki a bardo-tanok minden jámbor tanítványának Guruja.

Az a vélemény, amelyet rendszerint a lāmai tanokba be nem avatottak hangoztatnak, hogy a Mahāyāna-buddhizmus az Ādi-Buddhában magasrendű személyes istenséget lát, téves.

A fordító nyomatékosan kifejtette, hogy az Ādi-Buddha és a Dharmakāyával azonosított minden istenség semmiképpen nem tekintendő személyi istenségnek, mivel azok őseredeti és univerzális erők, törvények és szel-

lembeli befolyások megtestesítői, amelyek hasonlóképpen a Naphoz, amely a Föld fizikai életét biztosítja, minden e világban élő lény isteni természetét tartják fenn, és biztosítják, hogy a lények a Sangsārából kiszabadulhassanak. „A létező és látható határtalan Univerzumban bármilyen forma megjelenését, hangok rezgését, sugárzásokat vagy tudatformákat észlelünk, ezek mind a Trikāya manifesztációi vagy játéka, hiszen a Trikāya minden okozat okának a háromság-princípiuma, maga az ősháromság.

A szellem mindent átható lényege, ami áthatolhatatlan, maga a lélek. Ez az, ami nem terjesztett, személytelen, önmaga által létező, anyagtalan és elpusztíthatatlan.”

Kazi Dawa-Samdup Lāma

A Trikāya tehát a Mahayāna-buddhizmus ezoterikus hármasságának jelképe, míg a Theravāda a hármasságot a Buddha, a Dharma és a Sangha ezoterikus jelképeiben ábrázolja. Ha a hármasságot mint ezoterikusot és mint exoterikusot vizsgáljuk, kiviláglik a kettő közötti párhuzam. A Lámák szerint a Trikāya-tan pontos megértése a beavatottak privilégiuma, mert csak ők képesek ezt végső lényegében megérteni és meg is valósítani.

A fordító úgy nyilatkozott, hogy a Trikāyana-tan Buddha napjaitól kezdve a beavatottak hosszú sora által hagyományként szállt a Tudókra, akiknek soraiban indiaiak és tibetiek voltak. A fordító szerint Buddha maga is csak újra felfedezte azt, amit az Őt megelőző Buddhák már kinyilatkoztattak. A tanokat mindenkor Guru közvetítette a tanítványnak, és egészen a legújabb korig nem foglalták írásba. Az írásba foglalás oka az, hogy nem állott rendelkezésre elegendő Guru, aki képes lett volna a tanokat a hagyományos módon közvetíteni. A nyugati tudósok véleményén, amelyek szerint, ha a tan nem volt leírva, az nem is létezhet, a fordító csak mosolygott. A fordító a keresztény tanokat is alaposan tanulmányozta, amikor mint fiatalember misszionáriusokkal került kap-

csolatba. Beható vizsgálat tárgyává tette kijelentéseiket, amelyeket azután azért nem tett magáévá, mert véleménye szerint a kereszténység nem más, mint a tökéletlen buddhizmus. Ezt a véleményét azzal a közismert ténnyel is alátámasztotta, hogy Ashoka király buddhista misszionáriusai annak idején nagy számmal keresték fel Kisázsia, Szíriát és Alexandriát, és így nem csoda, hogy tanaik befolyással voltak a kereszténységre. Igen figyelemre méltó az esszéneusokra vonatkozó megjegyzése is, akik szabályaikban a buddhista előírásokat fektették le. Így – mint mondotta – Jézus, a Bodhisattva mint az esszéneusok vagy az esszéneus Keresztelő Szent János – Jézus tanítványa – minden bizonnyal ismerője volt a buddhista tanoknak.

A három-test tan tehát ezoterikus tanítás, a Guruk ösvényének tana, amely a magasrendű leszállást az anyagba, a legalacsonyabb rendűhöz – tanítja. Ismerteti a létet a Nirvānától a Sangsāráig, és a legalacsonyabb rendűből a felemelkedést a legmagasabb rendűhöz, a Sangsāra visszatérését a Nirvānába. E tanokat pedig az öt Dhyāni-Buddha, az univerzális isteni tulajdonságok megtestesítői szimbolizálják.

Az öt Dhyāni-Buddhában nyugszik az a szent út, amely a Dharmakāyával való egyesüléshez, a Buddhához, a tökéletes megvilágosodáshoz, a szellem vágytalan nyugalmi állapotához vezet.

Az öt bölcsesség tana:

Mint mondtuk, a mindent átható üresség, az Igazság alakja (ami alak nélküli) az, amit a Dharma-dhātu jelképez (tib. chōs-kyi-dvying), vagyis igazság a magja (vagy belső ereje), energiája. Ez dereng fel a bardo első napján, mint Vairochana Dhyāni-Buddha pompás, kék fénye. Vairochana, aki a formákban nyilatkozik meg, az univerzum ősanyagának jelképe.

A Dharma-dhātu az anyag ősprincípiumának felhalmozódása, ebből teremődik minden, a világnak a dolgai és a lények. A világok karakterisztikuma, az állati tompultság, a nem-tudás, Māra (pontosabban az alak képze- te) a Sangsāra minden olyan birodalmában háttérbe szor- ul, ahol – mint az emberi birodalomban – a Manas (ész, intellektus) működni kezd.

A tökéletes győzelem, a nem-tudásnak tudássá vá- lása a Nirvāna. Ha az emberi lényben a tökéletesség – amely egy emberi életben is megvalósulhat – az állati nem-tudást legyőzi, ha a személyes én tévhitét a valósá- gos tudás váltja fel, ha az isteni bölcsesség megvalósul, a tudatba behatolhat a Dharma-dhātu bölcsessége, azaz az „Ürességből született bölcsesség”.

Amint az anyag felhalmozódása, amely a bardo első napján feldereng, a fizikai testet alakítja, úgy a víz-elem, amely a második napon dereng fel, az életáramot, a vért teremti. A gyűlölködést, a mindent elhomályosító szen- vedélyt a tudat alakíthatja át a Vajrasattva által szimboli- zált „Tükörhöz hasonlatos Bölcsességgé”. (Vajrasattva Aksobhya Dhyāni-Buddha Sambhoghakāyabeli vetülete.)

A harmadik nap a föld eleme alakítja a fizikai formá- kat. Karakterisztikuma a szenvedély és az egoizmus, ér- zéke pedig a tapintás. Ezek szublimálódnak a Ratnasamb- hava által jelképezett „Azonosság Bölcsességévé”.

A negyedik nap a tűz eleme teremti az embert és állati lények életmelegét. Jellemzője a vágy, aggregátuma az érze- lem. Ezek szublimálódnak az Amitābha Dhyāni-Buddha által jelképezett „Megkülönböztetés Bölcsességévé”.

Ötödik nap a levegő eleme alakítja az élet leheletét. Karakterisztikuma az emberben a szenvedélyek, az irigy- ség és féltékenység, aggregátuma az akarás. Ezek szubli- málódnak az Amoghasiddhi által jelképezett „Mindene- ható Bölcsességévé”.

Amint az egyik előző bekezdés említi, a halott tuda- tában az utolsó elem, az éter, amely a szellem, azaz a

Tudó Teremtője, nem dereng fel. Ennek oka, amint a szöveg magyarázza, hogy a tudat bölcsességereje még nem elég fejlett. Az éterelem megtestesítője Vajrasattva, azaz a „Tükörhöz hasonlatos Bölcsesség”.

Ezoterikus értelemben a Vajrasattva azonosnak tekintendő Samantabhadrával, akit gyakran Vairochana személyesít meg, azaz Ādi-Buddhával, az őseredeti, nem-teremtett, nem-formált, határtalan Dharmakāyával.

Ha tehát az ember a Trikāyát megvalósította, azonossá válik Vajrasattvával. Ha az isteni-szó-princípiumot valósította meg, úgy elérte az isteni szó, azaz Amitābha állapotát. Az isteni-gondolat-princípium megvalósítása a Vairochana által szimbolizált isteni tévedhetetlenséget eredményezi. Az isten-tulajdonságok, mint például a jóság stb. megvalósítása azonossá tesznek Rathasambhavával. Az isteni cselekvések megvalósításával válik az ember ezek jelképezőjének, Amoghasiddhinek a hasonmásává.

A halott tudatában egymás után derengenek fel azok az isteni tulajdonságok, amelyek minden lény bensőjében látenszen vannak.

Az öt Dhyāni-Buddhában jelképezett erők teljes kifejlődése eredményezhet csak Buddhaságot. Részleges fejlődés eredménye a többi Lokában való testet öltés, a Deva-lokában, Asuralokában vagy a Naralokában való születés.

Az ötödik nap elteltével a bardo-víziók mindinkább veszítenek isteni fényükből. Az elhunyt egyre mélyebbre süllyed a sangsārai illúziók mocsarában. A magasrendű sugárzások elhalványulnak, és felviláglanak az alacsonyabb rendű fények. Ha a halál utáni álom, az átmeneti állapot véget ér, egy hasonlóképpen illuzorikus állapot következik, amelyet élet- vagy lét-állapotnak nevezünk. Az átmenet bekövetkezhet az emberi világban vagy a többi birodalomban. És így forog a lét kereke mindaddig, míg az, aki a létkerékre feszítve szenved, a megvilágosodás segítségével elszakítja kötelékeit. Ezek után következhet csak be a Buddha által kinyilatkoztatott végső szabadulás.

VI.

Halotti szertartások

Ha a halál szimptómái, amelyeket az első bekezdésben ismertettünk, beálltak, fehér kendőt borítanak a halott arcára, ezután senki sem érintheti a holttestet, hogy a kulmináló halálfolyamatot meg ne zavarja. A halál akkor áll be teljesen, mikor az úgynevezett bardo-test a földi testtől elvált. A feltevések szerint az egész folyamat körülbelül négy napot vesz igénybe akkor, ha nincs jelen pap, nevezetesen: Hpho-bo, azaz a „tudat-princípium kivonója”, és ha a tudat kivonása a pap segítsége ellenére nem járt sikerrel.

A Hpho-bo, megérkezése után, a halott fejénél, egy széken vagy párnán foglal helyet, kiutasít minden hozzátartozót, aki a szobában siránkozik, és intézkedik a halottaszoba ajtajai és ablakai elzárásáról, hogy a szertartáshoz szükséges csend és nyugalom biztosítva legyen. Maga a szertartás misztikus énekből áll, amelynek szövege utasításokat tartalmaz a halott számára. Az utasítások arra az útra vonatkoznak, amit a halott szellemének be kell járnia Amitābha birodalmában, hogy amennyiben Karmája megengedi, megszabaduljon az átmeneti állapotban való nemkívánatos tartózkodástól.

Miután a pap a halott szellemének megparancsolta, hogy adja fel a ragaszkodást a földi testéhez, rokonaihoz és javaihoz, megvizsgálja a halott fejének tetejét, illetve megérinti a Brahma-nyílást, hogy meggyőződjék arról, hogy a szellem, kívánsága szerint, eltávozott-e. Amennyiben a koponya nem kopasz, néhány hajszálat eltávolít a Brahma-nyílás fölött. Ha baleset vagy más körülmények miatt a holttest nincs jelen, a Lāma szellemileg képzeleli maga elé az elhunytat. Az elhalt szellemének idézése közben végzi el a szertartást, amely mintegy egy órát vesz igénybe.

A szertartásnál jelen van még a Tsi-pa, az asztrológus Lāma, aki a halál pillanatára kiszámítja a horoszkópot, kik tartózkodhatnak a halott közelében, és kik érinthetik meg a testet. Ő állapítja meg azt is, hogy mikor és hogyan, milyen szertartások kíséretében történjék a temetés, illetve az elhamvasztás.

A halottat ülő helyzetbe igazítják, ez a helyzet egészen hasonló ahhoz, amelyben a világ minden részében, sírokban és barlangokban, csontvázakat és múmiákat találtak. E testhelyzet azt jelképezi, hogy a halott embrionális állapotban lép át a halál utáni világ küszöbén, mint ahogy ilyen tartásban születik bele a fizikai világba. Az így felültetett holttestet a szoba sarkába helyezik el, de nem abban a sarokban, mely az úgynevezett „házi démon” helye.

Rokonok és barátok gyülekeznek össze a halál hírére a halottasházban. Itt laknak és étkeznek mindaddig, míg a holttest sorsa véglegesen el nem dől. Ha kétséges, hogy a tudat-princípium elvált-e a testtől, négy napig semmi sem történik. Mindaddig, míg a hátramaradottak a házban étkeznek és időznek, rendszerint két, de inkább három napig, az étkekből jelképesen a halott is részesül. Az eltávozottnak szánt étel egy csészében kerül a holttest mellé. Miután pedig az odakészített ételből a feltételezés szerint az étel szubtilis részét a szellem kivonta, a maradékot eltávolítják a házból.

Miután a holttestet a házból elvitték, annak előbbi helyére, a sarokba, egy képet helyeznek, mely az elhunytat ábrázolja, illetve jelképezi. E kép alá kerülnek a bardoszertartás negyvenkilenc napján keresztül az ételek. A halotti szertartások bemutatása közben a halottasházban vagy a halál helyén egymást felváltó papok énekelnek. Az énekek szövege is az Amitābha paradicsomába vezető útra vontakozik. Ha a család jómódú, akkor a szertartást a helység templomában valamennyi szerzetes egyszerre végzi. A holttest temetése vagy elégetése után a Bar-dothos-sgrol szövegét felolvasó Lámák hetenként egyszer, a

halottasházban végzik el a szertartást az egész negyvenkilenc nap folyamán. Nem ritka azonban, hogy az első hét első napját és minden következő hét egy-egy napját kihagyják, hogy így a halotti szertartás idejét lerövidítsék, így azután 6, 5, 4, 3, 2 és 1 nap elmúltával térnek vissza, aminek következtében az olvasást három hét alatt fejezik be.

A könyv és szövegünk első részének utasítása szerint, az elsőtől a tizennegyedik napig a Chönyid-bardo szövege olvasandó fel, a tizenötödik naptól pedig a Sidpa-bardo szövegei. Szegényebb családok sokszor befejezik a 14-ik napon. A jobb módúaknál szokásos (általában Sikkjuban) a szertartásokat legalábbis a huszonegyedik napig folytatni vagy egészen a bardo negyvenkilencedik napjáig. Ha az elhunyt magas állású és igen jó módú volt, szokásos az első napon száz szerzetes részvételével tartani a szertartást, szegényebb halott házában rendszerint csak egy vagy két pap van jelen. Szabály szerint mindenesetre elégséges a tizennégy nap után egyetlen pap jelenléte, aki a szokásos szövegek felolvasását végig folytatja.

Szokásos a halott jelenlétét a következő módon is jelölni: egy széket vagy más alkalmas fatárgyat borítsanak a halott ruháival, s ahol a halott arcának kellene lennie, oda egy nyomtatott papírlap, az úgynevezett Mtshanspyang vagy Spyang-pu kerül. A Spyang-pu a halottat ábrázolja központi formájában, ahogyan imádkozik.

A központi alakot „az öt különleges érzéket ábrázoló eszköz” veszi körül:

- 1.) Tükör – a látás,
- 2.) Kagyló és lant – a hallás és hang,
- 3.) Váza virágokkal – a szaglás,
- 4.) Tésztanemű – az ízlés,
- 5.) Selyemkendő – a tapintás jelképeként.

E papirosfigura alá kerülnek, mint mondtuk, mindennap az ételek, míg a Lāma a kép előtt olvassa fel a Bar-do thos-sgrol szövegét.

Tibeti tanulmányaimat három évvel azután kezdtem meg, hogy a Nílus völgyének temetési kultuszát tanulmányoztam. Amikor a tibeti halotti szertartásokról tudomást szereztem – amelyek nagyrészt a buddhizmus előtti időből származnak –, mindjárt feltűnt nekem, hogy a halott képe, amit Tibetben és Sikkimben használnak, lényegében azonos „Osiris szobrával” (a halott szobrával), amelyet az óegyiptomi szertartásoknál használtak. Fel kell tennünk, hogy a közös eredet kétségtelen. Ezenkívül a Spyang-pu és az óegyiptomi ábrázolások is megegyeznek abban, hogy mindkét esetben jelölve van a tudat, illetve a „Ka” kilépése.

Egyiptom papjai hasonlóképpen olvasták fel az Egyiptomi Halottaskönyvet „Osiris szobra” előtt, mint ahogyan még napjainkban is olvassák a Bar-do thos-sgrol szövegeit a Lámák a Spyang-pu előtt. A halotton való segítség mindenképpen azt jelképezi, hogy „száját és szemét” megnyisson, azaz a lét, illetve az élet folytonosságát biztosítsa. Hasonló a célja a Lámának, aki a halált követő ájulási állapotot akarja megszüntetni, és azon igyekszik, hogy a halott a tudatát visszanyerje, és tiszta eszméléssel ismerkedjék meg a megváltozott körülményekkel; hiszen az elhaltak nagy része, mivel nem világosodott meg, alkalmatlan az azonnali és tökéletes szabadulásra.

Nézetünkkel – már ami a tibeti halottas szertartásokra és magára a Spyang-pura vonatkozik, amely bizonytalansággal a buddhizmus előtti idők maradványa – megegyezik dr. L. A. Waddel nézete, aki a következőképpen nyilatkozik: „Nem más az lényegében, mint Bön-rítus, és mint ilyen, szerepel Padmasambhava Guru-legendáiban is, abban az összefüggésben, hogy Padmasambhava Guru, a lāmaizmus megalapítója, a Bön-rítusok egy részét nem nézte jó szemmel.” (A Bön Tibet buddhizmus előtti vallása, amely transzcendentálisizmusában a taoizmushoz hasonlít.) A Spyang-puról Waddel ezt jegyzi meg: „Felirata így hangzik: Én, aki a világot elhagyom, N. N.

menedéket keresek Lāma atyámnál és az istenségeknél, a Békéseknél és a Haragvóknál. Bárcsak a Nagy Könyörület megbocsátaná előző létformáimban elkövetett tisztátalan bűneimet, bárcsak utat mutatna nekem a szebb világokba.” (Gazetteer of Sikkim, p. 387–88.)

A Spyang-pu központi alakjának bal válla mellett, felülről lefelé, fonetikus szimbólumok szerepelnek, amelyek a Sangsāra-lét Hat Világát jelképezik. A betűk, illetve szótagok, sorrendben a következő értelemben fordíthatók:

S = sura vagy Isten – Deva világ

A = asura vagy Titán – Asura világ

Na = Nara vagy ember – emberi világ

Tri = trisan (tiryak), vadállat, – állatok világa

Pre = preta, szenvedő lélek – Preták világa
(lat. purgatórium)

Mung = (hunu), bukás, (pokol) – poklok világa

A halotti szertartások végeztével a Spyang-put egy vajlámpa lángjánál elégetik, és ezzel a halott szellemétől végérvényesen búcsút vesznek a hátramaradottak. A lámpa lángjának színéből és az égés módjából következtetnek arra, hogy milyen bardóbeli sors jutott a halottnak osztályrészül. Az elégetett Spyang-pu hamvait tányérba gyűjtik, enyves anyaggal megkeverik, majd ebből az anyagból kis Stúpát, úgynevezett Sa-tsát készítenek. A Stúpa készítése rendszerint forma segítségével történik. A forma szimbolikus ornamentikát, betűket tartalmaz, amelyek a beléöntött masszán nyomot hagynak. Az így elkészített Stúpákból egyet az elhalt otthonában, a családi oltáron helyeznek el, a többi védett helyeken, útkereszteződéseknel, magaslatokon, rendszerint előreálló szikla-peremek alatt vagy barlangokban.

A Spyang-pu elégetése után szétszedik a halott ruháival borított faálványokat is. A ruhadarabokat a Lámák

viszik el, és azokat a templom javára az első jelentkezőnek eladják. A haláleset után egy évvel halotti tort tartanak. A halotti tor után a halott özvegye szabad, és új házasságot köthet.

A tibeti halotti szertartásnak sok érdekes része van. Igen érdekes, amikor a szertartást végző Lāma a holttestnek a házból való elszállítása előtt a tetemre „tiszteletszalagot” helyez, és azután felszólítja, hogy fogadja el még utoljára a neki felajánlott ételt. Ezután arra kéri az eltávozottat, vegye tudomásul, hogy meghalt, és ne kísértsen rokonai és ismerősei körében. Ily szavakkal fordul az elhunythoz: „Emlékezzél szellemi tanítódra, a Lāmára, akit X. Y.-nak, így és így hívnak, és válaszd segítségével a fehér ösvényt”. Ha ezután a Lāma a halotti szertartást megkezdi, megragadja a hosszú szalag egyik végét (a szalag másik vége a halotthoz van erősítve), és egy liturgiai énekbe kezd, amelyet kis kézi dob hangjával kísér. Ha nagyszámú pap van jelen, ezek vezetője csengőt is megszólaltat, míg a többi pap más zeneszerszámokkal, kagylókürttel, fémcimbalommal vesz részt a zenében. Időről időre a vezető Lāma visszafordul, és figyelmezteti a halott szellemét, hogy a testet kövesse, és biztosítja arról, hogy ez a helyes út. A halottvivők után következnek a többi résztvevők, akik közül egyesek élelmet és italokat hoznak. Az étel és ital egy része a szertartáson résztvevőké. A holttestnek a fenti módon való irányítása azonban csak laikusok esetében történik, mert hiszen a halott Lāmáknak, akik birtokában vannak a Bar-do thos-grol tanainak, nincsen szükségük vezetésre, mivel maguktól is megtalálják a helyes utat.

Tibetben a temetés minden formája előfordul. A fa hiánya miatt azonban az elégetés meglehetősen ritka. Gyakori a halott feldarabolása, hogy azt a párszik szokása szerint azután állatok, illetve madarak fogyasszák el. Gazdag vagy nemes ember esetében természetesen előnyben részesítik az elhamvasztást.

Legritkább esetben fordul elő a földbe való temetés, leginkább csak akkor, ha a halál oka ragályos, veszedelmes betegség volt, például himlő. Minden más esetben rendszerint a tibeti tiltakozik a földbe való temetés ellen, már csak azért is, mert igen általános az a hit, hogy a halott szelleme megkísérli a viszonylag ép testbe való újbóli visszalépést. Ez esetben a hiedelem szerint vámpír keletkezik, míg az elégetés vagy más módszer alkalmazása esetében a test részei gyorsan szétoszlanak a különböző elemekben.

Gyakran előfordul, hogy a holttestet folyóba vagy tóba dobják. A Dalai Lāma vagy a Tashi Lāma és más hatalmas emberek vagy a szentéletű papok esetében a bebalzsamozás a szokásos. A holttestet erős sóoldatban áztatják három hónapon keresztül, amíg a só minden szervet teljesen áthatott. Ezután a tetemet egy enyvből, szantálfából és más fűszerekből készített anyagban pácolják. A pác keménnyé válik később. Az eljárás következtében a test minden üreges része, a szemek, az orcák, a gyomortáj természetes állapotába kerül, és ilyen módon az egyiptomihoz teljesen hasonló múmiává válik. A szoborszerűvé vált és tökéletesen száraz testet azután folyékony aranyzománcsal vonják be.

A Shigatzében, a Tashi Lāma városában, öt múmia-templom van. Kettős, aranytól csillogó tetőikkel hasonlítanak Kína császári palotáihoz. Nagyságuk és díszítésük különböző, aszerint, hogy kinek a múmiáit rejtik magukban. A múmiák arannyal és ezüsttel borítottak. A múmiakápolnák előtt szokásos imádkozni, tömjént égetni, és más szertartásokat végezni. Példát látunk erre a kínai és japán őskultuszban is.

Az északi buddhista halotti kultusz megegyezik a hindu szertartásokkal. A hindu szent könyvek szerint az emberi test négy elemből áll: föld, víz, levegő és tűz. A halotti szertartás egyik célja, hogy a holttestet az elemek egyikének minél előbb visszaadják. A felfogás szerint a

legelőnyösebb az elhamvasztás. A földbe való temetés a föld-elembe való visszatérést, a madarak által való elfogyasztás a levegő-elemhez való visszatérést, a tűz-elemhez való pedig az elhamvasztás segíti.

Ha Tibetben a levegő-elemhez való visszatérést határozzák el, akkor a madarak által lerágott csontokat összegyűjtik, összezúzzák, és liszttel elkeverve ismét a madarak elé vetik.

A halottak feldarabolását végző emberek igen megvetett réteghez tartoznak, mivel a tibetiek szerint a holttest mindig tisztátalan, és a vele való foglalkozás is tisztátalanná tesz. A tibeti levegő-temetés tehát még sokkal alaposabb, mint a párszi módszer. A párszik ugyanis a halott csontjait szabadon hagyják heverni, míg az enyészet pusztítja el azokat.

A tibeti halotti szertartásoknál koporsót nem használunk. A holttestet szövetdarabban a hátára fektetik. Maga a szövet egy fakereten nyugszik. A test végül fehér kendővel van leborítva. Az álványzatot két férfi veszi a vállára.

Sikkimben a fent említett embrionális helyzetben, ülve szállítják a halottat. A szertartás teljes menetét az asztrológus, a halotti horoszkóp felállítója határozza meg. Az asztrológus közli azt, hogy a halál oka melyik gonosz szellem volt.

Európa kelta népeihez hasonlóan a tibetiek sem hisznek a természetes halálban, és mindenkor halált okozó démonbehatásnak tulajdonítják az elhalálozást. Az asztrológus állapítja meg azt is, hogy milyen szertartással kell a haláldémont a halottasházból kiűzni, és milyen szertartásokat tartsanak a halott szellemének üdvéért. Az utóbbi szertartás biztosítja ugyanis a kedvező újraszületést, bizonyos égtájban és környezetben vagy családban.

Sikkimben, azon a helyen, ahol a halotti máglyát elhelyezik, misztikus diagramot, a Sukhāvati szimbólu-

mát rajzolják fel vörös festékekkel. A diagram középső része Amitābha Dhyānī-Buddhának van szentelve.

A halotthamvasztó szertartás kezdetén a vezető Lāma a halotti máglyát Amitābha Mandalájának, a Tudót magának Amitābha testet öltésének tekinti. Ha azután a test a máglyán fekszik, a test maga képviseli Amitābha Mandaláját, a test szíve Amitābha otthonát. Ha a tűz már magasan lobog, illatos olajokat, fűszereket, szantálfát és tömjénrudakat dobnak belé, hasonlóan, mint ahogy a „Homa” hindu szertartás során történik. A halotthamvasztó szertartás végeztével az eltávozott megtisztulhatott a karmikus homálytól, és a tűzbe tűnve magával Amitābhával, a Mérhetetlen Fénnyel egyesült. Ennek a Sikkimben gyakorolt szép szertartásnak a misztikus magva Tibetben és a Tibet által befolyásolt területeken többékevésbé azonos a leírtakkal. Az eltérések szektánként vagy vidékenként különböznek egymástól.

VII.

A bardo vagy a halál utáni állapot

(A bardo szó szerinti jelentése: Bar – között, do – kettő, azaz két állapot között, vagyis halál és újraszületés közötti állapot. Bizonyos esetekben a fordító Lāma az „Uncertain State” kifejezést használta.)

Az a feltevés, hogy a Tudó, azaz a tudat-princípium a halál pillanatától a halott speciális állapotától függően három és fél vagy négy napon keresztül álom- vagy transz-állapotban időzik, és rendszerint nem is tud arról, hogy a földi síkot elhagyta. Ez az időszak az első bardo, a Chikkai-bardo, tibeti nevén Hchi-Khahi-bardo, vagy a „halál pillanatának átmeneti állapota”, amelyben a Tiszta Fény felvilágol, mégpedig először eredeti tisztaságában; és mivel az elhunyt

azzal azonosulni képtelen, és a forma nélküli, transzcendentális világba, amely ezzel összekötött, behatolni és ott megmaradni nem tud, a Tiszta Fényt elhomályosult formájában, azaz második aspektusában pillantja meg.

Ha az első bardo véget ér, ébred a Tudó tudatára annak, hogy meghalt, és átéli a második bardót – a Chönyid-bardót vagy a „valóság átélésének átmeneti állapotát”. Ezt követi a harmadik bardo – a Sidpa, tibeti nevén Sridpahi-bardo vagy az „újrászületés keresésének átmeneti állapota”, amely akkor ér véget, ha a tudat-princípium egy emberi, egy paradicsomi vagy más világban újrászületik.

Mint ezt mátt tárgyaltuk, az egyik bardóból a másikba való átmenet hasonló a születés folyamatához; a „Tudó” egyik ájulási vagy transzállapotból a másikba kerül mindaddig, amíg a harmadik bardo is véget ér. A második bardóra való eszmélés idején felrémlenek az elhunytak a szimbolikus víziók, hallucinációk, amelyek földi testében elkövetett tetteinek következményei. Amit gondolt, amit tett, tárgyi valóságot ölt szemléletében; gondolatformái, melyeket akaratlanul alakított, és amelyek benne gyökeret vertek, növekedtek, és megérlelődtek, most hatalmas panorámaként jelentkeznek szemléletében, személyisége tudattartalmaként.

(Sok tudós Lāma véleménye szerint a bardo II. nagymértékben szimbolikus víziója csak fejlett embereknél jelentkezik, akik a tantrizmust tanulmányozták. A közönséges ember szemléletében oly víziók fognak jelentkezni, amilyenek a harmadik bardo leírásában szerepelnek.)

A második bardóban, ha az elhunyt a megvilágosodást még nem érte el, többé-kevésbé abban a képzetben van, hogy bár halott, mégis a földiéhez hasonló hús-vér teste van. Ha lassan is, de rájön arra, hogy ilyen testtel nem rendelkezik, és mindinkább vágyódik ilyen után. Miközben új testet keres, a sangsārai lét karmikus hajlamai érvényre jutnak, és ily állapotban lép be a harmadik bardóba, újrászületést keresve, ahonnan valamelyik világba kerül, és ezzel a halál utáni állapota befejeződik.

Általában ez a normális lefolyás. Azok a kivételes szellemek, akik a megvilágosító yoga-tanulmány mesterei, az első napok szellemi bardo síkjait fogják tapasztalni. A tökéletesen megvilágosult yogi az egész bardót elkerülheti azáltal, hogy egy paradicsomi világba lép be, vagy hogy amint a földi testét levetette, újból megszületik a fizikai síkon, mégpedig anélkül, hogy tudata törést szenvedne.

Senki sem adhat mást, mint ami a lényege, és amint gondolkodik az ember, úgy is cselekszik – (mind ebben, mind a túlvilágon) –, mert a gondolat valóság, minden tettek eredője, legyenek azok gonoszok vagy jó cselekedetek.

Amilyen volt a vetés, olyan lesz az aratás!

Ha az átmeneti állapotból egy más állapotba való újraszületés által a menekülés nem sikerül, akkor az elhalt a szimbolikus negyvenkilenc nap egész tartamán át a bardóban bolyong. A valódi időtartam természetesen mindig az illető Karmájától függ. Az úgynevezett pokol buddhista felfogás szerint csak egészen kivételes gonosz lények osztályrésze, míg a közönséges ember, aki mindennapi vétkekben bűnös, az emberi világban való újraszületés által bűnhődik. Az anyagot nélkülöző bardóbeli síkon természetesen fejlődni, előrejutni nem lehetséges.

Elttekintve attól az egészen ritka esettől, amikor az elhalt közvetlenül a halál után lép be a Nirvānába – amivel a világhoz való kötődés a sangsārai lét minden maradéka megszűnt –, a közönséges ember egyetlen reménye, hogy a buddhaságot mint emberi lény egy újraszületés alkalmával fogja elérni. Mert bármilyen más világban való születés csak halogatás, és nem visz közelebb a végcélhoz.

VIII.

A bardo-víziók pszichológiája

Minden istenségnek, amelyik a Bar-do thos-sgrolban szerepel, pszichológiai jelentése van. Hogy a jelenségeket megérthesse, a tanítványnak tisztában kell lennie azzal, amit fentebb magyaráztunk, hogy ugyanis a szellemszerű víziók, amelyek az elhunytak az átmeneti állapotban felderengenek, nem valóságosak, hanem csak gondolatformáinak vetületei, azaz saját tudatának tartalmai. Más szóval gondolati impulzusok, amelyek a halál álomállapotában formát öltenek.

Így a Békés Istenségek (tib. Z'u-wa) a magasztos emberi érzések testet öltései, amelyek a pszichikai szívcentrumból származnak. Mint ilyenek, sorrendben elsőként derengenek fel, mert pszichológiailag a szívimpulzusok megelőzik az agyi impulzusokat. Megjelenésük békés, mintegy őrzik és befolyásolják az elhaltat, aki a földi síkot éppen elhagyta. Munkája maradt felében, kielégületlen vágyai voltak – emiatt heves vágyódást érez –, és az elveszített lehetőségeket szeretné újra fellelni. Mind-ezen vágyak és impulzusok tekintetében a Karma a döntő. Nevezetesen, ha karmikusan nincs adva, hogy az elhunyt az első fokon szabadulást nyerjen, vándorolni kénytelen ama fokozatokon keresztül, ahol a szív- és agyi impulzusok látomásai jelentkeznek.

Ahogy a Békés Istenségek az érzelmek testet öltései, úgy a Haragvó Istenségek az értelmi megfontolásnak testet öltései és a pszichikai agycentrum szülöttei. Viszont éppen úgy, ahogy a szívcentrumból származó impulzusok átváltozhatnak agyi, megfontolási impulzusokká, úgy a Haragvó Istenségek sem mások, mint a Békés Istenségek megváltozott aspektusai.

Minél aktívabbá válik az intellektus – miután a finom szívimpulzusok megszűntek –, annál inkább fogja fel az elhalt azt az állapotot, amelyben léteznek, és a bardo-test természetfölötti képességeinek segítségével – amelyeket hasznosítani tud – képes arra, hogy egyik vagy másik létállapotot megvalósítsa. A Karma azonban minden relációban uralkodik, és határokat szab. Az emberi létben az ifjúkorban az érzelmi impulzusok a legélénkebbek, ezek később szinte kihalnak és helyüket az értelmi impulzusok foglalják el. Hasonlóképpen a halál utáni síkon, a bardóban, a kezdeti tapasztalások a boldogítóbbak.

Más szemszögből nézve, a főistenségek univerzális isteni erők testet öltései, amelyekkel az elhalt elválaszthatatlanul összekötött, mert rajta, a makrokozmosz mikrokozmoszán vonul át minden impulzus és erő – jó és rossz egyaránt.

Samantabhadra, a Valóság, a nem-született, őseredeti Tiszta Fény, a forma nélküli Dharmakāya testet öltése.

Vairochana minden jelenségnek megjelenítője, minden okozatok oka. A Vairochana hívja létre a dolgokat, veti el a magvakat. Shakti-ja, a „Mérhetetlen Úr Anyja”, a „Mindenek öle”, amelybe a kiszórt magvak hullanak, a világmindenséget kialakítva.

A Vajrasattva – a meggingathatatlanság szimbóluma.

Ratnasambhava az univerzum minden szépségének forrása.

Amitābha a mérhetetlen részvét és az isteni szeretet, a Christos jelképe.

Amighasiddhi a minden hatalom jelképezője.

A további istenségek, a Héroszok, Dākinīk, istennők, a halál urai, rākshasa démonok, szellemek és mások bizonyos emberi gondolatok, szenvedélyek és impulzusok, alacsony- és magasabb rendű, ember és ember alatti, valamint ember fölötti karmikus formák, amelyek gondolatokból születnek, nevezetesen ama gondolatformából, amely a kérdéses személy lényét alkotja.

A Bar-do thos-sgrol szövege ismételten figyelmeztet arra, hogy az istenségek és a szellemi lények nem rendelkeznek individuális egzisztenciával, mint az emberi lények. „Vedd tudomásul, hogy a jelenségek nem mások, mint tulajdon gondolatformáidnak tükröződései.”

A tudattartalom karmikus vetülete minden bardóbeli jelenség és nem több mint az álomban jelentkező nem-valóságos kép. E pszichológia megértése a végső valóság felismeréséhez vezet az elhunytat. Ezért nevezi magát méltán a Bar-do thos-sgrol a „hallás és látás útján való megszabadulás tanának”.

Az elhunyt emberi lény egyedüli szemlélője saját elképzelt víziói hatalmas panorámájának. Minden gondolatcsíra karmikus életre ébred. A néző pedig bámul, mint a gyerek bámulja a moziképet. A látottak nem-valóságosságát azonban nem képes felismerni, hacsak a tudatát megelőzően yoga-gyakorlatokkal nem iskolázta.

Először a boldogító és szép víziók jelentkeznek, a magasabb rendű isteni természet szülöttei, amelyek a nem-beavatottakban hódolatot ébresztenek. Ha azután a víziók megváltoznak, és az állati természet impulzusait tükrözik, az elhalt megrémül, és menekülni szeretne. Amint azonban a szöveg magyarázza, a jelenségek a személlyel egyek, és menekülni előlük nem lehetséges.

Természetesen nem kell azt hinnünk, hogy az átmeneti állapotban valamennyi halott ugyanazokat a jelenségeket látja. A Bar-do thos-sgrol csak tipikusan illusztrálja a halál utáni tapasztalatokat. A szövege azokat a jelenségeket ismerteti, amelyek a Padmasambhava jámbor követőinek fognak felderengeni. Ahogy az ember tanult, úgy hisz.

A fentiek szerint a bardo-jelenségek mások lesznek egy buddhista, egy hindu, egy muzulmán vagy egy keresztény számára. A materialista halála után negatív és istentelen víziókat tapasztal – földi természetének megfelelően. A halál utáni állapot víziói tehát, mint azt a Bar-do

thos-sgrol is tanítja, mindenkor a kérdéses személy szellemi beállítottságától függenek.

A Bar-do thos-sgrol, mint látjuk, pszichikai tényeken és tapasztalatokon alapszik. A halál utáni állapotot tehát a szöveg pszichológiai problémaként kezeli, és vitathatatlanul tudományos módon jár el.

A Bar-do thos-sgrol egyetlen célja tehát, hogy az álmodót a valóságra ébressze, és megszabadítsa a karmikus és sangsārai illúzióktól. Célja, hogy segítségével a Nirvāna állapota elérhető legyen, amely állapot túl fekszik a paradicsomokon, poklokon, purgatóriumon és a testet öltés valamennyi birodalmán. E szempontok alapján a Bar-do thos-sgrol jellegzetesen buddhista mű, és nem hasonlítható más munkához, legyen az világi vagy vallásos tárgyú.

IX.

Az ítélet

Az ítélet, amelyet szövegünk ismertet és az, ami az Egyiptomi Halottaskönyvben szerepel, lényegi pontjaikban annyira hasonlítanak egymáshoz, hogy egy közös, eddig még fel nem fedezett eredetet kell feltételeznünk, amelyre fentebb már utaltunk.

Dharma-Rāja (tib. Shinje chho-gyal) a halottak királya (a Theravāda-buddhizmus Yama-Rāját említi), a buddhisták és hinduk Plutója, a tibeti verzió halotti bírója azonos az egyiptomi verzió Osirisével. Mindkét szövegben szerepel a szimbolikus mérlegelés a Dharma-Rāja előtt; a mérleg egyik serpenyőjében fehér, másikon fekete kavicsok fekszenek, a jó és gonosz tettek jelképeként, ennek megfelelően Osiris előtt a mérlegre kerülnek a szív és a toll (vagy a toll helyett az igazság istennőjének

képmása), a szív az elhunyt lelkiismeretét, a toll az igazságot jelképezi.

Az Egyiptomi Halottaskönyvben, az elhunyt így szólítja meg szívét: „Ne vádolj az istenek előtt. Ne engedd, hogy az istenség jelenlétében Amenti ura előtt lesüllyedjen a mérleg.”

Az egyiptomi ítéletjelenetekben a majomfejű vagy néha ibiszféjű Thoth, a bölcsesség istene felügyel a mérlegelésre, a tibeti ítéletjelenetben ezt a szerepet a majomfejű Shinje tölti be. Mindkét esetben jelen vannak a különböző állat- és emberfejű istenségek mint a bíróság tagjai.

Az egyiptomi verzióban borzalmas szörnyeteg lesi a pillanatot, hogy a kárhozatra szánt halottat elnyerje, a tibeti verzióban ördögök várnak arra, hogy a bűnöst a poklok és a purgatórium világaiba vigyék. Thoth ítéletkercsének, amellyel ábrázolják, a Karma tükre felel meg, amelyet a Dharma-Rāja tart a kezében. Mindezekon kívül pedig mind a két szövegben azzal védekezik a halott a bírák előtt, hogy nem követett el bűnt. Az eddigi szövegekben ezt a nyilatkozatot Osiris mindenkor elfogadja, a Dharma-Rāja előtt a Karma tükrének valósága a döntő. A Karma-tan pedig nyilvánvalóan hindu, és buddhista kiegészítése a feltételezett praehisztórikus fogalmazványnak, amelyből mindkét verzió származott. A kettő közül az egyiptomi áll a feltételezett eredetihez közelebb.

Plato: Republika című művének X. könyvében egy, a fentiekhez hasonló ítéletről szól, amelyben a bírák és a karmikus feljegyzések szerepelnek, ösvényekről is említést tesz, égbe vezető és pokolba vivő utakról, valamint démonokról, akik arra várnak, hogy a kárhozott lelkeket magukkal ragadják. E leírás nagyon hasonlít a Bar-do thos-sgrol vonatkozó szövegéhez.

A tisztítóút tana, a Szent Patrick legendája, a túlvilágról és újraszületésről szóló kelta mondák, a szellemekben és a tündérekben való hit, Proserpina személye, a

mennyről és poklóról és az ítéletről szóló semita tanok, a feltámadás tana, amely minden bizonnyal az újraszületés tanának keresztény változata, Plato fent említett leírása azt bizonyítja, hogy e tanok sokkal régiebbek, mint azok, amelyek Babilon és Egyiptom legősibb feljegyzéseiben találhatóak.

Egy tibeti ítéletjelenetet ábrázoló festményt, amely a sikhimi tashi-ding kolostor templomában az „Élet kereké”-freskón szerepel, dr. L. A. Waddel így ismertet: „Az ítélet bírása mindenkor a részrehajlás nélküli Shinje-cho-gyal, a halottak királya, (Dharma-Rāja), aki Yama, a hindu istenség egyik megjelenési formája. Kezében tük-röt tart, amelyben az elhunyt lélek tükröződik. Shinje szolgálja eközben mérlegén a jó és gonosz tetteket méri, az elsőket fehér, az utóbbiakat fekete kavicsok jelképezik.”

Dr. Waddel a leírt kép eredetét kutatva eljutott egy hasonló „Élet-kerék”-hez, amelyet általában, de helytelenül, mint zodiákust emlegetnek. A kép az ajantai XVII. barlang előtérben van. Bizonyossága ez a szövegben szereplő ítéletjelenet régiségének.

Az Északi buddhizmus kánoni és apokrif irodalmában számtalan más fogalmazással is találkozunk. A Déli buddhizmus Páli-kánonjában is találhatóunk párhuzamokat, például a Devadūta-Vaggát az Angutara Nikājában és a Devadūta-sūtrát a Majjhima Nikājában. Az utóbbi verzió tartalma a következő: a Magasztos, a Buddha a Jetavani-kolostorban tartózkodott egykor, és az összegyűlt szerzeteseknek a halál utáni állapotokról beszélt.

„Két, hat ajtóval ellátott ház között ülünk, oly emberként, akinek éles a tekintete, megszemlélve a jövőket és menőket. Egyik ház a testetlen bardo-egzisztencia állapotát jelképezi, a második a testet öltés állapotát. A tizenkét ajtó a Hat Loka bejáratát és kijáratát szimbolizálja.”

Miután elmagyarázta, hogy a Karma hogyan uralkodik az élet állapotain, elmondja Buddha, hogyan kerül a

gonosz ember a halál királya elé, és hogyan vallatja őt az öt halálhírnök felől. Az első halálhírnököt újraszülött, hátán fekvő gyermekként jelképezik. E jelkép értelme, hogy mint valamennyi élőlény, e gyermek is elkerülhetetlenül alá van vetve az öregedésnek és a halálnak. A második hírnök öregember, százéves aggastyán képében jelenik meg, görnyedt testtartásban, botra támaszkodva. E jelkép értelme, hogy a gyermek növekszik mindaddig, míg a halál martalékává nem válik. A harmadik követ beteg ember, aki beteg testének tisztátalanságában fetreng, aki képtelen önerejéből felkelni, vagy lefeküdni. E jelkép értelme, hogy a halálhoz és az öregséghez hasonlóan a betegség sem kerülhető el. A negyedik követ egy tolvaj, aki a legborzalmasabb büntetést kell hogy elszenvedje. E jelkép értelme, hogy a legborzalmasabb földi büntetés semmi ahhoz képest, ami a gonoszra vár a halál után a Karma következtében. Az ötödik követ enyészetnek indult holttest. E jelkép értelme, hogy a test mulandóságára hívja fel a figyelmet.

A halottak királya: Yama, minden esetben felteszi a kérdést, hogy az elhunyt találkozott-e a követekkel, és minden esetben tagadó választ kap. Ezek után a halottak királya elmagyarázza az elhunytaknak, kik voltak a követek, és kit jelképeznek. Ekkor emlékezni kezd a halott, és kénytelen elismerni, hogy nem cselekedett helyesen, nem tett úgy, ahogy a követek figyelmeztetése értelmében tennie kellett volna. El kell hogy ismerje: a jó helyett gonoszat cselekedett, és megfélekedett arról, hogy a halál elkerülhetetlen.

Yama ezután ítéletet hirdet, és közli, hogy a karmikus követelmények kikerülhetetlenek. Az ítélet elhangzása után fúriák ragadják meg az elhunytat, és az ötfajta tűzbüntetés elviselésére kényszerítik. Ezalatt – mint a Bar-do thos-sgrol szövege mondja – valóban meghalni képtelen.

Az Anguttara Nikāya fogalmazásában csak három követ jelentkezik, az aggastyán, a beteg férfi (és nő) és a

holttest. Ezekkel kapcsolatban így nyilatkozott: „Ha az emberek, miközben őket a mennyei hírnökök óvják, a vallás irányában közömbösek, akkor sokat kell szenvedniük alacsony születésük során. Ha erényes emberhez jut el a mennyei hírnök figyelmeztetése, azok nem mulasztják el, hogy a szent tanokra figyelmezzenek; tudatában annak, hogy e kötöttségek az okai a születésnek és halálnak, képesek életük során a lét szenvedéseit legyőzni, és elérik azt a boldog állapotot, amely mentes a félelemtől, szenvedélyektől és bűnöktől.” (E. r. J. Cooneratne Anguttara Nikāja, Eka-Duka-and Tika-Nipāta, p. 160.65. Galle Ceylon 1913.)

X.

Az újraszületés tana

Ha az újraszületés tanát behatóbban kívánjuk vizsgálni, két felfogásmódot kell szem előtt tartani: az exoterikus magyarázatot, amely az általánosabb és a szimbolikus-eszoterikus, amelyet a beavatottak tartanak igaznak. Ez utóbbi nem tulajdonít döntő fontosságot az írásos feljegyzéseknek, nem követel tekintélyalapon hitet, hanem tudást.

Ami Tibetet illeti, kisszámú tudós Lāmáiról állíthatjuk, hogy sikeresen alkalmaztak olyan módszereket, amelyek segítségével birtokába jutottak olyan yoga-erőknek, amelyek számukra lehetővé tették, hogy a halál és az újraszületés folyamatát megismerhessék. A jámbor hívő, aki nem elégszik meg különböző szövegekkel és papok magyarázataival, e kérdésre ily választ kap Buddhától:

„Aki azt a képességet kívánja elérni, hogy elmúlt napjaira, léteire emlékezzék, legyen az egy születés, két születés, három, négy, öt, tíz, húsz, harminc, negyven,

ötven, száz, ezer vagy százezer születés, emlékezés a pusztulás és megújulás korszakaira, hogy elmondhas-
sa: e helyen, ez volt a családom, ez volt kasztom, ez
volt foglalkozásom, ezek az emlékeim boldogságról és
szervedésről, és ilyen volt életem vége; és amint onnan
távoztam, más helyeken testet öltöttem, mikor nevem
ez meg ez volt, családom az, a kasztom amaz, foglalko-
zásom emez, ilyen volt tapasztalásom a boldogságról
és szenvedésről, életem folyásáról, onnan pedig ide
születtem, aminek következtében most képes vagyok
régii létformáimra visszaemlékezni... A kívánt elérhető
a koncentráció állapotában, ha a szellem összpontosít-
tott ama bizonyos tárgyra. Ha valaki földöntúli látást
kíván, amely élesebb az emberi látásnál, hogy lényeket
láthasson, akik bizonyos létformától megváltak, és más
alakot vesznek fel – alacsonyrendű és nemes lényeket,
szépeket és csúnyákat, boldogokat és nyomorultakat,
mindenkor a megérdemelt Karma szerint; a koncentrá-
ciónak ebben az állapotában, ha a szellem erősen össz-
pontosított a tárgyra – a kívánt elérhető.” (Lonophala
Wagga, Anguttara-Nikāya.)

Az Anguttara-Nikāya, Brāhmana így ír:

„Visszaidézni ily módon előző léte emlékeit. Ez tudá-
sának elsőfokú állomása. Íme megszűnt tudatlansága, és
tudása felébredt, a sötétség eloszlott, megjelent a fény,
annak következtében, hogy a meditációt gyakorolta, és
szervedéyleit legyőzte.”

Tudomásunk szerint a Déli-iskola yoga-mesterei kö-
zött manapság nincs egyetlen egy sem, aki a yoga-gya-
korlatokat ebben az irányban a végső sikerig vitte volna.
Az Északi-iskola buddhistái (és a hinduk) közt, szavahi-
hető tanúk állítása szerint, ma is gyakorolt az a yoga-
módszer, amely szenteket, Arhatokat nevel.

A kérdés a következő:

Mi az újraszületés tanának helyes vagy helytelen
kifejtése?

Hogy a kérdésre választ adhassunk, e fejezetben mind a két magyarázatot mérlegelni fogjuk, hogy a tanítvány tisztába jöhessen azzal, melyik magyarázat tartalmazza azt a helyes tanítást, amely a Bar-do thos-sgrol szövegeinek alapja.

Ami az exoterikus magyarázatot illeti, a kiadó azt tapasztalta, hogy a beavatottak, akik ezt a magyarázatot tartják helyesnek, kivétel nélkül idegenkednek az Angutara-Nikāya Kalama-Suttājában foglalt és a Buddhának tulajdonított útmutatóktól, és nem teszik magukévá a hindu yoga-művekben lefektetett tanításokat sem. Egyetlen szent iratot sem tartanak tévedhetetlennek, legyen az páli, szanszkrit, tibeti vagy más nyelvű szöveg.

Az exoterikus magyarázat azt állítja, hogy az emberi tudatáram, illetve emberi életáram az újraszületés során ember alatti lényekbe is költözhet, amint azt általánosságban a Déli- és Északi-iskola buddhistái és a hinduk is elfogadják. Az a hit, amely feljegyzésekben, valamint egyes Guruk ki nem próbált teóriáin alapszik, ma az ortodox magyarázatnak számít. Az exoterikus magyarázattal ellentétben az ezoterikus, amelyet különben a Bar-do thos-sgrol is közvetít, a következő:

Az emberi test (de nem az ember isteni természete) az ember alatti birodalmak közvetlen örököse; a legalacsonyabb rendű létformákból fejlődött ki, vezetve a fejlődő és örökösen változó életáram, a potenciális tudat által. Mint ilyen, evolválódó princípium, amely képes a tulajdonképpeni természetet felismerni, és tulajdonképpeni célját, a megvilágosodást elérni.

Minden fizikai csíra, növényi vagy állati – így az emberi mag is – csak a tulajdon fajtáját képes produkálni; és így kell, hogy álljon a helyzet ama csíra esetében is, amelyet képletesen az életáram pszichikai csírájának nevezünk. Ha emberi lénytől származik, nem kötődhet össze olyan testtel, amely lényétől idegen a Sangsāra egyetlen létformájában sem. Hogy az emberi életáram

egy kutya, szárnyas, rovar vagy hernyó fizikai testébe költözzék, éppen annyira lehetetlen, mint az Indiai-óceán vizeinek elhelyezése a Ganges medrében. Egy más rendű gyümölcs vagy növény vagy állat degenerációja mindenkor kulturális elhanyagoltság következménye. Viszont egy teremtés-perióduson belül egy növény-, gyümölcs- vagy állatfajta nem degenerálódhat egy másikba, és éppen így nem degenerálódhat egy ember egy ember alatti lényé. Ami az életáram fejlődését illeti, az ezoterikus tanítás ugyanazt mondja, mint a régi görög és egyiptomi misztériumok tanításai: „Mint fent, úgy lent!” – ami annyit jelent, hogy létezik egy karmikus törvény, amely részrehajlás nélkül működik.

Haladás és hanyatlás a Sangsāra alternatívái, de ember alatti nem válhat emberivé, az emberi nem válhat ember alattivá, hacsak nem lépésről lépésre. Mind a haladás, mind a hanyatlás, időprocesszusok: korszakok múlnak el, míg a tűz-ködből szilárd bolygó lesz, a megvilágosodott pedig milliárdnyi ismeretlen megtestesülés ritka gyümölcse, és az ember – a legmagasabb rendű állati lény – nem válhat egyetlen ugrással alacsonyrendű állati lényé, bármilyen undorító bűnei is volnának. Korszakokon át tartós visszafejlődés következtében az életáram, amely most emberi, megszűnhet emberi lenni, látenssé válhat éppen úgy, ahogy testi szerv visszafejlődhet elhanyagoltság következtében. Tehát, ha többé már nem kinetikus, hanem csak potenciálisan ember – éppen úgy, mint ahogyan a kutya, a ló vagy az elefánt potenciálisan, de nem kinetikus ember –, válhat csak képessé arra az életáram, hogy visszaessék az ember alatti birodalmakba, ahol újra elkezdheti a felfelé haladást az emberi állapot felé, vagy továbbra is lefelé tendálhat, akár az állatvilág alá is.

A fordító, az elhalt Kazi Dawa-Samdub Lāma véleménye ez volt e kérdésben: „A bardo negyvenkilenc napja korszakokat, a fejlődés vagy a degeneráció korszaka-

kait jelképezi. Intellektusok, akik az igazságot felfogni képesek, nem hullhatnak vissza alacsony létformákba. Az emberinek az ember alattiba való jutása csak az ember alacsonyrendű, állati tudatelemeit érinti, mivel a Tudó maga nem inkarnálódik, és nem reinkarnálódik, a Tudó szemlélő.”

A Bar-do thos-sgrol szövegében az elhalt lépésről lépésre alacsonyabb rendű tudatállapotba jut. Minden lefelé való lépés az altudatba való sülyedéssel kezdődik.

Ez a teória, amely a fordítótól származik, igen érdekes azért, mert azonos az óegyiptomi papok ezoterikus tanításaival, habár azokat nem ismerhette.

A magasabb hinduizmus és buddhizmus azt tanítja, hogy már az emberi test végleges feloszlása előtt is, a halál pillanatától kezdve fennáll a testi atomok szakadatlan vándorlása. Mindaddig, míg a test a tudat-princípiumok lakóhelye, minden hét évben tökéletesen átalakul. És amint a fizikai ember organikusan és szellemileg ember marad rövid élete során, úgy természetesen a nagy fejlődésciklus során is ember marad, míg a sangsārai fejlődéssorozatokon átjutva, a nirvānai megvilágosodást eléri. Az emberi és ember alatti világokkal rokon, nevezetesen az anyag különböző aspektusai, a folyékony és gáznemű állandóan vándorol. Ami viszont specifikusan emberi és specifikusan ember alatti, ilyen is marad a természet törvényeinek megfelelően, amely szerint a hasonló vonzza a hasonlót. Minden erő a legkisebb ellenállás irányában érvényesül.

Az ezoterikusok tehát tudatlannak nyilvánítják azt a hitet, hogy az emberi életáram vagy emberi tudat-princípium negyvenkilenc nap alatt ember alatti lényben inkarnálódhassék, habár ezt az ezoterikusok feltételezik; a Bar-do thos-sgrol ez utóbbi újrászületési tant tükrözi, ha szövegét szó szerint értelmezzük.

Az újrászületés bardo szimbólumait szintén ezoterikus szempontból kell megvilágítanunk. Vegyük például

az öt Dhyāni-Buddha állatrónusait; Vairochana oroslántrónja, Vajrasattva elefánttrónja, Rathasambhava paripatrónja, Amitābha pávakakastrónja, Amoghasitthi háripatrónja. Az oroszlán bátorságot, erőt és uralmat szimbolizál, az elefánt állhatatosságot jelképez, a paripa az ész és szépség szimbóluma, a páva a tökéletesség és az átváltozás erejének jelképe, a háripia pedig az elemek fölötti győzelmet szimbolizálja. A végső analízis szempontjából maguk az istenségek is a Dharmakāya és az ember fölötti erők bizonyos tulajdonságainak jelképei.

Dr. L. A. Waddel, a lāmaizmus elismert szakértője („Lamaism in Sikkim”, Gazetteer of Sikkim, p. 266.) a Sikkimi Tashi-Lumpo-kolostor nemrégiben elpusztult híres „élet kereke” (si-pa-i khor-lo) szimbolizmusáról így ír: „Ez a festmény egyik legrégebb buddhista embléma, amelyet a Lāmák megőriztek, és amelyek segítségével sikerült a XVII. Ajanta-barlang töredékét helyreállítanom, amely mind ez ideig megfejthetetlen volt, s mint Zodiákus volt ismeretes. Ez a kép szimbolikusan ábrázolja a három főbűnt, az újraszületés okait, mégpedig jól érzékelhető módon, és ezáltal elkerülhetően.”

A három főbűn a képen: a disznó, a kakas és a kígyó képében van ábrázolva, amelyekre vonatkozóan dr. Waddel így nyilatkozott: „a disznó a nem-tudás, butaság, a kakas az állati vágy és érzékiség, a kígyó a gyűlölködés szimbóluma”.

A tizenkét Nidāna ábrázolásai közül csak a harmadik állatszimbólum, a többi emberi jelkép. Ennek megfelelően az állati formák, amelyek a Bar-do thos-sgrol II. könyvében szerepelnek, az e világban való születés kapcsán így értelmezendők:

1.) A kutya (hasonlóan a kakashoz az életkerékben) szexualitást vagy szenzualitást (azok szélsőséges formájában) jelképez. Tibeti felfogás szerint a féltékenységnak is jelképe. A kutyaház a szexualitásban való elmerülést jelenti az élet folyamán.

2.) A disznó (mint az életkerékben) a butaságot, azaz a nem-tudást szimbolizálja, az ól azt a világot jelenti, amelyben ez a tulajdonság dominál.

3.) A hangya (mint a nyugati népeknél) a szorgalmat és a törekvést jelképezi, míg a hangyaboly az ennek megfelelő életkörülményeket szimbolizálja.

4.) A rovar vagy a hernyó a földhözköötöttséget jelképezi, odúja pedig a hajlamot, amely a lényeket jellemzi, ti. a kúszást-mászást.

5.) A többi említett lény, a borjú, a kecske, a bárány, a ló és tyúk, hasonlóképpen a felsoroltakhoz, életszerű tulajdonságokat jelképeznek, azaz az emberben fellelhető és a felsorolt állatokban meglévő princípiumokat.

Az újraszületés rendszerint alacsonyabb vagy közönséges körülmények között történik. A gyermek, aki a magasabb matematikával nincs tisztában, nem képes a fény sebességét megmérni, hasonlóképpen nem képes az állati ember arra, hogy magasabb törvényszerűségeket hasznosítson, azaz képtelen arra, hogy újraszületését befolyásolja, irányítsa.

Dr. E. B. Tylor, a modern asztrológus így ír: „Úgy látszik, hogy a lélekvándorlás tana eredeti formában észszerű, mivel azt állítja, hogy emberi lelkek ismét emberi testben fognak újraszületni. Az állat-emberi tulajdonságok inkarnációi és az oroszlán, medve, róka, bagoly, papagáj, vipera és hernyó nevei, ha ezeket alkalmazzuk, a kérdéses emberi lény fő tulajdonságait jelölik.” (Primitive Culture, 1891.)

XI.

A kozmográfia

A buddhista kozmográfia, ahogy ezt a Lāmák értelmezik, és amelyre szövegünk hivatkozik, különösen az újraszületés tanával kapcsolatban igen nagy és bonyolult terület.

Ezoterikus értelemben a Meru-hegy (tib. Ri-rab) a hinduk és a buddhisták központi hegye, amely körül a kozmosz koncentrikus körökben, az óceánoktól elválasztva, hét koncentrikus aranyhegytől övezve helyezkedik el. A világmindenség „köldöke”, minden világok tartópilére. Úgy tekinthetjük, mintha a nyugati asztronómia központi Napja vagy gravitációs központja volna. Hét óceángyűrűn és az aranyhegyek gyűrűjén kívül foglalnak helyet a kontinensek övezetei. A Meru alatt helyezkednek el a poklok világai, és fölötte az istenek mennyországai, az érzéki mennyek, a harminchármas hegye stb. Mindeneket betetőz a „legmagasabb menny” (tib. Og-min). Ez a Nirvāna előtere, amely a világból a világ fölöttibe vezet. Ura a „legjobb” (tib. Kuntu zang-po = Samantabhadra), a Nirvāna lāmaista megszemélyesítője. Indra mennyországával egy szinten van, a nyolc anyais-tennő (tib. Lha-mo) birodalma, akiről szövegünk említést tesz. Azonosak a hinduk „anyaistennőivel” (Mātris).

A Meru belsejében négy egymás fölött fekvő birodalom van. A három alsó különböző géniuszok otthona, a negyedikben, közvetlenül a mennyek alatt, az Asurák (tib. Lha-mayin) titáni birodalma van. A Merut óceán veszi körül, ezután következik az aranyhegyek gyűrűje, ismét óceán és aranyhegy, a tizenötödik körig, amely a legkülső óceán, és amelyben kontinensek és kisebb kontinensek foglalnak helyet. Ezután vasfal következik, amely ezt az egy univerzumot lezárja.

Egy ilyen univerzumon túl ismét mások fekszenek, egészen a végtelenségig. A vasfal az örök sötétséget szimbolizálja, a világűr sötétségét, amely az univerzumokat egymástól elválasztja. Minden univerzum a keresztezett dorje által szimbolizált „kék levegőn” (az éteren) nyugszik.

Amint a mózesi teremtéstörténet hét napja szimbolikus, hasonlóképpen jelképesen kell felfogni azokat a dimenziókat is, amelyekről a lāmaista univerzumokban szó van. Így a Meru-hegy 80 000 mérföld magas, és éppen ilyen mélyen ér le a központi óceánba is, amely 80 000 mérföld mély és 80 000 mérföld széles. A következő aranyhegyek sűrűje fele olyan magas, széles és mély, és a következő óceán ennek megfelelően 40 000 mérföld mély és ugyanilyen széles, a következő gyűrűk és aranyhegyek és az óceánok párijai fokozatosan kisebb magasságúak, szélességűek és mélységűek.

Ezután következnek a legkülső óceán kontinensei. A négy legfontosabb kontinens – amelyet a Bar-do thos-sgrol II. könyvében ír le – a négy világtáj irányában helyezkedik el. Mind a négy kontinens mellett kísérő kontinensek foglalnak helyet, összesen tehát tizenkettőről van szó, amely szintén jelképes szám.

A keleti kontinens neve: Lus-hpags (szanszkritul Virāt-deha), a nagy test, alakja a növekvő Holdhoz hasonlít, színe fehér, és lakóinak arca félhold alakú; békés és erényes lények. E kontinens átmérője 9000 mérföld.

A déli kontinens, a mi Föld bolygónk, neve: Jambuling (szanszkritul Jambudvīpa). A kontinens szimbolikus, alakja a bárány lapockájához hasonlít, tehát háromszögletű vagy körte alakú. Lakóinak fejformája is ilyen. A színe a kék, a jó és a rossz egyaránt uralkodik rajta. Átmérője 7000 mérföld.

A nyugati kontinens neve: Ba-Glang-spyöd (szanszkritul Godhāna), azaz ökrökben gazdag, alakja a Naphoz hasonlít, színe vörös, lakói a kerek arcú húsevők. A kontinens átmérője 8000 mérföld.

Az északi kontinens a Sgramai-snyan (szanszkritul Uttara-Kuru), azaz „északi faj”, alakja négyszög, színe zöld.

Minden kísérő kontinens hasonló ahhoz, amelyikhez tartozik, és fele nagyságú. A mi világunk (Jambuling) bal oldali kísérőjének neve Ngāyabling, a Rākshasák otthona, ahová a hagyomány szerint a lāmaizmus nagy Guruja: Padmasambhava ment volna, hogy a Rākshasáknak a Dharmát prédikálja, és királyuk legyen.

A lāmaista kozmológia minden részletében szimbolikus. Nézzük például a Meru-hegyet: keleti oldala ezüst, a déli jáspis, a nyugati rubin, és az északi arany.

India és Tibet okkult tudományainak ismerői azt állítják, hogy kulccsal rendelkeznek egy olyan magyarázathoz, amelyhez képest a szellemre és anyagra vonatkozó nyugati tudomány olyan, hogy nem nevezhető másnak, mint a tudás temploma küszöbének.

XII.

Az alapvető tanok összegezése

- 1.) A sangsārai lét minden lehetséges formája, állapota vagy birodalma, egek, poklok és világok, a jelenségektől függőek, vagy más szóval nem egyebek jelenségeknél.
- 2.) Minden jelenség mulandó, elképzelt és irreális, és a sangsārai tudat nélkül – amely őket élteti, azaz érzékeli – nem is létezik.
- 3.) A valóságban nincsenek istenek, démonok, szellemek vagy érzékelhető lények, mivel valamennyien egy októl függő jelenségek.
- 4.) Ez az ok pedig az érzékelés utáni vágyódás, szomjúhozás a sangsārai lét után.

- 5.) Mindaddig, míg ezt az okot a megvilágosodás le nem győzi, halálra születés, születésre halál következik.
- 6.) A halál utáni lét csupán megváltozott körülmények között való folytatása a földi jelenségek sorozatának, mivel mindkét állapot (a halál előtti és a halál utáni is) – karmikus.
- 7.) A halál és az újraszületés közti állapot, valamint a bármilyen világban való lét milyensége a tettek következménye.
- 8.) Pszichológiai szempontból tekintve a halál utáni lét meghosszabbodott állapot, amelyet negyedik dimenzió-nak is nevezhetnénk, telítve elképzelt víziókkal, amelyek az észlelő szellemének tartalmai, boldogítóak és menyneiek, ha a Karma jó, és nyomorúságosak, pokolbeliek, ha a Karma rossz.
- 9.) Ha a megvilágosodás nem következett be, az újraszületés az emberi világba közvetlenül a bardo-világból vagy valamelyik másik világból, paradicsomból vagy pokolból – amelybe a Karma juttatott – elkerülhetetlen.
- 10.) A megvilágosodás a nem-valóságosság, nevezetesen a Sangsāra nem-valóságosságának felismerése nyomán következik be.
- 11.) Ha a felismerés lehetséges az emberi világban, vagy lehetséges a halál pillanatában, nem lehetetlen a halál utáni bardo-állapotban, sőt elképzelhető bizonyos nem emberi birodalmakban is.
- 12.) A yoga gyakorlása igen lényeges, azaz fontos a gondolatfolyamat ellenőrzése azért, hogy a szellem alkalmas legyen arra, hogy a helyes felismerés birtokába juthasson.
- 13.) A yoga gyakorlása a legeredményesebb egy emberi Guru útmutatása mellett.
- 14.) Világkorszakunk legnagyobb Guruja: Gautama Buddha!
- 15.) A Gautama Buddha tana azonos azokkal a tanokkal, amelyeket elképzelhetetlenül régi idők óta a Buddhák dinasztiái közöltek az emberiséggel azért, hogy a lényeket

megszabadítsák az újraszületés és halál körforgásából (Sangsāra), hogy megváltsák a szenvedőket, és mindenkit elvezessenek a Nirvāna békéjébe.

16.) A Nirvāna, amely túl van a paradicsomokon, meny-nyeken, poklokon és világokon, nem sangsārai.

17.) A Nirvāna minden szenvedések végét jelenti.

18.) A Nirvāna az egyetlen valóság!

Gautama Buddha, aki a Nirvānát elérte, állapotát megvalósította, tanítványaihoz így beszélt:

„Létezik, ti szerzetesek, egy birodalom, amelyben nincs föld és nincs víz, tűz és levegő. Ez a birodalom nem végtelen tér, nem végtelen gondolat, nem semmi, és nem ennek az ellenkezője. Nem ez a világ, és nem a másik, nem nevezhetem eljövendőnek, sem mozdulatlan-
nak, sem mozdulónak. Nincsen ott halál, sem születés, nincsen oka, nem létezik benne sem maradás, sem haladás. Amit mondhatok, annyi, hogy minden szenvedésnek vége. Mert minden, ami valamihez tartozó, mulandó. Viszont az, ami semmihez sem tartozik, mulandó nem lehet. Ahol nincs mozgás, ott nyugalom van, és ahol nyugalom van, ott nincs vágyódás. Ahol nincs vágyódás, ott nem történik és nem múlik el semmi. És ott, ahol semmi sem történik, és semmi el nem múlik, ott nincs halál és nincs születés. Ahol pedig nincsen halál és születés, ott nem létezik sem ez, sem egy másik világ, sem közbeeső valami – ott végződik minden szenvedés. Létezik, ti szerzetesek, nem született, nem teremtett és nem formált – ha ez a nem keletkezett, nem született, nem teremtett és nem formált nem léteznék, akkor nem léteznék kiút minden számára, ami keletkezett, született és teremtett és formált. Mivel azonban egy nem keletkezett, nem született, nem teremtett és nem formált LÉTEZIK, tehát menedék is létezik minden számára, ami keletkezett, született, teremtett és formálódott.”

XIII.

A kézirat

A Bar-do thos-sgrol birtokomban levő kéziratát az 1910. év elején egy fiatal Kargyütpa Lāmától kaptam, aki a dardzsilingi Bhuttia Basti-kolostorhoz tartozott. A Lāma elbeszélte, hogy családjában több nemzedéken keresztül adták tovább a kéziratot. Szövegünk egyetlen más, általunk ismert Bardo-szöveghez sem hasonlít, a szövegoldalakon színes képekkel van ellátva. Minden más, a fordító és a kiadó által ismert szövegben a képek külön oldalakon szerepelnek. A kézirat megszerzése után igen elhasznált állapotban volt, amin úgy segítettünk, hogy hasonló minőségű tibeti papirossal pótoltuk a szakadozott részeket. Szerencsére minden, színes képpel ellátott oldal, ha kopottan is, de épségben maradt. A szövegoldalak egyike, a 111. hiányzott, viszont pótolható volt dr. Johan van Manen, a kalkuttai Ázsia-Társaság titkárának a Bar-do thos-sgrol példányából. Szövegünk csaknem szóról szóra megegyezik dr. van Manen példányával. Mindkét példány számos íráshibát tartalmaz. Kéziratunk sokkal régebbi a másik említett szövegnél, és minden bizonnyal egy még régebbinek a másolata. Dátumot nem tartalmaz, a fordító véleménye szerint 150–200 éves. A papirosanyag a Tibetben és a Hímalája környékén papírgyártásra használt Hdal-kéregből készült. A kolostorokban a papirost a Lāmák maguk készítik. A Hdal kérge annyira szívós, hogy Sikhimben (Sigace) kötelet készítenek belőle.

A kézirat teljes lapszáma 137, a lapok mérete 9,5x3,25 coll. Az első és második lap felének kivételével a szöveg által elfoglalt tér általában 8,5x2,25 coll. A legtöbb lapon 5, egyeseken 4 szövegsor van. A címlap kétsoros, e sorok területe 7x1 coll. Az első lap második oldala és a második lap első oldala, amelyek a tiszteletadásokat

tartalmazzák, három sorból állnak, és a sorok 5,5x2,5 coll terjedelműek. Ez utóbbi oldalak, valamint a címoldal fekete-arany színben íródtak. Illusztrációi 14 lapon szerepelnek, mindenkor a szöveg között, a lapok egyik oldalán. Sorrendjük a következő:

18. lap: Vairochana és Shaktija, a Nagy Űr Anyja, orosz-lántrónon; az első nap istenségei.

20. lap: Vajrasattva és Shaktija, Māmaki Anya és körülötük a második nap istenségei.

23. lap: Rathasambhava és Shaktija, Sangyav Chanza (Ő a Buddha-szemű), körülvéve a nap négy kísérő istenségétől.

26. lap: Amitābha és Shaktija, Gökarno Anya (Ő a fehérbe öltözött), körülvéve a nap négy kísérő istenségétől.

31. lap: Amoghasiddhi és Shaktija, a hűséges Dölma (Sgrolma), körülvéve az ötödik nap négy kísérő istenségétől.

35. lap: A hatodik napon felderengett istenségek Maṇḍalája.

44. lap: A hetedik nap Tudást birtokló istenségeinek Maṇḍalája.

55. lap: Heruka Buddha és Shaktija – a nyolcadik nap istenségei.

57. lap: Vajraheruka és Shaktija – a kilencedik nap istenségei.

58. lap: Rathaheruka és Shaktija – a tizedik nap istenségei.

59. lap: Padmaheruka és Shaktija – a tizenegyedik nap istenségei.

61. lap: Karmaheruka és Shaktija – a tizenkettedik nap istenségei.

64. lap: A nyolc Kerima és nyolc Htamena – a tizenharmadik nap istenségei, valamint a tizenegyedik nap állatfejű istenségeinek Maṇḍalája.

Az istenségek képei színben, tartásban, Mudrában és szimbólumaikkal a szövegben leírtakkal azonosan

vannak ábrázolva. A kézirat minden képe az első kötetben a Chönyid-bardóhoz tartozik.

Szövegünket más kéziratokkal nem volt módunkban összehasonlítani, mivel más kézirat nem állott rendelkezésünkre. Kétségtelen, hogy Tibetben számos ilyen kézirat van, de felkutatásuk szorgos keresést igényelne, és így ez a feladat egy jövőbeli kutatóra vár. Az egyetlen szövegösszehasonlítás az említett Manen-féle szöveggel történt, az pedig valószínűleg nem régibb 20–30 évesnél. A fordító szerint a Bar-do thos-sgrol szövegeiről nyomatokat csak a közelmúltban kezdtek készíteni.

Tibet minden buddhista iskolája, illetve szektája saját Bar-do thos-sgrol verzióját használja, amelyek egymástól bizonyos részleteikben eltérnek, de lényegükben azonosak. Az a fogalmazvány, amelyet a Gelugpa (sárga süveges) szekta használ, leginkább különbözik a többitől, mivel ebből minden Padhasambhávára, a Ŋyingmapa (vörös süveges) szekta és a lāmaizmus alapítójára vonatkozó utalás hiányzik; hiányzik ezenkívül a vörös süveges szekta által tisztelt istenségek neve is.

W. L. Cambell őrnagy, Sikhim volt angol politikai képviselője, 1919-ben a Bar-do thos-sgrol különböző verzióira vonatkozóan így nyilatkozott: „A sárga szekta hat, a vörös szekta hét és a Kargyütpa szekta öt verziót ismer.”

A mi szövegünk a vörös szekta verzióját ismerteti, amely a hagyomány szerint a nagy Guru, Padhmasambháva műve. Valószínű, hogy szövege a legeredetibb, olyan, amely sok részletében még Tibet buddhizmus előtti idejéből származik.

A Bar-do thos-sgrol eredete

A tibeti forrásokból arról értesültünk, hogy a Bar-do thos-sgrol a Padhmasambháva műve, illetve, hogy az ő idejéből, a Kr. u. 8. századból származik, azaz a nagy Guru idejében foglalták először írásba. Az írásba foglalás után hosszú ideig titokban tartották a szövegeket, amelyeket azután Rigzin Karma Lingpa hozott újra napvilágra. A kézi nyomat erről a következőket mondja:

„Éz (a szöveg) Gampodar (tib. Gampo-dar) hegyéről hozatott le a Serdan (Gser-dan), azaz arany tartalmú vagy aranyfolyó partjára Rigzin Karma Lingpa (tib. Rigs-hdzin Kar-ma Gling-pa) által.” Rigzin ez esetben tulajdonnév. Karma Lingpa pedig tibeti helységnév, amelynek jelentése a „Karma földje”. A fordító kimutatta, hogy a Rigsi név a „Rig”-nek a téves írásmódja, így a Rigzin név annyit jelentene, hogy Osztálytartó (Rigs-hdzin). Hogy azonban Rigről van szó, azt igazolja egy Bar-do thos-sgrol kézirat egy kis bekezdése, amelyben Rigzin Karma Lingpa mint Tertön (Gterbston), „kincsek előhozója” szerepel. A Rig-hdzin a szanszkrit Vidyā Dhara kifejezés tibeti megfelelője, mint a jelen esetben, egy tanult személyt (Pandit) jelölünk vele. Jelenti természetfölötti lények, bizonyos tündérek osztályát.

A Bar-do thos-sgrol tehát az elrejtett tibeti könyvek egyike, amelyet Rigzin Karma Lingpa fedezett fel újra, akiről azt tartják, hogy a nagy Guru, Padhmasambháva inkarnációja.

A lāmaizmus, amelyet tantrikus buddhizmusnak kell tekintenünk, a VIII. században vert erős gyökeret Tibetben. Egy századdal előbb a nagy tibeti király, Srong-Tan-Gampo idejében került a buddhizmus két irányból Tibetbe – Nepálból és Kínából. A király két felesége ugyanis

nepáli, illetve kínai hercegnő volt, és ezek hozták be új hazájukba Buddha vallását. A király maga Tibet ősi vallásának, a Bönnek volt követője, amely azonban az újraszületés tanát a buddhizmushoz hasonlóan vallotta. A két asszony befolyása következtében a király magáévá tette a buddhista tanokat, sőt támogatta az új hit terjesztését. A buddhizmus azonban ennek ellenére csak a következő században, Thī-srong-Detsan király idejében erősödött meg. Ez a király volt az, aki Padhmasambhávát, akit Tibetben mint „a Nagyszerű Gurut” (Guru Rin-Poche) ismernek, országába meghívta. A híres Guru a nagy indiai buddhista egyetem Nālanda yoga-professzora volt. Az okkult tudományokban való jártasságáról pedig messze földön híres volt. Padhmasambháva Udyanāban (vagy Swat) született, oly földön, amely ma Afganisztánhoz tartozik. Padhmasambháva elfogadta a király meghívását, és Nepálon át 747-ben érkezett meg a tibeti Samyeba (Sam-jas). E helyre azért kérte a király, hogy onnan a démonokat kiűzze. Ugyanis kolostort kívánt itt építeni, de a démonok az épülő falakat állandóan lerontották. A nagy Guru megérkezett, és megérkezése után a zavarokat okozó földrengések megszűntek, és felügyelete mellett a kolostor 749-ben fel is épült. Ez a kolostor volt a tibeti Lāmák első otthona.

Padhmasambháva első, valamint további tibeti látogatásai során sok Indiából származó tantrikus művet fordított le tibetire. E művek közül némelyet kolostorban őriznek, sokat azonban rejtett helyeken. Padhmasambháva több tanítványát beavatta a titkos yoga-erők ismeretébe, amelyek segítségével azok megfelelő időpontokban inkarnálódni képesek, hogy azután az elrejtett kéziratokat, amelyek rejtekhelyét egyedül ők ismerték, újból a világra hozzák. Ezt mondja az általánosságban elfogadott hagyomány. Más verzió szerint a Tertönök magának a nagy Gurunak inkarnációi. Durva számítások szerint a századok során előhozott titkos kötetek 65 könyvet tesz-

nek ki, míg egy-egy kötet oldalainak száma átlagosan 400. A mi szövegünk tehát, a Bar-do thos-sgrol, szintén egy ilyen rejtekből előkerült könyv.

Európai kritikusok nagy része tagadja a Tertön-teóriát, viszont nem biztos, hogy álláspontjuk helytálló.

Ami Padhmasambháva műveinek forrását illeti, a tibeti Lámák szerint a nagy Gurunak nyolc mestere volt, akik az okkult és tantrikus tanokba beavatták.

A fordítónak birtokában volt egy tibeti kézi nyomat, amely Padhmasambháva élettörténetét tárgyalta. E szöveg címe: „Orgyea-Padmas-mzad-pahi-bkah-thang-bsdūd-pa, azaz „Ugyan Padma rövidített testamentuma”. E kézirat 17 lapot tartalmaz, és a XVI. bekezdés 12. oldalán a Bar-do thos-sgrol eredetéről a következőképpen szól:

„Íme! A XVI. bekezdés a Vallás vezéreit, a Ling-pákat mutatja. A nagy bodhisattva nyolc inkarnációja a következő:

Ugyan Ling-pa a középén, Padma-ling-pa nyugaton, Dorje Ling-pa keleten, Karma Ling-pa északon, Rin-chen-ling-pa délen, Samten-Ling-pa és Nyinda Ling, Shing-poling vagy Terdag-Ling.

Ez a nyolc nagy Tertön lesz az eljövendő: ezek valamennyien az én inkarnációim.”

Ez esetben tehát maga Padhmasambháva állítja, hogy a Tertönök, a szövegek fellelői az Ő inkarnációi. A fenti felsorolás szerint a mi szövegünk, a Bar-do thos-sgrol, fellelője az ötödik Tertön.

Származási helye, a Karma-föld, Tibet északi negyedében fekszik. A kort, melyben élt, megállapítanunk nem sikerült, jóllehet Tibet hagyományos történelmének népszerű alakjaként ismeretes.

A fordítás és kiadás

Szövegünket a Sikhimbeli Gantonkban fordította le az azóta elhunyt Kazi Dawa-Samdup Lāma. A fordítás munkájánál a kiadó mindvégig jelen volt, és a fordító szavai szerint mintegy „eleven szótár” szerepét töltötte be. A fordító és a kiadó egyrészt ügyeltek arra, hogy a nehéz szöveget hűségesen tolmácsolják, habár a tibeti nyelv sajátosságai miatt a szó szerinti fordítástól sok esetben el kellett térni. A tantrikus tibeti szövegeket, mint a mienk, különösen nehéz jól fordítani, és tömörségük miatt egyes szavakat és kifejezéseket kiegészítésekkel kellett ellátni.

A fordító láma a nagy Guru Padhmasambháva yogatanainak alapos és hívő ismerője volt. (Beavatottja volt a Kargyütpa szekta misztériumainak, melyet Marpa és Milarepa nagy tibeti yogik alapítottak.) Az okkult tudományok praktikus alkalmazását Bhutánban sajátította el Gurujától. Így századunkban talán a leghivatottabb volt arra, hogy a Bar-do thos-sgrol szövegeit lefordítsa. Rövid életrajzát az alábbiakban adjuk:

Kazi Dawa-Samdup Lāma 1868. június 17-én született. A Kazi név családjának magas szociális rangját jelöli, amennyiben azok sikhimi földbirtokosok voltak. 1887-től 1893 októberéig a bhutani Buxaduarban az angol hatóságok tolmácsaként működött. A későbbi években a tibeti kormány mellett is hasonló minőségben alkalmazták. Buxaduarban találkozott először Gurujával, akit ott mint Remete Norbut ismertek. Gurujának tibeti neve: Slob-dpon mtshams-pa-Norbu. Ez a hatalmas tudásáról ismert Lāma avatta be a fordítót a misztikus tanokba. Kazi Dawa-Samdup Lāma maga is a hontalanságba szándékozott vonulni, de atyja, aki ekkor már öreg volt, hazahívta, és kívánságára megnősült. Házasságából két fia és egy lánya szü-

letett. 1906-ban Sikkim maharājája a gangtoki iskola élére állította. Itt nyújtottam át neki az 1919. év elején S. W. Laden La, a dardzsilingi rendőrség főnökének ajánló levelét, amellyel hozzá utasított.

Egy esztendővel később, 1920-ban, amikor a közös munkát befejeztük, nevezték ki a Lāmát a kalkuttai egyetem tibeti lektorává. A magas Himalája klímájához szokott szervezete nem bírta el a kalkuttai éghajlatot, és 1922. március 22-én meghalt.

Tartsa ébren e könyv a fordító emlékezetét, aki a nagy tibeti bölcsek tanainak lefordításával, valamint a Bar-do thos-sgrol szövegeinek fordításával lehetővé tette, hogy a nyugati világ is hozzájuthatott e szellemi kincsekhez!

Nāropa:

A halál utáni állapotról szóló tan

1. Az ötödik, a bardóról szóló tan, a következő három részből áll:

a) A Dharmakāya Tiszta Fényének állapota (vagy az Igazság Isteni Teste) valóságos fölismerése a bardóban;

b) A Sambhogakāya (a Tökéletes Adottságok Isteni Teste) állapotának valóságos fölismerése a bardóban;

c) A Nirmānakāya (a Testet Öltések Isteni Teste) állapotának valóságos fölismerése a bardóban (vagy Tul-kuként való születés).

2. Az elsőről, a Dharmakāya Tiszta Fényének fölismeréséről ezt olvassuk:

„A világ fényei elsüllyednek, és elmerül a durva-anyagi, elsüllyednek a gondolatok, a szellem is elmerül, s az elsüllyedés után következik az otthon lét. Ekkor világít föl a Tiszta Ósfény, és a két test mint egy jelenik meg. A tanított-tudás és a nem-tanított közül a tanított elmerül a nem-tanítottban, s ezt a gyümölcshöz való jutásnak nevezzük.”

3. A bardót a halál előzi meg.

4. A bardó szimbóluma a felhőtlen őszi égboltozat.

5. A fény, a fölgyulladás és a véghezvitel a halál pillanatában képezik a bardo határait.

6. A Tiszta Fény fölismerése az evilági tudat vége, és a halál utáni tudat kezdete közti időben kell megtör-

ténjék. A Tiszta Fény az ösvényen, a magasztos tanok alkalmazása következtében lesz gyümölcsöt hozó, mivel az ösvényt és a valóságos tudatot eggyéolvasztani képes.

A halál pillanatának bardója

7. Ha az öt érzék – beleértve a belső látás életerejét is – eltűnik, úgy egyidejűleg az alakzatok és minden külső dolgok fölismerése befelé fordulnak; süllyed a fény (vagyis az e világ fényében látott dolgok fölismerése megszűnik).

8. A föld a vízbe süllyed; a test elveszíti támaszát (azaz elveszíti az összetartás erejét, elvész szerves anyagi egysége).

9. Ezután a víz a tűzbe süllyed; a száj és az orr kiszáradnak, kiszikkadnak.

10. Ezután a tűz (mint életerő) a levegőbe süllyed; (a testből) a hó eltűnik.

11. Ezután a levegő (életeroje) a tudatba (éterbe) süllyed.

12. A rossz karmával terhelt emberek ekkor élik át a halál pillanatának félelmeit.

13. A jókat a devák, guruk és dākinīk üdvözlik szeretetteljesen.

14. Az utolsó lélegzetvétellel süllyed el minden durva-anyagi.

15. A belső lélegzet első fele idején (az életerőnek), azaz a lélegzet vége és a tudat tűnése közti időben következik be fokozatosan a fölismerés eltűnése. A haldokló által észlelt külső jelek sápadt Hold fényéhez hasonlósak. A belsőleg észlelteket, melyek a tudatot elhomályosítják, füstöz hasonlóak. Ez időpontban (a halál pillanatában) ragyog fel a fény.

16. E jelek a felgyulladásba (azaz a halál pillanatának tapasztalataiba) süllyednek. A harag 33 indítéka megszű-

nik. Külsőségében mindez a Nap sugárzásához hasonlít. A bensőben világló fénybogarakra (hasonlít). Ez a felgyulladás időpontja.

17. A felgyulladás ideje a közvetlenül megvalósult idejébe megy át. A vágy 40 indítéka megszűnik. Külsőségében sötét csíkra vagy napfogyatkozásra hasonlít ez, a bensőben tompított fényű lámpa világához. E jelenségek a (halál pillanatát, mely mint közvetlen megvalósulás ismeretes) jelképezik.

18. A közvetlen megvalósulás átadja helyét a Tiszta Fénynek. A nem-tudás 7 indítéka megszűnik. Ekkor kezdődik a finom-anyagi elsüllyedése. Külsőleg ez a derengés csillogásnak tűnik, bensőleg a felhőtlen őszi égboltozathoz hasonlít. Ez a Tiszta Fény negyedik foka.

19. Az elsődleges tapasztalások mint a bardó kezdeti tapasztalásai összeesnek a halállal. A magasztos tanok tanítványa ezt az állapotot az első bardónak (Chikhai bardó) vagy a halál-pillanata bardójának nevezi.

A meghalás yoga-ereje

20. Eme állapotban a gyakorlatok a következők:

21. A halál pillanatában zúzz össze minden (világhoz és tulajdonhoz) láncoló kötöttséget, oly érzéssel, hogy azokat mélységesen gyűlölöd.

22. Ha a tudat a gondolatok elsüllyedése közben szabad marad, akkor az elsüllyedés tapasztalatai mindjárt keletkezésükkor a nyugalom természetes állapotába jutnak. Ez esetben keletkezik a Megvalósított Tiszta Fény.

23. Másodszor a Sarjadó Tiszta Fény világít.

24. A régi ismerősnek újra való fölismeréséhez hasonlítható. Emlékezésszerű meglátása a Tiszta Fény e két aspektusnak (emlékezve korábbi halálok tapasztalataira) a Sarjadó- és Megvalósított Tiszta Fény összeolvasztásaként ismeretes.

25. A Tudat-átvitel yogájának mestere, aki a Tiszta Fényben időzik, és azután a háromszoros fordított folyamat ereje következtében, az isteni egyesült Tiszta Fény testéből kiemelkedve, a tudatot a Brāhma-nyíláson át kivezeti, átmegy a Buddha – (tökéletes megvilágosodás) állapotába. Aki ebben a gyakorlatban gyengébb, a Dorje-hordozójává válik, a tizedik fokozat (Gyémánt) létállapotában. (Egyike lesz az égi Bodhisattváknak.)

A Sambhogakāya állapota a bardóban

26. A második részről, a tökéletes isteni adottságok megvalósításáról, ezt olvassuk:

„Látható a test, akárcsak a földi létben.

Birtokolja a tudat-adottságokat, és képes bárhová eljutni; birtokolja a karmikus csodaerőket, melyek képessé teszik az átváltozásra, a látszatként való megjelenésre.”

A Tiszta Fény fölismerésére való alkalmatlanság

27. A Tiszta Fény fölismerésére való alkalmatlanságból a hét, a nem-tudásból születő indíték keletkezik. A megvalósított Fény parányi csillogása föltűnik; a Nagy Üresség tapasztalattá válik.

28. Ezután keletkezik a negyven ragaszkodásból (vagy kötöttségből) született indíték. A fölgyulladás állapota, az Üresség intenzítése tapasztalattá válik.

29. Ezután következik a gyűlkölködés (vagy harag) következtében születő harminchárom indíték. A fénynek nevezett állapot elkezdődik; az Üresség maga is tapasztalhatóvá válik.

30. Ekkor a tudat mindenen átható ereje legnagyobb

fokú erőfeszítése következtében az elöregedett testből a kilenc „kapu” egyikén a tudat-átvitel megtörténik, és kialakul a bardo-lét új teste.

A halál utáni állapot

31. A bardo-test olyan vágytest, amely fölruházott minden érzőképesseggel, és alkalmas alakú ama létsíkon, ahol az újraszületésnek be kell következnie.

32. Tökéletesen szabad, mehet amerre neki tetszik; csak az anyaölbe való belépésre képtelen.

33. Bírja azt a csodálatos képességet, hogy a harmadik üres világmindenséget a gondolat sebességével beutazza.

34. A bardo-ban mindazok, akik egymáshoz hasonlóak, egymáshoz hasonló tudat-fejlettséggel rendelkeznek, és láthatják egymást.

35. Azok akik a Devák világában kell újraszülessenek, egymást kölcsönösen, deva-látással észlelik.

36. A bardo-sík lakói illatokkal (azaz az anyagi dolgok esszenciáival) táplálkoznak.

37. Mivel a Nap és a Hold fénye a bardo síkján nem látható, nincsen sem világosság, sem sötétség. A bardo-világ világossága a fény-sötétség (derengés).

38. A tudat-princípium mintegy három és fél napig (a halál után a földi síkon) marad, a tudattalanság (ájultság) állapotában.

39. Ezután fokról-fokra fölismeri halálát, és efelett igen szomorkodik.

40. Ezidőben lehetséges a bardo-világot valóságos lényegében megismerni.

41. Rendszerint azonban a bardo fölismerése elől (egy másik tudat-állapotba merül a halott).

42. Az ezután következő időben föllépő gondolatok nagy ereje következtében (mely időben a bardót fölís-

merni kellene), eme időszak az „idő-fokának” nevezetik. Ekkor van szükség arra, hogy (az időközben eljasátított), bardóra vonatkozó tanokra emlékezzünk.

A halál után való megvilágosodás

43. A tudatnak a halál utáni ösvényre, a meghalásból a bardo-létre való odairányítása, a következőképpen van leírva:

„Az újraszületés keresésének (Sidpa-bardo) eme bardo-állapota után részesülünk az egyesült isteni test Māyā-szerű alakzatának fölvétele következtében a tökéletes-adottságok-teste (Sambhogakāya) áldásában.”

44. Ha tudatodban hatolt halálod (ténye), úgy lásd tested mintha az istenség teste volna, és a visszajáról alkalmazott megfigyelő folyamat segítségével vagy a tökéletes megismerés segítségével, képzeld el a Tiszta Fényt.

45. A három fény visszajáról folytatott gyakorlata következtében megtörténik a Dorje-Chang egyesült állapotába való fölszállás, azaz a tökéletes mevilágosodás eléretett.

A Nirmānakāya állapota a Bardóban

46. A harmadik rész, a Nirmānakāyanak a bardóban való megvalósításából (azaz isteni testben való újraszületés kereséséből) áll.

47. Ha a második bardón (Chönyid-bardo) át az utat nem találjuk meg, úgy a négy „félelmetes” hangot halljuk: az első, mint hegynek leomlása, mely a föld-elem életerejéből ered; a második a tenger harsogása, mely a víz-elemből ered; a harmadik mint tűzvész zúgása, mely a tűz-elemből ered; a negyedik, mint ezerszeresen visszhangzó mennydörgés, mely a levegő-elemből ered – jelentkezik.

Az újraszületés keresése

48. Az a hely, ahová eme hangok elől menekülünk, az anyaöl.

49. Három ijesztő szakadék (zárja el a hangok elől menekülő útját) a fehér, a vörös és a fekete, mély szakadék. A szakadékok egyikébe belezuhanni nem jelent mást, mint anyaölbe jutni.

50. Az öt világító ösvényt, köztük a fehér-fényű utat, a jól iskolázott ismeri. Ezek egyikén elindulni nem más, mint újra belépni a Sangsāra-létbe.

51. Más jelenségek is, golyószerű tömegek, melyek fénylenek, és szikrákat szórnak, válnak láthatókká. Borzalmas zápor űzi a menekülőt. Dühösen fenyegető férfi és női alakzatok jelennek meg. A lényt az Ítélet-végrehajtó (Dharma-rāja) miután a karma tükrével megvizsgálta, elfogja, és egy jégbarlangba, a (szimbolikus) pokolba kíséri.

52. Fák odvaiba, föld barlangjaiba, sziklák hasadékaiba menedéket keresni nem jelent mást, mint a szerencsétlen szellemek (Preta) vagy az állatok világába való születést.

53. Tóban elmerülni, melyen úszó hattyúk vonulnak, nem jelent mást mint Keleten való újraszületést.

54. Tóban elmerülni, melynek partjain legelésző nyáj vonul, nem jelent mást, mint Nyugaton újraszületni.

55. Tóban elmerülni, melynek partjain lovak legelésznek, nem jelent mást, mint Északon újraszületni.

56. Tágas otthonokat látni és azokban ölelkező szülőket, nem jelent mást, mint Délen, Jambudvīpában újraszületni.

57. Tágas, mennyei otthonokat látni, és azok egyikébe belépni, nem jelent mást, mint a devák közt újraszületni.

58. Mivel a (karmikus hajlamokból következő) tévutakra vezető gondolatoknak (e fokon) nagy befolyásuk

van, (az elhalt) anyaölet keres. Ezért eme időszaknak neve „idő, melyben az illatokból táplálkozó (a bardo-sík-ján élő) anyaölet keres, hogy újraszülethessék”.

Az anyaöl kiválasztása

59. Az (újraszületésre) vezető anyaöl kiválasztásának művészete, magasztos tana alkalmazásáról ez mondatott:

„Adj föl minden rokon- és ellenszenvet,
(nyomd el ezt) az éberségre való emlékezéssel.
Nyomd el az elme nyugtalanul ingadozó hajlamait;
(nyomd el ezt) az éberségre való emlékezéssel.
Összpontosítsd figyelmed az ölbe való kedvező belépésre.
Végezd el a boldogító tudás átvitelét,
s így el fogod érni a kívánt születés helyét.”

60. Ha (a születés bardójában) a képzelt hangokat és ijesztő alakzatokat nem-valóságosaknak ismerjük fel, úgy minden nem-kívánt anyaöl (a belépés előtt) zárva marad.

61. Az Ürességre (a kapott magasztos tanokkal összhangban) való visszaemlékezés, valamint az emberi gurukra és a Védőistenségre való emlékezés a nem-kívánt anyaöl bezárását eredményezi.

62. Kívánt anyaöl kiválasztása, egy előkelő családban való születés, nagy rangot és gazdagságot eredményező születés – oly adottságok, melyek lehetővé teszik a vallásos életet – az újraszületés isteni testet öltésének (Tulku = sPrul-sku) ezért neveztetik.

63. A tökéletes yoga-tanítvány azonban anélkül is, hogy a Tiszta Fényt szemlélte volna, bármely rendű Bodhi-

sattvává válhat; oly lényé, aki e földre többé nem születik, hanem a tiszta birodalmak egyikében, mint amilyen az Üdvösség- vagy a Boldogság Birodalma vagy egy más hasonló, testesül meg.

Itt végződik a halál utáni állapot tana.

BAR-DO THOS-SGROL

(szöveg)

I. könyv

A Chikhai-bardo és a Chönyid-bardo

AMELY TARTALMAZZA AZ ÁTMENETI ÁLLAPOTBAN A VALÓSÁGGAL VALÓ SZEMTŐL-SZEMBE-ÜLTETÉST: A HALÁL UTÁNI ÁLLAPOTBAN A HALLÁS ÚTJÁN VALÓ NAGY MEGSZABADULÁST, A „TUDAT MEGSZABADÍTÁSÁNAK MÉLYSÉGES TANÁT A BÉKÉS ÉS HARAGVÓ ISTENSÉGEK FELETT VALÓ ELMÉLKEDÉS ÚTJÁN”

Szöveg:

Zab-chös zhi-khro dgongs-pa rang-gröl las bar-dohi thös-sgrol chen-mo chös-nyid bar-dohi ngo-spröd bzhugs-so.

Tiszteletadás

Az isteni Dharma-kāyának, a Fölfoghatatlan és Határtalan Fénynek, az isteni Sambhoga-kāyának, minden lények oltalmazójának, Padhmasambhavának tisztelet adassék!

Bevezetés

A hallás-útján-való megszabadulás nagy tana, amely az átlagos értelmű hívő számára, míg az átmeneti állapotban tartózkodik, szellemi megszabadulást biztosít, három részből áll: a vezérfonalakból, a lényegi tartalomból és a befejezésből.

A lények megszabadítása érdekében mindenekelőtt a praelimináriák, a vezérfonalak volnának gyakorlandóak.

A tudat-princípium áthelyezése

A legmagasabb rendű tudat a vezérfonalak alkalmazása folytán minden bizonnyal elnyeri a megszabadulást; amennyiben a szabadulás be nem következne ennek ellenére, a halál beállta pillanatában, eme átmeneti állapotban az áthelyezés gyakorlandó, amely automatikusan szabadít meg, ha csak egyszerűen ráemlékezünk.

Átlagos értelmű hívők ezáltal biztosan szabadulást nyernek; amennyiben azonban a szabadulás be nem következne, a Valóság átélésének átmeneti állapotában tartózkodók hallgassák tovább a Hallás-útján-való megszabadulás nagy tanát.

Ehhez mindenképp előtte a halál ismertetőjeleit vizsgálja meg a hívő, úgy mint azok sorjában (a haldokló testében) jelentkeznek, miközben az önmegszabadítást (a jelek, a halál szimptomáinak megfigyelése) gyakorolja.

Ha ezzel a halál szimptómái maradéktalanul felismerettek, kezdje (a hívő) az áthelyezést, amely (a folyamatra való) pusztá visszaemlékezés által biztosít megszabadulást.

A Thos-sgrol fölolvadásának módja

Amennyiben az áthelyezés sikerrel véghez vitetett, nem szükséges a Thos-sgrol fölolvadása; amennyiben azonban az áthelyezés sikerrel véghez nem vitetett volna, eme Thos-sgrol a halott teste mellett pontosan és világosan fölolvandó.

Ha a holttest nincsen jelen, úgy az elhalálozott megszokott fekvőhelyét vagy ülőhelyét foglalja el (a fölolvadó), aki az Igazság Hatalmát lesz hivatva kinyilatkoztatni. Az (elköltözött) szelleme idézendő, jelenléte, amint figyelmesen hallgat, elképzelandő (és ezután veszi kezdetét a fölolvadás). Ezen idő alatt se rokon, se hitvestárs ne siránkozzék, mivel ez (az elhalt számára) nem előnyös; így ettől azok visszatartandóak.

Ha a test jelen van, pontosan amikor a lélegzés megszűnik, egy Lāma (aki az elhalt Guruja volt), vagy egy hittestvére, aki iránt az elhalt bizalommal viseltetett, vagy egy barát, kihez az elhunyt vonzódott, közelítse ajkait (az elhalt testének) füleihez, anélkül azonban, hogy azt érintené, és (kezdje meg) e nagy Thos-sgrol fölolvadását.

E Thos-sgrolnak a szolgálattévő által való gyakorlati alkalmazása

Ami viszont magának a Thos-sgrolnak megmagyarázását illeti: ha a nagy áldozati adomány följánlására alkalom kínálkozik, úgy a Három Drágaság imádása közben az bemutatandó. Ha azonban ez nem volna lehetséges, úgy

gyűjtsünk össze gondolataink összpontosítását elősegítő tárgyakat és szellemünkben lehetőség szerint határtalanul nagy áldozatot, és imádkozzunk.

A „Buddhák és Bodhisattvák segítségét kérő Jó kívánságok Ösvénye” hétszer vagy háromszor elmondandó. Ezután a „Bardo Félelmeitől megvédelmező Jó kívánságok Ösvénye” valamint a „Bardo veszedelmes csapdáiból való biztos menekvés Jó kívánságainak Ösvénye”, A „Bardo gyökérszavaival” egyetemben világosan és jól hangsúlyozottan olvasandó föl.

Következik ezután eme nagy Thos-sgrolnak, az adott helyzet szerint, hétszer vagy háromszor való fölolvása. (Először) a (Halál szimptomáival) való szemtől-szembe-ültetés történik, amint ezek a halál beálltának pillanataiban föllépnek; (Másodszor) a nagy élő emlékeztető alkalmazása, a Valósággal-való-szemtől-szembe-ültetés következik, miközben (Ö) az átmeneti állapotban (időzik), és (Harmadszor) az öl-küszöbének bezárását eredményező módszerek (következnek), amikor (Ö) az átmeneti állapotban újraszületést keres.

I. rész

*A halál pillanatának bardója:
a halál szimptomáiról szóló tanítások,
vagy a Chikhai-bardo első foka:
a tiszta, a halál pillanatában észlelt Ösfény*

Az első, a halál pillanatának átmeneti állapotában földrengő Tiszta Fénnyel való szemtől-szembe-ültetés a következő: Itt (lehetnek egyesek), akik sok (vallási tanítást) hallottak, de azokat nem értették és (egyesek), akik bár megértették azokat, de ennek ellenére (azokkal) nem barátkoztak meg kellőképpen. De az individuumok bármely

csoportja, amely a vezérfonalaknak (nevezett gyakorlati tanításokban) részesedett, ha azokat reájuk alkalmazzák, a Tiszta Ösvénnyel való szemtől-szembe-ültetés által, minden átmeneti állapot nélkül, a nagy nyílegyenes ösvényen haladva el fogják érni a születéstől mentes Dharmakāya állapotát.

Itt következik az alkalmazás módja:

A legjobb, ha a Guru, akitől az elhalt útmutató oktatásokat nyert, előkeríthető; ha azonban a Guru nem keríthető elő, ez esetben egy hittestvér, és ha utóbbi sem keríthető elő, akkor hasonló hitet valló tanult személy keresendő; ha azonban a felsoroltak egyike sem volna föllelhető, úgy egyvalaki aki helyesen és világosan olvasni tud, sokszor (egymás után) olvassa fel ezt. Ezáltal (az emlékezetébe) idéztetik, amit (előzően) a szemtől-szembe-ültetésről hallott, felismeri majd az Ősfényt, és kétségen kívül eléri majd a megszabadulást. Ami pedig (e tanítások) alkalmazásának időpontját illeti: amikor a lélegzet megszűnik, és az életerő a bölcsesség idegközpontjába (szív) süllyed, és a Tudó átéli a Tiszta Fényt (az Ó) őseredeti mivoltában.

Ha azután az életerő hátrataszítottatik, és a jobb, valamint a bal oldali idegvezetéken keresztülsiet, az átmeneti állapot rövid időre földereeng.

A fenti (útmutatások) még akkor volnának alkalmazandók, mielőtt (az életerő) a bal idegvezetékbe menekül, (miközben előbb a köldöktáji idegközponton halad át).

Idő (amely az életerő eme útjának megtételéhez rendszerint szükséges), miközben belélegzés még tapasztalható, annyi telik el, amennyi idő átlagosan egy étkezéshez szükséges.

(Eme útmutatások) alkalmazásának módja ekkor a következő: ha a lélegzés már csaknem megszűnik, a leg-

előnyösebb, ha az áthelyezés (immár) hatásosan alkalmaztatott; ha (az alkalmazása) sikertelen volt, a következőképpen forduljunk (az elhalthoz):

Ó, Nemes Család Fia, (ez és ez), elérkezett az idő, amikor a (Valóság) Ősfényét keresed. Lélegzeted rövidesen megszűnik. Gurud az imént a Tiszta Fénnyel szemtől-szembe-ültetett, és néked most alkalmad nyílik arra, hogy ezt a maga valójában a bardo állapotában tapasztaljad; ott, ahol minden dolgok olyanok, mint az üres, felhőtlen égboltozat, és a mezítelen, folttalan öntudat hasonlatos az átlátszó ürességhez, amelynek sem kerülete, sem középpontja nincsen. Ebben a pillanatban ismerd föl önmagadat, és maradj meg ebben az állapotban. Én magam is – ezalatt – szemtől-szembe-ültetek.

Miután ez fölolvastatott, mielőtt még a lélegzés megszűnt, ismételd ezt el sokszor egymás után a haldokló fülébe (elmondva), hogy az (a haldokló) tudatába belevésődjék.

Ha a lélegzés már csaknem megszűnt, fektesd a haldoklót a jobb oldalára, abba a testhelyzetbe amelynek „nyugvó oroszlán testhelyzet” a neve. Az ütőerekre (a nyak jobb és bal oldalán) nyomás gyakorlandó.

Ha a haldokló hajlamos arra, hogy elaludjék, vagy ha az elalvás állapota előrehalad, azt meggátolandó az ütőerek elővigyázattal, de erőteljesebben nyomandók meg. Ezáltal az életerő a középső idegvezetékéből nem tud visszatérni, és a Brahma-nyíláson való távozás biztosítva van. Most alkalmazandó az igazi szemtől-szembe-ültetés.

E pillanatban (láthatja meg) minden élőlény első ízben a Valóság Tiszta Fényét, az Ősfény bardóját, a Dharmā-kāya tévedhetetlen szellemét.

A kilégzés és a belégzés megszűnése közötti szünet az az időszak, amely alatt az életerő a központi idegvezetékben tartózkodik. Tanulatlan emberek ezt az időpontot a tudat-princípium ájulásának tartják. Eme állapot

időtartama bizonytalan. Az idegek és az életerő jó vagy rossz (állapotától függ).

Azok, akik csak egy kevés, de gyakorlati tapasztalatot szereztek a Dhyāna biztos, nyugodalmas állapotáról, valamint azok, akiknek jó idegeik vannak, hosszú ideig maradnak ebben az állapotban.

A szemtől-szembe-ültetés alkalmával az elhalthoz intézett fenti szólam mindaddig ismétlendő, amíg az (elhalt) különböző szerveinek nyílásaiból sárgás folyadék kiválasztása kezdetét nem veszi.

Azoknál, akik rossz életet folytattak, valamint azoknál, akiknek gyenge idegeik vannak, a fenti állapot csupán annyi ideig tart, amennyi ujjainkkal való csettintéshez szükséges. Másoknál viszont tartama megegyezik egy étkezés idejével.

Különböző tantrák szerint az öntudatlanság eme állapota körülbelül három és fél napig tart. A legtöbb (vallási értekezés) négy napot mond, és ezenkívül azt ajánlja, hogy (az egész idő alatt) folytassák a Tiszta Fénnyel való szemtől-szembe-ültetést. (Eme utasítások alkalmazásának módja a következő:)

Ha a (haldoklás közben) önmagunktól képesek vagyunk (a halál szimptomáit megpillantani), úgy (e tudást) már a kezdettől hasznosítsuk. Ha viszont a (haldokló) képtelen arra, hogy ezt önmaga végezze el, úgy a Guru vagy egy shishya vagy egy hittestvér, aki a (haldoklóhoz) igen közel állt, legyen kéznél, aki azután (a haldoklóra) eleven benyomást képes gyakorolni (a halál) szimptomáinak helyes sorrendben való ismétlésével, (miközben) a következőket (ismételten elmondja):

– Most hirdetik a jelek, hogy a föld a vízbe süllyed.

Ha a halál (jelei már csaknem teljesek, fordulj) a haldoklóhoz figyelmeztetéssel, miközben halk hangon a fülébe súgod:

– Ó, Nemes Család Fia (vagy hogyha papi személy, tisztelendő uram), ne engedd magad eltéríteni.

Ha (hit-) testvérről vagy más személyről van szó, úgy szólítsd nevén, és (mond) a következőket:

– Ó, Nemes Család Fia, mivel az, amit halálnak neveznek, most téged érint, gondolkozzál ilyen módon: „Igen ez a halálnak órája. Hogy a meghalásból hasznunk legyen, minden élőlény üdve érdekében fogok cselekedni, mindenek üdvére, kik az egek határtalan kiterjedését benépesítik; úgy a tökéletes Buddháságot elérni, hogy szeretetre és irgalomra határozom el magamat mindenek iránt (és egész erőfeszitésem) az Egyetlen Tökéletesre (irányítom).”

Ha a gondolatokat így formálsz, különösen azon időpontban, amidőn a Dharma-kāya Tiszta Fénye a halál utáni állapotban minden lény javára valósítható meg, ismerd fel, hogy ebben az állapotban vagy, (és határozd el), hogy a Nagy Szimbólum állapotának, amelyben időzöl, legbecsesebb ajándékát (a következőképpen) éred el:

– Még ha e bardót meg nem ragadhatom is, de megismerni mégis akarom, és miközben a bardóban a Nagy Egyesítő Testet megvalósítom, hogy az olyan (formában) jelenjék meg – bárminő alakban –, amely (minden lény), bármilyen legyen is az, hasznára szolgáljon: minden lényt szolgálni akarok, kik végtelenül sokan léteznek az egek határtalanságában.

Miközben magadat elválaszthatatlanul eme elhatározáshoz tartod, meg kell kísérelned, hogy ama áhítatos gyakorlatokra visszaemlékezzél, amelyeket (földi) léted során megszoktál.

Miközben a felolvasó ezeket mondja, ajkait a haldokló füléhez közel tartsa, és ezeket világosan ismételve, hogy tisztán beléje idegződjék, miáltal elkerüli, hogy annak gondolatai, hacsak egy pillanatra is, de elkalandozzanak.

Miután a kilégzés végleg megszűnt, gyakorolj erős nyomást az alvó idegeire, és ha Lāmáról vagy magasabb rangú személyről vagy náladnál tanultabb valakiről van szó, a következő szavakkal nyomatékosan figyelmeztess:

– Tiszteletre méltó uram, most, hogy a Tiszta Ősfényt tapasztalod, igyekezz ebben az állapotban, amelyet most átélsz, megmaradni.

És más személy esetében is végezze el a fölolvadó szemtől-szembe-ültetést:

– Ó, Nemes Család Fia, (ez és ez), halgass ide. Most tapasztalod a Tiszta Valóság kristályos fényét. Ismerd fel. Ó, Nemes Család Fia, mostani tudatod valóságos természetű szerint üres, alakzatokat és színeket nélkülöző, természetű szerint üres, maga az Igaz Valóság, a Legteljesebb Jó.

Tudatod, amely most üresség, mindazonáltal nem tekintendő a semmi ürességének, hanem Öntudatnak, gátakat nem ismerően világítóknak és üdvözültnek; a Való Öntudat ez, maga a Legteljesebb Buddha.

Saját Öntudatod, amely formákat nélkülöző és valóságában üres, és a fölismerés, a világító, az üdvözült – e kettő el nem választható. E kettő egyesülése a Tökéletes Megvilágosodásnak Dharma-kāya állapota.

Saját Öntudatod, a világító és üres mint a Nagy Sugárzó Test elválaszthatatlan része, nem ismer sem születést sem halált és maga a Megváltoztathatatlan Fény – Amitābha Buddha.

Ezt tudni elég. Öntudatod ürességét mint Buddháságot fölismerni, és azt saját Öntudatodnak érezni elég ahhoz, hogy a Buddha isteni szellemének (állapotában) megmaradhass.

Ismételd el ezt világosan háromszor vagy (még jobb) hétszer egymás után. Ez visszaidézi (a halott) szellemébe a megelőző, (a léte során) Guruja által végzett szemtől-szembe-ültetések emlékét. Továbbá azt eredményezi, hogy a csupasz öntudat mint Tiszta Fény ismertetik fel és harmadszor, miközben tulajdon önvalónkat (így) fölismertük, maradandóan egyesülünk a Dharma-kāyával, és szabadulásunk biztos!

A Chikhai-bardo második fokára vonatkozó tanítások: a másodlagos, közvetlenül a halálnak beállta után felderengő Tiszta Fény

A Tiszta Ösfény így ismerhető fel, és általa a szabadulás elérhető. Ha azonban attól kell tartani, hogy a Tiszta Ösfény fel nem ismertetett, akkor (biztosan feltehető), hogy az elhaltnak az dereng fel, amit másodlagos Tiszta Fénynek nevezünk, amely egy étkezésnyi időnél valamivel később dereng fel a kilégzés megszűnése után.

A kérdéses személy jó vagy rossz Karmája szerint az életerő a jobb vagy a bal oldali idegvezetékbe fut, és a (test) valamely nyílásán lép ki. Ezt (a folyamatot) egy világos szellemi állapot követi.

Hogy a (Tiszta Ösfény) állapota egy étkezésnyi ideig eltarthat, az idegek jó vagy rossz állapotától (függ), de attól is, hogy a (szemtől-szembe-ültetés) megelőzően gyakoroltatott-e vagy nem.

Ha a tudat-princípium (a testből kilép), így szól önmagához: „Halott vagyok-e, vagy nem vagyok halott?” Nem képes ezt megállapítani. Látja rokonait és hozzátartozóit, úgy, mint ahogy megelőzően szokta volt azokat látni. Még panaszkodásaikat is hallja. Az ijesztő karmikus árnyképek még nem derengenek fel. A riasztó megjelenések és élmények, amelyeket a Halálistenség okoz, még nem jelentkeznek.

É szünet tartama alatt (a Lāma vagy a fölolvásó) alkalmazza e tanításokat:

Vannak (hívők), akik tökéletesebb fokon, és vannak olyanok, akik alacsonyabb fokon állnak. Ha olyanról van szó, aki tökéletesebb fokon áll, úgy szólítsd három ízben nevén, és ismételd meg újra a Tiszta Fénnyel való szemtől-szembe-ültetést a fentiek szerint. Ha olyan valakiről van szó, aki alacsonyabb fokon áll, úgy olvasd fel neki a bevezető tanítást, valamint a Védő istensége felett való meditáció szövegét, és mindez után:

– Ó, Nemes születésű, mélyedj el Védőistenséged szemléletében. (E helyen a fölolvadó említse meg a kérdéses Istenség nevét.) Ne hagyd magadat eltéríteni. Csoportosítsd gondolataidat Védőistenségedre. Mélyedj el szemléletébe, úgy, mintha alakja a vízben tükröződő Hold képe volna, látható – de mégsem valóságos. Mélyedj el szemléletében, mintha eleven testtel bíró lény volna.

Így beszéljen (a fölolvadó), és vesse ezeket (az elhalt) tudatába.

Ha az (elhalt) a köznép köréből való volt, beszéljen így:

– Mélyedj el a Nagy Irgalmas Istenség szemléletében!

Ily módon szemtől-szembe-ültetve még azok is biztosan fölismerik a bardót, akiről ezt nem tételeznénk föl, akiről nem hinnénk azt, hogy (segítség nélkül) fölismerik.

Emberek, akiket életük során a (Valósággal) egy Guru ültetett szemtől-szembe, de ennek ellenére azzal tisztába nem jöttek, a bardót önerejükben tisztán nem képesek fölismerni. Guru vagy hittestvér kell, hogy az ilyeneket segítse.

Olyanok is vannak, akik bár megértették a tanításokat, de a halálukat okozó heves betegség következtében szellemileg képtelenek arra, hogy a csalárd képzeteknek ellenálljanak. Az ilyenek számára is okvetlen szükséges a kioktatás.

Ezenkívül (vannak olyanok is), akik megelőzően a tanításokat megértették ugyan, de nyomorúságos létforma jutott osztályrészükül, mivel fogadalmukat szegték meg, vagy lényeges kötelezettségeik teljesítését mulasztották el. Az ilyenek számára is elengedhetetlenül szükséges (a kioktatás).

Ha a bardo első fokozata sikerrel megragadott, úgy ez a legjobb. Ha azonban az nem történt meg, úgy eme emlékezetbe idézés pontos alkalmazása (a halottnak) – miközben a bardo második fokát éli át – tudata felébredésével szabadulást hoz.

A bardo második fokán a test természete szerint üres, illetve az, amit látszattestnek nevezünk. (Az elhalt) nem tudja, hogy (Ő) halott, és a világosság (bizonyos állapotába) került, illetve kerül. Ha a tanítások ebben az állapotban sikerrel alkalmaztatnak a halott érdekében, az Anya-Valósággal és az Utód-Valósággal való találkozás következtében a Karma tovább uralkodni nem képes. Amint a napfény a sötétséget elűzi, úgy űzi el a Karma hatalmát az ösvényen Sugárzó Tiszta Fény. Amit a bardo második fokának nevezünk, az a gondolat-testnek dereng fel. A Tudó azokon a helyeken lebeg, ahol tevékenységét kifejtette. Ha most ez a különleges tanítás sikerrel alkalmaztatik, a cél elérhető, mert a karmikus árnyképek még nem keltek életre, és ilyenformán (az elhalt céljától, hogy megvilágosodást nyerjen) nem téríthető el.

II. rész

A valóságos átélésének bardója

A bardo harmadik fokára, a valóság átélésére, nevezetesen a Chönyid-bardóra vonatkozó bevezető tanítások, mikoris a karmikus árnyak megjelennek

Ha a Tiszta Ösfény nem ismertetett volna föl, de a második bardo Tiszta Fénye ezzel szemben fölismertetik, a szabadulás elérhető. Ha azonban még ez az utóbbi sem szabadított volna meg, feldereng az, amit a harmadik bardónak vagy Chönyid-bardónak nevezünk. A bardo eme harmadik fokán veszi kezdetét a karmikus árnyképek feltűnése. Igen fontos, hogy a Chönyid-bardóval való szemtől-szembe-ültetés nagy (tanítása) fölolvastassék; en-

nek nagy ereje van, és sokat segíthet. Ezen idő alatt (az elhalt) azt látja, hogy az érkezésekor a táplálékból neki járó részt félreteszik, hogy testéről a ruházatot leveszik, hogy fekvőhelyének szőnyegét megtisztítják; barátai és rokonai siránkozását hallhatja, és bár mindezt látni és hallani képes, azok a hívást meg nem hallják, és ezért ő elégedetlenül távozik.

Ezen idő alatt hangokat, fényeket és sugárzásokat – mindhármát – él át. Ezek borzongatóak, megfélemlítőek, riasztóak, és nagy kimerültséget okoznak. E pillanatban alakalmazandó a Valóság (átélésének) bardójával való szemtől-szembe-ültetés. Szólítsd nevén az elhaltat, és pontosan, értelmesen így beszélj hozzá:

– Ó, Nemes Család Fia, teljes figyelemmel hallgass rám:

a bardónak hat foka van: a bardo természetes állapota, az álomállapot a bardo ölen, az eksztatikus egyensúly bardója a mély meditációban, a halál pillanatának bardója, a Valóság (átélésének) bardója, a sangsārai-lét fordított processzusának bardója. Ez ama hat.

Ó, Nemes Család Fia, te három bardót élsz át: a halál pillanatának bardóját, a Valóság (átélésének) bardóját és ama bardót, amelyben újraszületést keresel. E háromból tegnapig a halál pillanatának bardóját élted át.

Bár a Valóság Tiszta Fénye derengett néked, képtelen voltál arra, hogy ahhoz tartsd magadat; és ide kellett vándorolnod; ezután a két további (másikat), a Chönyid-bardót és a Sidpa-bardót fogod átélni.

Zavartalan figyelemmel adózz (e tanításnak), és tartsd magadat hozzá, mialatt én téged most nyomban szemtől-szembe ültetlek.

Ó, Nemes Család Fia, amit halálnak neveznek, az most megérkezett. Elváltasz ettől a világtól, de nem te vagy az egyedüli: (a halál) mindenkirehöz eljön. Szeretet vagy gyöngeség okából ne ragaszkodjál az élethez. Ha gyöngeség okából ragaszkodnál, lásd, nincsen erőd, itt

nem maradhatsz. A Sangsārában való tévelygésnél nem érhetnél el egyebet (e ragaszkodással). Ne ragaszkodj (e világhoz), ne légy gyöngé. Idézd emlékezetedbe a Három Drágaságot.

Ó, Nemes Család Fia, bármily félelmek és borzalmak várnak is rád a Chönyid-bardóban, ne feledd ezeket a következő szavakat; értelmüket szívedbe zárd, és halljad tovább; a fölismerés lényegi titka rejlik bennük.

Ó, bárcsak én, ha a Valóság bizonytalan átélése nékem földereng, képes lennék a félelem, rette-gés és borzadály minden gondolatát, az árny-szerű jelenségek mindegyikét elűzve, (minden képet, amely) megjelenik mint saját tudatom tükrözését fölismerni, bardóbeli árnytermészetű-ket fölfogni, hogy így érhessem el az (alkalom) igen fontos pillanatának végét, hogy ne rette-gjek a békés és haragvó (Istenségek) seregétől: tulaj-don gondolatformáimtól.

Ismételd el (e verseket) világosan, és miközben értelmük felől – valahányszor elismétled azokat – elmélkedel, ha-ladj előre (ó, nemes születésű). Ezáltal a borzadály és rémület bármilyen képei is jelennének meg, a fölismerés biztos. Ne feledkezzél meg a lényegi, titkos művészetről, amely ebben (a tanításban) rejlik.

Ó, Nemes Család Fia, midőn tested és szelleme elvál-tak egymástól, a Tiszta Valóság csillogását tapasztalad, amely szelíden, sugárzóan, világosan, vakítóan, csodála-tosan és ragyogóan, tiszteletet parancsolóan (bontakozott ki) mint délibáb, amely tavaszi tájék fölött vibráló árny-ként vonul tova. Ne félj, ne rette-gj, ne fuss (e fény elől). Való természeted sugárzása ez. Ismerd föl!

E sugárzás központjából a Valóság természetes hangja csendül, ennek visszhangja olyan, mint ezer mennydörgés együttes döreje. Valódi éned természetes hangja ez. Ne félj, ne rette-gj, ne fuss (e hang elől).

ॐ ह्रीं क्लीं

ॐ ह्रीं क्लीं

अवलोकितेश्वर बुद्धचरिते

Tested, amelyet most birtokolsz, a hajlamok gondolat-testének neveztetik. Mivel a tested nem anyagi, nem húsból és vérből való, nem árthatnak néki a hangok, a fények és a sugarak, de más egyéb semmi sem, bármi volna is az; mitsem tehetnek ellened: halni te képtelen vagy. Tökéletesen elég, ha tudod, hogy eme árnyak tulajdon gondolatformáid. Ismerd fel őket mint bardót.

Ó, Nemes Család Fia, ha tulajdon gondolatformáidat most föl nem ismered – bár meditáció vagy áhítatos gyakorlatok során ezt már az emberi világban is elérheted –, ha a mostani tanítást meg nem szívleled, a fények akadályozni fognak, a hangok félelmet fognak kelteni benned, a sugárzások pedig borzadályal fognak eltölteni. Ha e tan legfontosabb kulcsát nem birtoklod – és ezáltal nem vagy képes e hangokat, fényeket és sugárzásokat fölismerni –, a Sangsarában való bolyongás vár reád.

A Békés Istenségek derengése az elsőtől a hetedik napig

(Feltéve, hogy az elköltözött, mint az rendszerint történik – a sorozatos szemtől-szembe-ültetések ellenére is –, Karmája következtében át kell menjen a bardo-lét negyvenkilenc napján, a napi kísértések és veszélyek, amelyekkel találkozik és amelyek legyőzését meg kell kísérelje, úgy, mint azok az első hét nap folyamán föllépnek, amely idő alatt a békés istenségek derengenek, neki a következőben behatóan megmagyaráztatnak. Az első nap a szöveg megállapítása szerint ama időponttól számít, amikor – az elköltözött – rendszerint ráébred arra a tényre, hogy halott, és úton van az újraszületés felé, azaz a halál beállta utáni három és fél vagy negyedik naptól.)

Az első nap

– Ó, Nemes Család Fia, az utolsó három és fél nap alatt ájult állapotban voltál. Mihelyt az ájulásból magadhoz térsz, ily módon fogsz gondolkodni: „Mi is történt velem?”

Cselekedj úgy, hogy a bardót fölismerjed. Ezen időben az egész Sangsāra forrong, és a szellemjelenségek, amelyeket látni fogsz, sugárzóak és isteniek. Az egek mélységes kéken világítanak.

A Központi Birodalomból, amelynek „a mag kiszórása” a neve, Vairochana Bhagavān fehér színűen, orszlántrónuson ülve, kezében nyolcküllőjü kerékkel és a Világűr Anya által átölelve bontakozik ki.

A kék fény az őállapotban föloldódott anyag összessége a Dharmadhātu-bölcsesség kék színűen, világítóan, átlátszóan, csodálatosan, vakítóan tör elő az Atya-Anya Vairochana szívéből, és oly vakító fénnel érint, hogy alig vagy azt képes elviselni.

Egyidejűleg egy zavaros fehér fény is kiindul a Devák-ból, amely sugárzás homlokodat éri.

A rossz Karma következtében a Dharmadhātu bölcsességének csodálatos kék fénye rád ijesztően és borzongatóan fog hatni, úgy, hogy menekülni szeretnél. Vonzalmat viszont a Devák zavaros fehér fénye iránt fogsz érezni.

E fokon az isteni kék fénytől, amely vakít, és csodálatosan jelentkezik, megijedni nem szabad, ne hagyd (tehát) magadat elrémíteni.

Ez a Taghāgata fénye, amelynek itt a Dharmadhātu bölcsesség a neve. Higgyél benne. Higgyél benne erősen, imádkozzál hozzá, miközben arra emlékezzél, hogy ez a fény, amely Vairochana Bhagavān szívéből tör elő, amely azért sugárzik, hogy téged a bardo veszélyes alattomoságai ellen megvédelmezzen, ez a fény a Vairochana kegyelmének világossága. Ne szeresd a Devák zavaros fe-

hér fényét. Ha ehhez vonzódol, a Devák birodalmában kell bolyonganod és elkap a Hat Loka ösvénye. Akadály ez (a fény), amely téged a Szabadulás Ösvényén hátráltat. Ne tekints rá. Mély hittel a világító kék fényre tekints. Komolyan összpontosítsd minden gondolatodat Vairochanára, és mondd el velem ezt az imádságot:

„Ó, a Sangsārában bolyongva
ostobaságom miatt,
(bárcsak) a Dharmadhātu-bölcsesség
Fényösvényére vezetne
Vairochana Bhagavān,
A Végtelen Tér Isteni Anyja legyen az
(én) oltalmam,
hogy a bardo alattomos veszélyei
közepette biztonságosan járva
a Legtökéletesebb Buddháság állapotába
kerülhessek!”

Ha (te) odaadó hittel így imádkozol, úgy szivárvány-színű sugárzás közepette mész be Vairochana szívébe, és a Buddháságot a Sambhogakāyában, az Eredeti Központi Birodalmában eléred.

A második nap

Ha azonban e szemtől-szembe-ültetés ellenére is – a harag hatalma vagy a sötétségbe borító Karma okából – a csodás fény elijesztene, és menekülésre készítené, vagy az imádság ellenére is árnyképek jelentkeznének, a második napon Vajra-Sattva kísérő-istenségei, valamint a saját poklokat érdemlő gonosztetteink fogadnak.

Ez esetben a szemtől-szembe-ültetés, az elhaltnak nevének való szólítása után, a következőképpen történik:

– Ó, Nemes Család Fia, összpontosítsd figyelmedet. A második napon fehér fényként a vizek tiszta formája világít. Eme időpontban az Uralkodó Boldogság mélykék

birodalmából Akshobhya Bhagavān (mint) Vajra-Sattva jelenik meg. Színe kék, kezében ötágú dorje. Elefántrónuson ül, Māmakī, az Anya öleli át, kíséretében Kshiti-garbha és Maitreya Bodhisattvák, valamint Lasema és Pushpema női Bodhisattvák vannak. E hat bodhikus istenség jelenik meg néked.

Tudatprincípiumod teljessége a maga tisztaságában – a Tükörhöz-hasonlatos-bölcsesség – mint világos, fehér sugárzású fény világít az Atya-Anya Vajra-Sattva szívéből, oly vakító fényességgel és oly áthatóan, hogy alig vagy képes elviselni, miközben reád hull. Ezenkívül a Tükörhöz-hasonlatos-bölcsesség fénye mellett egy zavaros füstszínű pokolbeli fény is ér téged.

A harag hatalmas következtében félelem fog el a vakító fehér fény láttán, és menekülni (szeretnél) előle. A pokolbeli füstszínű fény iránt (viszont) vonzalmat érzel. Győzd le e világos, vakító, átható fehér fényvel szemben érzett félelmedet. Tudjad, hogy ez bölcs (fény). Áhítatosan és odaadóan higgyél benne. Vajra-Sattva Bhagavān kegyelmének fénye ez. Hittel gondold: „Hozzá folyamodom oltalmáért”, és imádkozzál.

Vajra-Sattva Bhagavān azért jelent meg, hogy téged fogadjon, és a bardo félelmeitől és borzalmaitól megmentsem. Higgyél ebben, mert Vajra-Sattva kegyelmének horga e sugárzó fény.

Ne vonzódj a pokol füstszínű fényéhez. Ez ama ösvény, amely azért tárul ki, hogy téged a heves harag miatt felhalmozott gonosz Karma következtében elnyeljen. Ha vonzásának engedsz, a pokolbeli világba zuhansz, ha pedig oda jutsz, elviselhetetlen nyomorúság lesz osztályrészed, és egészen bizonytalan, hogy mikor kerülsz ki onnan. Akadály ez, amely a Szabadulás Ösvényétől eltérít; ne légy gyöngye. Higgy a vakító, világos, fehér fényben (és) miközben teljes szívvel Vajra-Sattva Bhagavān felé fordulsz, imádkozzál így:

„Ó, a Sangsārában bolyongva

a heves harag hatalma miatt,
(bárcsak) a Tükörhöz-hasonlatos-
bölcesség vakító fényösvényére
vezetne Vajra-Sattva Bhagavān,
Māmākī, az Isteni Anya legyen (az én)
oltalmam,
hogy a bardo alattomos veszélyei
közepette biztonságosan járva
a Legtökéletesebb Buddháság állapotába
kerülhessek!”

Ha mély és áhítatos hittel így imádkozol, úgy szivárvány-
színbe (burkolva) mész be a Vajra-Sattva Bhagavān szívé-
be, és a Buddháságot a Sambhogakāyában, az Uralkodó
Boldogságnak nevezett Keleti Birodalomban eléred.

A harmadik nap

Egyesek azonban az ily módon történt a szemtől-szembe-
ültetés ellenére, a rossz karma homálya és a gőg okából
menekülnek, mégha a kegyelmi sugárzás horgai (érik is)
őket. Ha ezek közül egyről van szó, úgy a harmadik
napon Ratnasambhava Bhagavān és kíséző istenségei je-
lennek meg az emberi világból származó fényösvénnyel
egyetemben, hogy közösen fogadják (az ehunytat).

Miközben az elhalt ismét nevének szólítandó, a szem-
től-szembe-ültetés a következőképpen történik:

– Ó, Nemes Család Fia, hallgass figyelmesen (rám).
A harmadik napon a föld-elem ősfarmája tör elő sárga
fény képében. Ebben az időben a Dél Pompázó Birodal-
mából Ratnasambhava Bhagavān sugárzik rád. Színe sár-
ga, kezében drágakő, paripatrónuson ül, és Sangyay-
Chanma Isteni Anya öleli át. Ākaśhagarbha és Samantab-
hadra Bodhisattvák, valamint Mahlaima és Dhupema női
Bodhisattvák – összesen e hat bodhikus megjelenés –
sugárzik szivárványfényben (rád).

Az érintés ősformájának teljessége mint az Azonoság Bölcsességének sárga fénye vakító sárgán, csillagvilágokkal, Hold-kísérőkkel ékesítve, csillagrendszerekkel, amelyek oly világosak és fényesek, hogy a szem alig képes rájuk tekinteni, sugárzik rád, (de) e bölcsességfények mellett egyidejűleg az emberi (világ) zavaros kékes-sárga fényei érik a szívedet.

Az önzés hatalma következtében félelem fog el a vakító sárga fényesség láttán, és menekülni (szeretnél) előle. Ezzel szemben vágyódást érzel az emberi (világ) zavaros sárga-kékes fénye iránt.

Ne félj ama világító, sárga átható fénytől, de tudjad, hogy bölcsesség (fény) az. Ebben az állapotban a lemondás szellemében odaadóan és komolyan bízd magad rá. Ha fölismered, hogy tudatod sugárzása az – mégha áhított hitet és imát nem is áldozol –, az Isteni Test és a Fény elválaszthatatlanul beléd hatolnak, és (úgy) eléred a Buddhaságot.

Ha tudatod sugárzását föl nem ismered, hittel gondoldjad: „Ratnasambhava Bhagavān kegyelmének sugárzása ez. Hozzá folyamodom oltalomért”, és imádkozzál. Ratnasambhava Bhagavān kegyelem-sugárainak horga ez, higgyél benne.

Ne vonzódj az emberi (világ) zavaros sárga fényéhez. Heves önzésed által felhalmozott hajlamaid ösvénye az, amely így fogad. Ha vonzásának engedsz, az emberi világban születesz újra, és születés, öregedés, betegség és halál lesz osztályrészed. A világi lét mocsarából való kijutásra (pedig) alig lesz lehetőséged. Akadály ez, amely a Szabadulás Ösvényén utadat állja. Ne méltasd tehát figyelemre, mellőzd önzésedet, add fel hajlamaidat, küzd le a vonzalmat, ne legyél gyöngé. Bízzál a világos, vakító fényben. Komoly gondolataidat céltudatosan irányítsd Ratnasambhava Bhagavānra, és imádkozz ilyenformán:

„Ó, a Sangsarában bolyongva
a heves önzés hatalma miatt,

(bárcsak) az Azonosság-bölcsességének
fényösvényére vezetne Ratnasambhava Bha-
gavān,
Az Isteni Anya, Ó – a Buddha-szemű, legyen
(az én) oltalmam,
hogy a bardo alattomos veszélyei
közepette biztonságosan járva
a Legtökéletesebb Buddháság állapotába
kerülhessek.”

Ha mély és áhítatos hittel így imádkozol, (úgy) szívár-
ványkörbe zárva méysz be Ratnasambhava Bhagavān, az
Isteni Atya-Anya szívébe, és a Buddháságot a Sambhoga-
kāyában, a Dél Pompázó Birodalmában eléred.

A negyedik nap

A szemtől-szembe-ültetés segítségével, ha a szellemi ké-
peségek még oly csekélyek is, biztosan elérhető a meg-
szabadulás. Mégis léteznek olyan embercsoportok, ame-
lyek a szemtől-szembe-ültetés ellenére is – mivel igen sok
gonosz Karmájuk van, vagy fogadalmaikat be nem tartot-
ták, vagy mert (a magasabb rendű fejlődés) lehetőségei
teljesen hiányoznak belőlük –, nem jutnak el a felismerés-
hez: (szellemi) sötétségük, vágyból és irigységből szár-
mazó Karmájuk borzalmas hangokat és sugárzásokat
teremt, amelyek menekülésre készítetik őket. (Ha ilyen
csoporthoz tartozó valakiről van szó,) a negyedik napon
Amitābha Bhagavān és kíséző-istenségei, valamint velük
együtt a ragaszkodás és irigység helyének, a Preta-Loká-
nak fényösvénye fogadja az elhunytat.

A szemtől-szembe-ültetés, miközben az elhunytat
nevén szólítjuk, az alábbi módon ismét megtörténik.

– Ó, Nemes Család Fia, megfeszített figyelemmel
halgass rám. A negyedik napon a vörös fény sugárzik,
amely a tűz-elem ősfarmája. Ebben az időben a Boldog-

ság Nyugati Vörös Birodalmából Amitābha Bhagavān sugárzik rád. Színe vörös, kezében lótusz, pávatrónuson ül, és Gökarmo Isteni Anya öleli át. (Vele vannak) Chenraze és Jampal Bodhisattvák, akiket Ghirdhima és Aloke női Bodhisattvák kísérnek. A megvilágosodás e hat teste szivárványkör közepéből sugárzik (rád).

Az érzelmek összességének ősfarmája mint Mindeneket-megkülönböztető-bölcsesség vörös fénye, ragyogó vörösén, csillagvilágokkal és kísérő csillagrendszerekkel ékesítve, világosan áthatóan, gyönyörűségesen és vakítóan tör elő az Isteni Atya-Anya Amitābha szívéből, és (sugárzóan) éri szívedet, hogy rátekinteni alig vagy képes. Ne félj tőle. Vele egyetemben világít a Preta-Loka zavaros vörös fénye, amely (szorosán) a bölcsesség fénye mellett sugárzik. Óvakodjál e fényt megszeretni. Vonzalmat (és) gyengeséget (ez iránt) ne tanúsíts.

Ez időben az erős ragaszkodástól befolyásoltatva ijesztőnek fogod találni a vakító vörös fényt, és menekülni akarsz előle. Viszont a Preta-Loka zavaros vörös fényét szemeid kellemesnek fogják ítélni.

Ne félj a csodás, vakító, átható és sugárzó fénytől. Ha mint bölcsességet fölismered, és tudatodat a lemondás állapotában nyugodni engeded, elválaszthatatlanul belémerülsz (abba), és elérheted a Buddháságot.

Ha nem ismernéd föl, gondolkozz (így): „Amitābha Bhagavān kegyelmének sugarai ezek, oltalomért hozzájuk folyamodom.” Bízzál bennük, és imádkozzál. Amitābha Bhagavān kegyelem-sugarainak horga ez. Odaadóan bízzál benne, ne menekülj. Még hogyha menekülnél is (lényedtől), elválaszthatatlanul követni fog. Ne engedj a Preta-Loka zavaros vörös fényei vonzásának. Fényösvény ez, amely (a sangsārai) lét iránt érzett erős vonzalmaid sokaságából keletkezett, és (most így) fogad téged. Ha ehhez ragaszkodol, a Szenvedő Lelkek Világába zuhansz, ahol éhség és szomjúság elviselhetetlen kínjait kell majd elszenvedned. Nem lesz lehetőséged arra, hogy (ott) sza-

badulást nyerjél. Akadály ez a zavaros vörös fény, amely a Szabadulás Ösvényén utadat állja. Ne legyél gyöngé. Bízzál a világosan sugárzó vörös fényben. Céltudatosan helyezd bizalmadat az Atya-Anya Amitābha Bhagavānba, és imádkozzál ilyenformán:

„Ó, a Sangsārában bolyongva
az erős ragaszkodás hatalma miatt,
(bárcsak) a Megkülönböztető-bölcsesség
fényösvényére vezetne Amitābha Bhagavān,
az Isteni Anya, Ó-a-fehér-gyeplő-tartó
legyen (az én) oltalmam,
hogy a bardo alattomos veszélyei
közepette biztonságosan járva
a Legteljesebb Buddháság állapotába
kerülhessek.”

Ha komoly áhítattal így imádkozol, úgy az Isteni Atya-Anya Amitābha Bhagavān szívébe szívárványkörbe (zárva) mész be, és a Buddháságot a Sambhogakāyában, a Boldogságosnak nevezett Nyugati Birodalomban eléred.

Az ötödik nap

Lehetetlen, hogy ezáltal nem következett volna be a megszabadulás. Ennek ellenére azonban bolyognak élőlények – a szemtől-szembe-ültetés ellenére is, mivel meggyökeresedett hajlamaik miatt a vonzalmaikat földadni képtelenek, és a rossz Karma, valamint a féltékenység következtében rémületet keltő hangok és sugarak keletkeznek, amelyek miatt a kegyelem sugárhorgai őket megragadni nem tudják – lent az ötödik napnak (mélyében) is. (Ha valaki az ilyen élőlények sorába tartozik), őt Amoghasiddhi Bhagavān és kísérő istenségei, valamint kegyelmének sugarai (fogják) fogadni. Ezenkívül egy, a féltékenység rossz tulajdonságai által teremtett fény az Asura-Lokából fogadni fogja.

A szemtől-szembe-ültetés ezúttal, az elhalt nevén szólítása után, ekképpen történik:

– Ó, Nemes Család Fia, figyelmedet összpontosítva hallgass (rám). Az ötödik napon a levegő-elem ősfomájának zöld fénye sugárzik rád. Ebben az időben a Legjobb-tettek-siker-es-levégzésének Birodalmából Amoghasiddhi Buddha Bhagavān sugárzik rád. Színe zöld, kezében keresztezett dorje, eget áthidaló hárpia trónuson ül, és a hűséges Isteni Anya, Dölma öleli át. Kísérői Chagnadorje és Dibpanamsel Bodhisattvák, valamint Gandhema és Nidhema női Bodhisattvák. Szivárványfény (közepéből) e hat bodhikus alakzat sugárzik rád.

Az akarás összességének ősfomája mint Mindenható-Bölcsesség zöld fénye, vakító zölden, áttetszően és világítóan, csodálatosan és félelmetesen, csillagvilágokkal, melyeket kísérő csillagrendszerek vesznek körül ékesítve és amelyek zöld színűen az Isteni Atya-Anya Amoghasiddhi szívéből lépnek elő, fogják szívedet érni (csodálatos fényességgel), hogy alig leszel képes azt elviselni. Ne félj tőle. Saját tudatod bölcsességének természetes ereje ez. Időzz a lemondás és pártatlanság állapotában.

Emellett (azaz a Mindenható-Bölcsesség fénye mellett) egy, az Asura-Lokából származó zavaros zöld fény is sugárzik rád, amely féltékenységerzeteid szüleménye. Szorosan a bölcsesség fény mellett világít. Elmélkedj fellelte pártatlanul, ellenszenvet és rokonszenvet mellőzve. Ne szeresd: (mégha) csekélyek is szellemi képességeid, (akkor) se szeresd. Az erős féltékenység befolyására eztán a zöld fény vakító sugárzását ijesztőnek fogod találni, és menekülni (akarsz) előle. (Ezzel szemben) vonzódást fogsz érezni az Asura-Loka zavaros zöld fénye iránt. Ne félj majd a gyönyörű, áttetsző, világító és vakító zöld fénytől, de ismerd föl mint bölcsességet. Tudatoddal pedig a lemondás állapotában időzz. Vagy (gondold): „Amoghasiddhi Bhagavān kegyelemsugárzásának fényhorga ez, amely (maga) a Mindenható-Bölcsesség.” (Így)

gondolkodj. Ne menekülj előle. Még ha menekülnél is előle, (lényedtől) elválaszthatatlanul követni fog téged. Ne félj tőle. Ne szeresd az Asura-Loka zavaros zöld fényét. Ez az erős féltékenység teremtette karmikus ösvény, amely téged (így) fogad. Ha vonzásának engedsz, az Asura-Lokába zuhansz, ahol marakodás és háborúskodás elviselhetetlen kínjait kell elszenvedned. Akadály (ez), amely előtted a Szabadulás Ösvényét elzárja. Ne engedj vonzásának. Küzd le a hajlamaidat. Ne légy gyöngé. Bizzál a vakító zöld sugárzásban, és miközben minden gondolatodat célratörően az Isteni Atya-Anya Amoghasiddhi Bhagavānra irányítod, imádkozzál ilyenformán:

„Ó, a Sangsārában bolyongva
az erős féltékenység hatalma miatt,
(bárcsak) a Mindenható-Bölcsesség fényösvényére
vezetne Amoghasiddhi Bhagavān,
az Isteni Anya, a hűséges Tārā legyen
(az én) oltalmam,
hogy a bardo alattomos veszélyei
közepette biztonságosan járva
a Legtökéletesebb Buddháság állapotába
kerülhessek!”

Ha mély hittel és így imádkozol, úgy az Isteni Atya-Anya Amoghasiddhi Bhagavān szívébe szívárványkörbe (zárva) mész be, és a Buddháságot a Sambhogakāyában, a Véghezvitt-tettek Északi Birodalmában eléred.

A hatodik nap

Miközben a szemtől-szembe-ültetés különböző fokozaton megtörténik, bármilyen gyöngének bizonyulnának is a karmikus viszonyok, amelyek egyik vagy másik személy felismerésre jutását lehetetlenné teszik, mégsem valószínű, hogy a megszabadulás be ne következzen, hogy egy vagy más módon ne sikerülne a felismerés.

Mindezek ellenére előfordul, hogy a szemtől-szembe-ültetés ily módon igen gyakran megtörtént bár, de mivel nagyon megszokottá váltak az erős hajlamok, valamint a bölcsesség iránti megértés és tiszta hajlandóságok hiányoztak, a rossz hajlamok hatalma következtében minden bevezetések dacára az (elköltözött) hátravettetik. A kegyelmi sugárzások fényhorgai nem képesek őt megragadni; így a felfelé jutás helyett (a lefelé vándorlás) a fényektől és a sugárzásoktól való borzongás és félelem miatt tovább tart.

Ezután sugárzik (az elhaltra) az Isteni Atyák és Anyák Öt Rendje (a Dhyāni-Buddhák), valamint ezek kísérete együttesen. Ugyanakkor érik őt a Hat Lokából feltörő fények is.

A szemtől-szembe-ültetés ezúttal, az elhaltnak nevére való szólítása után, a következőképpen történik:

– Ó, Nemes Család Fia, tegnapig az Istenségek Öt Rendjének mindegyike, egyik a másik után sugárzott rád. (A velük való) szemtől-szembe-ültetés megtörtént, de rossz hajlamaidtól befolyásoltatva (te) elzárkóztál, és ennek következtében itt maradtál. Ha az Öt-Bölcsesség-Rend sugárzását mint tulajdon gondolatformáid kivetülését felismerted volna, a Buddháságot a Sambhogakāyában már elérted volna, és szivárványszínekbe zárva belemerültél volna az Öt Buddha-rend valamelyikébe. Most az Öt Rend Fényei, amelyeknek a Négy Bölcsesség Együttesének fénye a nevük, egyszerre jelentkeznek, hogy téged fogadjanak. Igyekezz őket felismerni.

Ó, Nemes Család Fia, ezen a hatodik napon a négy elem (víz, föld, tűz és levegő) ősformáinak színei is együttesen fénylenek (rád).

Ebben az időben a Mag-kiszorításának Központi Birodalmából az Isteni Atya-Anya Vairocana Buddha és kísérő (istenségei) sugároznak rád. Az Uralkodó Boldogság Keleti Birodalmából az Isteni Atya-Anya Vajra-Sattva Buddha és kísérő (istenségei) sugároznak. A Dél Pompá-

zó Birodalmából az Isteni Atya-Anya Ratnasambhava Buddha és (istenségei) sugároznak. A fölhalmozott lótu-szok Boldog Nyugati Birodalmából az Isteni Atya-Anya Amitábha Buddha és kíséző (istenségei) sugároznak. A végrehajtott Jó-tettek Északi Birodalmából az Isteni Atya-Anya Amoghashiddhi Buddha és kísérete egy szivár-ványkör közepéből éppen ebben a pillanatban sugárzik rád.

Ó, Nemes Család Fia, a Dhyānī-Buddhák eme öt párjának külső köréből a (négy) Küszöbőr sugárzik. A haragvóak: a Győzelmes, a Halálistenség Elpusztítója, a Paripanyakú Király, a Nektárurna, valamint a négy női Küszöbőr: a Tövishordozó, a Hurokhordozó, a Lánchor-dozó, a Haranghordozó. Velünk vannak a Devák Budd-hája, nevezetesen a legnagyobb Hatalommal Bíró, az Asurák Buddhája (akiknek) Hatalmas Termetű a neve, az emberiség Buddhája, a Shākyāk Oroszlánja nevű, az álla-tok Buddhája, a Megingathatatlan Oroszlán nevezetű, a Preták Buddhája, a Lángoló Szájú és az alvilág Buddhája, kinek neve az Igazság Királya, ezek: a nyolc Atya-Anya Küszöbőr, a Hat Bíró, a Győzedelmesek ugyancsak (rád) sugároznak.

A Legjobb-Atya és a Legeslegjobb-Anya, a Buddhák Hatalmas elődei: Samantabhadra (és Samantabhadrā), az Isteni Atya és az Isteni Anya – e kettő szintén (rád) sugárzik.

A negyvenkét tökéletességgel fölruházott, szívedből származó és saját tiszta szeretetedből teremtett istenség sugárzik ebben az időben. Ismerd fel őket. Ó, Nemes Család Fia, mindezen birodalmak nem valahonnan kívülről, (de lényedből) származnak. Belülről jönnek, szíved négy kamrájából, amelyek a központot is számítva az öt irányt adják. Onnan belülről jön valamennyi, és kívülről sugárzik rád. Az istenségek nem származnak valahonnan máshonnan: öröktől fogva tudatod képességeinek benső-jében léteznek. Tudjad, hogy ilyen természetűek. Ó, Ne-

mes Család Fia, eme istenségek nem nagyok, és nem kicsinyek, (hanem) a körülményeknek megfelelőek. (Valamennyinek van) dísze, színe, testtartása, trónusa, jelvénye, amelyet visel. Eme istenségek öt páros csoportot alkotnak, és minden ötös csoportot ötszörös fénykör sugároz körül, miközben a férfi Bodhisattvák az Isteni Atya, a női Bodhisattvák az Isteni Anya természetének részesei.

Mindezen Isteni Együttesek mint egységes teljesség sugárzik rád. Tulajdon Védőistenségeid ezek. Ismerd fel őket mint ilyeneket.

Ó, Nemes Család Fia, az Isteni Atyák és Anyák öt rendjének szívéből a Négy Bölcsesség fény sugarai különösen tisztán és finoman, napsugárból font fátyolként érik szívedet. Minden sugárösvényen a fény csodálatos csillagvilágai világítanak, színük kék, fényeket küldenek, (magát) a Dharmadhātu-bölcsességet, és mindegyikük fordított türkizkehelyhez hasonlatos. Kerületükön ugyancsak kisebb csillagvilágok, (melyek) ragyogóak és vakítóak, világítóak és áttetszőek, valamennyi még pompásabban díszített öt, még kisebb csillagrendszer által, amelyek kerületén öt csillagú, hasonló fénypont foglal helyet, úgy, hogy (a kék fényösvénynek) sem középpontja, sem határai nem nélkülözik a csillagvilágok és kisebb (kísérő) csillagrendszerek díszítéseit.

Vajrasattva szívéből a Tükörhöz-hasonlatos-bölcsesség fehér fényösvénye sugárzik rád. Fehér és átlátszó, dicsőséges és vakító, dicsőséges és riasztó, még dicsőbbé téve csillagvilágok és az azokat körülvevő kisebb átlátszó és vakító csillagrendszerek keretével, amelyek mindegyike olyan, mint egy fordított kehely. Ratnasambhava szívéből az Azonosság-bölcsességének sárga fényösvénye sugárzik rád. (E sugárzás) sárga csillagvilágok által (megdicsőített), melyek mindegyike olyan, mint egy fordított aranykehely. Körülöttük kisebb csillagvilágok, és ezek (körül) ismét még kisebb csillagrendszerek. Amitábha szí-

véből a Megkülönböztető-bölcsesség átlátszó világosvörös fényösvénye sugárzik rád. Megfordított korallkehelyhez hasonló csillagvilágok díszítik, és ezek különösen világos és vakító bölcsességsugarakat bocsájtanak ki (magukból), mindegyikük öt (kisebb!) csillagrendszerrel van díszítve –, melyek (a vörös fényösvénynek) sem központját, sem határait nem hagyják csillagrendszerek és kisebb kísérő csillagvilágok díszét nélkülözni. Ezek sugároznak egyidejűleg szívedre.

Ó, Nemes Család Fia, mindeme jelenségek tudatod képességének kisugárzásai. Nem származnak semmi más helyről. Ne engedj vonzásuknak, ne légy gyöngé, ne félj, de időzz a Gondolatképzés-nélküli állapotban. Eme állapotban minden alakzat és sugárzás beléd tűnik, és te eléred a Buddháságot.

A Végrehajtott Jó-tettek Bölcsességének zöld fényösvénye nem sugárzik rád, mivel tudatod bölcsességképessége nincsen tökéletesen kifejlődve.

Ó, Nemes Család Fia, a Négy összesített Bölcsesség fényei ezek, (amelyekből az származik), amit itt a Vajrasattva általi Belső-Ösvénynek neveznek. Most kell emlékezzél a szemtől-szembe-ültetés azon tanításaira, amelyeket Gurudtól tanultál. Ha a szemtől-szembe-ültetés lényegére emlékszel, úgy mindeme rád sugárzó fényeket mint saját tudatod tükörképeit ismered fel, (úgy) hinni fogsz bennünk, (azokat e) találkozás alkalmával megérted, mint ahogyan gyermek az anyját megérti.

Ha te így a tiszta és szent valóság változatlan természetében hiszel, benned csöndesen folyó Samādhi teremődik, és te a tökéletesen kifejlődött tudat testébe mész be, a Sambhogakāyában Buddháságot érsz el, ahonnan nincsen már visszatérés.

Ó, Nemes Család Fia, a bölcsesség-sugárzásokkal egyetemben a Hat Loka tisztátalan és csalóka fényei is rád sugároznak. Ha kérded: „Melyek ezek”? – (azok) a Devák zavaros fehér fénye, az Asurák zavaros zöld fénye,

az emberi lények zavaros sárga fénye, az állatok zavaros kék fénye, a Preták zavaros vörös fénye és a pokol zavaros füstszínű fénye.

E hat tehát a bölcsességek hat sugárzásával együtt világít. Te viszont ne félj, és ne engedj egyik vonzásnak sem, de igyekezz a Gondolat-nélküli-állapotban időzni.

Ha a bölcsesség tiszta sugárzásától megijedsz, és a Hat Loka egyikének testét kell elfogadnod, sangsārai nyomorúságot kell elviselned, és a Sangsāra óceánjából soha nem tudsz kiszabadulni, de benne sodródsz, miközben ott minden szenvedést meg kell ízlelned.

Ó, Nemes Család Fia, ha azok közül való vagy, akik a Guru választékos szavaiban nem részesültek, úgy a bölcsesség tiszta sugaraitól és azok istenségeitől rettegni fogsz. És mivel félsz, vonzani fognak a tisztátalan sangsārai alakzatok.

Ne cselekedj így. Megadóan bízzál a bölcsesség vakító tiszta sugárzásában. Szellemed irányítsd e hitre, és gondold: „A Buddhák Öt Rendjének könyörületes bölcsességsugarai ezek, és azért jöttek, hogy engem irgalmukba fogadjanak. Hozzájuk folyamodom oltalomért.”

Ha ily módon a Hat Loka csalfa fényei vonzásának nem engedsz, hanem minden gondolatodat célratörően az Isteni Atyákra és Anyákra, az Öt Rend Buddháira irányítod, imádkozz így:

„Ó, a Sangsārában bolyongva
az öt romlást okozó méreg hatalma miatt,
(bárcsak) az Összesített Négy bölcsesség
világos fényösvényére vezetne az Öt
Győzedelmes Hódító,
Az Isteni Anyák Öt Rendje Legyen (az én)
oltalmam,
hogy menekülhessek a Hat Loka
tisztátalan ösvényeitől,
hogy elmenekülhessek a bardo
alattomosságai elől,

és az Öt Tiszta Birodalom egyikébe kerülhessek!”

Mialatt így imádkozol, felismered saját belső fényeidet, és miközben abba belétűnsz, az egyesülés által eléred a Buddháságot. Odaadó hit által a közönséges hívő képes önmagát fölismerni, és (így) szabadulást nyer. Még a legalacsonyabb (rendű) is képes a tiszta ima erejével a Hat Loka kapuit bezárni, és ha így a Négy Bölcsesség tulajdonképpeni értelmét felfogja, a Buddháságot Vajrasattva által a mély ösvényen elérheti.

Így azok, akik ily bensőséges módon lettek szemtől-szembe-ültetve, és arra rendeltettek, hogy megszabaduljanak, (az igazságot) fel fogják ismerni, ily módon sokan fognak szabadulást elnyerhetni. A gonoszak leggonoszabbjai, (azok, akik) nehéz Karmával vannak megterhelve, kikből a legcsekélyebb vallásos hajlam is hiányzik és egyesek, kik fogadalmukat meg nem tartották – a karmikus árnyképek hatalma következtében (az igazsággal) ha szemtől-szembe-ültetve is voltak, azt fel nem ismerik, és (tovább) tévelyegnek lefelé.

A hetedik nap

A hetedik napon a szent paradicsomi birodalmakból a Tudást-birtokló-istenségek érkeznek, hogy (az elhaltat) fogadják. Ezekkel egy időben az állatvilág vak szenvedély és ostobaság szülte (fény) ösvénye is sugárzik. Ezúttal a szemtől-szembe-ültetés a halott neve szólítása után a következőképpen történik:

– Ó, Nemes Család Fia, összpontosított figyelemmel hallgass (rám). A hetedik napon a megtisztított hajlamok különböző színű sugárzása világít. Egyúttal a szent paradicsomi birodalmakat lakó Tudást-birtokló-istenségek (is) fogadnak.

A kör (vagy mandala) középpontjából, szívárvány-

színű sugárzástól körülvéve a legfelsőbb Tudást-birtokló (istenség sugárzik), Lótusz-istene a táncnak, a legfelsőbb Tudást-birtokló, aki a karmikus gyümölcsöket érleli, mind az öt színben világító; az (Isteni) Anya, a Vörös Dākinī öleli át. Kezeiben sarló alakú kés és vérrel telített koponyaedény. Táncol, és (középen jobb kezét magasra tartva) igéző mudrāt végez. A kör keleti (részéről) istenség sugárzik rád, akinek itt a Földi-Tudást-birtokló a neve. Színe fehér, arca nevet és fénylik, a Fehér Dākinī, az Isteni Anya öleli át. Sarló alakú kést és vérrel teli koponyaedényt tart. Táncol, és (a jobbja) igéző mudrāban van. A kör déli (részéről) is Tudást-birtokló-istenség sugárzik, kinek neve az Élettartam-fölött-hatalommal-rendelkező. Színe sárga, (arca) mosolyog és fénylik. Az isteni Anya, a Sárga Dākinī öleli át. Kezeiben sarló alakú kés és vérrel teli koponyacsésze. Táncol, és (magasra emelt jobbja) igéző mudrāban van. A kör nyugati (részéről) istenség sugárzik, kinek a Nagy Szimbólum Tudást-birtokló-istenség a neve. Színe vörös, (az arca) nevet és fénylik. Az (Isteni Anya) a Vörös Dākinī öleli át, kezeiben sarló alakú kés és vérrel teli koponyacsésze, táncol, magasra emelt (jobbja) igéző mudrāban van. Eme kör északi (részéről) istenség sugárzik, kinek Önmagát-kibontakoztató Tudást-birtokló a neve. Színe zöld, arca (kifejezése) félig nevető. Az Isteni Anya, a Zöld Dākinī öleli át. Kezeiben sarló alakú kés és vérrel (teli) koponyacsésze. Táncol, és magasra emelt (jobbja) igéző mudrāban van.

A legkülső körben, a Tudást-birtokló (istenségek) körül a Dākinīk számtalan serege jelenik meg; a négy osztály Dākinī, a három Véres Dākinī, a harminc Szent Hely Dākinī. Hősök és hősnők, égi harcosok és a Tant védelmező istenségek. Férfi és női megjelenések; mindegyikük a hat csontékszerrel ékesített. Dobokkal, combcsont trombitákkal, koponyatamburinokkal, gigantikus Rākshasa bőrből való zászlókkal, emberbőrből készült baldachinokkal, emberbőr-lobogókkal (vonulnak föl). Tömjén és emberzsír gőze

(terjeng). Ezenkívül még számtalan (más) zeneszeres szám tölti be (zenével) a világmindenségeket, amelyek e hangok (hatására) remegnek, rengenek és vibrálnak. E hangok oly hatalmasak, hogy az agyat elkábítják. (E vonulók) különböző táncokat lejtenek, és (azért jönnek), hogy a hűségesekeket fogadják, a hűtlenekeket megbüntessék.

Ó, Nemes Család Fia, az Egy-időben-született-bölcsesség ötszínű sugárzásai, a megtisztított hajlamok reszketve és vakítva, színes fonalakhoz hasonlóan, villámszerűen, sugárzóan és átlátszóan, dicsőségesen és rémületet keltően lépnek elő az öt Tudást-birtokló-főistenség szívéből, és oly fénylően érik szívedet, hogy a szem nem képes rájuk tekinteni. A bölcsesség sugárzásai mellett egyidejűleg az állatvilágból származó zavaros kék fény is világít. Hajlamaid árnyképeinek hatása következtében az ötszínű sugárzást ijesztőnek fogod találni, és menekülni akarsz előle; ezzel szemben az állatvilág zavaros fénye vonzani fog. Ne félj az öt szín vakító sugárzásától, ne rettegj, de ismerd fel sajátodként a bölcsességet.

A sugárzások közepette az Igazság természetes hangja mint ezerszeres mennydörgés visszhangzik. A hang dörgő visszhangként érkezik, és (közben) borzalmat keltő mantrákat, (valamint) az „üssed”, „vágjad”, kiáltást hallod. Ne menekülj. Ne rettegj. Ismerd fel (e hangokat) mint olyanokat, amelyek felismerő-képességed (belső) fényéből (származnak). Ne engedj az állatvilág zavaros kék fényei vonzásának. Ne légy gyöngé. Ha e vonzásnak engedsz, (úgy) az állatvilágba zuhansz, (oda), ahol ostobaság uralkodik és (ott) határtalan nyomorúság, rabszolgaság, némaság és eltompultság lesznek osztályrészed. Igen sok idő fog elmúlni, míg onnan ismét kiszabadulhatsz. Ne engedj a vonzásnak. Higgyél az ötszínű, világos és vakító sugárzásban. Szellemedet irányítsd céltudatosan a Tudást-birtokló-győzelmes-istenségekre. Célratóróan így gondolkozzál: „E Tudást-birtokló-istenségek, a hősök és a Dākinik a szent paradicsomi birodalmakból azért jöt-

tek, hogy engem fogadjanak. Így könyörgöm hozzájuk: e napig, annak ellenére, hogy a Három Idő, az Öt Rend Buddhái kegyelmük sugarait és irgalmukat mind rám irányították, nem szabadultam meg. Jaj a hozzám hasonló lényeknek! Ennél (mélyebbre) ne engedjenek lesüllyedni a Tudást-birtokló-istenségek, de ragadjanak meg irgalmasságuk horgaival, és vezessenek a szent paradicsomi (birodalmakba).” Célratorően így imádkozzál, és szólj a következőképpen.

„Ó, Tudást-birtokló-istenségek, hallgassatok rám!
Nagy szeretetetek vezessen az Ösvényre,
ha a Sangsarában bolyongok
túlságosan erős hajlamaim miatt,
(bárcsak) az Egy-időben-született-bölcsesség
világos fényösvényére vezetnének a Hősöknek
Seregei, a Tudást-birtokló-istenségek,
az Anyák Seregei legyenek (az én) oltalmazóim,
hogy a bardo alattomos veszedelmei elől
elmenekülhessek,
és a tiszta paradicsomi birodalmakba juthassak.”

Ha mély hittel és odaadással így imádkozol, nem kétséges, hogy a tiszta paradicsomi birodalmakban fogsz (újra) születni, oly módon, hogy szívárványkör (közepette) mész be a Tudást-birtokló-istenségek szívébe. A Panditok minden osztálya is, ha e fokon ért el felismerést, (így) nyer szabadulást; sőt a gonosz hajlamúak is biztos szabadulást nyerhetnek.

Itt végződik a nagy Thos-sgrol azon része, amely a Chönyid-bardónak a Békés Istenségekkel való szemtől-szembe-ültetésével és a Chikhai-bardónak a Tiszta Fény-nyel való szemtől-szembe-ültetésével foglalkozik.

A Haragvó Istenségek derengése a nyolcadik naptól a tizennegyedik napig

Bevezetés

*Most a Haragvó Istenségek derengésének módja
magyaráztatik meg*

A Békés Istenségek fenti bardójában az alattomoság hét foka létezik. A minden fokon való szemtől-szembe-ültetés (az elhaltat oda volt hivatva juttatni), hogy egyik vagy másik fokon felismerést és így szabadulást nyerjen.

E felimerés számtalanoknak hozott szabadulást. (De) szabadulást ily módon számtalanok nyertek, mivel a lények száma nagy, és gonosz a Karma, (és) mivel a sötétség sűrű, a hajlamok erősek, a tudatlanság és csalárdság kerekének forgása nem csökkenthető és nem gyorsítható. Bár (mind) ily behatóan lettek szemtől-szembe-ültetve, mégis túlnyomó azoknak száma, kik meg-nem-szabadítottan lefelé vándorolnak.

A Békés Tudást-birtokló-istenségek üdvözlő derengésének megszüntetése után ezért dereng fel az ötvennyolc lángövezet, vérivó Haragvó Istenségek, kik (tulajdonképpen) a megelőző Békés Istenségek fordított aspektusai: helyzetük, illetve az elhalt bardo testének pszichikai centruma (szerint, ahonnan származnak – jelentkeznek), de azokhoz (a Békés megjelenésekhez) nem hasonlíthatóak.

A Haragvó Istenségek bardója ez, és itt, (mivel a lefelé vándorlók) félelme, riadalma és borzadálya nagy befolyású, a fölismerés körülményesebb. A tudat, amelynek önállósága nem növekszik, egyik ájulásból sorozatosan megy át más ájulásállapotokba. Mégis, felismerés (ha) csak kismértékben is, de bekövetkezhet, és (e fokon) így lehetséges a szabadulás. Ha kérdezik, miért,

(úgy) ez a válasz: a sugárzások miatt lehet könnyebb, (melyek) félelmet, rettegést és borzadályt (keltenek), és a tudat így összpontosított és éberén célratörő – tehát ezért.

Ha ezen a fokon ilyenfajta tanításokban nem részesülünk, úgy (vallásos tudományok) hallgatása nem segíthet, még ha óceánhoz hasonló (tömegűek) is. Sőt létezhetnek szabályzatokat előadó apátok (vagy bhikkhuk) és metafizikai tudományok doktorai, kik e fokon tévednek, és mivel felismerésre nem jutnak, a Sangsārában kénytelenek bolyongani.

A közönséges világi tömegre vonatkozóan (ezt a körülményt) említeni sem kell. Mivel ezek félelem, ijedtség és borzadály miatt menekülnek, a szakadékba zuhannak alá, a szerencsétlenek világaiba, és (ott) szenvednek. De a legalacsonyabb (rendű) a legalacsonyabb (rendűek közül), aki a misztikus Mantrayāna-tanok hívévé szegődött, mihelyt a VÉRIVÓ Istenségeket megpillantja, azokat mint saját Védőistenségeit ismeri fel – mintha azok emberi ismerősei volnának. Bízni fog azokban, és miközben (velük) egyesül, elérheti a Buddháságot.

Ha a VÉRIVÓ Istenségek megjelenései fölött meditálunk még az emberi világban való tartózkodás idején, és ha imádásuk és dicsőítésük érdekében tettünk valamit, vagy ha legalább festett képeiket és alakjaikat láttuk, elérhető – amikor eme istenségek derengése e fokon jelentkezik – a felismerés és megszabadulás. Ebben rejlik a művészet.

Ezenkívül a szabályzatokat tanító apátok és a metafizika tudományának doktorai (kik e bardo-tanokat nem ismerik), bár emberi életük során szorgalmasan gyakorolták a vallási előírásokat, és abban bölcsekké váltak, nem jutnak fölismerésre a fenomenális jelek értelmét illetően, legyenek azok mint a szivárványsugárzás (a halottégetés esetében), vagy csontrelikviák (hamuból valók). És ezek, mivel amíg éltek, szívükbe a misztikus (vagy ezoterikus) tanokat soha nem zárták, vagy ezekről megvetően nyilat-

koztak, ezenkívül a misztikus (vagy ezoterikus) istenségeket (beavatásuk útján) soha meg nem ismerték, ha ezek a bardóban felderengenek, általuk fel nem ismertetnek. Ha hirtelen azt (látják), amit azelőtt sohasem láttak, úgy ezt ellenségesnek vélik, és mivel ezáltal ellenszenv keletkezik, nyomorúságos állapotba jutnak. Ha ezért a szabályzatok követői, a metafizikusok a misztikus (vagy ezoterikus) tanokat nem ismerik, gyakorlataikat nem tanulták, oly jelenségek, mint a szivárványsugárzás vagy csontrelikviák, vagy maghoz hasonló csontok, nem lépnek fel (holttesteik elégetésének hamvaiból keletkezve); az oka ennek a (fenti).

A Mantrayāna (hívók) legkisebbjei között a legkisebb, aki bár darabos viselkedésű, nem tapintatos és nem szorgalmas – és talán nem is él fogadalmának megfelelő életet –, (ezenkívül) szokásaiban minden módon ízléstelen, sőt talán arra is alkalmatlan, hogy tanai gyakorlását tökélyre vigye, és mégse késztesen senkit arra, hogy benne (a tanokban) kételkedjék, de (mindenki) tisztelje ama misztikus (vagy ezoterikus) tanokat, amelyeket ő magáénak vall. E fokon csakis ezek által érhető el a szabadulás.

Ha valakinek (aki tiszteletet tanúsít) tettei nem is volnának kielégítőek emberi léte során, mégis halálakor bizonyos jelek fognak megjelenni, mint szivárványsugárzás, csontképek és csontrelikviák: és minden azért, mivel a misztikus (vagy ezoterikus) tanok adományozó hullámzása igen nagy.

(Azok a) misztikus Mantrayāna (hívók), akik a közönségesnél nagyobb (pszichikai fejlettségűek), akik a képzeleti – és tökéletesedési – processzusok felett medítáltak, és a Gyökeret (a gyöker-mantrákat) gyakorolták, nem kénytelenek a Chönyid-bardo ilyen mélységeibe alászállni. Mihelyt lélegzetük megszűnik, a tiszta paradicsomi birodalmakba ragadtatnak a Hősök, a Hősnők és a Tudást-birtokló (istenségek) által. Ennek jelei a felhőtlen

ég, szivárványsugárzás, (mely körülveszi őket), a borzongató napfény és (a levegőben terjengő) tömjénillat jelentkezése, valamint égi muzsika, sugárzások, csontrelikviák és (temetési ünnepeik) képei, melyek megmutatkoznak. Apátok (a szabályzatok oktatói), doktorok és oly misztikusok számára, akik fogadalmaikat be nem tartották, valamint minden közönséges halandó számára is, e Thos-sgrol ezért nélkülözhetetlen. Azok azonban, akik a nagy tökéletesedés, a Nagy Szimbólum fölött meditáltak, a halál pillanatában jelentkező Tiszta Fényt föl fogják ismerni, és valamennyien elérik majd a Dharmakāyát, és e Thos-sgrol olvasására nincsen szükségük. Ha a halál beálltának pillanatában jelentkező Tiszta Fényt felismerik, úgy a Chönyid-bardo Békés és Haragvó vízióit is fölismerik, és így elérik a Sambhogakāyát. Vagy ha a Sidpa-bardóban jutnak el a felismeréshez, úgy a Nirmakāyát fogják elérni, és mivel ily módon magasabb síkon születnek újra, úgy a legközelebbi újraszületés alkalmával e Tannal találkozni fognak, és a Karmájuk alakulásán örvendezhetnek.

Ezért ez a Thos-sgrol ama tan, amely által a Buddháság meditáció nélkül is elérhető. Oly tan, amely csupán hallás útján is megszabadít. Olyan tan, amely Karmával terhelt lényeket a Titkok Ösvényére vezet. Olyan tan, amely (beavatottakat és be-nem-avatottakat) segít, mély-séges tan, amely azonnal tökéletes megvilágosodást eredményez. Azok a lények, akik vele kapcsolatba kerültek, szerencsétlen körülmények közé többet nem juthatnak.

E tant és a Tahdol (tanát), amelyek közösen egy arany, türkizekkel ékesített mandalához hasonlatosak, kapcsolod össze.

Miután ilyenformán a Thos-sgrol nélkülözhetetlensége megvilágított, következik a bardóban felderengő Haragvó (istenségekkel) való szemtől-szembe-ültetés.

A nyolcadik nap

Miközben az elhunyt újból a nevéen szólíttatik,
(forduljunk) ekképpen (hozzá):

– Ó, Nemes Család Fia, öszpontosított figyelemmel hallgass (rám). Mivel fölismeréshez jutni akkor, amikor a fenti bardóban a Békés Istenségek rád sugároztak, nem voltál képes – idáig (kellett) vándorolnod. Most, a nyolcadik napon a VÉRIVÓ Haragvó Istenségek világítanak majd. Igyekezz őket szórakozottságot mellőzve felismerni.

– Ó, Nemes Család Fia, a Nagy Dicsőséges Heruka Buddha, a sötétbarna színű, háromfejű, hatkarú, aki négy lábával súlyos-mereven áll, kinek jobb (arca) fehér, bal (arca) vörös, a középső sötétbarna, és (kinek) egy teste van, mely sugarakat lövell, kinek kilenc tág, borzalmas tekintetű szeme van, melyek villámokat szórnak, kinek ragyogó, kiálló egymás fölött álló fogai vannak, aki a levegőt harsogó „a-la-la”- és „ha-ha”-szerű kiáltások közepette bocsátja ki, kinek hangja sípoló és átható, kinek vörössárga hajzata égnek áll, és sugárzik, kinek fejait kiszáradt (ember) koponyák, valamint a Nap és Hold szimbólumai díszítik, akinek teste körül az övet fekete kígyók és nyers ember (fejek) díszítik, kinek első jobb keze kereket, a középső kardot, az utolsó csatabárdot tart, kinek első balja harangot, a középső emberi fejbőrt, az utolsó sarlót tart, kinek testét Krotishaurima Anya öleli át, aki jobbával nyakát karolja, míg balja (vérrel teli) csészét tart szája elé, aki recsegő és csörömpölő és mennydörgésszerű ínyhangot hallat, (e két istenségből) a bölcsesség vakító lángjai törnek elő, melyek a (testek) hajzatópórusaiból kilépve lángoló dorjékat rejtenek. (E két istenség együttesen), kik itt állnak egy térdet behajlítva, (a másikat) egyenesen és mereven emelvényükön tartva, amely emelvény szarvazott sason nyugszik – mind a te tulajdon agyadból léptek ki, és elevenen sugároznak rád.

Ne félj tőlük, ne engedd magadat befolyásoltatni. Tudjad, hogy mindez tulajdon öntudatod megtestesülése. Mivel (pedig) tulajdon Védőistenségeid, ne engedd magadat elijeszteni. Ne félj, mivel a valóságban az Atya-Anya Vairochana Bhagavān ez. A felismeréssel egy időben következik be a megszabadulás: így ha mindezt felismered, egyesülsz a Védőistenséggel, és a Sambhogakāyában Buddhaságot nyersz.

A kilencedik nap

Ha azonban valaki menekül, úgy a kilencedik napon a borzadály és ijedelem által teremtett, a Vajra-rendhez tartozó VÉRIVÓ Istenségek jönnek, hogy (az elhaltat) fogadják. Ezúttal a halott nevének szólítása után a szemtől-szembe-ültetés a következő módon történik:

– Ó, Nemes Család Fia, összpontosított figyelemmel hallgass rám. (Ő) A Vajra-rendből (származó) VÉRIVÓ, kinek neve Vajra Heruka Bhagavān, kinek színe sötétkék, a háromfejű, hatkarú, és kinek négy vaskos lába van, aki első jobbjában dorjét tart, első baljában harangot, középsőben (emberi) fejbőrt, az utolsóban sarlót tart, kinek testét Vajra Krotishaurima Anya öleli át, ki jobbjával nyakát karolja, baljával vörös (vérrel teli) csészét tart szája elé kínálva, agyad keleti részéből jönnek és rád sugároznak. Ne félj. Ne rettegj. Ne hagyd magad befolyásolni. Tudjad, hogy saját tudatod testet öltései ezek. Mivel tulajdon Védőistenséged, ne ijedj meg. A valóságban az Atya-Anya Vajra-Sattva Bhagavān (ez). Higgyél benne. Ha felismered azokat, úgy szabadulást fogsz nyerni. Ha (őket) így látod, őket mint Védőistenségeidet fölismered, a velük való egyesülés révén elnyered a Buddhaságot.

A tizedik nap

Mivel a gonosztettek homályba borító hatalma igen nagy, és azok fel nem ismertettek, de félelem és borzadály okozásával menekülésre készítették (az elhaltat), így a tizedik napon a Ratna-rend VÉRIVÓ Istenségei jelennek meg. A halott nevéen szólítása után a szemtől-szembe-ültetés így történik:

– Ó, Nemes Család Fia, hallgass (rám). A tizedik napon a Ratna-Rend VÉRIVÓ (Istensége) jelenik meg. Neve Ratna-Heruka, színe sárga, háromarcú, hat keze van, és négy erős lába. Jobb (arca) fehér, a bal vörös, a középső sötétsárga. Lángok vesznek körül. Hat keze közül az első drágakövet, a középső háromhegyű botot, az utolsó (jobb) vezénylőpálcát, az első (bal) harangot, a középső emberi fejbőrt, az utolsó háromhegyű botot tart. Ratna Krotishaurima Anya öleli át, kinek jobbjára nyakát karolja, balja vérrel teli edényt tart kínálva, (ezek) agyad déli negyedéből lépnek elő és rád sugároznak. Ne félj. Ne rettegj. Ne hagyj magad befolyásolni. Ismerd fel tudatod testet öltéseit. Mivel (azok) Védőistenségeid, ne ijedj meg tőlük. A valóságban (azok) Védőistenségeid, ne ijedj meg tőlük. A valóságban (azok) az Atya-Anya Ratnasambhava Bhagavān. Higgyél bennük. Őket felismerni és szabadulást nyerni – egy.

Miközben azok egy nevükön szólítottak, és felismertettek, a velük való egyesülés által a Buddháság elérhető.

A tizenegyedik nap

Ha azonban a szemtől-szembe-ültetés (eredménytelen), és rossz hajlamok hatalma következtében félelem és borzadály lépnek fel, ha azokat (emiatt) mint Védőistenségeket fel nem ismerik, és előlük menekülnek; a tizenegyed-

dik napon a Lótusz-rend VÉRIVÓI jelennek meg (az elhalt fogadására). A szemtől-szembe-ültetés, miután a halott nevének szólítatik, így történik:

– Ó, Nemes Család Fia, a tizenegyedik napon a Lótusz-rend VÉRIVÓ (Istensége), kinek neve Padma-Heruka Bhagavān jelenik meg, színe vörös-fekete, háromarcú, hatkarú, és négy erős lába van. Jobb (arca) fehér, a bal kék, a középső sötétvörös. Az első jobbjára lótuszt, a középső háromhegyű botot, az utolsó bunkót tart; az első balja harangot, a középső (emberi fejbőrt, mely véres), az utolsó kis dobot tart. Testét Padma-Krotishaurima Anya öleli át, kinek jobbjára nyakát karolja, balja (vérrel) teli csészét kínál. Az Atya-Anya egyesülve agyad nyugati negyedéből lépnek elő, és rád sugároznak. Ismerd fel (őket), ne félj, ne rettegj, ne hagyd magad befolyásolni. Örvendezz, ismerd fel, hogy mint saját tudatod szülőttei jelentkeznek. Mivel (azok) saját Védőistenségeid, ne félj. A valóságban azok az Anya-Atya Amitābha Bhagavān. Higgyél bennük. A felismerés egyben szabadulást is jelent. Ha felismered, hogy Védőistenségeid, úgy egyesülés által Buddháságot nyerhetsz.

A tizenkettedik nap

Ha a szemtől-szembe-ültetés ellenére a gonosz hajlamok miatt (az ember) hátravettedik, ha félelem és borzadály keletkezik, úgy a fölismerés nem következik be, és az ember menekül. Erre a tizenkettedik napon a Karma-rend VÉRIVÓ (Istenségei) jelennek meg, kiket Kerima, Htamenma és Wangchugma kísérik, és (együtt) fogadják az elhunytat. A szemtől-szembe-ültetés ezúttal az elhalt nevének való szólítása után így történik:

– Ó, Nemes Család Fia, a tizenkettedik napon a Karma-Rend VÉRIVÓ Istensége, Karma-Heruka fogad. Színe sötétzöld, háromarcú, hatkarú, és négy erős lába

van. Jobb (arca) fehér, a bal vörös, és a középső sötétzöld, háromarcú, hatkarú, és négy erős lába van. Jobb (arca) fehér, a bal vörös és a középső sötétzöld. (Megjelenésében) fönséges. Hat keze közül az első jobban pallost, a középsőben háromhegyű botot, az utolsóban bunkót tart, míg első baljában harang, a középsőben (emberi) fejbőr, az utolsóban sarló van. Testét a Karma-Krotishaurima Anya öleli át, kinek jobbja nyakát karolja, balja véres csészét kínál. Az Atya-Anya egyesülve agyad északi negyedéből lépnek ki, és rád sugároznak. Ne félj, ne rettegj, mivel (azok) Védőistenségeid, ismerd fel őket, és ne engedd magad befolyásolni. Ismerd fel őket, mint tudatod testet öltéseit. A valóságban azok az Atya-Anya Amoghassiddhi Bhagavān. Áhítatosan higgyél, és szeresd (őket). A felismeréssel egy időben az azonnali szabadulás is be fog következni.

Miközben őket mint Védőistenségeidet felismered, a velük való egyesülés útján eléred a Buddháságot. A Guru választékos tanításai következtében lehetségessé válik azokat mint gondolatformákat fölismerni, amelyek tulajdon fölismerőképességeink szülöttei. Ha például valaki egy oroszlánbőrt (mint oroszlánbőrt) felismer, úgy (félelemtől) mentes. Mert ha az nem is más, mint kitömött oroszlánbőr, de ha annak fel nem ismertetik, félelem keletkezik. Ha azonban valakitől megtudjuk, hogy az csupán bőre az oroszlánnak, úgy megmenekülünk a félelemtől. Hasonló a helyzet a Vérivó Istenségek serege esetében is. Ha azok óriási alakjukban, hatalmas tagjaikkal, eget elborítóan földeregenek, természetes, hogy félelem és borzadály fogja el (az embert). Amint (azonban a szemtől-szembe-ültetés megtörténik), felismerhetőek mint tulajdon Védőistenségeink, mint saját gondolatformáink. Ha azután az Anya-tiszta-fénye mellett – amit megelőzően megszoktunk – egy másodlagos fény, az Utód-tiszta-fénye következik, és az Anya-, valamint az Utód-tiszta-fénye mint a két régi ismerős találkozik, ösz-

szefolyik, és elválaszthatatlanul egyesül, (ebből) dereng rád az önszabadító sugárzás; az önmegvilágosodás és önismeret által történik a megszabadulás!

A tizenharmadik nap

Ha a (szabadulás) a szemtől-szembe-ültetés ellenére nem következett be, úgy még jó emberek is visszaesnek, és tovább vándorolnak a Sangsāra útjain. A Hat Haragvó, a Kerimák és Htamenmák jönnek, kiknek különböző (állat) fejeik vannak. Valamennyien tulajdon agyadból lépnek elő, és rád sugároznak. A szemtől-szembe-ültetés az elhaltak nevéen való szólítása után így történik:

– Ó, Nemes Család Fia, megfeszített figyelemmel hallgass (rám). A tizenharmadik napon agyad keleti nyegyedéből a Nyolc Kerima lép elő, és sugárzik rád. Ne félj tőlük. Agyad keleti (részéből) a Fehér Kerima lép elő. Kezében mint bunkót emberi hullát tart, baljában vérral teli (emberi) fejbőrt. Ne félj. Délről íjjal és nyíllal fölfegyverkezett Sárga Tseurima, nyugatról a vörös Pramoha delfinászlót tartva, északról a Fekete Petali, kinek kezeiben dorje és vérral teli emberi fejbőr van, délkeletről a Vörös Pukkase, kinek jobbában belek vannak, melyeket a baljával szájához visz; délnyugatról a Sötétzöld Ghasmañ, baljában vérral teli emberi fejbőrrel, jobbában dorjét forgatva (fenségesen ízelve étkét) jelenik meg. Majd északnyugatról a Sárga-Fehér Tsandhali jön, ki hulla fejét tépi le, kinek a jobbjá szívét, a balja pedig holttestet visz szája elé, hogy elfogyassza; északkeletről a Sötétkék Smasha jön ki, hulláról fejet tép le, és azt eszi: a nyolc hely vagy táj e Nyolc Kerimája sugárzik rád, miközben az Öt VÉRIVÓ Atyát keringik körül. Mégse érezz félelmet.

Ó, Nemes Család Fia, a kívülről (nyíló) körből az (agy nyolc) régiójában a Nyolc Htamenma sugárzik rád; keletről a Sötétbarna Oroszlánfejű, kezei mellén kereszt-

ben, szájában holttest, sörényét rázva jelenik meg; délről a Vörös Tigrisfejű, ki kezét lefelé keresztezi, vigyorogva, karmait mutatva, előreálló szemekkel jelenik meg; nyugatról a Fekete Rókafejű jelenik meg, a baljában bél, (melyből eszik), és vért nyel, a jobbában beretva; északról a Sötétkék Farkasfejű jó, kezei holttetemet szaggatnak, és szemei dülledtek; délkeletről a Sárgásfehér Keselyű jó, a vállain nagy (emberformájú) holttestet, a kezében csontvázat tart; délnyugatról a Sötétvörös Temetőmádár-fejű jelenik meg, a vállán holttetem; északnyugatról a Fekete Hollófejű jó, a baljában emberi fejbőr, jobbában pallos, szívet és tüdőt eszik; északkeletről a Sötétkék Bagolyfejű jelenik meg, a jobbában dorje, a baljában pallos, és eszik. A (nyolc) régió e Nyolc Htamenmája, kik ugyancsak körülkerengik a VÉRIVÓ Atyákat, és kik (mind) agyadból lépnek ki, jönnek és rád sugároznak. Ne félj (tőlük). Felismerőképesseged gondolatformái (ezek), ilyeneknek ismerd fel őket.

A tizennegyedik nap

– Ó, Nemes Család Fia, a tizennegyedik napon a Négy Női Küszöbőr jön, kik szintén agyadból származnak. Jönnek, és rád sugároznak. Megint csak ismerd fel (őket). Agyad keleti (negyedéből) a Fehér Tigrisfejű Tövisbotot tartó Istennő jön, baljában véres fejbőr. Délről a Sárga Sertésfejű Huroktartó Istennő jön, nyugatról a Vörös Oroszlánfejű Láncot Tartó Istennő, északról a Zöld Kígyófejű Harangot tartó Istennő érkezik. Így lépnek elő agyvelődből a Négy Női Küszöbőr, hogy rád sugározzanak. Ismerd fel őket mint Védőistenségeidet.

Ó, Nemes Család Fia, a harminc Haragvó Istenség külső köréből Herukák, a huszonnyolc különböző fejű hatalmas Istennő, kik fegyvereket viselnek, jelenik meg. Valamennyi agyad bensejének szülötte, és (azért) jönnek,

hogy rád sugározzanak. Ne félj (tőlük). Bármi is sugároz-
nék rád, ismerd fel, hogy valamennyi felismerőképessé-
ged gonodolatformája. Eme igen fontos időpontban idézd
emlékezetedbe Gurud válsztékos tanításait.

Ó, Nemes Család Fia, keletről a Sötétbarna Yakfejú
Rākshasa Istennő (dereng), kezeiben dorje és koponya,
ezenkívül a Vörösessárga Kígyófejú Brāhma-istennő, ke-
zeiben lótusz, a Zöldesfekete Leopárdfejú Nagy Istennő,
kezeiben háromhegyű bot, a Kék Majomfejú Istennő, a
Vallatás Istennője, kezeiben kerék, a Vörös Hódfejú Szűz-
istennő, kezeiben rövid törrel, a Fehér Medvefejú Indra-
istennő, (kik keleti negyedéből) agyadnak származnak,
derengenek rád. Ne félj tőlük.

Ó, Nemes Család Fia, délről (sugároznak) a Sárga
Bőregérfejú Kéjistennő kezében borotvával, a Vörös Del-
finfejú Békés (istennő) kezében urnával, a Vörös Skorpió-
fejú Amritā-istennő kezében Lótusszal, a Fehér Villás-
Holdistennő kezében dorjéval, a Sötétzöld Ütempálca-Is-
tennő kezében bunkót lóbálva, a Sárgásfekete Tigrisfejú
Rākshasī kezében vérrel teli koponyával jelennek meg, a
dél Hat Yoginīja, kik agyad bensejének (déli negyedéből)
származnak, (most) rád sugároznak. Ne félj tőlük.

Ó, Nemes Család Fia, nyugatról (derengve) a Zöldes-
fekete Keselyűevő Istennő kezében ütempálcával, a Vörös
Paripafejú Kéjistennő kezében hatalmas holttest törzsé-
vel, a Fehér Sasfejú Hatalmas Istennő kezében bunkóval,
a Sárga Kutyafejú Rākshasī kezében dorjéval és borotvá-
val (amivel vág), a Vörös Szarvasfejú Gazdagságistennő
kezében urnával (jelennek meg). A nyugat e Hat Yoginī-
ja, akik agyad bensejének (nyugati) negyedéből származ-
nak, (most) rád sugároznak. Ne ijedj meg tőlük.

Ó, Nemes Család Fia, északról (derengve) a Kék
Farkasfejú Szélistennő kezében zászlóval, a Vörös Bakfejú
Asszonyistennő kezében hegyes dárdával, a Fekete Ser-
tésfejú Disznóistennő kezében tépőfogakból álló hurok-
kal. A Vörös Hollófejú Mennydörgésistennő kezében

gyermektetemmel, a Zöldesfekete Ormányosistennő kezében tetemmel, és koponyából vért szürcsölve, a Kék Kígyófejű Vízistennő kezében kígyóhurokkal (jelennek meg). Ők az észak e Hat Yoginijai, akik agyad bensejének (északi negyedéből) származnak, (most) rád sugároznak. Ne félj tőlük.

Ó, Nemes Család Fia, a négy, az agyad bensőjéből származó Yoginī, a Kapu Yoginija sugároznak rád: keletről a Fekete Kakukkfejű Misztikus Istennő kezében hurokkal, nyugatról a Vörös Oroszlánfejű Misztikus Istennő kezében vaslánccal, északról a Zöldesfekete Kígyófejű Misztikus Istennő (jelenik meg), (ez) a Négy kaput őrző Yoginī, kik a Sárga Kecskéfejű Misztikus Istennővel együtt agyad bensőjéből származnak, rád sugároznak.

Eme Huszonnyolc Hatalmas Istennő a Heruka-Istenség (egyikének), Ratnasambhavának testi erejéből lépnek elő – ismerd fel őket.

Ó, Nemes Család Fia, a Békés Istenségek a Dharmakāya ürességéből lépnek elő. Ismerd fel őket. A Dharmakāya sugárzásából a Haragvó Istenségek lépnek elő. Ismerd fel őket.

Ha abban az időpontban, amikor agyadból az Ötvennyolc Vérivó Istenség kilép, és rád sugárzik, azokat mint tudatod vetületeit felismered, úgy tüstént az egyesülés állapotába kerülsz – belémerülsz a Vérivók terstébe, és eléred a Buddhaságot.

Ó, Nemes Család Fia, ha most felismerésre nem jutsz, és félve elmenekülsz, úgy ismét szenvedések várnak rád. Ha ezeket nem tudod, és a Vérivóktól félsz, úgy befolyásoltatsz, megrémülsz, és ájulásba esel. Gondolatformáid csalóka jelenségekké változnak, és (emiatt) a tévelygés a Sangsārában folytatódik. Ha azonban nem befolyásoltatod magadat, és nem rémülsz meg, nem kell a Sangsārában tovább vándorolnod.

Továbbá a Békés és Haragvó Istenségek teste (nagyságukat tekintve) hatalmasak, mint az egek határai. A kö-

zepesek akkorák, mint a Meru hegye, a kisebbek mintha saját tested tizennyolcszor volna egymásra helyezve. Ne félj, ne hátrálj meg. Ha minden jelenséget, melyek mint isteni alakzatok vagy mint sugárzások jelentkeznek, mint saját tudatod vetületeit felismered, úgy a fölismeréssel együttesen a Buddhaságot is eléred. A kifejezés, hogy „a Buddhaság egy pillanat alatt elérhető”, ez esetben (jogosan) alkalmazható. Ha mindezt megjegyzed, eléred a Buddhaságot, oly módon, hogy belémerülsz a kāyákba.

Ó, Nemes Család Fia, ha azokat fel nem ismered és félsz, úgy a Békés Istenségek mint Mahā-Kālák sugároznak rád, a Haragvó Istenségek (viszont mind) mint alakzatai a Halálistenségnek, a Dharma-Rājának (sugároznak rád). Gondolatformáid árnyképekké (vagy Mārakká) válnak, és te (kénytelen leszel) a Sangsārába bolyongani.

Ó, Nemes Család Fia, ha nem ismered fel gondolatformáidat, úgy bárha ismernéd is a (szent) iratokat – mind a sūtrákat, mind a tantrákat –, ha gyakoroltad is a vallást akár egy Kalpa idején keresztül, (mégsem érhetsz el) Buddhaságot. Ha viszont gondolatformáidat fölismered, úgy egy fontos művészet és egy szó segítségével eléred a Buddhaságot.

Ha amikor meghaltál, a gondolatformáidat nem ismerted fel, úgy a Halálistenség, a Dharma-Rāja alakja sugároznak a Chönyid-bardóból. A Halálistenség a Dharma-Rāja legnagyobb alakja, oly hatalmas, hogy megközelítheti az eget határait, a középső (olyan) mint a Meru hegye, és a legkisebb pedig, mint tested tizennyolcszor egymásra helyezve. (Ezek) jönnek, és betöltik a világmindenséget. Felső fogsorukkal alsó ajkukat harapva jelennek meg, szemeik üvegesek, hajuk a fejük tetején összekötött, nagy testük, keskeny derekuk, kezeikben (karmikus) jelzőtábla, és szájaikból hangok törnek elő: „üssed”, „vágjad”, (így hangzik). Velőt esznek, vért isznak, holttetemet, fejet és szíveket szagatnak: így jönnek, és megtöltik a világokat.

Ó, Nemes Család Fia, ha ilyen gondolatformák jelentkeznek, ne rettegj, ne befolyásoltasd magadat. A test, amelyet most bírsz, szellemi test, amely (karmikus) hajlamok szülötte, és így ha ütik, ha (darabokra) vagdalják is, nem halhat meg. Mivel tested a valóságban üresség, nem kell félned. A Halálistenségek (teste is) tudatod emanációi és sugárzásai. Nem anyagból valók. Üresség az üresség ellen mit sem tehet. Tudat-képességed emanációján túl, sem a Békés, sem a Haragvó, sem a Vérivó Istenségek, de a különböző fejűek, a szivárványsugárzás, az ijesztő megjelenések sem léteznek a valóságban: ez nem kétséges.

Ha tehát ezeket tudod, mindezek az ijesztő jelenségek önmaguktól eltűnnek. Te belémerülsz az egyesülés állapotába, és eléred a Buddháságot. Ha te ilyen módon felismerésre jutsz, ha hittel és odaadással fordulsz Védőistenségeid felé, akik azért jöttek, hogy a bardo alattomoságai ellen téged megvédelmezzenek, úgy gondolkozzál így:

„Hozzájuk folyamodom oltalomért!”

Emlékezz a Három Drágaságra, érezz ez iránt szeretetet és odaadást.

Bárki is volna Védőistenséged, emlékezz most rá, és miközben nevén megszólítod, imádkozzál így:

„Ó, miközben a bardóban vándorolok,
légy segítségemre.
Kegyelmed segítsen, Drága Védőistenség!”

Miközben a Gurud nevét kiejted, és idézed, így imádkozz:

„Ó, most a bardóban vándorolok,
mentsél meg!
Ó, ne vond meg tőlem, kegyelmedet!”

Higgyél a VÉRIVÓ Istenségekben, és fordulj hozzájuk ezzel az imádsággal:

„Ó, a Sangsārában bolyongva
árnyképek lebíró ereje miatt,
(bárcsak) a félelem és borzalom, az
ijedség és a rémület elhagyásának
Fényösvényére vezetnének
a Békések és Haragvóak seregei, a
Bhagavānok,
az Úr Haragvó Istennőinek seregei
oltalmazzanak,
hogy a bardo alattomos veszedelmei
közepette biztonságosan járva
a Legtökéletesebb Buddháság állapotába
kerülhessek.
Egyedül vándorolva, kedves barátoktól
elválasztva,
ha gondolatformáim üres alakjai itt
megjelennek,
a Buddhák kegyelmük erejével
akadályozzák meg a bardo rémségeinek
feltűnését.
Ha az Öt világos Bölcsességfény itt megjelenik,
(bár) tűnne félelem és borzadály, és jönne a
fölismerés.
Ha a Békések és Haragvóak isteni testei itt
feltűnnek,
(bár) elérném a félelem nélküliséget, és
felismerném a bardót.
Ha a gonosz Karma hatására a nyomorúságot
ízlelnem kell,
(bár) Védőistenségeim elűznék a nyomorúságot.
Ha a valóság-természetes-hangja (mint) ezer
mennydörgés visszhangzik,
(bár) átválnának e hangok a Hat Szótagnak
hangjaivá.

Védtelenül kiszolgáltatva a Karmának,
könyörgöm a kegyes Irgalmasokhoz, hogy vé-
delmezzenek.

Ha a karmikus hajlamok nyomorúságait
itt elszenvedem,

derengjen fel a Tiszta Fény üdvössége.

Az öt elem ellenségként ne támadjon rám,
de (adassék meg nékem) az Öt Rend, a Megvilá-
gosodottak Birodalmának megpillantása.”

Őszinte hittel és odaadással így imádkozzál, a Buddhasá-
got ily módon a Sambhogakāyában minden bizonytal
eléred. Igen fontos ez. Hasonló módon ismételd el ezt
háromszor, (sőt) hétszer egymás után. Ha nehéz is a
gonosz, és gyenge és másfajta a Karma, mégis lehetetlen,
hogy a szabadulás ne következzen be, (ha így felismer-
ésre jutunk). Ha azonban annak ellenére, hogy (a bardo
e fokán) minden megtépetett, felismerés mégsem követ-
kezik be, úgy az a veszély áll fenn, hogy a bolyongás
folytatódik. A harmadik bardo, amelynek neve Sidpa-bar-
do, következik, melyben a szemtől-szembe-ültetés módja
az alább következő magyarázatok szerint történik.

Befejezés, amely a bardo-tanok alapvető jelentőségét vitatja meg

Tökéletesen mindegy, hogy valaki mily vallási gyakorla-
tokat végzett – akár kiadós, akár elégtelen módokon – ,
mert a halál beállta után a félrevezető árnyképek megje-
lennek, és ezért ez a Thos-sgrol nélkülözhetetlen. Azok-
nak, akik sokat meditáltak, az igaz valóság dereng föl,
mihelyt testüktől a tudatprincípium elvált. Az élet során
tapasztalatot gyűjteni (azért) fontos: azok, kik lényük
(való természetét) felismerték, akiknek valamelyes gya-
korlati tapasztalatuk van, (ezáltal) nagy halatalommal

rendelkeznek a halál pillanatában, e bardóban, ha ugyanis a Tiszta Fény feldereng.

A Mantrák Misztikus Ösvényének istenségei felett való meditáció, mind alacsonyabb, mind tökéletes fokon, az emberi lét alatt gyakorolva, igen nagy befolyással bírhat a Békés és Haragvó víziók idején a Chönyid-bardo (állapotában).

Mivel az ezzel a bardóval való foglalkozás az emberi lét során igen nagy jelentőségű, tehát ismerd meg, tanul meg kívülről, védj jól emlékezetedbe, olvasd rendszeresen háromszor egymás után. Szavai értelmét igyekezz világosan megérteni; tulajdonképpen az volna a helyes, ha szavai jelentését akkor sem felejtened el, ha téged száz hóhér üldözne.

E tan neve a Hallás-útján-való-megszabadulás, mivel még azoknak is reményük lehet a szabadulásra, kik öt határtalan vétket követtek el, hacsak (képesek) a Fül Ösvényén keresztül hallani. Olvasd föl ezt azért nagy gyűlekezetek közepette. Terjeszd. Ha csak egyszer is hallotta valaki, bár értelmét nem is értette, emlékezni fog rá az átmeneti állapotban, hogy egyetlen szó sem fog abból hiányozni, mivel a tudat (ott) kilencszeresen világos. Emiatt minden élőlény füleibe volna olvasandó, minden holttem mellett felolvasandó volna: széles körben volna terjesztendő.

Aki e (Tannal) találkozik, az valóban boldognak (mondható), azok kivételével (azonban), akik sok érdemet szereztek, és (magukban) sok homályt eloszlattak, kevesek azok, akik megértik.

Szabadulás nyerhető már azáltal is, hogy csak egyszerűen nem hitetlen az, aki hallja. Tartsd ez okból (e Tant) igen nagyra: minden tanoknak lényege ez a Tan.

Az átmeneti állapotban a Valósággal való szemtől-szembe-ültetés, nevezetesen a „Tan, amely Pusztahallás-útján-megszabadít, és az amely Pusztakíséretül-adás-útján-megszabadít” – itt végződik.

II. könyv

*Amely alapos fő részét jelenti annak, aminek neve
„A hallás-útján-való
megszabadulás mélységes lényege”.
Az emlékeztető az átmeneti állapotban való
szemtől-szembe-ültetésre
az újraszületés keresésekor.*

Szöveg:

Srid-pani bar-dohi ngo-spröd gsal-hdebs thös-sgrol zhes-
bya-va zabhahi nying-khu zhes-vahi dvu-phyogs legs.

Tiszteletadás

Az összegyűlt Istenségeknek,
a Védőistenségnek,
a Gurunak
adassék mélységes tisztelet:
tegyék lehetővé az átmeneti
állapotból való megszabadulást!

Bevezető versek

A nagy
Bar-do Thos-sgrolban
fentebb a
Chönyid-bardo taníttatott;
következik a
Sidpa-bardo,
a jó Emlékeztető legott.

I. rész

A halál utáni világ

Bevezető tanítások a szolgálattévő számára

Bár már megelőzően, a Chönyid-bardo folyamán sok élénk Emlékeztető adatott, mégis eltekintve azoktól, akik az igaz Valóságot jól ismerték, kiknek jó Karmájuk volt – a rossz Karmával terheltek, kiket félelem és borzadály szállt meg, a felismerés azoknak számára nehéz. Ezek lefelé vándorolnak a tizennegyedik napig, és (ezek) élénk befolyásolása érdekében fölolvassandó (mindaz), ami alább következik.

A bardo-test: születése és természetfeletti képességei

Miután a három Drágaság imádása és az ima, amely a Buddhák és Bodhisattvák segítségét kéri, elvégeztetett, szólítsd az elhaltat nevén, majd háromszor vagy hétszer mondd el ezt:

– Ó, Nemes Család Fia, hallgass (rám) figyelmesen és szívedre: a születéseket a Pokolvilágban, a Devák világában és ebben a bardo-testben, természetfeletti születésnek nevezik.

Valóban, midőn a Chönyid-bardóban a Békések és a Haragvók sugárzásait tapasztaltad, de fölismerésükre alkalmatlannak bizonyultál, a félelem miatt három és fél napra ájulásba estél (elhalálózásod után), és midőn eme

eszméletlenségéből ismét magadhoz tértél, a benned lakozó Tudat őszállapotában támadt föl, és egy sugárzó, megelőző testhez hasonló test kelt (életre) – mint a Tantra mondja:

„Egy testtel, (látszat szerint) húsból valóval, (mely) az előbbihez (hasonlatos) és ahhoz, mely születni fog, minden értelmi képességgel és akadályt nem ismerő mozgással bíró (testtel rendelkeznek). Csodás karmikus erőket bíró, tiszta égi-szemeknek látható, (bardo-lényegű) testtel.”

A tanítás (erre vonatkozóan) a következő:

Eme (sugárzó test), amelyre „az előbbihez és az ezután születőkhöz (hasonló)” utalás történt – (ami annyit jelent, hogy egy oly testről van szó, amely pontosan olyan [látszólag], mintha húsból és vérből való volna, mint a korábbi, emberi, a hajlamok teste) –, bizonyos olyan tulajdonságokkal rendelkezik, mint a magasabb rendű lények (teste).

Ez a test a vágyból (született), egy gondolat-formahallucináció az átmeneti állapotban, és neve Vágy Test.

Abban az időben, amikor Devának kell, néked Devavilágbeli víziók jelennek meg, éppen úgy – bárhová is kell születned – Asuraként, emberként, állatként vagy Pretaként vagy pedig pokolbeli lényként –, néked oly víziók jelennek meg, melyek a kérdéses hely természetének megfelelnek.

Ennek megfelelően (az idézetben előforduló) „előbbi” kifejezés a bizonyos három és fél nap előtti gondolatodra vonatkozik, azaz, hogy néked olyan tested van, mint az előbbi, a húsból és vérből való, előbbi léted megszokott hajlamainak teste; a születni fog kifejezés viszont arra a vízióra vonatkozik, mely eljövendő születési helyedet jeleníti meg. Így az „előbbihez (hasonlatos) és ahhoz,

amely születni fog” szavak ezekre vonatkoznak, nevezetesen az imént levetett hús-vér testre, melyet az újrászületés alkalmával fel kell vegyél.

Ne kövesd a néked megjelenő víziókat. Ne engedj a vonzásuknak, ne légy gyöngö; ha gyengeség okából vonzódni fogsz (valamennyihez), úgy a Hat Lokában kell vándorolnod, és ott szenvedéseket kell eltűrnöd.

Röviddel ezelőtt nem voltál képes a Chönyid-bardót fölismerni, és emiatt ily mélyre kellett alászállanod. Erősen kell most a Valóságához tartanod magadat. Szellemedet összpontosítva tartsd Test-nélküli-ragaszkodás-nélküli-álláspontban, a zavartalan, eredeti, világos, üres tudatállapotban, amelyet véled Gurud megismertetett. (Ezáltal) szabadulást nyerhetsz, és nem kell érintened az anyaöl küszöbét. Ha azonban a felismerésre alkalmatlan vagy, úgy meditálj a Védőistenséged és a Guru felől, bárkik legyenek is azok, és (tedd ezt) nagy odaadással és bizalommal, mintha az fejedben a korona volna. Igen nagy jelentőségű ez. Ne engedd magad eltéríteni.

Utasítás a szolgálattelvő számára

Így beszélj, és ha szavaid nyomán felismerés következik be, úgy a szabadulás is bizonyos, és a (halottnak) nem kell a Hat Loka felé vándorolni. Ha azonban a súlyos Karma következtében a fölismerés nehéz, úgy folytasd a következőképpen:

– Ó, Nemes Család Fia, ismét hallgass (rám). „Minden értelmi képességgel és akadályt nem ismerő mozgással (felruházva)”, annyit jelent, hogy bár életed során vak, siket, béna lehettél, ennek ellenére (most) a Halál-utáni síkon szemed formákat észlel, füleid hangokat hallanak, és összes többi szerveid sem erőtlenek, de igen tökéletesek.

Ezért mondjuk a bardo-testről, hogy az „minden képességgel fölruházott”.

Eme (létállapot, melyben most tartózkodol) bizonyítja, hogy te meghaltál és a bardóban vándorolsz. Igyekezz ezt fölismerni. Emlékezz a tanításokra, emlékezz a tanításokra!

Ó, Nemes Család Fia, „akadályt nem ismerő mozgás” annyit tesz, hogy jelenlegi tested, mivel Vágy Test, – mióta otthonát elhagyta –, nem anyagi-test (úgy cselekszik, amint akar), és képes a sziklákon, dombokon, köveken, földön és házakon, sőt magán a Meru-hegyen is akadályoztatás nélkül keresztülhatolni. A Buddha Gayān és az anyaölön kívül, a hegyek királyát a Merut, előre, hátra és keresztbe átszelheted, azon áthatolhatsz. Ez is annak a jele, hogy a Sidpa-bardóban vándorolsz.

Emlékezz Gurud tanításaira, és imádkozzál a Könyörületes Istenséghez.

Ó, Nemes Család Fia, valóban fel vagy ruházva oly erővel, melynek segítségével alakodat nagyság és szám szerint változtathatod, mindez azonban nem valamely Samādhi gyümölcse, de tulajdon erőd, mely természetes módon jelentkezik, mely ezért a karmikus hatalom természetével bír. Képes vagy arra, hogy a Meru körüli négy világtájat egy pillanat alatt bejárjad. Ott jelensz meg, ahol csak kívánsz. Hatalmadban áll, hogy oly rövid idő alatt, mely egy hajláshoz vagy kéznyújtáshoz szükséges, ott jelenj meg, ahol kedved tartja. E különböző csalárd és alkváltoztató erőket azonban ne kívánd, ó, ne kívánd őket! Nincs eme erők között egy sem, mellyel ne rendelkezhetnél. Hogy azokat akadálytalanul alkalmazd, ennek képessége benned rejlik. Tudd ezt, és imádkozz a Gurudhoz.

Ó, Nemes Család Fia, „tisztá égi szemeknek látható” annyit tesz, hogy az azonos fölépítésű, azonos természetű (vagy azonos tudatfokú lények) az átmeneti állapotban egymást kölcsönösen látják. Oly egyének például, kik a Devák között fognak újraszületni, látják egymást (és így tovább). Ne bámészkodj (ezek láttán), de imádkozz a Könyörületeshez.

„Tiszta égi szemeknek látható” (ezenkívül) annyit is jelent, hogy a Devák, kik (tisztá) érdemeik következtében születnek, azok számára is láthatók, kik a Dhyānát gyakorolják. Ezek azonban nem minden időben láthatják őket: ha szellemileg (rájuk) koncentrálnak, akkor látják (őket), ha nem, úgy (azokat) nem láthatják. Néha annak ellenére, hogy Dhyānát gyakorolnak, lehet, hogy eltérítetnek, (és akkor sem látják őket).

A lét ismérvei az átmeneti állapotban

– Ó, Nemes Család Fia, ily test birtokosa helyeket fog látni, (melyeket emberi léte során ismert) és rokonokat, ahogy azok az álmokban megjelennek. Látod rokonaidat és hozzátartozóidat, és szólsz hozzájuk, de feleletet nem kapsz tőlük. Ha te azután őket és családodat sírni látod, így gondolkozol: „Halott vagyok, mit is tehetnék?” – és oly nyomorúságosan érzed magad, mint hal, (melyet a vízből) vörösen izzó szénre dobtak. Ily nyomorúságot élsz te át akkor. De nyomorúságos helyzetekben nem lelsz segítséget. Ha isteni Gurud van, úgy imádkozzál hozzá. Imádkozzál a Védőistenséghez, az Irgalmashoz. Még hogyha ragaszkodsz is rokonaidhoz és hozzátartozóidhoz, nem fog az terajta segíteni. Tehát ne ragaszkodj hozzájuk, de imádkozz az Irgalmas Istenséghez, (úgy) bánatot, félelmet és borzadályt érezni nem fogsz.

Ó, Nemes Család Fia, ha a Karma örökösen mozgó szele (ide és oda) hajt, tudatod, mivel alakot nélkülöz, és alapja nincsen, olyan, mint a tollpihe, melyet a szél űz, mely a lélegzet paripáján nyargal. Megállás nélkül és akaratom ellenére bolyongsz ide-oda. Mindazoknak, akik itt zokognak, mondd: „Itt vagyok, ne sírjatok.”

Mivel azonban azok téged nem hallanak, ezt gondold: „Halott vagyok.” És ismét nyomorúságosan érzed magad. Ne érezd nyomorúságod (súlyát).

Szürke alkonyati fény (vesz körül) mind nappal, mind éjszaka és minden időben. Az átmeneti állapot eme szakaszában egy, két, három, négy, öt, hat vagy hét hetet fogsz eltölteni, (itt leszel) egészen a negyvenkilencedik napig. Úgy mondják, hogy a Sidpa-bardo nyomorúságát huszonkét napon át élék meg, de a Karma befolyásának különbözősége miatt pontos időszak nem állapítható meg.

Ó, Nemes Család Fia, ebben az időben a Karma szele, a borzalmas, nehezen elviselhető téged (tova) ragad, és szörnyű lökésekkel hajt előre. Ne félj tőle. Csalódásod miatt (érzed) ezt így. Áthatolhatatlan sötétség (áll) előtted, és közepéből ijesztő hangok, fenyegetések hangzanak: „üsed”, „vágjad” és hasonlóak. Ne rettegj ezektől (sem).

Más esetben a gonosz Karma befolyására karmikus eredetű húsevők, Rákashasák (vagy Démonok) tülekedését látod, kik különböző fegyvereiket (lóbálva) ezt (kiáltják): „üsd”, „vágd”! Feléd rohannak, és szinte versenyeznek, hogy melyikük ragadjon meg először. Borzalmas vadállatok árnyképei is földerengenek, melyek üldöznek. Hó, eső, sötétség, heves (szélroham) és hallucinációk jelentkeznek, mintha sok ember üldözne. És hangok (is) hallatszanak, mintha hegyek rognának össze, mintha haragvó tenger zúgna, mintha tűzvész üvöltene, és mintha (hirtelen) támadt szélvihar zúgna.

Ha e hangok jönnek, úgy menekülsz, nem válogatva az irányt. De az utat szörnyű szakadékok zárják el – (egy) fehér, (egy) fekete és (egy) vörös. Borzalmasak és mélyek, és az az érzésed, hogy azonnal elnyelnek.

Ó, Nemes Család Fia, a valóságban nem szakadékok ezek, hanem a kéj vagy a gyűlölet és az ostobaság.

Tudjad, hogy ebben az időben a Sidpa-bardo az, (amelyben tartózkodol), szólítsd neveiken az Irgalmasokat, és imádkozzál így:

„Ó, Irgalmas Istenség és Gurum, (ó), Három Drágaság, ne engedjétek, hogy (én), ez és ez, a szerencsétlenségnek helyeire zuhanjak!”

Igyekezz ezeket el nem felejteni.

Mások, kik sok érdemet szereztek, és magukat komolyan a vallásnak szentelték, az öröm, a jólét különböző elragadó állapotait élik át.

A Semleges lények azonban, kik érdemeket nem gyűjtöttek, de rossz Karma sem terheli őket, sem nyomorúságot, sem örömet nem élnek át, hanem színtelen közömbösségben, az egyformaság állapotában vannak.

Ó, Nemes Család Fia, bármi is következne – bármily elragadó örömök is jutnának osztályrészedül –, ne engedj vonzásuknak. Ne ragadd el magadat, de gondold:

„A Guru és a Három Drágaság dicsértessenek eme (érdemek által szerzett) örömmel.”

Add fel az elragadtatást, és add fel vágyaidat! Még ha fájdalmat, sem örömet nem élsz át, de közömbösség állapotában vagy, (akkor is igyekezz tudatodat a Nagy Szimbólum fölötti meditáció) állapotába vezetni, mégpedig úgy, hogy arra se gondold, hogy most meditálsz. Igen fontos ez!

Ó, Nemes Család Fia, ebben az időben rövid ideig hídfőknél, templomokban és a nyolcfajta stüpáknál tartózkodol, de képtelen vagy ott huzamosabb időt eltölteni, mivel (földi) tested és tudatod elváltak egymástól. Képtelenséged miatt, hogy huzamosabb ideig nem maradhatsz, sokszor nyugtalannak, megkínzottnak és rémültnek érzed magad. Sokszor zavaros benned a Tudó, sokszor kapkodó és összefüggést nélkülöző. Emiatt így gondolkodol: „Halott vagyok, mit is tegyek?” Az ilyen gondolatok zavarják meg a Tudót, szíved ezért didereg, és te végtelen nyomorúságot és bánatot élsz át. Mivel egy helyen sem vagy képes megmaradni, és úgy érzed, hogy kénytelen vagy tovafutni, ne gondold különböző dolgokra, de igyekezz tudatodat (ős) állapotban megtartani.

Ami a táplálékot illeti, úgy csak azt veheted magadhoz, mit feléd nyújtanak és semmi egyéb táplálékot. Ami a barátokat ez időben illeti, arról semmi bizonyos nem mondható.

Ezek ismérvei a szellem-test vándorlásának a Sidpabardo átmeneti állapotában. Ez időben boldogság és nyomorúság a Karmától függenek.

Látod házadat, a szolgálakat, rokonokat és a holttestet is, és (így) gondolkozol: „Halott vagyok, mit is tehetnék?“, és a bánat nehéz súlya ezt a gondolatot ébreszti föl benned: „Ó, mit nem adnék (azért), ha testem lehetne!“ E gondolat nyomán bolyongsz ide-oda, és testet keresel magadnak.

Bár módod lett volna halott testedet kilenc esetben (is) újra elfoglalni, de a hosszú idő következtében, mely a Chönyid-bardóbeli tartózkodásod alatt eltelt, az jéggé fagyott, ha tél volna, széthullott, ha nyár volna, vagy más esetben rokonaid (azt) elégették, eltemették, a vízbe dobták, a madaraknak adták, vagy a vadállatok elé vetették táplálékul. Mivel ily módon helyet nem találsz, elégedetlen vagy, és úgy érzed, hogy sziklák hasadécai szorítanak és préselnek össze. Ilyenfajta nyomorúság érezhető az átmeneti állapotban akkor, ha az ember újraszületést keres, de ha keresel (is) testet, nem érsz majd el (hiába-való) fáradozásoknál egyebet. Űzd el magadtól az (új) test utáni vágyat, és engedd, hogy szellemed a lemondás állapotában időzzön, igyekezz ebben az állapotban maradni.

Ha a szemtől-szembe-ültetés ily módon történik, a bardóban szabadulás érhető el.

Az ítélet

Utasítások a szolgálattévő részére

Ennek ellenére azonban ismét előfordulhat, hogy a gonosz Karma befolyására mindezek ellenére nem következik be a fölismerés. Szólítsd ezért nevén az elhaltat, és szólj a következőképpen:

– Ó, Nemes Család Fia, (ez és ez), hallgass (rám); ily módon szenvedsz, ez Karmád következménye. Senki más nem oka ennek: tulajdon Karmád okozza ezt. Imádkozz ezért komolyan a Három Drágasághoz, ez majd megvédelmez. Ha se nem imádkozol, se nem tudod, hogy a Nagy Szimbólum vagy valamely Védőistenség felett hogyan kell meditálni, úgy most a Jó Génusz is jelentkezik, ki (ugyancsak) egykor veled együtt született, és rossz tetteidet számlálja fekete kavicsok (sorával). Igen nyugtalan leszel most, félsz és reszketsz és hazudni is szeretnél, miközben így szólsz: „Nem követtem el semmi rosszat!”. A Halálistenség erre így válaszol: „A Karma tükrét fogom megkérdezni.”

Miközben ezeket mondja, beletekint a tükörbe, melyben mind a jó, mind a gonosztetteid élénken tükröződnek. A hazugság hiábavaló. Erre a Halálistenség (egy szolgálattévő fúriája) kötelet vet nyakad köré, és tovavoncsol. Levágja fejed, kitepi szíved, kiszakítja beleidet, kiszívja velőd, kiissza véred, húsdod megeszi, és megrágja csontjaidat. Te azonban képtelen vagy meghalni. Még ha tested darabokba is tépetett, újból fölépülsz. Az ismételt szétszabdaltatás szörnyű kínt és gyötrelmet okoz.

A kavicsok számlálása idején se ijedj meg, ne rettegj akkor sem, ne hazudj, és ne félj a Halálistenségtől.

Mivel tested szellem-test, nem halhat meg, még ha le is fejezik, még ha fel is négyelik. Tested a valóságban az

üresség természetével bír, így nincsen okod félelemre. A Halálistenségek (nem egyebek, mint) hallucinációk. A vágy-test, (amit bírsz) a hajlamok teste, és üres. Üresség mit sem tehet üresség ellen, mit árthat a lényeket nélkülöző a lényeket nélkülözőnek.

Tulajdon hallucinációtól eltekintve, a valóságban olyasmi, mint Halálistenség, Istenség vagy Démon vagy Ökörfejű Halálistenség, nem léteznek. Igyekezz ezt fölismerni! Igyekezz fölismerni, hogy most bardóban tartózkodol, meditálj a Négy Samādhi, a Nagy Szimbólum felett. Ha nem tudod, hogy hogyan kell meditálni, úgy egyszerűen analizáld gondosan mindannak való természetét, ami megijeszt. A valóságban semmi az, alakatlan, oly üresség, amely a Dharmakāya. Ez az üresség nem a (közönséges értelemben vett) semmi üressége, hanem Üresség, melynek természete befolyásolhat, és tudatodat tisztává és világossá teheti: ez a Sambhogakāya szellemi (szerkezete). Ebben az állapotban, melyben most létezel, szinte elviselhetetlen intenzitással ürességet és világosságot tapasztalsz – ürességet, mely természete szerint világos és világosságot, amely természete szerint üres. Ürességet és világosságot, amelyek egymástól elválaszthatatlanok. Ez a tudat ős- (vagy változatlan) állapota, amely (maga) az Ādi-kāya. És az erő, mely belőle árad, akadályt nem ismerően és mindenüvé sugárzik – ez a Nirmānakāya.

Ó, Nemes Család Fia, összpontosított figyelemmel hallgass (rám). Ha a négy kāyát fölismered, úgy minden bizonnyal tökéletes szabadulást nyersz bármelyikben. Ne légy szórakozott. Ez a Buddhák és az élőlények között húzódó határvonal. Ez a pillanat igen nagy jelentőségű. Ha most szórakozott vagy, úgy számtalan aeon idejére lesz szükséges ahhoz, hogy a nyomorúság mocsarából kiszabadulhassál. Egy idézet, melynek igazsága itt alkalmaszandó, így hangzik:

„Egy pillanatnyi idő alatt pontos megkülönböztetés történik; egy pillanatnyi idő alatt tökéletes megvilágosodás érhető el!”

E pillanatig, mely éppen most múlt el, ez a bardo dereng előtted, de te nem jutottál fölismerésre, mert szórakozott voltál. Ez volt az oka annak, hogy oly sok félelmet és rettegést kellett kiállnod. Ha te még (most is) szórakozott vagy, úgy az Isteni Szemek isteni irgalmasságának sugarai meg fognak törni, és te oly helyre kerülsz, ahonnan (azonnali) megszabadulás nem lehetséges. Légy tehát elővigyázatos. Ha mind ez ideig nem jutottál fölismerésre – annak ellenére, hogy megtörtént a szemtől-szembe-ültes, most fölismerésre juthatsz, és így szabadulást is nyersz.

Utasítások a szolgálattévő részére

Ha műveletlen parasztemberről van szó, aki nem tudja, hogy miképpen kell meditálni, úgy mondd néki ezeket:

– Ó, Nemes Család Fia, ha nem tudod, hogyan kell meditálni, úgy imádkozz az Irgalmashoz, hogy fölismerhesd úgy őt, mint a Sanghát, a Dharmát és a Buddhát. Gondold, hogy mindeme félelmet és rettegést okozó képek Védőistenségeid, vagy (maga) az Irgalmas. Idézd vissza emlékezetedbe a misztikus Nevet, melyet emberi életed idején beavatásod alkalmával nyertél, valamint emlékezz Gurud nevére, és közöld e (neveket) a Halálistenségek Igazságos Királyával. Még ha szakadékokba is zuhannál alá, nem fogsz megsérülni. Mellőzd a borzadást és az ijedelmet!

A gondolat mindent meghatározó befolyása

Utasítások a szolgálattévő részére

Ezeket mondjad: mivel ily szemtől-szembe-ültetés során, annak ellenére, hogy szabadulás eddig nem következett be, az most biztosan elérhető lesz. Mégis lehetséges, hogy szabadulás még ezen szemtől-szembe-ültetés során sem következik be, és mivel igen fontos, hogy ennek alkalmazása komoly és folyamatos legyen, úgy szólítsd az elhaltat ismét nevéen, és beszélj a következőképpen:

– Ó, Nemes Család Fia, jelenlegi állapotodban pillanatnyi örömek és pillanatnyi bánatok jutnak osztályrészedül, melyek nagy erővel, (megfeszített és ellazult) hajítógépekhez hasonlóan (követik egymást). A legcsekélyebb mértékben se ragaszkodjál (az örömhöz), és ne békétlenkedjél (a bánatok miatt).

Ha magasabb síkon való újraszületés vár rád, úgy e magasabb sík víziói derengenek fel előtted. Élő rokonaid talán – javadra, az elhalt javára – sok állatot áldoznak, vallásos szertartásokat végeznek, és alamizsnát osztogatnak. De mivel látásod nem tisztult, esetleg hajlamos leszel arra, hogy ténykedéseik miatt még haragot érezél, ami miatt e pillanatban egy pokolbeli születésre adnál okot; bármit is tennének azok, akiket elhagytál, igyekezz azon, hogy haragos gondolat benned életre ne keljen, és táplálj irántuk szeretetteljes gondolatokat.

Továbbá úgy érezd, hogy a hátrahagyott világi dolgok iránt ragaszkodást tanúsíthatsz, vagy ha amiatt, hogy javaidat mások birtokolják, haragot érzel, és gyöngeséged miatt azokhoz vonzódol, úgy egy válságos pillanatban ez olyanformán befolyásolhat, hogy abban az esetben is, ha magasabb világban való újraszületés várna rád, te mégis pokolbeli születést vagy a Preták világában való születést (szerencsétlen lelkek között) készítesz elő.

Másrésről ha a hátrahagyott javaid iránt vonzódol, azokat mégsem birtokolhatod, és azok hasznodra úgysem válhatnak. A ragaszkodás e gyöngeségét ezért mellőzzed, teljesen hagyjál föl ezzel, mondj le mindenről teljes szívvel. Tökéletesen mindegy, hogy ki élvezi földi javaidat, ne érezz semmi irigységet, mondj le azokról. Gondold, hogy azokat a Három Drágaságnak és Gurudnak áldozod, és igyekezz ragaszkodás-nélküli-állapotban időzni, amely szabad a gyöngeségtől (és kívánságoktól).

Ha viszont azt tapasztalod, hogy a Kamkanī mantrákat vagy más szertartást, mely a gonosz Karma föloldását célozza – hogy alacsonyabb síkon való újraszületésed be ne következzenek – pontatlanul végzik, hogy szórakozottság és hanyagság, a fogadalom be nem tartása azok tisztaságát (a szolgálattévő részéről) veszélyezteti, vagy más dolgokat tapasztalsz, melyek nemtörődömséget tanúsítanak – mivelhogy mindent láthatsz a tisztánlátás kisebb karmikus ereje folytán –, előfordulhat, hogy hited meginog, sőt az is, hogy teljesen hitetlenné válsz (vallással szemben).

Minden félelmet és ijedelmet, minden fekete ténykedést, vallástalan cselekedetet és helytelenül végzett szertartást fel tudsz ismerni. Szellemedben így gondolkodhatnál: „Ó, valóban elhagynak engem!” Ha így gondolkodol, nyomasztó hangulat lesz úrrá rajtad, mély harag fog el, hitetlenné válsz, hitedet (vallásodban) elveszítheted, ahelyett, hogy szeretetet és odaadó bizalmat (éreznél). Ez a (magatartás) a válságos pillanatban úgy befolyásolhat, hogy biztosan nyomorúságos körülmények között kell újraszületned. Ilyen (gondolatok) nemhogy hasznodra volnának, de károd származik azokból. Bárha a szertartás helytelenül végeztetik, bárha a pap viselkedése nem kielégítő, miközben temetési szertartásodat végzi (gondolkodjál így): „Valóban! Tulajdon gondolataim a tisztátlanok. Hogyan volna lehetséges, hogy a Buddha szavai helytelenek volnának? Olyan ez, mint a tisztátalanság tulajdon arcomon, melyet tükrör-

ben látok visszatükröződni. Tulajdon gondolataim azok, melyek (minden bizonnyal) tisztátalanok. Ami ezeket (azaz a papokat) illeti, ezeknek a Sangha a testük, nyilatkozatuk a Dharma és szellemükben ők a valóságos Buddha: hozzájuk folyamodom oltalomért!”

Miközben így gondolkodol, bízzál bennük, és táplálj irántuk őszinte tiszteletet. Bármit is tesznek a hátramaradotak, az ilyenformán javadra szolgál majd mindenképpen. Ezért oly fontos a szeretetnek gyakorlása ilyen formában. Ne feledkezz meg erről. Ezzel szemben ha nyomorúságos körülmények közötti újraszületés volna számodra rendelve, és e nyomorúságos állapot fénye már rád sugárzik, mégis ama elragadtatás, melyet rokonaid, hátramaradottaid megpillantása következtében érzel – kik fehér vallási szertartásokat végeznek –, az az öröm, amit apátok és tanult papok látása okoz –, kik tettel, szóval és gondolatban helyesen végzik a szertartásokat –, a válságos pillanatban azt eredményeznék, hogy annak ellenére, hogy nyomorúságos állapotot érdemelnél, mégis születésed boldogabb síkon következik be. (Ezért) ne keljenek benned szeretettelen gondolatok, de mindenek iránt érezzél odaadó, pártatlan, hittel teljes szeretetet. Légy ezért különösen elővigyázatos.

Ó, Nemes Család Fia, összefoglalva: mivel tudásod most az átmeneti állapotban minden sürgősséget nélkülöz, támasztékot nélkülöző, és súlytalansága következtében állandóan mozgásban van, minden gondolat, mely érinti – legyen az jámbor, vagy rossz – rá igen nagy hatással van. Ne gondolj ezért gonosz dolgokra, de idézz emlékezetedbe áhítatos gyakorlatokat. Vagy ha ilyen gyakorlatokat nem szoktál meg, úgy (igyekezz) tiszta szeretetet és odaadó hitet érezni. Imádkozzál az Irgalmashoz vagy a Védőistenséghez. Teljes odaadással és hittel mondd el ezt az imádságot:

„Ó, egyedül vándorolva, szerető barátoktól elválasztva, ha szellemi elképzeléseim üresen tükröződő alakjai nékem földeregenek, legyen velem

a Buddha irgalmasságának ereje, és adassék meg, hogy a bardóban félelem és borzadály és rémület ne legyenek.

Ha a gonosz Karma következtében nyomorúságot élnék át, a Védőistenségek oszlassák el a nyomorúságot.

Ha ezer mennydörgés visszhangozza a Valóság Hangját, legyenek e hangok a Hat Szótag hangjai.

Ha a Karma üldöz, és védelmezőm nincsen, óvjon az Irgalmas – így imádkozom.

Ha a karmikus hajlamok szenvedése kínoz, sugározzon rám a Samādhi üdvözítő, tiszta fényessége.”

Az ilyen módon elmondott bensőséges ima biztosan segít rajtad. Légy nyugodt, félre nem vezetted. Igen fontos, ha ez elmondatik, az emlékezés fölébred. Felismerés és szabadulás (így) elérhető.

A Hat Loka fényeinek földerengése

Utasítások a szolgálattévő részére

De abban az esetben, ha ez a tanítás bár sokszor megismételtetett, a fölismerés – a gonosz Karma befolyása miatt – nehéz volna, mégis nagy a haszna annak, ha a szemtől-szembe-ültetés tovább folytatódik. Még egyszer szólítsd tehát nevén az elhunytat, és szólj így.

– Ó, Nemes Család Fia, ha képtelen voltál a fentieket megérteni, az elmúlt életed teste (immár) örökre el fog tűnni előled, jövődöd életed teste mindinkább tisztává válik. „Szomorúságot kell elszenvednem! Mindegy nekem, milyen test is lesz az, de elindulok, hogy megkeressem!” Miközben így gondolkodol, ide-oda tévelyegsz

állandóan, és (mindinkább) zavarodott leszel. A Sangsāra Hat Lokájának fényei rád sugároznak. Ama hely fénye, mely Karmád következtében születésedet meghatározza, világít leginkább.

Ó, Nemes Család Fia, hallgass (rám). Ha tudni kívánod, milyen hat fény ez: a Deva világ zavaros fehér fénye, az Asura világ zavaros zöld fénye, az emberi világ zavaros sárga fénye, az állatvilág kék fénye, a Preta világ zavaros vörös fénye és a poklok világának zavaros füstszínű fénye sugárzik rád. Ebben az időben a te tested színe – a Karma erejénél fogva – részese ama színnek, amely eljövendő születési helyednek jellemzője.

Ó, Nemes Család Fia, a tanok különleges művészete e pillanatban különös fontossággal bír: bármilyen fény is sugározna most rád, meditálj fölötte, mintha maga az Irgalmas volna. Bármily helyről származna is a fény, tekintsd ezt a helyet olyannak, mintha maga az Irgalmas volna, (vagy őbenne létezne). Ez egy különlegesen mélységes művészet, és megakadályozza az újraszületést. És bárki volna is Védőistenséged, meditálj fölötte hosszú időn keresztül. (Képzeld el alakját) mégis a valóságban nemlétezőnek, mint egy varázslat által előhívott alakot. Ennek neve tiszta-képzület-alakzat. Ezek után a Védőistenséged (elképzelését) a külső körvonalaktól kezdődően engedd föloszlani, míg végül semmi nem marad abból, és helyezd magad a tisztaság és üresség állapotába – melyet egy bizonyos valaminek már nem foghatsz föl –, és maradj kis ideig ebben az állapotban. Mélyedj el újólág a Tiszta Fény szemléletében: cselekedj így fölváltva. Végül tudatod föloszlását igyekezz megvalósítani (kezdve) külső körvonalainál.

Ahová éter hatol, tudat hatol oda. Ahova a tudat hatol, a Dharmakāya hatol oda. Időzz nyugodtan a Dharmakāya nem-teremtett állapotában. Ebben az állapotban elkerülhető az újraszületés, és tökéletes megvilágosodás nyerhető el.

II. rész

Az újraszületés lefolyása

Az anyaöl küszöbének elzárása

Utasítások a szolgálattévő részére

Ha a jámbor gyakorlatok nagy hiányossága és (a vallási tanokban való) járatlanság következtében a fölismerés elmarad, árnyképek jelentkezhetnek, melyek hatására az anyaölek küszöbei felé való vándorlás elkezdődik. Az anyaölek küszöbeinek elzárását célzó tanítások (most) igen fontosak: szólítsd nevén az elhaltat, és mondd ezeket:

– Ó, Nemes Család Fia, ha a fentieket nem értetted volna meg, úgy most a Karma hatása következtében az a benyomásod, hogy fölfelé hatolsz, vagy egy síkban mogyasz, vagy pedig lefelé süllyedsz. Mélyedj el a Könyörületes szemléletben. Szállj magadba. Mint már mondtam, széllökéseket érzel, jeges viharokat. Jégeső és sötétség vesznek körül, és úgy érzed, mintha sok ember üldözne. Ha eme (hallucinációk) elől menekülsz, úgy ha érdemdús Karmával nem rendelkezel, úgy érzed, hogy a nyomorúság helyei felé futsz. Míg ha érdemdús Karmával rendelkezel, úgy érzed, hogy az üdvösség helyei felé közelítesz. Ezután, ó, Nemes Család Fia, rád sugároznak jövőendő születésed világának jellemző fényei. E pillanat részére különböző, igen lényeges tanítások alkalmaztatnak. Hallgass (rám) figyelemmel. Ha a fenti szemtől-szembe-ültetés eredménnyel nem is járt volna, (te mégis) felismerésre fogsz jutni, (mert) még azok is, kik áhítatos gyakorlatokat nem végeztek, fölismerhetik a jeleket. Ezért hallgass figyelemmel.

Utasítások a szolgálattévő számára

Most igen fontos az anyaöl küszöbe elzárásának módszereit alkalmazni. Eközben a legnagyobb elővigyázattal kell eljárni. Az elzárásnak két (fő) módja van: a lényt, aki belépni készül, ebben megakadályozni, és az öl küszöbét, melybe beléphetne, elzárni.

Az anyaölbe való belépés megakadályozásának módja

A tanítások, amelyek a lényt a belépésben megakadályozzák, a következők:

– Ó, Nemes Család Fia, (ez és ez), akárki volt is Védőistenséged, (most) nyugodtan mélyedj el szemléletében, mintha a Hold tükröződése volna a vízen látható, de (mint a Hold) nem létező, (mely) olyan, mint egy elővarázsolt kép. Ha nincs Védőistenséged, úgy mélyedj el a könyörületes Istenség szemléletében, vagy meditálj felőle, és ezeket szem előtt tartva, meditálj nagy nyugalomban.

Azután a Védőistenség (elképzelt alakját) engedd föl-oszlani körvonalaitól kezdődően, és meditálj gondolatkép-zés nélkül az üres Tiszta Fény felől. Ez igen mély művészet. Ez lehetetlenné teszi az anyaölbe való belépést.

Az anyaöl küszöbe bezárásának első módja

– Ilyen módon meditálj. Ha azonban még ez sem volna elegendő szabaduláshoz, (ahhoz, hogy anyaölbe való belépésedet megakadályozza), és te kész vagy arra, hogy egybe belépjél, úgy az anyaöl küszöbe bezárásának mélységes tana (segíthet). Íme halljad:

„Ha néked a Sidpa-bardo dereng, egyetlen elhatározást tartsál eszedben, és fűzd tovább a jó Karmák láncát.

Zárd el az anyaöl küszöbét, ne feledd az ellenállást.

Itt az idő, amikor határozottságra és tiszta szeretetre van szükség.

Hagyj fel a féltékenységgel, és mélyedj el az Atya-Anya Guru szemléletében!”

Ismételd el ezt világosan, elmélkedj értelme felől, és meditálj. E gyakorlat végrehajtása lényeges.

A fenti tanítás: „Ha néked a Sidpa-bardo dereng” azt jelenti, hogy te most a Sidpa-bardóban vándorolsz.

Ennek jele, hogyha te vízbe vagy tükörbe tekintesz, tested, illetve szellemed tükörképét látni nem fogod. Durva, hús-vér anyagi testedet levetted. Ez a jele annak, hogy a Sidpa-bardóban bolyongsz.

Ebben az időben szórakozottság nélkül egyetlen elhatározást kell hogy megformálj elmédben. Eme egyetlen elhatározás formálása igen fontos. Olyasmi ez, mint amikor a paripa futását gyeplő segítségével szabályozzák.

Bármit kívánsz is, valóra válik az. Ne gondold gonosz dolgokra, melyek (értelmed) futását megváltoztatni képesek. Emlékezz a szellemi rokonságra, mely a Bar-do thos-sgrol fölolvásójához fűz, vagy valaki más olyanra, akitől tanításokat, szellemi beavatást vagy szent szövegek megértésének módját tanultad előző, emberi léted idején. Időzz a jótettek szándékánál: igen fontos ez. Ne engedd magad eltéríteni. A lefelé szállás és lefelé süllyedés határán állasz most. Ha csak egy pillanatra is határozatlan vagy, úgy nagy nyomorúság vár rád hosszú időn keresztül. Itt van a pillanat. Törekedj egyetlen cél felé. Kitartóan fűzd tovább a jótettek láncát.

Itt az idő, hogy az anyaöl küszöbét lezárjad. „Itt az idő, amikor határozottságra és tiszta szeretetre van szükség.

ség!", ami annyit tesz, hogy most van itt az ideje az anyaöl küszöbének bezárására, aminek öt módja van. Jól zárd ezeket szívedbe.

Az anyaöl küszöbe bezárásának második módja

– Ó, Nemes Család Fia, ebben az időben férfi és női lények egyesülésének vízióit fogod látni. Ha ezt látod, igyekezz magad visszatartani, nehogy közéjük lépjél. Apát és Anyát úgy tekints, mintha azok Gurud és Isteni Anya volnának. Hajolj meg előttük, és meditálj felőlük. Ápold odaadó hitedet. A szellemi imádást végezd bensőségesen és fogadd meg, (hogy tőlük) vallásos vezetést kérsz.

Eme elhatározásod bizonyosan elzárja az anyaöl küszöbét. Ha azonban még ezáltal sem záródna el, és úgy éreznéd, hogy oda be kell hogy lépjél, meditálj az Isteni Atya-Anyá Guru felől, mintha az Védőistenséged vagy az Irgalmas Védőistenség és a Shakti volnának. És miközben felettük így meditálsz, mutass be nekik szellemi áldozatot. Fogadd meg határozottan, hogy (tőlük) kegyet fogsz kérni. Ezáltal az anyaöl küszöbe bezáródik.

Az anyaöl küszöbe bezárásának harmadik módja

– Ha az anyaöl még ezáltal sem záródik be, és te indítva érzed magad, hogy oda belépjél, a harmadik mód alkalmazása szükséges, mely téged vonzástól és taszítástól megvédelmez.

Négyfajta születés létezik: tojásban való újraszületés, anyaölben való születés, természetfeletti születés, valamint hő és nedvesség útján való születés. E négy eset közül a tojásban való születés és az anyaölben való születés természetük szerint azonosak.

Mint fentebb mondatott, víziók jelentkeznek, melyek férfi és nő egyesülését vetítik eléd. Ha ez időben, vonzás és taszítás érzése közben az ölbe való belépés megtörténik, a születés ló, szárnyas, kutya vagy ember képében lehetséges.

Ha (az rendeltetett), hogy valaki férfinak szülessék, úgy a Tudó önmagát mint férfi lényt látja földeregeni. Erős gyűlölet érzése kel benne az apa iránt és vonzalom érzése az anya iránt. Ha (az rendeltetett), hogy valaki nőnek szülessék, úgy a Tudó önmagát mint nőt látja földeregeni, és erős gyűlölet érzése kél benne az anya iránt és vonzalom érzése az apa iránt. E másodlagos okok miatt a Tudó, (ha az) éter-ösvényre lép, abban a pillanatban, amikor a sperma és a pete egyesülnek, azt tapasztalja, hogy együtt születés boldog állapotában van, amely állapotot eszméletlenségbe hullva éli (azután) át. Később ovális formába zárva érzi magát, és amikor azután az ölből kilép, és szemeit fölnyitja, talán azt kell tapasztalnia, hogy fiatal kutyaként született.

Korábban ember volt, most azonban mint kutya át kell élnie a kutyaól szenvedéseit, vagy talán mint fiatal malac a disznók között, mint hangya a hangyabolyban, mint rovar vagy bogár egy lyukban, vagy mint borjú, mint kecske, mint bárány születik újra oly állapotban, ahonnan (azonnali) visszatérés nem lehetséges. Némáság, tompultság és szellemi sötétség várnak rá, és különböző szenvedéseket kell hogy elviseljen. Hasonló módon juthat (bárki) a pokolba vagy a szenvedő lelkek világába, vagy a Hat Loka hihetetlen nyomorúságainak egyéb birodalmaiba.

Azok, akik ezután (a sangsārai lét után) mohó vágyakozást éreznek, vagy attól szívükben nem félnek – ó, borzalom, ó, rettenet –, és azok, akik tanításokat a Gurutól nem kaptak, ily módon a Sangsāra szakadékaiba zuhannak, és határtalanul, elviselhetetlenül szenvednek. Hogy téged hasonló csapás ne érjen, figyelmezz szavaimra, és véd tanításimat a szívedbe.

Utasítsd el magadtól a vonzás és taszítás érzéseit, és emlékezzél az anyaöl küszöbe bezárásának egyik módjára, melyet most közlök véled. Zárd el az anyaöl küszöbét, és állj ellen. Ez az időpont, amikor komolyságra és tiszta szeretetre szükség van. Mint már mondtam: „Add fel a féltékenységet, és meditálj az Atya-Anya Guru felől!”

Mint már elmagyaráztam, ha férfiszületés vár rád, úgy az anyához vonzást, az apa iránt taszítást fogsz érezni; ha női lényként kell születned, úgy az apa iránt fogsz vonzást és az anya iránt taszítást érezni. Ezenkívül féltékenység érzése is kél benned (megfelelően egyikük vagy másikuk iránt).

Erre az időre szól a mélységes tanítás. Ó, Nemes Család Fia, ha vonzás és taszítás érzései jelentkeznek, meditálj a következő módon:

„Ó, milyen gonosz Karmával sújtott lény is vagyok én! A vonzalom és taszítás az okai annak, hogy mind ez ideig a Sangsārában kellett bolyonganom.

Ha most még tovább is engedek a vonzás és taszítás érzéseinek, úgy végtelen időkig kell majd a Sangsārában vándorolnom, és hosszú időn keresztül kell a szenvedések óceánjába merülnöm. Most nem szabad a vonzás és a taszítás érzéseinek engednem. Jaj nékem, mostantól kezdve nem fogok vonzásnak és taszításnak engedni!”

Miközben így meditálsz, határozd el magad, hogy (fogadalmadhoz) tartani fogod magadat. A tantrákban megmondattott, hogy az anyaöl küszöbe már ezáltal is bezárható.

Ó, Nemes Család Fia, ne hagyd magadat eltéríteni. Szellemedet irányítsd céltudatosan eme elhatározásodra.

Az anyaöl küszöbe bezárásának negyedik módja

Ha azonban az anyaöl küszöbe be nem zárható, úgy érzi a kérdéses személy (hogy oda be kell lépnie), úgy az anyaöl a „Nem valóságos és a csalóka”-nak nevezett tanítás segítségével zárandó el. Efölött a meditáció a következőképpen történik:

„Ó, a pár, az atya és az anya, a fekete eső, a szélrohámok, a csöngőhangok, az ijesztő árnyak és minden jelenség való természete szerint csupán árnyék, és nem valóságos. Bármilyen formában jelennek meg, nincsen (bennük) valóság. Anyaguk nem valóságos, és csalóka. Olyanok azok, mint álmok és árnyképek. Nem állandóak, és valóságot nélkülözőek. Mi értelme volna (hozzájuk) vonzódni! Mi értelme volna tőlük megijedni, és rettegni! Ez annyit jelentene, hogy a nem-léviót létezőnek tekinteném. Minden csupán a szellem hallucinációja. A csalóka szellem maga sem létezik öröktől fogva, hogyan létezhetnének akkor a (külső) jelenségek?

Mivel ezeket ilymódon mind ez ideig fel nem ismerem, a nem létezőt létezőnek, a nem valóságosat valóságosnak, a csalókat pedig ténylegesnek tartottam, a Sangsārāban vándoroltam. Ha azokat mint árnyképet még most sem ismerem föl, úgy még sokáig kell a Sangsārāban bolyonganom, és a különböző nyomorúságok mocsarába süllyednem.

A valóságban mindezek olyanok, mint az álmok, mint a hallucinációk, mint a Drizák birodalmi, olyanok mint a légnék tükröződése, mint alakzatok tükörképei, mint a vízben tükröződő Hold – nem valóságosak még egy pillanat tartamára sem. A valóságban nem-létezőek, csalóka (képek).”

Miközben céltudatosan ilyen gondolatokhoz tartja magát az ember, úgy a hit, hogy azok valóságosak, semmivé fog válni, és ha ez a tudat bensőjében meggyö-

keresedik, a megfordulás megtörténik. Ha a nem létezés e hite mélyen gyökeret ver, az anyaöl küszöbe bezáródik.

Az anyaöl küszöbe bezárásának ötödik módja

Ha azonban mindez megtörtént, és a (jelenségek) igaznak tartása még továbbra is fönáll, úgy az anyaöl küszöbe bezárva nincsen, és ha oda belépni a (lény) hajlamos, úgy ennek bezárása a Tiszta Fény felől való meditáció segítségével történjék, amely az ötödik módszer. A meditáció a következőképpen történik:

„Lám, minden anyag tulajdon szellemem, eme szellem pedig üresség. Nem-született és mindig létező.”

Miközben így meditálsz, engedd szellemedet nem-teremtett (állapotában) időzni – mintha víz ömlene vízbe. A szellem sajátágosan szellemi magatartása valósíttassék meg, a maga természetes (vagy változatlan) valójában, tisztán és vibrálva. Miközben ez a lazított, nem-teremtett (szellemi állapot) fenntartatik, biztos, hogy a négyfajta anyaöl küszöbei bezáratnak. Meditálj ily módon mind az ideig, míg a bezárás sikeresen végrehajtatik.

Utasítások a szolgálattévő részére

Fentebb az anyaöl küszöbének bezárására vonatkozóan több mélységes tanítás adatott át. Lehetetlen, hogy ezáltal a magasabb, közepes és az alacsonyabb képességűek meg ne szabadultak volna. Ha kérdik, hogy miért: először is azért, mert a szellem a bardóban természetfeletti fölfogóképessége folytán megérti azt, amit vele közölnek. Másodszor – ha korábban siket és vak volt is – most képességei birtokában van, és mindent meghall, amit mondanak.

Harmadszor, mivel félelmek és borzalmak űzik kitartóan, így gondolkodik: „Mi volna a legjobb?” és mivel igen éber, úgy hallja, amit véle közölnek. Mivel a tudat támasztékot nélkülöz, mindenkor azonnal oda tér, ahová küldik. Negyedszer, mivel irányítása könnyű. Az emlékezet az előbbinek kilencszerese. Még ha (megelőzően) buta volt is valaki, ez időben, a Karma hatása következtében a szellem különösen tiszta, alkalmas a meditációra, mindannak befogadására, amit néki tanítanak. (Ezért a válasz ez:) azért, mert Ő, (azaz a Tudó) eme adományokkal rendelkezik.

Hogy a temetési szertartások hatásosak, annak okai ugyanezek. Emiatt igen fontos a Bar-do thos-sgrol olvasását negyven és kilenc napon keresztül folytatni. Még ha a megszabadítás az egyik szemtől-szembe-ültetés során nem következik is be, de a másiknál bekövetkezhet. Emiatt szükséges a sok szemtől-szembe-ültetés.

Az anyaöl küszöbének kiválasztása

Utasítások a szolgálattevő részére

Mégis sokan vannak olyanok, akik bár emlékeztettek és kitanítottak arra, hogy gondolataikat célratörően irányítsák – meg nem szabadították, mivel a gonosz Karma elsötétítő hatalma nagy volt, és mivel jámbor tettekhez szokva nem voltak, viszont nem-jámbor tettekben aeonok során gyakorolták magukat. Ezért, mivel az anyaöl küszöbe előzően be nem zárattott, most egy tanítás következik, amely az anyaöl kiválasztását ismerteti. Miközben a Buddhák és Bodhisattvák segítségét kéred, ismételd meg az oltalomért való folyamodást, és miután az elhaltat újólag háromszor egymás után nevéen szólítod, beszélj a következőképpen:

– Ó, Nemes Család Fia, (ez és ez), hallgass rám. Bárha a fenti szemtől-szembe-ültetés tanításai behatóan alkalmaztattak, te mégsem értetted meg azokat. Ezért történt, hogy az anyaöl küszöbe nem záródott be egészen az (új) test fölvételének idejéig.

Válaszd ki a megfelelő anyaölet a tanításnak (megfelelően). Figyelj rám erősen, és tartsd a (tanítást) jól emlékezetedben!

Az újraszületés helyének figyelmeztető víziói

– Ó, Nemes Család Fia, most tűnnek fel az újraszületés helyének jelei, és (mutatkoznak) ismertetői. Ismerd fel azokat. Miközben az újraszületés helyét vizsgálod, válaszd ki az irányt is.

Ha Lüpah keleti táján kell születned, úgy hím és nőtény hattyúkat, velük népes tavakat fogsz látni. Ne menj oda. Emlékezz az undorra, (mely az odamenés ellen) kél benned. Ha odamennél, oly vidékre kerülnél, mely bár szerencsés és kényelmekkel telített, mégis olyan, melyben a vallás mellőztetik. Ezért oda ne menjél.

Ha Jambu déli tájain kellene születned, úgy nagy és elragadó lakóhelyeket fogsz látni: oda beléphetsz, ha már valahová be kell lépned.

Ha Balang-chöd nyugati tájain kellene születned, úgy egy tó és környékén lovak, csödörök és kancák láthatóak. Oda ne menj be, térjél vissza. Bár gazdagság és jólét uralkodnak ott, mégis oly hely az, ahol a vallást nem gyakorolják. Ennek okából oda ne lépj.

Ha Daminyán északi táján kell újraszületned, úgy tavat látsz, melynek partján hím és nőtény barmok legelnek, és mindenfelé sok a fal. Bár ott hosszú élet és

érdemdús lét várna, mégis oly vidék az, ahol a vallást nem gyakorolják, emiatt oda ne menjél.

Ezek figyelmeztető jelek (vagy víziók), melyek e helyekre való születést jelentik. Ismerd fel e (jeleket), ne lépjél be oda.

Ha mint Deva kell újraszületned, úgy csodás templomok (és otthonok) láthatóak, melyek különböző drága fémekből vannak felépítve. Ide szabad belépned – tehát lépj be.

Ha mint Asura kell újraszületned, vagy pompás erdőt látsz, vagy kör alakú tűzrakásokat, melyek ellentétes irányban forogni látszanak. Emlékezz az undorra, és semmi szín alatt be ne lépj ide.

Ha állatként kell újraszületned, úgy mély lyukak, barlangok és köd láthatóak. Be ne lépj ide.

Ha a Preták között kellene újraszületned, úgy vígasztalan és pusztá tájakat fogsz látni, csúnya barlangokat és dzsangálokat, valamint sűrű erdőségeket. Ha ide belépsz, és Preta alakját veszed föl, úgy az éhség és szomjúság különböző kínjait kell majd elviselned. Tegyél nagy erőfeszítéseket az oda való be nem lépés érdekében.

Ha a pokolbeli világokba kell újraszületned, úgy (jajgatáshoz hasonló) dalolás hallható, gonosz Karma okából. (Szinte) erőszakos kényszerrel fogsz érezni, hogy oda belépjél. Sötét tájak, fekete és fehér házak, a földben sötét lyukak, fekete utak, melyeken végig kell haladnod, jelennek meg. És ha oda belépsz, a pokolba jutsz, ahol kibírhatatlan kínokat, a melegnek és a hidegnek gyötrelmeit kell eltűrnöd. És nagyon sokáig tart majd, míg onnan kikerülhetsz. Be ne lépj oda. Megmondattott: „Erőlted akaratod a végletekig!” – igen fontos ez.

A kízó fúriák ellen való védekezés

– Ó, Nemes Család Fia, ha nem is szívesen, de mivel hátulról karmikus kízó fúriák üldöznek, kényszerítve érezd magad arra, hogy tovahaladj. (Emiatt) a kízó fú-

riák és az Életrablók üldözése elől, valamint a sötétség és karmikus orkánok, a hó, eső, a borzalmas jégviharok és forgószelek jégáradata elől indítatva érzed magad, hogy menekülj.

Miközben a rettegés miatt menedéket keresel, (látod) a fentebb leírt víziókat, a nagy lakásokat, barlangokat, dzsangálokat és lótuszvirágokat, melyek bezáródnak, ha oda lépsz, és belül (eme helyek belsejében) elbújsz, és félnél onnan kilépni, miközben így gondolkodol: „Kilépni nem volna jó.” És mivel rettegsz onnan kilépni, nagy vonzalmat érzel menedékhelyed irányában, (ami nem más mint az anyaöl). Az attól való félelem miatt, hogy kilépve a bardo borzalmaival találkozol, a rettegés miatt, hogy azok eléd lépnek, odabent elbújsz, (a választott anyaölben), és ezáltal (esetleg) igen alkalmatlan testet szerzel magadnak, aminek különböző szenvedések lesznek a következményei.

Ez a jele annak, hogy gonosz szellemek és Rākshasák (vagy Démonok) zavaróan (ebbe) beléavatkoztak. E helyzetben egy mélységes tanítás (segít). Hallgasd meg, és kövesd:

Azon időben, amikor kízó fúriák üldöznek, és félelem és rettegés jelentkezik, (képzeld el magadnak) azonnal a Legfelsőbb Herukát vagy Hāyagrivát vagy Vajrapānit vagy valamely más Védőistenséget.

Ha egy ilyen alakot tökéletesen megjelentetsz, nagy testűt, erősen megalkotottat, haragosat és ijesztőt, az képes lesz minden rettenetes szellemet nyomban porrá változtatni. Képzeld el ezeket azonnal. Az adományhullámok és irgalmuk hatalmas elriasztja mellőled a kízó fúriákat, és te erőt fogsz nyerni ahhoz, hogy az anyaöl küszöbét elzárjad. Ez az igen mélységes tanítás fontos művelete. Véd ez ezért jól az emlékezetedbe.

Ó, Nemes Család Fia, a Dhyānī és más Istenségek a Samādhi (vagy meditáció) ereje által születnek. A Preták (szerencsétlen szellemek vagy árnyak) és bizonyos Ren-

dek rosszindulatú szellemei, olyanok, melyek miközben érzelmeiket (vagy szellemi magatartásukat) – az átmeneti állapotban – megváltoztatják, mindenkor azt az alakot veszik fel, melyek utóbb megtartatnak, (azaz) gonosz szellemekké és Rākshasákká változnak, kiknek megvan az az erejük, hogy alakukat átváltoztassák. Az űrben létező minden ilyen, az egekben létező, valamint a nyolcvanezer-fajta gonosztevő szellem ilyené azért vált, mert érzelmeit megváltoztatta, (miközben) szellem-testében (a bardo síkján tartózkodott).

Ha ebben az időben az Üresség Nagy Szimbólumának (tanítására) emlékszel, úgy ez a legjobb. Ha ebben gyakorlattal nem rendelkezel, akkor igyekezz szellemedet úgy irányítani, hogy az a dolgokat mint illúziókat (vagy Māyāt) észlelje. Ha pedig ez is lehetetlen volna, úgy legalább ne engedj semmiféle vonzásnak. Ha elmélyedsz a Védőistenség, a Nagy Irgalmas szemléletében, úgy a Sambhogakāyában a Buddhaság elérhető.

A vagylagos választás:

Természetfeletti vagy anyaölbe való születés

De ha a Karma befolyásának következtében néked, Nemes Család Fia, mégis anyaölbe kell belépned, (emiatt) most az anyaöl kiválasztásának tanítása adatik elő. Hallgass (rám).

Ne lépj be akármilyen kínálkozó anyaölbe. Ha a kínzó fúriák belépésre kényszerítenek, mélyedj el Hayagrīva szemléletében.

Mivel ez idő szerint a jövőbelátás felsőbbrendű képességével rendelkezel, így a jövőendő helyeket (a születés helyeit), egyiket a másik után, meg fogod ismerni. Válassz ennek megfelelően.

Két lehetőség van: (a tudatprincípium) áthelyezése egy tiszta Buddha-birodalomba, vagy egy tisztátalan sangsārai anyaöl küszöbének kiválasztása. Ezek a (lehetőségek) a következőképpen valósíthatók meg:

*Természetfeletti születés egy paradicsomi birodalomban
az áthelyezés segítségével*

Az első esetben az áthelyezés egy tiszta Paradicsomba a projekció (meditáció és gondolatok útján) a következőképpen történik:

„Ó, mily szomorú, hogy számtalan Kalpák óta, kezdet nélküli és határtalan idők óta egészen mostanáig a Sangsāra mocsaraiban bolyongok! Ó, mily fájdalmas, hogy a Buddhaságot még nem értem el a tudás által. (Annak tudása által), hogy most és mindenkor a tudat maga az én! Ez a Sangsāra most undorít, ijeszt, és beteggé tesz. Eljött az óra, mely az előle való menekülést lehetővé teszi. Én magam úgy akarok cselekedni, hogy a Boldog Nyugati Birodalomban, Amitābha Buddha lábainál szülessek újra – csodálatos módon, egy lótuszkehely bensőjében életre kelve!”

Miközben így gondolkodol, irányítsd elhatározásodat (vagy kívánságaidat) céltudatosan (eme birodalomra), vagy bármely más birodalomra, melyet kívánsz – az Uralkodó Boldogság Birodalmára, a Központ Birodalmára, azaz a Lótuszsugárzás Határtalan Birodalmára, az Ugyansi Vihārára, vagy irányítsd kívánságodat arra a birodalomra, melyet leginkább szeretnél erős céltudatossággal, összpontosított (szellemmel). Ha így cselekszel, a születés azonnal ama birodalomban történik meg.

Vagy ha arra vágyódsz, hogy Maitreya jelenlétében a Tushita-égben időzz, így gondolkodjál:

„Maitreya közelében, a Tushita-mennyben akarok létezni, mert itt, az átmeneti állapotban, ütött számomra az elhatározás órája!”

(Ha ezt teszed), a születés csodálatos körülmények között egy lótuszkehely közepében, Maitreya közelében fog megtörténni!

*Az anyaölből való születés,
az emberi világba való visszatérés*

Ha azonban az ily (természetfeletti) születés nem lehetséges, valamint ha örömet okoz az anyaölből való betérés, vagy ha oda be kell térni, (ez esetekben) alkalmazandó a tisztátalan sangsārai anyaölből küszöbének kiválasztását célzó tanítás. Figyelj rám.

Mivel az előrelátás természetfeletti képességének birtokában vagy, (az újraszületés) helyeinek meglátására képes vagy, válaszd ki azt (a helyet), ahol világosság uralkodik, és lépj be oda.

Ha nagy tömegű tisztátalanság közepette való születés van elrendelve, úgy azt érzékeled, hogy ama tisztátalan tömeg édesen illatozik, és a születés (oda) így következik be.

Bármilyenek legyenek azonban (az anyaölek és víziók), ne tekintsd őket olyanoknak, amilyeneknek látszanak, és miközben azok által magadat vonzani és taszítani engeded, igyekezz jó anyaölet kiválasztani. Ez esetben irányítsd – ami fontos – kívánságodat ilyenformán:

„Hatalmas császárként vagy brāhminként kívánok megszületni, olyanná (kívánok lenni), mint egy hatalmas sālfa, vagy Adeptus fiaként kívánok születni, ki a Siddhik erejével bír.

Vagy folttalan hierarchia tagjaként (születnék), vagy oly férfiú kasztjában, kinek hite erős: és így megszü-

letve érdemekkel fölruházva legyenek alkalmas arra, hogy minden élőlény szolgálatára állhassak!”

Miközben így gondolkodol, irányítsd vágyaidat, és lépj be az anyaölbe. Egyidejűleg adományhullámokat (a jóakarát és kegyelem hullámait) bocsásd ama öltre, melybe belépsz. (Alakítsd át azt ezáltal) egy mennyei otthonná. És miközben hiszel abban, hogy a Győzedelmesek és azok fiai (vagy a Bodhisattvák), a tíz világtáj urai, a Védőistenségek, a Nagy Irgalmas néked erőt adnak, imádkozz hozzájuk, és menj be az anyaölbe.

Miközben az anyaölek között ilyenformán válogatsz, fönnáll egy tévedés lehetősége: a Karma befolyásának következtében jó ölek rosszaknak, rossz ölek jóknak tűnhetnek. Az ily tévedés lehetséges. Mivel ez időben is fontos a tanítás művészete, tedd emiatt a következőket: ha egy anyaöl jónak is mutatkozik, ne engedj vonzásának. Ha az esetleg rossznak is mutatkozik, ne engedj taszításának. Ellenszenvtől és rokonszenvtől szabadon, vagy vágnak engedni, vagy nem-engedni – a teljes pártatlanság állapotában belépni –, ez a legnagyobb művészet. Azok kivételével, kik (pszichikus fejlődésük következtében) gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek, mások csak igen nehezen képesek a gonosz hajlandóságok beteges maradékaitól megszabadulni.

Utasítások a szolgálattévő részére

Ez az oka annak, hogy azok, akik nem képesek a vonzás és taszítás ösztönzését föladni, vagy azok, kiknek lényét a gonosz Karma károsan befolyásolja, menedéket az állatok között keresnek. A mód, mellyel az elhalt eltéríthető, annak nevéen szólítása után a következő:

– Ó, Nemes Család Fia, ha vonzás és taszítás ösztönzéseitől szabadulni nem tudsz, és ha az anyaöl kiválasztásának művészetét nem ismered – ha a fenti víziók bárme-

lyike is jelenik meg, hívd segítségül a Három Drágaságot, és keress annál oltalmat. Imádkozz a Nagy Irgalmashoz. Haladj emelt fővel. Ismerd föl önmagadat a bardóban. Győzd le gyöngeséged, győzd le a vonzást, mely hátrahagyott fiaidhoz és leányaidhoz vagy bármely rokonodhoz kapcsol. Azok nem képesek rajtad segíteni. Haladj a Devák Fehér Fényösvényén, vagy menj az emberi világ Sárga Fényösvényén. Lépj be a drága fémek hatalmas otthonaiba, lépj be a gyönyörűségek kertjeibe.

Utasítások a szolgálattévő számára

Ismételd meg e szavakat, (melyeket az elhalthoz intéztél) hétszer egymás után. Ezek után ajánld fel a következő imákat:

- „A Buddhák és Bodhisattvák segítségül hivatása”,
- „A bardo félelmeitől megszabadító Jó Kívánságok Ösvénye”,
- „A Bardo Gyökérversei (vagy szavai)”,
- „A Bardo alattomoságaitól megvédelmező (vagy a veszélyes, szűk átjáróban védelmező) Jó Kívánságok Ösvénye.”

Ezek háromszor egymás után mondandók el. A „Tahdol”, mely a test teljességét képes megszabadítani, szintén fölolvassandó. Fölolvassandó volna ezen kívül:

- „A szertartás, mely a megszokás (kívülről tudása folytán) önmagától megszabadít.”

Általános befejezés

Ha ezek pontosan fölolvastatnak, úgy a hívők (vagy yogik), kik a fölismerésben előrehaladtak, a legmagasabb hasznot a halál beálltán pillanatában véghez vitt áthelyezésből meríthetik. Az átmeneti állapot útjait nem kell

végigjárniok, hanem letérnek a Nagy Fölfelé vezető Nyíl-egyenes Ösvényre. Mások, kik (ezzel szemben) kevésbé gyakorlottak, akkor térnek el fölfelé, ha a halál beállta pillanatában a Chönyid-bardo Tiszta Fényét fölismerik. Az ezeknél alacsonyabb rendűek azonban akkor szabadíttatnak meg – különleges képességeik és karmikus kötöttségeik szerint –, ha a Békés és Haragvó Istenségek egyike vagy másika nekik földereng, a következő hét során a Chönyid-bardo állapotában.

Mivel különböző fordulópontok léteznek, a szabadulás egyik vagy másik helyen a felismerés által elérhető. Azok azonban, kiknek karmikus kapcsolataik igen gyöngék, kik rossztetteik következtében sötétségre kárhoztak, kénytelenek levándorolni a Sidpa-bardóig. Mivel azonban a létra fokaihoz hasonlóan sok fajtája van a szemtől-szembe-ültetésnek (vagy emlékeztetőnek), úgy a szabadulás egyik vagy másik esetben a fölismerés segítségével elérhető. Akiknek viszont leggyengébb a karmikus kapcsolatuk, azok felismerésre képtelenek, a félelem és rettegés befolyása alá kerülnek. (Ezek számára) szólnak a tanítások, amelyek az anyaölek kiválasztását tárgyalják.

E módszerek egyike vagy másika az elképzelés erejének következtében hivatva van ezek helyzetét megjavítani. Még a legalacsonyabb rendűek is, az állatokhoz közel állók is képesek az oltalomkérés alkalmazásával a nyomorúságba-való-jutást elkerülni, és miközben egy tökéletes és szabad emberi test adományát elnyerik, ezenkívül pedig az új születésük alkalmával a Guruval találkoznak – aki eredményekben gazdag barát –, részesülhetnek (a megmentő) fogadalom (áldásában).

A Sidpa-bardóban (való tartózkodás során), ha e tanal valaki találkozik, ez a jó tettek összefüggése esetében, mintha (vízfolyás megakasztott medrébe) új lefolyást teremtenénk, ilyenfajta ez a tanítás.

Lehetetlen, hogy a gonosz és nehéz Karmával terheltek meg ne szabadíttassanak, ha ezt a tanítást hallják, (és

fölismerik.) Ha kérdik, miért – úgy azért, mivel ama időben, mikor a Békés és a Haragvó Istenségek megjelennek, hogy az embert fogadják, valamint a Marók és Hát-rálatók szintén jelen vannak, hogy az embert az előbbiekkel együtt szintén befogadják, e tanítás hallgatása következtében a fölfogás megváltoztatható, és ezáltal a szabadulás elérhető. Mert húsból és vérből való test nem létezik, amire bízhatná magát az ember, csak szellemtest létezik, mely (könnyen) befolyásolható. Bármily formában is bolyong az ember a bardóban, de hall, és lát. Mivel ha korlátozott formában is, de a fölismerés és előrelátás képességeivel rendelkezik, és így, ha valaki nyomban emlékezik, és fölismerésre is képes, úgy a szellem megfordul, (és jó irányban befolyásoltatik). Ezért oly hasznos itt a tanítás. Hasonlatos e (tan) egy hajítógép szerkezetéhez. Hasonlítható a (módszere) egy hatalmas fatörzs megemeléséhez, melyet száz ember sem képes megmozdítani, de mely a vízre téve pillanat alatt tovaúszik – arra mozdul, amerre irányítják. Olyan e tan, mint a gyeplő, mellyel a ló feje a kerítés mellé irányítatik.

Helyezkedj ezért annak (teste) közelébe, aki az életből eltávozott – ha a test jelen van –, és védj (az elhalt szellemébe) ezeket élénken újból mindaddig, míg az ornyílásból vér és sárgás nedvesség nem szivárog elő. Ezen idő alatt a test maradjon zavartalan. A szabályok, melyek ezt biztosítják, (hogy a tanítás bevésése sikerüljön), ezek: állat az elhalt kedvéért le ne vágassék, rokonok ne sírjanak, gyászolók ne jajgassanak a halott testének közelében. Amennyire lehetséges, gyakoroljon a család érdemdús cselekedeteket.

A Bar-do thos-sgrol nagy tana és más vallásos szövegek még más módon is közölhetők (az elhalttal vagy a haldoklóval). Ha e tan a Vezérszériákkal összekapcsolatik, (vagy a Vezérszériákkal) együtt mondatik el, úgy ez igen hatásos lesz. Még más módon is elmondható volna oly gyakran, mint az lehetséges. A szavakat és azok értel-

mét (mindenkinek) kívülről kellene tudni. Ha pedig a halál kikerülhetetlen, és a halál jelei felismerhetők, úgy – ha ehhez erő van – önmaga mondja ezt el mindenki, miközben e (tanok) értelmé felől gondolkodik. Ha (ehhez) nincsen elegendő ereje (a haldoklónak), úgy egy barát olvassa föl a könyvet, és vésse élénken emlékezetébe. Ez minden bizonnal megszabadít.

Olyan e tan, mely megszabadít, ha látjuk, mely (megszabadít) meditáció vagy Sādhanā nélkül (is). E mélységes tan megszabadít, ha látjuk, vagy ha halljuk. E mély tan megszabadítja a gonosz Karmával terhelteket a titokzatos ösvény útján. Értelmét és szavait ne feledjük, még ha véreb üldözne is. E választékos tan segítségével a halál beállta pillanatában a Buddháság elérhető. Még ha a három korszak Buddhái (a múlt, a jelen és jövő Buddhái) keresnének is, hasonlót vagy olyant, amely ezt fölülmúlhatná, nem találnának, e tannál különbet ők sem találhatnának.

Ezzel a bardo-tanok mély szívcséppjei megnevezettek, a Bar-do thos-sgrol, a testet öltött lényeg megvalósult, befejeztetett.

FÜGGELÉK

I. A Buddhák és Bodhisattvák segítségül hívása

Utasítások a szolgálattévő részére

A Buddhák és Bodhisattvák segítségül hívása, ha (valaki) halálos ágyán fekszik, a (következő módon történik):

Mutasd be a Három Drágaságnak mindama áldozatot, (melyeket a haldokló vagy annak családja) rendelkezésedre tud bocsátani, valamint mutasd be a szellemi áldozatokat is. És miközben kezeidben édesen illatozó tömjént tartasz, ismételd meg az alábbiakat bensőséges odaadással:

„Ó, Buddhák és Bodhisattvák, ti, akik a tíz világtájakon időztök, ti nagy irgalmassággal és jövőbelátással rendelkezők, ti, az isteni látás birtokosai, ti szeretetteljesek, ti, akik az élőlényeket oltalmaztatok – nagy irgalmatok ereje készteszen titeket arra, hogy itt megjelenjete. Fogadjátok szívesen az itt valóságukban bemutatott és szellemileg nyújtott áldozatokat.

Ó, ti irgalmasok, kik a Megértés Bölcsességének birtokosai vagytok, kik képesek isteni tettek végrehajtására, kik képesek arra, hogy védelmezzenek – jöjjetek!

Ti irgalmasok, (egy ember, ez és ez) távozik a világból a túlvilágra. Elhagyja a világot. Nagy ugrásra készül. Nincsenek barátai. Nagy nyomorúságban van. Nincsen senki, aki óvja, aki védelmezzék. Nélküli a hűséges fegyvertársakat. Kihunytak e világ fényei. Ó egy más helyre távozik. Sűrű sötétség fo-

gadja. Mély szakadék nyeli el. Dzsangál magánya vár rá. Karmikus hatalmak üldözik. Végtelen csön-
desség veszi körül. Hatalmas óceán hullámai viszik
tova. A Karma szele löki előre. Oly irányba halad,
ahol nincsen támaszték. Bajoknak árja ejti rabul. A
homály szelleme takarja el. A Halálistenség követői
ijesztik és rémítik. Karmája ismét a létbe sodorja.
Nincsen ereje. Elérkezett az idő, mikor az úton egye-
dül kell haladnia.

Ó, ti irgalmasok, védelmezzétek (ezt és ezt), akinek
védelmezői nincsenek. Legyetek fegyvertársai és hű
kísérői. Óvjátok a védtelent, óvjátok őt a bardo sötét-
ségében. Térítsétek el a Karma vörös szelét. Térítsé-
tek el a Halálistenségek riasztó és borzalmas sorát.
Mentsétek ki a bardo hosszú és szűk átjáróiból.

Ó, ti irgalmasok, ne engedjétek, hogy irgalmatok
ereje ellankadjon, de siessetek segítségére. Ne en-
gedjétek, hogy nyomorúságba kerüljön. Emlékezzet-
ek régi fogadalmaitokra, ne engedjétek, hogy irgal-
matok ereje ellankadjon.

Ó, ti Buddhák és Bodhisattvák, ne engedjétek, hogy
ez egyetlen érdekében irgalmatok ereje gyöngének
bizonyuljon. Ragadjátok meg őt kegyelmetek (hor-
gaival). Ne engedjétek, hogy ez élőlény a gonosz
Karma hatalmába kerüljön.

Ó, te Hármas Drágaság, védelmezd őt a bardo nyo-
morúságaival szemben!"

Mondd ezt el nagy odaadással és hittel, sőt ismételd
meg, mondasd el (ezeket) háromszor egymás után a többi
jelenlévővel is.

II. „A bardo veszedelmes, szűk átjáróiból való megmenekülés Jó Kívánságainak Ösvénye”

a következő:

1. Ó, ti, a tíz világtájon időző Győzedelmesek és a ti fiaitok,
Ó, ti óceánhoz hasonló gyülekezetei a jóságos Győzteseknek, ti Békések és Haragvók,
Ó, ti Guruk és Devák és ti hűséges Dākinik,
Figyelmezzetek nagy szeretetetek és irgalmatok kedvéért:
Hódolat (adassék néktek), ó, néktek Guruk és Dākinik gyülekezete,
Nagy irgalmatok vezéreljen a hosszú ösvényen.
2. Hogyha a nagy csalódások következtében én és mások a Sangsārában vándorolnak,
az összpontosított hallás, gondolkodás és elmélyedés ösvényén végig,
vezessenek a világosság útvonalának Gurui,
az Anyák seregei legyenek a mi oltalmazóink,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.
3. Hogyha a heves harag következtében a Sangsārában vándorolunk,
a Tükörhöz-hasonlatos-bölcsesség világos Fényösvényére vezessen minket Vajra-Sattva Bhāgavan,
Māmakī Anya legyen a mi oltalmazóink,
hogy a bardo rémületes, szűk átjárójából kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.

4. Hogyha a nagy gőg következtében a Sangsārában vándorolunk,
az Azonosság-bölcsességének világos Fényösvényére vezessen minket Ratnasambhava Bhāgavan,
hogy a Buddha-szemű-anya legyen a mi oltalmazónk,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.
5. Hogyha a nagy ragaszkodás következtében a Sangsārában vándorolunk,
a Megkülönböztetés-bölcsességének Fényösvényére vezessen minket Amitābha Bhāgavan,
hogy a Fehér-gyeplő-tartó-anya legyen a mi oltalmazónk,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.
6. Hogyha a nagy féltékenység következtében a Sangsārában vándorolunk,
a Mindenható-bölcsesség világító Fényösvényére vezessen minket Amoghasiddhi Bhāgavan,
a hűséges Tārā-Anyja legyen a mi oltalmazónk,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.
7. Hogyha a nagy ostobaság következtében a Sangsārában vándorolunk,
a Valóság-bölcsességének világító Fényösvényére vezessen minket Vairocana Bhāgavan,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddhaság állapotába juthassunk.

8. Hogyha a megtévesztés hatalma következtében a Sangsārában vándorolunk,
a képzelt-félelemtől mentes világos Fényösvényre,
a borzalmat és ijedelmet nem rejtő útra vezessenek minket a Haragvó Bhāgavanok seregei,
hogy a Nagy úr Haragvó-Istennőinek seregei legyenek a mi oltalmazóink,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddháság állapotába juthassunk.
9. Hogyha az erős hajlamok következtében a Sangsārában vándorolunk,
az Egy-időben-született-bölcsesség világító Fényösvényére vezessenek minket a hősi Tudást-Birtoklók,
hogy az Anyák és a Dākinik seregei legyenek a mi oltalmazóink,
hogy a bardo rémületes, szűk átjáróiból kimenekülhessünk,
hogy a tökéletes Buddháság állapotába juthassunk!
10. Az éteri elemek ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Kék Buddha birodalmát megláthassuk!
A víz-elemek ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Fehér Buddha birodalmát megláthassuk!
A föld-elemek ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Sárga Buddha birodalmát megláthassuk!
A tűz-elemek ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Vörös Buddha birodalmát megláthassuk!
A levegő-elemek ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Zöld-Buddha birodalmát megláthassuk!
A szivárványszínek elemei ne támadjanak ránk ellenségesen,
hogy a Buddhák összes birodalmait megláthassuk;
Bárcsak megtörténne, hogy a bardo minden hangját
mint tulajdon hangunkat ismernénk fel.

Bárcsak megtörténne, hogy a sugárzásokat mint tulajdon sugárzásainkat ismernénk fel, bárcsak a Trikāyát a bardóban elérhetnénk!

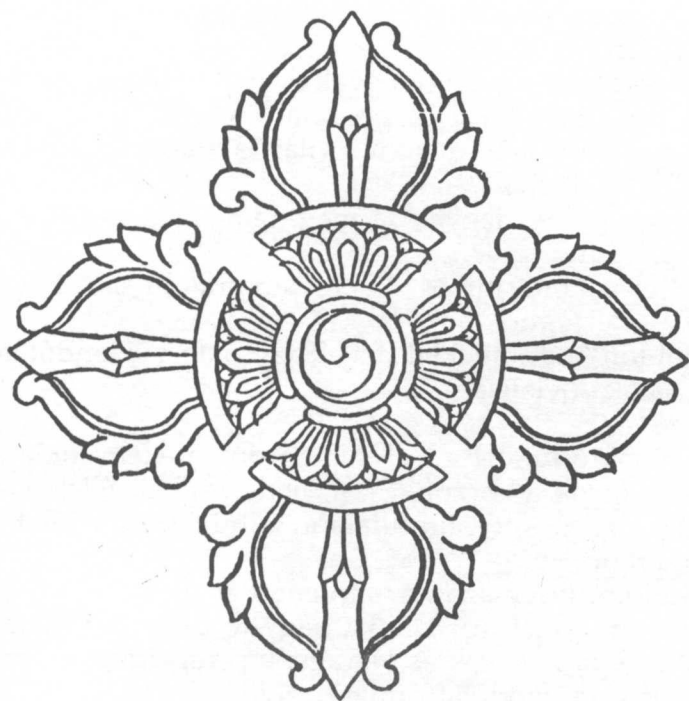
III. Itt kezdődnek

„A. Hat Bardo gyökérversei”

1. Ó, most, midőn a születési hely bardója nékem földereng,
felhagyok a henyeséggel, mivel (hívő) életében henyeség nem engedhető meg.
Összpontosított figyelemmel közelítek a Valósághoz, figyelve, elmélkedve és elmélyedve, mert a jelenségek (való természetének) tudása ama ösvény, amelyen a Trikāya felé haladok:
hogyha már egyszer emberi alakot nyertem, nincsen idő (sem alkalom) arra, hogy ezeket (vagy az emberi létet) elfecséreljem.
2. Ó, most, midőn az álom bardója nékem földereng, felhagyok az alvással, az ostoba alvással, összpontosított tudatokat természetes állapotában őrizem,
hogy miközben az álmok (való természetét) fölfogom, a Tiszta Fény csodálatos változásait gyakorolhassam, hogy ne úgy cselekedjek, mint a tunya barmok, de az álom (állapot) és valóságos (éber) átélés egybeolvadását gyakorolva, azt képes legyek nagyra értékelni.
3. Ó, most, midőn a Dhyāna bardója nékem földereng, felhagyok a szórakozottsággal, és elűzöm a csalóka árnyakat,
összpontosított (szellemmel) időzöm a végtelen Samādhi állapotában,

hogy a biztonságot mind az alacsonyabb, mind a tökéletes (fokon) elérhessem:
hogyha ez időben (minden más) cselekvést mellőzve meditálok,
ne keríthessenek hatalmukba a félrevezető és elbódító szenvedélyek.

4. Ó, most, midőn a halál pillanatának bardója nékem feldereng,
felhagyok a gyengeséggel és hajlamokkal, melyek a világi (dolgokhoz) kapcsolnak,
összpontosítva időzöm a világos (megvilágító) tanítások tereiben,
hogy (képes legyek) a meg-nem-születés égi tereibe belétűnni:
eljött az óra, mikor el kell válnom a húsból és vérből való testemtől:
midőn tudnom kell azt, hogy a test állandótlan és csalóka (jelenség).
5. Ó, midőn most a Valóság bardója nékem földereng,
felhagyok a borzongással, ijedelemmel, félelemmel,
a jelenségeket mint tulajdon gondolatformáimat felismerem,
tudom, hogy azok az átmeneti állapot árnyképei.
(Megmondattott): „Eljő a nagy fordulópont ideje,
ne félj a Békések és Haragvók seregeitől,
tulajdon gondolatformáid azok!”
6. Ó, most midőn az újraszületés bardója nékem földereng,
céltudatosan egyetlen kívánsághoz tartom magamat,
(hogy képes legyek) a jótettek útján erőm állandó megfeszítésével haladni,
hogy az anyaöl küszöbe zárva maradjon, és az undor az emlékezetemben éljen.

Eljött az óra, mikor erőfeszítésre és tiszta szeretetre
szükség van,
(itt az ideje, hogy én) a Guru, az Atya-Anya felől
elmélkedjem!

7. (Ó), te, aki nem gondolsz a halál közeledtére,
aki életed a világ haszontalanságaira pazarlod,
rövidlátó vagy te, hogy a nagy alkalmat elszalasztod;
téves, valóban elhibázott minden, ha te (életedből)
üres kezekkel térsz vissza;
a Szent Dharmára néked is szükséged van,
nem akarod legalább most magad a Szent Dahrmá-
nak szentelni?

Epilógus

Így beszélnek a nagy Adeptusok teljes odaadással.
Ha a Guru választékos tanait szívedbe nem zárod,
nem úgy teszel-e, (ó Shishya), mintha önmagad eláruló-
jává válnál?

Igen nagy jelentőséggel bír e gyökérszavak ismerete!

IV. Itt veszi kezdetét „A bardo félelmeitől megvédő Jó Kívánságok Ösvénye”

1. Ha életem kockajátéka véget ér,
rokonaim, e világban mit sem segíthetnek rajtam,
ha egyes-egyedül a bardóban bolyongok,
(ó), ti Békés és Haragvó Győzők, irgalmatok hatalmá-
val szórjátok szét a tudatlanság homályát!

2. Egyedül vándorolva, szerető barátoktól elválasztva,
ha gondolatformáim üres alakzatai itt nékem derengenek,
gyakorolják isteni irgalmukat a Buddhák,
hogy a borzalom és rémület a bardóban ne uralkodhassanak!
3. Ha az Öt Bölcsesség világító sugarai most rám sugároznak,
bárcsak ne ijednék meg azoktól, de felismerném,
hogy
tőlem származók!
Ha a Békések és Haragvók alakzatai nékem itt derengenek,
bárcsak a félelem-nélküliség biztonságát elérhetném,
és így a bardót fölismerhetném!
4. Ha a gonosz Karma hatalma következtében nyomorúságot kell elviselnem,
bárcsak a Békés és Haragvó Győzők elúznék a nyomorúságot!
Ha a Valóság önmagától létező hangja mint ezerszeres mennydörgés visszhangzik,
bárcsak e hangok nékem a Mahāyāna tanait hirdetnék.
5. Ha védtelen vagyok, és a karmikus hatalmak reám törnek,
a Győzedelmesekhez, a Békésekhez és Haragvókhoz fordulok könyörgéssel, hogy védelmezzenek,
ha a hajlandóságok karmikus következményeiként nyomorúságot kell elviselnem,
bárcsak az üdvözítő Samādhi Tiszta Fénye derengenek nékem!
6. Ha a Sidpa-bardóban természetfeletti születést keresek,
bárcsak Māra rontása ne akadályozná törekvéseimet;

- ha vágyaim helyére eljuthatok,
bárcsak elkerülnének a gonosz Karma félelmetes és
borzalmat keltő alattomoságai!
7. Ha fölhangzik a vadállatok hangja, üvöltése,
bárcsak a Hat Szótag szent hangjává változna ordí-
tásuk,
ha hó, eső, szél és sötétség űznek,
bárcsak a tiszta bölcsesség isteni látása világosságot
adna!
8. Bárcsak a bardo hasonló harmonikus rendjeinek min-
den lénye, (egymásra való) féltékenység nélkül, ma-
gasabb síkon
születne újra,
és ha nékem az éhség és szomjúság nagy kínjai
(rendeltetnek), bárcsak elkerülhetném az éhség,
szomjúság, a hőség és a fagy kínjait.
9. Ha eljövendő szüleim egyesülését látom,
bárcsak isteni párnak tekinteném őket mint Győzőket,
mint a Békés és Haragvó Anyát és Apát!
Ha megadatik nékem, hogy mások javára szülessek
újra,
bárcsak tökéletes testet birtokolhatnék, olyant,
mely jelekkel és díszekkel ékes!
10. Ha – ami előnyösebb – férfi lény testét kapnám,
bárcsak megszabadíthatnám mindazokat, kik látnak és
hallanak engem!
Bárcsak gonosz Karma ne következne, de mindaz,
amit
érdemként (bírok), megsokasodva követne engem.
11. És ha születnem kell, bárcsak találkozhatnék a Győ-
zedelmesekkel, a Békés és Haragvó Istenségekkel!

Hogy járni és beszélni legyek képes, amint megszü-
lettem,
bárcsak megtarthatnám tudatomban az emlékezése-
ket, és
előző létemre (életeimre) emlékezhetnék!

12. A tudományokban, nagyokban, kicsinyekben és kö-
zépszerűekben,
bárcsak mesterként tündökölhethetnék – azokat hallás,
gondolkodás és látás útján bárcsak elsajátíthatnám!
Bárhová is születnék, legyen az alkalmas kedvező
életnek folytatására,
bárcsak minden élőlényre boldogság várna!
13. Ti, Győzedelmesek, Békések és Haragvók, tegyétek
lehetővé,
hogy én és mások, hozzátok hasonlóak, tökéletessé-
geitekkel felruháztok, mint ti, oly korúak, mint ti,
oly korlátozatlanok lehessünk!
Hogy tükröződései lehessünk isteni neveteknek és
jóságotoknak,
hogy igaz valótok hasonmásai lehessünk!
14. A jóságos Békések és Haragvók isteni kegyelme által
és a teljes tiszta Valóság ajándék hullámai által
és a misztikus hívők céltudatos odaadásának ado-
mány hullámai által,
bárcsak minden, amit itt kívántam, nyomban betelje-
sednék!

„A bardo félelmeitől megvédelmező
Jó Kívánságok Ösvénye” itt végződik.

Bárcsak tökéletesen tiszta szándékom,
amely a mű szerkesztésénél vezetett
és gyökeret vert érdemek
óvnák a védtelen lényeket, anyákat!
Bárcsak a Buddháság állapotába kerülnének!
Az eljövendő körülmények ragyogó pompája
tegye fényessé a világot!
Legyen e könyv kedvező ígéret!
Bárcsak erény és jóság mindenképpen,
tökéletesen kifejezésre juthatnának!

Itt végződik a
Bar-do thos-sgrol
kézirata.

Tartalomjegyzék

- Benedek István:
ELMÉLKEDÉS A TIBETI HALOTTASKÖNYVRŐL / 6
BÚCSÚZTATÓ / 23
KOMMENTÁROK / 25
- Luise Göpfert-March:
A BAR-DO THOS-SGROL EREDETÉRŐL
ÉS A FORDÍTÁSRÓL
A BAR-DO THOS-SGROL MÓDSZERE / 27
- C. G. Jung:
A BAR-DO THOS-SGROL
PSZICHOLÓGIAI MAGYARÁZATA / 37
- Sir John Woodroffe:
A HALÁL TUDOMÁNYA / 57
- Alexandra David-Neel:
A BAR-DO THOS-SGROL
ÚTMUTATÁS A HALDOKLÓ RÉSZÉRE / 81
- W. Y. Evans-Wentz:
BEVEZETÉS / 89
- Nāropa:
A HALÁL UTÁNI ÁLLAPOTRÓL SZÓLÓ TAN / 145
- BAR-DO THOS-SGROL
(szöveg) / 155